

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งแสวงหาข้อมูลจากบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา จังหวัดในโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับผู้วางนโยบาย ระดับผู้บริหาร ระดับผู้ปฏิบัติการ ระดับผู้สนับสนุน และระดับประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีวัตถุประสงค์ (purposive sampling)

สำหรับวิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างนั้นได้จากการสัมภาษณ์ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด และหัวหน้าหน่วยงานระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องและได้จากเอกสารการดำเนินงานโครงการ แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองของจังหวัดและของทุกอำเภอ ซึ่งทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง และผู้ที่เกี่ยวข้องโดยอ้อมในระดับต่าง ๆ

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างได้ใช้เกณฑ์ต่อไปนี้

1. ในระดับผู้วางนโยบายและผู้บริหาร ต้องเกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางนโยบายหรือการบริหาร ไม่น้อยกว่า 6 เดือน
2. ในระดับปฏิบัติการ ต้องเป็นผู้ดำเนินการโครงการในระดับปฏิบัติไม่น้อยกว่า 6 เดือน
3. ในระดับผู้สนับสนุน ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่วนที่เป็นการสนับสนุนโครงการ ไม่น้อยกว่า 6 เดือน
4. ในระดับประชาชนต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในโครงการหรือเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการ ไม่น้อยกว่า 6 เดือน

เหตุผลในการใช้เกณฑ์ข้างต้นก็เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ที่เข้ารับการสัมภาษณ์ หรือตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์โดยตรงหรือโดยอ้อม และมีความรู้เกี่ยวกับโครงการในส่วนรวมและ/หรือในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อประเด็นที่จะใช้การสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยตั้งคำถามด้วยคำถามที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัย และผลงานแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเอาชนะความยากจน จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

- วิธีคิด
- หลักการดำเนินงาน
- วิธีการดำเนินงาน
- ผลการดำเนินงาน
- การปรับปรุงการทำงาน
- การแก้ไขปัญหาและอุปสรรค
- การประเมินผลการดำเนินโครงการ
- ความยั่งยืนของโครงการ

2. แนวทางการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม (Focus group interview) ใช้แนวทางเดียวกันกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แต่เน้นในงานที่ผู้เข้าร่วมการสนทนาแต่ละคนมีส่วนรับผิดชอบหรือมีส่วนร่วมทางใดทางหนึ่ง โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่ใช้สัมภาษณ์เจาะลึกเป็นแนวทางในการสนทนากลุ่ม

3. แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือส่วนแรก เป็นข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่สองเป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด ส่วนที่สามเป็นความคิดเห็นทั่วไป

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และเติมลงในช่องว่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ปัจจุบัน รายได้จากการปฏิบัติงานและเงินออม รวมคำถามทั้งสิ้น 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม ระดับความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด การให้คะแนนข้อคำถามในทางบวก รวมคำถามทั้งสิ้น 114 ข้อ ด้วยคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านวิถีคิด หลักการ และกลยุทธ์
2. ด้านการมีส่วนร่วม
3. ด้านกระบวนการในระดับต่างๆ
 - 3.1 ระดับส่วนราชการ
 - 3.2 ระดับสถาบันทางศาสนา (วัด)
 - 3.3 ระดับสถาบันการศึกษา (โรงเรียน)
 - 3.4 ระดับครอบครัว
4. ด้านปัจจัยในความสำเร็จ
 - 4.1 ปัจจัยทางสังคม
 - 4.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
5. ด้านความเป็นสถาบัน

เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อในแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด ได้กำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนตัวเลือก 4 ระดับ ตั้งแต่ 1 ถึง 4 คะแนน ซึ่งหมายความว่าดังนี้

คะแนน	4	หมายถึง	ระดับความเห็นด้วยสูงมาก
คะแนน	3	หมายถึง	ระดับความเห็นด้วยสูง
คะแนน	2	หมายถึง	ระดับความเห็นด้วยน้อย
คะแนน	1	หมายถึง	ระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคำตอบ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	3.26 – 4.00	หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นด้วยสูงมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.51 – 3.25	หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นด้วยสูง
คะแนนเฉลี่ย	1.76 – 2.50	หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นด้วยน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.75	หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ข้อคำถามถามความคิดเห็นทั่วๆ ไปของผู้ตอบแบบสอบถาม รวมคำถามทั้งสิ้น 3 ข้อ คือ

1. อะไร คือ เรื่องสำคัญที่ทำให้จังหวัดกาฬสินธุ์สามารถประกาศเป็นจังหวัดที่เอาชนะความยากจนได้
2. ทำอย่างไรจังหวัดกาฬสินธุ์จึงยั่งยืนต่อไป ไม่กลับไปเป็นจังหวัดที่ยากจนอีก
3. “ครอบครัวอบอุ่น” ในความคิดเห็นของท่านเป็นอย่างไร

4. เทคนิคและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้าง จึงได้ใช้เทคนิคและวิธีการต่อไปนี้

ขั้นเตรียมการก่อนภาคสนาม

การติดต่อขอข้อมูลส่วนที่เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของจังหวัดและส่วนของอำเภอต่าง ๆ 18 อำเภอ ซึ่งได้แก่

- (1) ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดด้านต่าง ๆ เช่นด้านภูมิศาสตร์ ประชากร เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรม
- (2) ข้อมูลการดำเนินการโครงการ “แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองชนะความยากจน บ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม”
- (3) ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น รายงานการประชุม เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา รายงานการวิจัย เอกสารและตำรา เป็นต้น

การจัดประชุมขอความร่วมมือและชี้แจงโครงการวิจัย ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 10 ท่าน และคณะผู้วิจัย

ขั้นเก็บข้อมูลภาคสนาม ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้นได้ใช้วิธีการต่อไปนี้

สัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคลต่าง ๆ ใน 4 กลุ่ม จำนวน 59 คน

การสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม

ได้จัดการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มกับบุคคลต่าง ๆ ใน 4 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ดำเนินงาน กลุ่มผู้สนับสนุน กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มประชาชน ซึ่งได้แก่บุคคลต่าง ๆ จำนวน 312 คน

การใช้แบบสอบถาม

แจกแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลผู้มีส่วนร่วมและได้รับผลกระทบใน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประชาชนผู้มีส่วนร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพอำเภอ/ กิ่งอำเภอ 409 คน และประชาชนไม่ได้สังกัดกลุ่มอาชีพอำเภอ/ กิ่งอำเภอ 233 คน รวมทั้งสิ้น 642 คน

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

คณะผู้วิจัยได้เลือกโครงการที่ได้รับการเสนอจากอำเภอว่าเป็นตัวอย่างของโครงการที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เพื่อเข้าไปสังเกตโครงการจริงๆ อำเภอละ 1 แห่ง รวมทั้งสิ้น 18 แห่ง ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับสมาชิกของโครงการ รวมทั้งได้สังเกตส่วนประกอบต่างๆ ของโครงการในภาพรวม

การหาความสมบูรณ์ของงานวิจัย

การนำเอาผลสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วกร่างเป็นผลงานวิจัยนำไปเสนอเพื่อรับฟังความคิดเห็น วิचारณ์และเสนอแนะที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และกรุงเทพมหานครเพื่อหาความสมบูรณ์ของงานวิจัย โดยจัดการประชุมสัมมนาเพื่อหาความสมบูรณ์ของงานวิจัย แบ่งเป็น 5 ภาคทั่วประเทศไทย มีผู้เข้าร่วมสัมมนารวมทั้งสิ้น 153 คน ดังนี้

ครั้งที่ 1 จังหวัดฉะเชิงเทรา	ในวันที่ 22 มีนาคม 2547	จำนวนผู้เข้าร่วม 16 คน
ครั้งที่ 2 จังหวัดกาฬสินธุ์	ในวันที่ 7 กรกฎาคม 2547	จำนวนผู้เข้าร่วม 31 คน
ครั้งที่ 3 จังหวัดเชียงใหม่	ในวันที่ 28 กรกฎาคม 2547	จำนวนผู้เข้าร่วม 26 คน
ครั้งที่ 4 จังหวัดนครศรีธรรมราช	ในวันที่ 4 สิงหาคม 2547	จำนวนผู้เข้าร่วม 59 คน
ครั้งที่ 5 จังหวัดกรุงเทพฯ	ในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2547	จำนวนผู้เข้าร่วม 21 คน

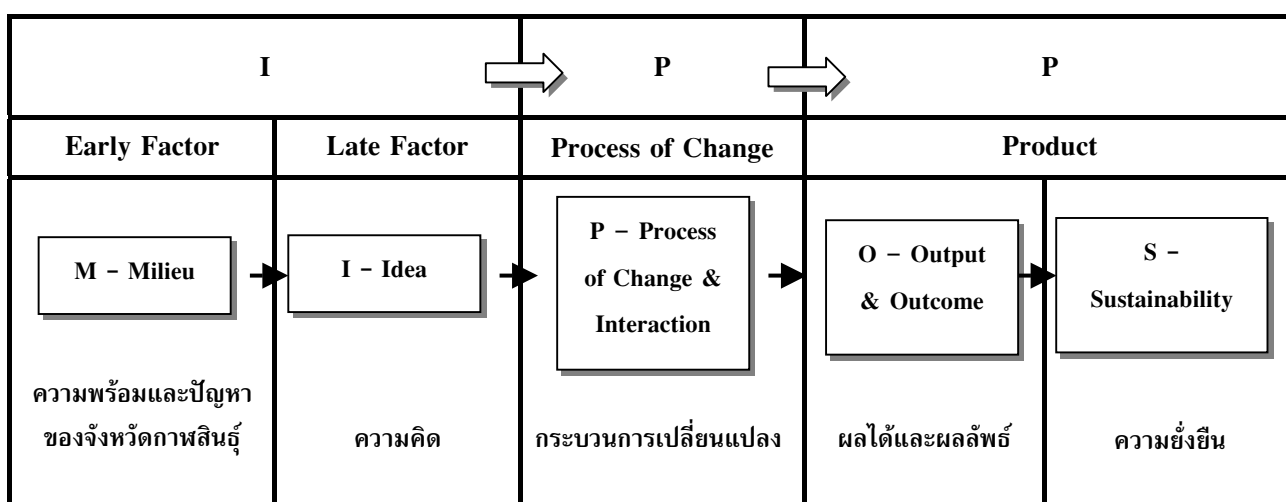
5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปสู่การหาความสัมพันธ์จากข้อมูล ดังนี้
 - ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการศึกษาเอกสารดำเนินงานตามโครงการของทุกอำเภอ และกิ่งอำเภอ จังหวัดกาฬสินธุ์
 - ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบสนทนาและแบบสอบถาม มาทำการตรวจสอบ
 - การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องจึงดำเนินการตรวจสอบแหล่งที่มาใน 3 แหล่ง คือ เวลา สถานที่และบุคคล
 - การตรวจสอบแหล่งเวลา การเก็บข้อมูลตามกำหนดการในแผนงานวิจัย
 - การตรวจสอบสถานที่ การเก็บข้อมูลแต่ละอำเภอและกิ่งอำเภอ
 - การตรวจสอบบุคคล การเก็บข้อมูลจากกลุ่มบุคคลที่กำหนดในแผนงานวิจัย
 - การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Researcher Triangulation) ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเข้าไปสัมภาษณ์ สนทนา สังเกตและใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป
 - การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีคิด การมีส่วนร่วม การจัดการ ภาวะผู้นำ ความเป็นสถาบัน ตัวแบบ ทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีความคาดหวัง และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปกร่างเป็นโครงสร้างในการวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาข้อมูล และสร้างสมมติฐานชั่วคราว คือ ประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์มีความสามารถเอาชนะความยากจนได้ คือ KALASIN-Model

- 1.6 การตรวจสอบข้อมูล ข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์ การสังเกต และการใช้แบบสอบถาม ได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วน รวมทั้งความถูกต้องตรงกันกับประเด็นที่ตั้งไว้ หากพบว่ามีส่วนใดยังขาดหรือไม่ครบ ก็ได้มีการเก็บเพิ่มเติมเพื่อให้การเก็บข้อมูลมีความสมบูรณ์
- 1.7 การจัดกระทำข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้นำมาถอดเทปและจัดพิมพ์ในรูปเอกสาร เพื่อให้ข้อมูลอยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมต่อการนำไปวิเคราะห์ต่อไป ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสังเกต หรือได้จากการจดบันทึกการสนทนาได้นำมาเขียนขยาย เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ใจความสมบูรณ์ มีความสอดคล้องตามที่เป็นจริงที่พิสูจน์ว่า การเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ นั้น ประกอบด้วยอะไรบ้างแล้วนำมาจัดพิมพ์ในรูปเอกสารเพื่อใช้วิเคราะห์ต่อไป
- 1.8 การวิเคราะห์เนื้อหาและโครงเรื่องเพื่อสร้างตัวแบบ ผู้วิจัยอ่านและวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารทั้งที่ได้รวบรวมมาก่อนและที่ได้จัดเก็บจากภาคสนามที่สอดคล้อง และเหมือนกัน แล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ในลักษณะโครงเรื่องเพื่อสร้างเป็นตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้ได้ใช้แนวคิดเชิงระบบเป็นกรอบสำหรับการวิเคราะห์เพื่อสร้างตัวแบบ

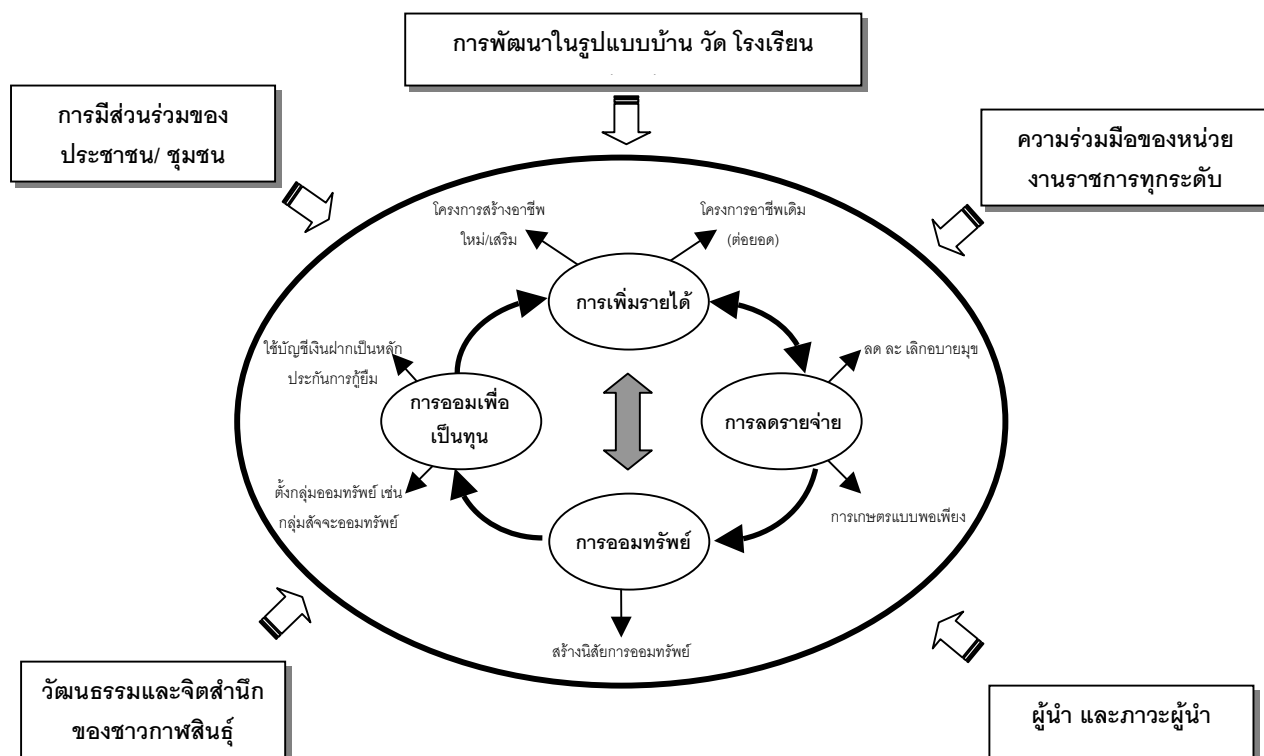
2. การวิเคราะห์เชิงระบบ (System Approach) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อตอบวัตถุประสงค์ โดยอาศัยกรอบความคิดและตัวแบบทฤษฎีระบบมาจัดกระทำกับข้อมูลของโครงการ โดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ คือ MIPOS

เครื่องมือวิเคราะห์ MIPOS หรือนำไปสร้างตัวแบบ

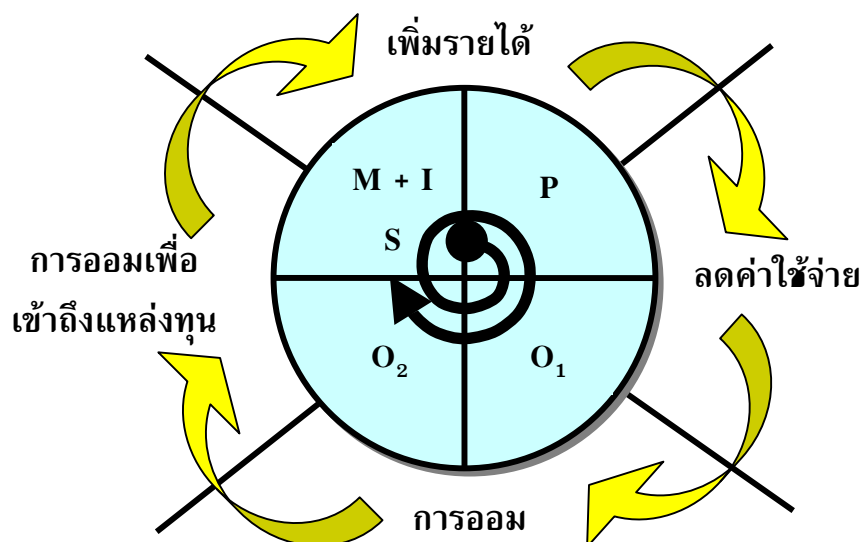

นำเอาเครื่องมือ MIPOS ไปทำการวิเคราะห์การดำเนินงานโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เพื่อเอาชนะความยากจน เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้ :-

แผนผังการแก้ไขปัญหายากจน

เมื่อนำเอา MIPOS มาทำการวิเคราะห์เพื่อสร้างตัวแบบกาฬสินธุ์ (Kalasin Model) จะได้ตัวแบบใหม่ที่สมบูรณ์ ดังภาพ

MIPOS :

M = Milieu , I = Idea, P = Process, O₁ = Output, O₂ = Outcome, S = Sustainability

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของโครงการ

จากการที่จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ประกาศเป็นจังหวัดที่เอาชนะความยากจนในปี พ.ศ. 2546 โดยใช้โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งไปที่การสร้างตัวแบบการพัฒนาเอาชนะความยากจนระดับจังหวัดที่มองผ่านพฤติกรรม โดยศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาต่างๆ ที่นำไปสู่ความสำเร็จและวิเคราะห์องค์ประกอบพัฒนานั้นๆ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงระบบอย่างเป็นระบบตามกรอบความคิดตัวแบบกาฬสินธุ์ ซึ่งจะสามารถใช้เป็นทางเลือกสำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนแนวทางหนึ่งได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อดูความสัมฤทธิ์ผลของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองฯ จะใช้ข้อมูล 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คือ ข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลจุดเด่นจุดด้อยของจังหวัดกาฬสินธุ์จากการวิเคราะห์ SWOT และสถิติที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานราชการต่างๆ และส่วนที่ 2 คือข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการสนทนากลุ่ม และการตอบแบบสอบถามของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และได้รับผลกระทบจากโครงการ ในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะได้นำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบสอบถาม
2. สภาพทั่วไปของจังหวัดกาฬสินธุ์
3. องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน
 - 3.1 วิธีคิด หลักการ และกลยุทธ์
 - 3.2 การมีส่วนร่วม
 - 3.3 กระบวนการในระดับต่างๆ
 - 3.3.1 ระดับส่วนราชการ
 - 3.3.2 ระดับสถาบันศาสนา
 - 3.3.3 ระดับสถาบันการศึกษา
 - 3.3.4 ระดับครอบครัว
 - 3.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเอาชนะความยากจน
 - 3.5 ปัจจัยในความสำเร็จ
 - 3.5.1 ปัจจัยทางสังคม
 - 3.5.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
 - 3.6 ความเป็นสถาบัน
 - 3.7 ความคิดเห็นของประชาชน
4. ตัวแบบเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัดกรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพปัจจุบันซึ่งเป็นที่มาของรายได้หลักของครอบครัว รายได้ที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน เงินออมจากรายได้จากการปฏิบัติงาน และการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวน และร้อยละของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัดกรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพปัจจุบันซึ่งเป็นที่มาของรายได้หลักของครอบครัว รายได้ที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน เงินออมจากการปฏิบัติงาน และการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ

ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	คิดเป็น (ร้อยละ)
1. เพศ		
1.1 ชาย	106	16.5
1.2 หญิง	536	83.5
2. อายุ		
2.1 20 ปี หรือต่ำกว่า	13	2.0
2.2 21 - 40 ปี	228	35.5
2.3 41 - 60 ปี	342	53.3
2.4 61 ปีขึ้นไป	59	9.2
3. อาชีพหลักของครอบครัว		
3.1 เกษตรกร	555	86.4
3.2 รับราชการ	19	3.0
3.3 ทอผ้า	17	2.6
3.4 นักศึกษา	2	.3
3.5 ค้าขาย	20	3.1
3.6 รับจ้างทั่วไป	21	3.3
3.7 ไม่มีอาชีพหลัก	8	1.2
4. รายได้จากการปฏิบัติงาน		
4.1 2,000 บาท หรือต่ำกว่า	322	50.2
4.2 2,001 - 5,000 บาท	237	36.9
4.3 5,001 - 10,000 บาท	55	8.6
4.4 10,001 บาทขึ้นไป	28	4.4
5. เงินออมจากการปฏิบัติงาน		
5.1 500 บาท หรือต่ำกว่า	539	84.0
5.2 501 - 1,000 บาท	38	5.9
5.3 1,001 บาท ขึ้นไป	65	10.1
6. การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ		
6.1 เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ	409	63.7
6.2 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ	233	36.3
รวม	642	100.0

จากตารางที่ 1 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 642 คน จำแนกตามลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. เพศ

ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 83.5 และอีกร้อยละ 16.5 เป็นเพศชาย

2. อายุ

ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมามีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.5 มีอายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 9.2 และมีอายุ 20 ปีหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

3. อาชีพหลักของครอบครัว

ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่อาชีพเกษตร โดยคิดเป็นร้อยละ 86.4 รองลงมาอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 3.3 อาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 3.1 อาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 3.0 อาชีพทอผ้า คิดเป็นร้อยละ 2.6 ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 1.2 และอีกร้อยละ .3 เป็นนักศึกษา ตามลำดับ

4. รายได้จากการปฏิบัติงาน

ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่มีรายได้จากการปฏิบัติงาน 2,000 บาท หรือต่ำกว่า โดยคิดเป็นร้อยละ 50.2 รองลงมาได้ระหว่าง 2,001 - 5,000 บาท มีรายได้ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.6 และมีรายได้ 10,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.4 ตามลำดับ

5. เงินออมจากการปฏิบัติงาน

ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่มีเงินออมจากการปฏิบัติงาน 500 บาท หรือต่ำกว่า โดยคิดเป็นร้อยละ 84.0 รองลงมาเงินออม 1,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.1 และมีเงินออมระหว่าง 501 - 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.9 ตามลำดับ

6. การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ

ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำนวน 409 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 63.7 และอีกจำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ

2. สภาพทั่วไปของจังหวัดกาฬสินธุ์

จากการวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis ของจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า จังหวัดกาฬสินธุ์มีจุดแข็งและจุดด้อย มีอุปสรรคและโอกาสซึ่งสามารถแยกได้ดังนี้

2.1 ความพร้อมและโอกาสของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย

1. แหล่งเกษตรอุตสาหกรรมชั้นนำในกลุ่ม
2. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
4. ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. เครือข่ายองค์กรในจังหวัดเข้มแข็ง
6. แรงงานพอเพียง
7. นโยบายของรัฐ ครีวของโลก ชีวภาพ และ OTOP
8. กระแสเกษตรอินทรีย์
9. กระแสการค้าเสรีทวิภาคี
10. ถนนสายหลักเชื่อมสู่อินโดจีน
11. ภาวะเศรษฐกิจที่ฟื้นตัว
12. ความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

2.2 ปัญหาและอุปสรรคของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย

1. ขาดการวางแผนและการบริหารแบบบูรณาการ
2. ประชาชนยากจน
3. การจัดการข้อมูลสารสนเทศไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ
4. ขาดบุคลากรเฉพาะด้าน
5. ขาดการพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีขั้นสูง
6. การคมนาคมไม่สะดวก
7. การประชาสัมพันธ์ไม่ดีพอ
8. ขาดระบบการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ
9. ภัยธรรมชาติ
10. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนยาก
11. การพึ่งพิงเทคโนโลยีภายนอก
12. การกีดกันทางการค้า
13. ประชาชนถูกเอาเปรียบจากกลุ่มผลประโยชน์
14. ผลกระทบจากการค้าเสรี
15. ขยายผลผลิตได้ราคาต่ำ
16. ปุ๋ย/ยาปราบศัตรูพืชราคาแพง
17. ไม่มีทุนในการประกอบอาชีพ
18. ตกงาน ไม่มีงานทำ
19. อุทกภัย (น้ำท่วม)
20. การคมนาคมไม่สะดวก

21. ไม่มีที่ดินทำกิน
22. ปัญหายาเสพติด
23. แล้งจัด
24. โรคระบาดพืช

ข้อมูลสภาพทั่วไปของจังหวัดกาฬสินธุ์ และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ทำให้เห็นความร่ำรวยทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่ายองค์กรในจังหวัดมีความเข้มแข็ง แต่ขาดการวางแผนและการบริหารแบบบูรณาการกลายเป็นตัวทำลายโอกาสของจังหวัดกาฬสินธุ์ในการสร้างมูลค่าทางสังคม และมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทำให้ยากจนมีหนี้สิน ปัญหานี้ได้ถูกเปลี่ยนเป็นโอกาสที่จะใช้ความร่ำรวยทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม และแรงเสริมจากพลังประชาชนที่เอาชนะยาเสพติด โดยปรับเปลี่ยนวิธีคิดที่เอาทุนทางสังคมเป็นตัวตั้งในการสร้างทุนทางเศรษฐกิจเพื่อพิชิตความยากจน ภายใต้อุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเอาชนะความยากจน

3. องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน

การวิเคราะห์องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจนของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัดกรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ 5 องค์ประกอบ คือ ด้านวิธีคิด หลักการและกลยุทธ์ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านกระบวนการในระดับต่างๆ ด้านปัจจัยในความสำเร็จ และด้านความเป็นสถาบัน โดยในแต่ละองค์ประกอบนั้น ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้
 - 1.1 วิธีคิด หลักการ และกลยุทธ์เพื่อเอาชนะความยากจน
 - 1.2 การมีส่วนร่วมในการเอาชนะความยากจน
 - 1.3 กระบวนการในระดับต่างๆ เช่น ส่วนราชการ สถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษา และครอบครัว
 - 1.4 ปัจจัยของความสำเร็จในการเอาชนะความยากจน แบ่งเป็น ปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจ
 - 1.5 ความเป็นสถาบันของประชาชนในการเอาชนะความยากจน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

องค์ประกอบด้านวิธีคิด หลักการและกลยุทธ์ องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม องค์ประกอบด้านกระบวนการในระดับต่างๆ องค์ประกอบด้านปัจจัยในความสำเร็จ และองค์ประกอบด้านความเป็นสถาบัน โดยรวมและเป็นรายด้านโดยใช้ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแต่ละองค์ประกอบเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา แสดงดังตาราง 2-7

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและเป็นรายด้าน

องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน	— X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านวิถีคิด หลักการ และกลยุทธ์	3.55	0.347	มากที่สุด
2. ด้านการมีส่วนร่วม	3.44	0.391	มากที่สุด
3. ด้านกระบวนการในระดับต่างๆ	3.49	3.445	มากที่สุด
4. ด้านปัจจัยในความสำเร็จ	3.57	3.404	มากที่สุด
5. ด้านความเป็นสถาบัน	3.63	0.334	มากที่สุด
รวม	3.57	0.301	มากที่สุด

จากตาราง 2 ได้แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมของทุกองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 3.57 ซึ่งแยกวิเคราะห์เป็นรายด้านแล้ว พบว่า ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา มีระดับความคิดเห็นต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน “ด้านความเป็นสถาบัน” ในระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 โดยที่องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน ด้านปัจจัยในความสำเร็จ ด้านวิถีคิด หลักการและกลยุทธ์ ด้านกระบวนการในระดับต่างๆ และด้านการมีส่วนร่วม มีระดับความเห็นด้วยอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรายด้านเท่ากับ 3.57, 3.55, 3.49 และ 3.44 ตามลำดับ

3.1 วิถีคิด หลักการ และกลยุทธ์

1. การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ได้ผลสรุปดังนี้

1. การน้อมนำแนวทางพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และแผ่นดินโดยธรรม แผ่นดินทองเป็นฐานคิด
2. แนวคิดที่ยึดร่วมกันทั้งจังหวัดที่อาศัยเศรษฐกิจพอเพียง หลักแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง มาสนับสนุนมี 4 ด้าน คือ
 - เพิ่มรายได้
 - ลดรายจ่าย
 - การออม
 - ใช้เงินออมสร้างความเชื่อถือต่อสถาบันการเงิน
3. ความต่อเนื่องของพลังประชาชนในการเอาชนะยาเสพติด มาสานต่อโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
4. การนำกลยุทธ์ “บ้าน วัด โรงเรียน” (บวร) มาใช้ในการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน

5. การนำหลักธรรมะไปเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดังนี้
 - การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี
 - การใช้เงินให้เกิดประโยชน์
 - การลด ละ เลิกอบายมุข
6. การปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่ข้าราชการและประชาชน โดยเฉพาะประชาชนอย่างต่อเนื่องในการรักคุณธรรม รักบ้านเกิด รักบรรพบุรุษ รักลูกหลานของตน และพัฒนาชุมชน
7. การดิงองค์การศาสนาเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อใช้หลักธรรมะพัฒนาจิตใจและเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่ประชาชน เช่น การแสดงธรรมในงานศพและงานบวชเพื่อให้ลด ละ เลิกการเล่นการพนัน
8. หลักการของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองเป็นการพัฒนาคนทางด้านจิตใจ การเรียนรู้ในการสร้างรายได้จากการออม สร้างอาชีพ ลด ละ เลิกอบายมุข และการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรเพื่อนำไปสู่ฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
9. เป้าหมายของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง มี 3 เป้าหมาย คือ
 - พัฒนาจิตใจของคน
 - พัฒนาสังคมโดยรวม เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรเกื้อกูลกัน
 - พัฒนาเศรษฐกิจ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้
10. การปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ว่า (เราไม่กระทำในสิ่งไม่ดี สิ่งที่เราเคยกระทำไม่ดี) เรามาเริ่มต้นทำสิ่งที่ดี เช่น การลด ละ เลิกอบายมุข
11. ครอบครัวดีและเข้มแข็ง ชุมชนก็จะดีและเข้มแข็งด้วย
12. การสร้างอาชีพ
 - การสร้างงานเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น กลุ่มสตรีทอผ้า เป็นอาชีพเสริมจากการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลัก
 - การสนับสนุนเงินทุนแบบให้เปล่าของหน่วยงานภาครัฐ เช่น งบจากองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานสหกรณ์จังหวัด พัฒนาชุมชน เป็นต้น
 - การสนับสนุนเงินทุนจากกองทุนหมู่บ้านให้แก่กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มสตรีทอผ้า กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มการเกษตร กลุ่มเลี้ยงปลา เลี้ยงโคและกระบือ เป็นต้น โดยจัดสรรให้หมู่บ้านละ 20,000 บาท
 - ให้ความรู้ทางวิชาการจากการศึกษานอกโรงเรียน
 - การจัดตั้งโครงการอาชีพให้แก่เยาวชน
13. การออมทำให้ไม่จนแต่ไม่ยืนยันว่าจะรวย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากสัมภาษณ์เจาะลึกและสนทนากลุ่ม สรุปได้เป็น 3 ส่วนคือ วิธีคิด หลักการ และกลยุทธ์ ซึ่งนำไปสร้างแบบสอบถามแล้วได้คำตอบจากผู้ตอบแบบสอบถามที่นำมาวิเคราะห์ต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านวิถีคิด หลักการ และกลยุทธ์ โดยรวม และเป็นรายชื่อ

องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน	— X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านวิถีคิด หลักการ และกลยุทธ์			
วิถีคิด			
1. การน้อมนำแนวทางพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	3.66	0.575	มากที่สุด
2. การสร้างกลุ่มอาชีพใหม่เพื่อนำไปสู่การเพิ่มรายได้	3.41	0.697	มากที่สุด
3. การสนับสนุนด้านเงินทุนแบบให้เปล่าของหน่วยงาน ภาครัฐ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ	3.33	0.888	มากที่สุด
4. การสนับสนุนด้านเงินทุนจากกองทุนหมู่บ้านเพื่อ สนับสนุนกลุ่มอาชีพ	3.37	0.783	มากที่สุด
หลักการ			
5. ความยากจน คือ รายได้ไม่พอรายจ่ายทำให้เป็นหนี้	3.55	0.727	มากที่สุด
6. ความยากจนและวิธีแก้ปัญหาความยากจนต้องเริ่มต้นที่ ครอบครัว	3.62	0.618	มากที่สุด
7. แนวคิดการจัดความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ออมทรัพย์ และ ออมทรัพย์เพื่อเป็นทุน	3.62	0.624	มากที่สุด
8. ครอบครัวดีและเข้มแข็งเป็นพื้นฐานของความผาสุก และ ความเข้มแข็งของชุมชนที่เอาชนะความยากจน	3.69	0.522	มากที่สุด
9. วัฒนธรรม เพื่อประชาชนจะได้นำหลักธรรมไปเป็นแนวทาง ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	3.35	0.693	มากที่สุด
10. การลด ละ เลิกอบายมุขสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธ ศาสนา ที่ว่า "ให้ละความชั่วและทำความดี"	3.48	0.693	มากที่สุด
11. การกระตุ้น ปลุกฝังจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนของ ข้าราชการและประชาชนอย่างต่อเนื่อง	3.52	0.625	มากที่สุด
12. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดโครงการ และการตัดสินใจในทุกขั้นตอน	3.41	0.717	มากที่สุด
13. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหน่วยงานราชการในการ พัฒนาชุมชน	3.56	0.684	มากที่สุด

ตาราง 3 (ต่อ)

องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน	— X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านวิถีคิด หลักการ และกลยุทธ์			
กลยุทธ์			
14. หลักการของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง คือ การพัฒนาคนทางด้านจิตใจ เพื่อนำไปสู่ฐานะและความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น	3.68	0.535	มากที่สุด
15. ความต่อเนื่องของพลังประชาชนในการเอาชนะยาเสพติด นำไปสู่การพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน	3.73	0.484	มากที่สุด
16. การใช้กลยุทธ์ “บ้าน วัด โรงเรียน” (บวร) ในการพัฒนา เอาชนะความยากจน	3.62	0.571	มากที่สุด
17. การสนับสนุนกลุ่มอาชีพเดิมให้เข้มแข็ง เพื่อให้เป็นอาชีพ เสริมถือเป็นการสร้างรายได้เพิ่มเติม	3.70	0.545	มากที่สุด
18. การสนับสนุนภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้เพื่อยกระดับฐานะ ความเป็นอยู่ของตนเอง	3.57	0.593	มากที่สุด
รวม	3.55	0.347	มากที่สุด

จากตาราง 3 ได้แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมขององค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา ด้านวิถีคิด หลักการ และกลยุทธ์ อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55

โดยพิจารณาความคิดเห็นด้านวิถีคิด ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า “การน้อมนำแนวทางพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง” มีระดับความเห็นด้วยมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66

โดยพิจารณาความคิดเห็นด้านหลักการ ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า “ครอบครัวดีและเข้มแข็งเป็นพื้นฐานของความผาสุก และความเข้มแข็งของชุมชนที่เอาชนะความยากจน” มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 รองลงมา “ความยากจนและวิธีแก้ปัญหาความยากจนต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว” “แนวคิดการจัดความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ออมทรัพย์และออมทรัพย์เพื่อเป็นทุน” และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหน่วยงานราชการในการพัฒนาชุมชน มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62, 3.62 และ 3.56 ตามลำดับ

โดยพิจารณาความคิดเห็นด้านกลยุทธ์ ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า “ความต่อเนื่องของพลังประชาชนในการเอาชนะยาเสพติดนำไปสู่การพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน” มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 รองลงมา “การสนับสนุนกลุ่มอาชีพเดิมให้เข้มแข็ง เพื่อให้เป็นอาชีพเสริมถือเป็นการสร้างรายได้เพิ่มเติม” “หลักการของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง คือการพัฒนาคนทางด้านจิตใจ เพื่อนำไปสู่ฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น” และ การใช้กลยุทธ์ “บ้าน วัด โรงเรียน” (บวร) ในการพัฒนาเอาชนะความยากจน มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70, 3.68 และ 3.62 ตามลำดับ

การศึกษาวิธีคิด หลักการและกลยุทธ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก สันทนากลุ่มแล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการ เพื่อให้เห็นความคิดเห็นว่ามีความเห็นในระดับมากที่สุด แสดงความตรงกันในความคิดที่เกิดจากประสบการณ์ในการร่วมกันทำ โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์

3.2 การมีส่วนร่วม

1. การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ได้ผลดังต่อไปนี้

1. มติประชาคม/การประชุมหารือของประชาชนในหมู่บ้านในการเสนออาชีพ; วิทยากรจะแนะนำอาชีพที่สามารถประกอบอาชีพได้ในหมู่บ้านว่ามีอาชีพอะไรบ้าง
2. การบอกเล่าถึงสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว หมู่บ้านและการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นจากความคิดของประชาชนเอง (โดยคัดครอบครัวละ 1 คน)
3. การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบของประชาชน (การร่วมกันคิด ร่วมกันทำและร่วมกันรับผิดชอบ)
4. จัดประชาคมในหมู่บ้าน เพื่อสอดส่องผู้ขายและขนส่งยาเสพติดในพื้นที่ การเลือกประธานคุ้ม การอยู่เวรยามเพื่อป้องกันการลักขโมยวัว ควาย รถไถและรถมอเตอร์ไซด์ ตรวจตราการพกอาวุธ ยาเสพติด (จากสายตรวจจังหวัด)
5. การมีส่วนร่วมของสตรีในการอยู่เวรยาม

ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก และสนทนากลุ่มได้อำเภอประกอบการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ ประกอบด้วย องค์กรในชุมชน ศาสนา ครอบครัว และสมาชิก ซึ่งนำไปสร้างแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบแล้วนำไปวิเคราะห์ต่อไป

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัดกรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมและเป็นรายข้อ

องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน	— X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านการมีส่วนร่วม			
1. การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน องค์กรท้องถิ่น หรือ องค์กรประชาชนในการเอาชนะความยากจน	3.47	0.622	มากที่สุด
2. การมีส่วนร่วมขององค์กรทางศาสนาในการเอาชนะ ความยากจน	3.21	0.723	มาก
3. การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาของชุมชนในการ เอาชนะความยากจน	3.39	0.731	มากที่สุด
4. การมีส่วนร่วมของสตรีในการเอาชนะความยากจน	3.49	0.607	มากที่สุด
5. การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบของ ประชาชนในการเอาชนะความยากจน	3.51	0.628	มากที่สุด
6. การมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจในการเอาชนะความยากจน	3.23	0.856	มาก
7. การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นควรเริ่มจากตัวบุคคล และครอบครัวในการเอาชนะความยากจน	3.61	0.612	มากที่สุด
8. สตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างฐานะ และความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้นของครอบครัวในการเอาชนะความยากจน	3.58	0.597	มากที่สุด
9. การเอาชนะความยากจนไม่จำกัดที่เพศ และวัย	3.67	0.523	มากที่สุด
รวม	3.44	0.391	มากที่สุด

จากตาราง 4 ได้แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมขององค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า “การเอาชนะความยากจนไม่จำกัดที่เพศและวัย” มีระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 รองลงมา “การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นควรเริ่มจากตัวบุคคลและครอบครัวในการเอาชนะความยากจน” “สตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของครอบครัวในการเอาชนะความยากจน” และการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบของประชาชนในการเอาชนะความยากจน อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61, 3.58 และ 3.51 ตามลำดับ

การมีส่วนร่วมที่เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่มและผลจากแบบสอบถามจะเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ของ “บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ องค์กรชุมชน” ทั้งนี้เริ่มจากให้ “บ้าน” เป็นศูนย์กลางในความร่วมมือ ต้องมีประชาคมต้องให้อีกฝ่ายต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม มากๆ มา

ปรึกษาหารือกันเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเริ่มจากการใช้ประโยชน์จากความถนัด หรือเชี่ยวชาญของแต่ละฝ่ายมาบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดพลังในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

3.3 กระบวนการในระดับต่าง ๆ

1. การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ได้ผลดังต่อไปนี้

3.1.1 ระดับส่วนราชการ

1. ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนโดยอาศัยข้อมูลจาก จปฐ. และกชช 2ค
2. การจัดประชุมหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจนโยบายของจังหวัด ก่อนเข้าไปปฏิบัติงานในชุมชน
3. เกิดความร่วมมือในการออมทรัพย์ก่อน เมื่อมีการออมเกิดขึ้นถึงได้รับความร่วมมือจากรัฐบาล
4. ช่วยให้การปรึกษา และแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งกลุ่มอาชีพว่าฝ่ายไหนดูแลจัดการเรื่องอะไรบ้าง
5. เป็นตัวกลางประสานระหว่างกลุ่มกับโลกภายนอก
6. ส่วนราชการสนับสนุนทางการตลาด และสนับสนุนทางการเงิน
7. การอบรมในแต่ละตำบลตามหลักสูตรที่ร่วมกันคิดเอง แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน
 - การบอกข้อมูลรายละเอียดสถานการณ์และปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ รวมถึงการคาดหวังในความเป็นอยู่ของตน
 - การให้ความรู้และคำแนะนำจากกลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จ
 - การให้ความรู้ในเรื่องของการออม (กลุ่มสัจจะ) เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้ควบคุมจัดการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกัญหมู่บ้าน
8. การสร้างหลักสูตรอบรมผู้นำชุมชน/หมู่บ้านโดยแบ่งออกเป็น 7 รุ่นๆ ละ 10-15 คน โดยจัดวิทยากรเข้าอบรม
9. การอบรมแบ่งออกเป็น 3 วัน คือ
 - วันแรก การอบรมเกี่ยวกับโครงการฯ การสร้างกฎกติการ่วมกัน การอบรมปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา
 - วันที่ 2 การศึกษาสภาพอดีตและปัจจุบัน การสร้างวิสัยทัศน์และการกิจร่วมให้แก่ผู้เข้าอบรม การเสนอโครงการในหมู่บ้าน
 - วันที่ 3 การให้ความรู้ด้านสาธารณสุขโดยหัวหน้าสาธารณสุข ด้านคุณธรรมโดยพระสงฆ์ ด้านการออมทรัพย์จาก ธ.ก.ส. และธนาคารออมสิน
10. การประเมินผลโดยการรายงาน สุ่มตรวจ ตรวจสอบทุกหมู่บ้าน
11. แผนงานของชาวบ้านต้องมีความชัดเจน และมีความเอื้ออาทรทางสังคม
12. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
 - การฝึกอบรมโดยวิทยากรมีจุดอ่อนคือ เป็นระเบียบมากไป ซึ่งอาจไปจำกัดวิธีคิด ดังนั้น ต้องพยายามฝึกให้เป็นวิทยากรกลุ่มของตนเองโดยตรง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่าย
 - เริ่มแรกต้องเริ่มจากการพัฒนาคนก่อน เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ต้องมีการจัดคนให้เหมาะสมกับงานที่ทำ

- เริ่มจากการพัฒนาคนให้เกิดความภูมิใจ เพราะพื้นฐานของคนกาฬสินธุ์ไม่ใช่คนขี้เกียจ
- การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ทำให้คนเกิดการเรียนรู้ทั้งตัวเอง และลูกค้าหลาย ๆ ประเภท
- การพัฒนาชุมชน ด้านวิชาการ
- การเกษตรจัดให้มีการส่งเสริมการผลิต และการบริหารการตลาด

13. เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส

- จากบทเรียนที่ผ่านมาทำให้รู้ว่า ปัจจุบันต้องดูความเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมรอบด้าน โดยต้องมีการเรียนรู้ร่วมด้วย
- จากวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทำให้แรงงานกลับคืนถิ่นมาสร้างอาชีพนำไปสู่การสร้างรายได้ที่ท้องถิ่นของตนเอง
- การประชาสัมพันธ์ในกลุ่มอาชีพในการประชาสัมพันธ์ ถึงแม้ไปจำหน่ายตามงานต่าง ๆ ขายไม่ได้แต่เท่ากับว่าได้เป็นการประชาสัมพันธ์

14. ทางด้านผู้นำ

- อดีตเลือกโดยใช้เสียงส่วนมาก แต่ปัจจุบันกำหนดโดยใช้ความเหมาะสม มีการคุยกันก่อนว่าคนไหนเหมาะสม มีพฤติกรรมอย่างไร เอื้อต่อชุมชนอย่างไร
- ผู้นำต้องประกอบด้วย พฤติกรรม ความรู้จริง ความสามารถในการถ่ายทอด และความเป็นผู้จัดการที่ดี ขยายความคิดให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข

15. แหล่งเงินทุน

- อบจ. ใช้งบประมาณสนับสนุนในโครงการใหญ่ ๆ
- อบต. ใช้งบประมาณสนับสนุนในโครงการเล็กลงมา เช่น โครงการกีฬาพ่อบ้านแม่บ้าน และกีฬาเยาวชนทุกปี
- พัฒนาชุมชน
- กรมประชาสัมพันธ์
- ธนาคารออมสิน และเศรษฐกิจชุมชน

16. การตลาด

- ทางราชการหาตลาดและช่องทางในการจำหน่ายให้ตามสถานที่ต่าง ๆ
- ราชการสนับสนุน และส่งเสริมทางด้านเครื่องจักร และอุปกรณ์ต่าง ๆ
- ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนโดยอาศัยข้อมูลจาก จปฐ และ กชช 2ค
- การจัดประชุมหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจในนโยบายของจังหวัด

17. มีการตกลงร่วมกันในชุมชนในองค์กร และมีข่าวสารข้อมูลช่วยชาวบ้านได้

3.3.2 ระดับสถาบันทางศาสนา (วัด)

1. ฝ่ายพระสงฆ์มีการให้ความรู้หลักธรรมแก่เยาวชนและผู้ใหญ่ เช่น การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การแนะนำหลักธรรมที่เป็นคำคล้องจองง่ายๆ เช่น ไม้สับบุหรี ไม้พุดเสียงดัง ให้ระวังความสะอาด ดูแลโสภณ
2. การปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญ ให้เกินครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมด
3. การทำป้ายรณรงค์ให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวศีล 5
 - ลดความโลภอยากได้ของผู้อื่น
 - รักตนเอง ซื่อสัตย์ต่อตนเอง และต่อผู้อื่น
 - ไม่ดื่มสุรา เพราะจะทำให้ขาดสติ
4. พระได้นำคำสอนของพระพุทธศาสนา (เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ) เพื่อให้ลดรายจ่าย ทำให้ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และมีความขยันหมั่นเพียร
5. ตั้งค่ายพุทธธรรม ค่ายพุทธบุตรให้กับเยาวชน
6. พระสงฆ์เป็นกองทัพนวัตกรรม กองทัพไทย คือ พระสงฆ์ออกไปกับนายอำเภอกับชาวบ้าน เพื่อร่วมมือกันช่วยแก้ปัญหา
7. การใช้หลักศาสนาพุทธ (ศีล 5) เป็นหลักปฏิบัติ นั่นก็คือ การลด ละ เลิก สิ่งอบายมุขทั้งปวง เช่น งดดื่ม หรืองดเสพยาของมีนเมา และการพนันทุกชนิด

3.3.3 ระดับสถาบันการศึกษา (โรงเรียน)

1. เยาวชนที่เคยลักเล็กขโมยน้อย ทางราชการก็พยายามสร้างงานและหาช่องทางทางการประกอบอาชีพให้เยาวชนฝึกอบรม
2. จัดงบประมาณร่วมกับ อบต. จัดการฝึกอาชีพโดยขอจาก กศน. และร่วมมือกับโรงเรียนที่มีหลักสูตรเรื่องการงานอาชีพ
3. มีการประชุม และอบรมให้เด็กเห็นความสำคัญของผ้าฝ้ายพื้นเมือง โดยตัดผ้าให้เด็กใส่ทุกวันศุกร์
4. ทางโรงเรียน และทางกลุ่มอาชีพได้จัดทำโครงการประสาน กับทางโรงเรียนสอนวิชาพื้นฐาน กพอ. โดยให้พช. ไปเป็นวิทยากร และจัดประชาคมให้ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น
5. ทางโรงเรียนมีหลักสูตรการทอผ้า เพื่อให้เด็กมีความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอิงเทคโนโลยีสมัยใหม่
6. การเน้นเรื่องการป้องกันการเสพยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา
7. บทบาทของครูที่จำกัดในเฉพาะเขตโรงเรียน
8. การลด ละ เลิกอบายมุขแบบบูรณาการภายในโรงเรียน
 - การแทรกเรื่องการลด ละ เลิกอบายมุขในเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน
 - การตั้งโครงการปฏิบัติเฉพาะ ควบคู่กับการเรียนการสอน
 - การรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ และทุกชั้นตอนตามแบบฟอร์มของกระทรวงศึกษาธิการ

9. กระบวนการเรียนการสอนในการเอาชนะความยากจน
 - หมวติวิชาการรับผิดชอบการฝึกอบรมอาชีพ เช่น เลี้ยงปู ปลา เป็ด ไก่
 - การส่งเสริม และสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากองค์การภายนอกมากขึ้น เช่น อบต. เทศบาล หน่วยราชการ และกศน. ที่ให้ความสำคัญต่อการกิจของสถานศึกษาในการฝึกอบรมให้แก่นักเรียน
10. เด็กได้ใช้เวลาว่างช่วงปิดเทอมมาทอผ้าหารายได้ให้ครอบครัว และอยู่กับครอบครัวเกิดความอบอุ่น ทำให้เยาวชนไม่ไปเที่ยวเตร่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ

3.3.4 ระดับครอบครัว

1. การตั้งกฎหมู่บ้านเพื่อสร้างและรักษาความสงบสุข ความปลอดภัย ความมีวินัยในสังคมของหมู่บ้าน โดยระดมความคิดเห็นจากประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการดื่มและขายสุรา กฎหมู่บ้านโดยใช้หลักการเดียวกัน แต่รายละเอียดจะแตกต่างกันบ้างขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นจริงของแต่ละหมู่บ้าน
2. บทลงโทษมาจากประชาคมของหมู่บ้าน
3. การจัดเวรยามในชุมชนเพื่อจัดยาเสพติด และการเล่นพนันงานศพ
4. การประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม เช่น เลี้ยงปลา ปลุกพืชสวนครัว เช่น ชุมชนม่านหวางได้ทำโครงการนำร่องปลูกผักเพื่อบริโภคและค้าขาย
5. การคัดเลือกสมาชิกกลุ่มและตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เจริญญิก และสมาชิกกลุ่ม
6. ทุกหมู่บ้านออกกฎหมู่บ้านโดยประชาคมหมู่บ้าน เพื่อควบคุม ลงโทษประชาชนเกี่ยวกับยาเสพติด ความไม่สงบเรียบร้อย การเล่นพนันงานศพ เล่นพนันบั้งไฟ เล่นพนันตีไก่ การเล่นมวยตู้
7. การจัดเวรยามหมู่บ้านเป็นประจำทุกคืนระหว่าง 20.00 น. – ตี 1 หรือ ตี 2
8. การการลด ละ เลิกอบายมุข
9. การออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ เช่น ธนาคาร กองทุน เพื่อสร้างนิสัยการออม
10. การแจกคัม โดยมียี่ห้อหน้าคัมเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแลคัม และรายงานความผิดปกติไม่ชอบมาพากลที่เกิดขึ้นในคัมต่อผู้ปกครองท้องถิ่นทราบ
11. ชุมชนการใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดรายจ่ายค่าปุ๋ยเคมี และชุมชนมีผักสวนครัวไว้ทานได้ ถ้าเหลือก็ไว้ขายได้อีก
12. เตรียมเยาวชนคนรุ่นหลังให้ฝึกการขายผ้า เพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญที่สุด เป็นการสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านของท้องถิ่น
13. การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ปลูกจิตสำนึกเผยแพร่ความรู้ให้แก่เยาวชน
14. การบริหารทางการเงินที่ต้องปรับปรุง
 1. การลงทุนทางการเงินยังไม่กล้าลงทุนเต็มที่
 2. เงินทุนในการประกอบอาชีพยังไม่เพียงพอ
 3. การจัดสรรงบประมาณตามวิธีการใช้เวลาทำให้ไม่ทัน
 - ปรับกฎเกณฑ์
 - ปรับการวางแผน

4. การบริหารการเงินของกลุ่ม การจัดทำบัญชี แบ่งกำไรปันผลให้สมาชิก ทุกสิ้นปีมีการประชุมชี้แจงการใช้ไปของเงิน การจำหน่ายได้ และยอดเงินคงเหลือของกลุ่ม มีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ซึ่งมีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้
15. โอกาสของชาวบ้านที่จะรักษาลิขสิทธิ์ทางปัญญา หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน
16. สวัสดิการของกลุ่ม
 - จัดสวัสดิการให้กับคนผู้เฒ่า คนแก่ คนพิการ และคนติดเชื้อ
 - จัดให้สมาชิกกู้ยืมจากเงินผลประโยชน์ ดอกเบี้ยร้อยละ 1 โดยการชำระคืนเงินกู้ นั้นสามารถชำระคืนเป็นเงิน หรือเป็นของที่สมาชิกทำขึ้นก็ได้
 - จัดให้โรงเรียนส่วนหนึ่งเป็นสวัสดิการเวลาจัดกิจกรรม หรือทำบุญ
 - จัดสวัสดิการให้เด็ก คนชรา คนพิการให้ทั่วถึง โดยมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นที่วัดหรือที่ โรงเรียน
 - จัดให้คนว่างงานมาฝึกอาชีพ เพราะภูมิปัญญาชาวบ้านจะได้ไม่หมดไป
17. การตลาด
 - มีวิธีการพูดจาที่ดึงดูดผู้คนเข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์
 - ตลาดยังไม่กว้างพอ อยากได้วิทยากรมาฝึกอบรมการทำอาชีพเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาฝีมือ
 - กลยุทธ์ทางการตลาด คือ การให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาสามารถสื่อความหมาย และสร้างความต่างจากสินค้าอื่น
 - การทำตลาดต้องดูความต้องการของลูกค้าว่าลูกค้าต้องการอย่างไร
 - นำคำติชมของลูกค้า มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น
 - ผลิตภัณฑ์ได้คุณภาพ ขายตรงราคา ของแถม มีบรรจุภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์
18. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการพัฒนาหมู่บ้าน

ผลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก และสนทนากลุ่มนำไปใช้ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบแล้วนำไปวิเคราะห์ต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านกระบวนการในระดับต่างๆ โดยรวม และเป็นรายข้อ

องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน	— X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านกระบวนการ			
ระดับส่วนราชการ			
1. การจัดประชุมหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจในนโยบายของหน่วยงานราชการในจังหวัดก่อนเข้าไปทำงานในชุมชน	3.49	0.696	มากที่สุด
2. หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชนเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ	3.64	0.604	มากที่สุด
3. หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชน/กลุ่มอาชีพในด้านเงินทุน	3.56	0.668	มากที่สุด
4. หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชน/กลุ่มอาชีพในด้านการจัดหาผู้ฝึกสอนด้านอาชีพ	3.47	0.754	มากที่สุด
5. หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชน/กลุ่มอาชีพในด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตสินค้า	3.42	0.831	มากที่สุด
6. หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชน/กลุ่มอาชีพในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.16	0.922	มาก
7. หน่วยงานราชการเป็นตัวกลางประสานระหว่างกลุ่มอาชีพกับตลาดภายนอก	3.38	0.813	มากที่สุด
8. หน่วยงานราชการควรส่งเสริมความรู้ และประสบการณ์เรื่องการตลาดแก่กลุ่มอาชีพ	3.58	0.680	มากที่สุด
9. หน่วยงานราชการส่งเสริมให้ประชาชนสร้างหลักสูตรอบรมความเป็นผู้นำ และการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเอง	3.40	0.657	มากที่สุด
10. หน่วยงานราชการส่งเสริมให้ประชาชนสร้างหลักสูตรอบรมความเป็นผู้นำ และการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานราชการและชาวบ้าน	3.46	0.653	มากที่สุด
11. หน่วยงานราชการควรส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพของประชาชน	3.46	0.742	มากที่สุด
12. การกระจายข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะอาชีพ	3.46	0.653	มากที่สุด

ตาราง 5 (ต่อ)

องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน	— X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านกระบวนการ			
ระดับส่วนราชการ			
13. ส่งเสริมการถือศีลและปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนา	3.30	0.755	มากที่สุด
14. การให้ความรู้หลักธรรมแก่เยาวชนและผู้ใหญ่	3.43	0.634	มากที่สุด
15. การอบรมธรรม เพื่อให้นำไปใช้ในการดำรงชีวิต	3.38	0.659	มากที่สุด
16. การทำป้ายรณรงค์ให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวทางศีล 5	3.25	0.744	มาก
17. ความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และหน่วยงานราชการในการแก้ไขปัญหาของชุมชน	3.55	0.650	มากที่สุด
18. การจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม	3.24	0.788	มาก
ระดับสถาบันการศึกษา (โรงเรียน)			
19. บทบาทของครูไม่ควรจำกัดในเฉพาะโรงเรียน	3.59	0.616	มากที่สุด
20. การแทรกเรื่องโทษของอบายมุข และสิ่งเสพติดในกระบวนการเรียนการสอน	3.54	0.699	มากที่สุด
21. การจัดหลักสูตรที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมอาชีพให้นักเรียน	3.64	0.581	มากที่สุด
22. ส่งเสริมการหารายได้เสริมช่วงปิดเทอมของนักเรียนให้แก่ครอบครัว เช่น การทอผ้า เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด เป็นต้น	3.67	0.598	มากที่สุด
23. โรงเรียนมีหลักสูตรเรื่องการฝึกอบรมอาชีพให้นักเรียน	3.61	0.586	มากที่สุด
24. ปลุกจิตสำนึกของนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในกลุ่มเสี่ยง	3.53	0.693	มากที่สุด
25. โรงเรียนควรมีการประชุม อบรมให้เด็กเห็นความสำคัญของผ้าฝ้ายพื้นเมือง โดยตัดผ้าพื้นเมืองให้เด็กใส่ทุกวันศุกร์	3.56	0.684	มากที่สุด
26. โรงเรียนและกลุ่มอาชีพร่วมกันจัดทำโครงการให้ประสานกับทางโรงเรียนเพื่อสอน	3.38	0.697	มากที่สุด
27. ส่งเสริมให้เยาวชนใช้เวลาว่างช่วงปิดเทอมมาทอผ้าหารายได้ให้ครอบครัว	3.57	0.658	มากที่สุด
28. โรงเรียนจัดหลักสูตรการเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนนำเอาความรู้ภูมิปัญญาชุมชนมาใช้ในการประกอบอาชีพ	3.52	0.594	มากที่สุด

ตาราง 5 (ต่อ)

องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน	— X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ระดับครอบครัว			
29. ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	3.56	0.536	มากที่สุด
30. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างกฎหมู่บ้าน	3.47	0.666	มากที่สุด
31. กฎหมู่บ้านเป็นตัวการในการสร้างความสงบสุข ความ ปลอดภัยแก่หมู่บ้าน	3.66	0.551	มากที่สุด
32. บทลงโทษการไม่ปฏิบัติสิ่งที่ไม่ถูกต้องมาจากประชาคม ประชาคม	3.40	0.704	มากที่สุด
33. การออกกฎหมู่บ้านเพื่อลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด	3.64	0.598	มากที่สุด
34. การจัดเวรยามเพื่อสอดส่องยาเสพติด	3.70	0.525	มากที่สุด
35. การจัดเวรยามเพื่อรักษาความสงบสุขเรียบร้อยในชุมชน	3.67	0.528	มากที่สุด
36. การลด ละ เลิกอบายมุข การพนัน การดื่มสุรามึนเมา	3.67	0.611	มากที่สุด
37. การสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ	3.61	0.537	มากที่สุด
38. การสนับสนุนใช้สินค้าที่ผลิตในชุมชนหรือของสินค้า พื้นเมือง	3.62	0.597	มากที่สุด
39. การรณรงค์เรื่องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่ เยาวชนในชุมชน	3.56	0.589	มากที่สุด
40. การปลูกจิตสำนึกของเยาวชนให้เกิดความภูมิใจใน ภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.58	0.590	มากที่สุด
41. การรณรงค์ปลูกจิตสำนึกของเยาวชนในการพัฒนาชุมชน ของตน	3.58	0.587	มากที่สุด
42. การเปิดโอกาสให้เยาวชน ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการ แก้ไขปัญหาในชุมชน	3.55	0.598	มากที่สุด
43. การเตรียมเยาวชนคนรุ่นหลังให้ฝึกการทอผ้าหรืออาชีพ ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่น	3.64	0.584	มากที่สุด
44. ประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆ ให้แก่เยาวชน	3.55	0.557	มากที่สุด
45. การจัดประชุมให้เยาวชนแสดงความคิดเห็นต่อการ แก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง	3.46	0.662	มากที่สุด
46. สมาชิกในครอบครัวรู้จักประหยัดและพยายามช่วยกันหา รายได้เพิ่ม	3.75	0.520	มากที่สุด
47. การได้รับการสนับสนุนจากคู่สมรสในการประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้	3.65	0.530	มากที่สุด
48. การพัฒนาอาชีพของสตรีจากผลิตเพื่อบริโภคใน ครัวเรือน สู่การผลิตเพื่อสร้างรายได้	3.63	0.558	มากที่สุด
รวม	3.49	3.445	มากที่สุด

จากตาราง 5 ได้แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมขององค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา ด้านกระบวนการในระดับต่างๆ 5 ระดับ คือ ส่วนราชการ สถาบันทางศาสนา (วัด) สถาบันการศึกษา (โรงเรียน) และครอบครัว อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49

โดยพิจารณาความคิดเห็นด้านกระบวนการระดับส่วนราชการ ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า “หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชนเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ” มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 รองลงมา “หน่วยงานราชการควรส่งเสริมความรู้ และประสบการณ์เรื่องการตลาดแก่กลุ่มอาชีพ” “หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชน/กลุ่มอาชีพในด้านเงินทุน” และการจัดประชุมหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจในนโยบายของหน่วยงานราชการในจังหวัดก่อนเข้าไปทำงานในชุมชน มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58, 3.56 และ 3.49 ตามลำดับ

โดยพิจารณาความคิดเห็นด้านกระบวนการระดับสถาบันทางศาสนา (วัด) ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า “ความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และหน่วยงานราชการในการแก้ไขปัญหาของชุมชน” มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 รองลงมา “การให้ความรู้หลักธรรมแก่เยาวชนและผู้ใหญ่” “การอบรมธรรม เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต” และส่งเสริมการถือศีลและปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนา มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43, 3.38 และ 3.30 ตามลำดับ

โดยพิจารณาความคิดเห็นด้านกระบวนการระดับสถาบันการศึกษา (โรงเรียน) ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า “ส่งเสริมการหารายได้เสริมช่วงปิดเทอมของนักเรียนให้แก่ครอบครัว เช่น การทอผ้า เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด เป็นต้น” มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 รองลงมา “การจัดหลักสูตรที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมอาชีพให้แก่นักเรียน” “โรงเรียนมีหลักสูตรเรื่องการฝึกอบรมอาชีพให้แก่นักเรียน” และบทบาทของครูไม่ควรจำกัดในเฉพาะโรงเรียน มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64, 3.61 และ 3.59 ตามลำดับ

โดยพิจารณาความคิดเห็นด้านกระบวนการระดับครอบครัว ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า “สมาชิกในครอบครัวรู้จักประหยัดและพยายามช่วยกันหารายได้เพิ่ม” มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 รองลงมา “การจัดเวรยามเพื่อสวดสวดยาเสพติด” “การจัดเวรยามเพื่อรักษาความสงบสุขเรียบร้อยในชุมชน และการลด ละ เลิกอบายมุข การพนัน การดื่มสุรามึนเมา” และการได้รับการสนับสนุนจากคู่สมรสในการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70, 3.67, 3.67 และ 3.65 ตามลำดับ

ผลการสัมภาษณ์เจาะลึก สันทนากลุ่มและตอบคำถามจากแบบสอบถามมีความสอดคล้องตรงกันในกระบวนการจัดการในระดับต่างๆ

3.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเอาชนะความยากจน

1. การออมทรัพย์

โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเอาชนะความยากจน ได้กำหนดไว้ว่าผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจะพิจารณาจากจำนวนครัวเรือนที่มีการออมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 ซึ่งจากตารางข้อมูลการออมทรัพย์ของครัวเรือน จากโครงการรณรงค์การออมทรัพย์ของครัวเรือนตามนโยบายจังหวัดแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ประจำเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นข้อมูลหลังจากโครงการฯ สิ้นสุดลงแล้ว 1 ปี พบว่า จำนวนครัวเรือนที่มีการออมจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด (192,895 ครัวเรือน) มีมากถึง 191,437 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 99.18 ซึ่งนับว่าเกินเป้าหมายของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองฯ ที่ตั้งไว้ จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์การออมทรัพย์ของประชาชนในโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองฯ ประสบผลสำเร็จดีมาก ดังตาราง

ข้อมูลการออมทรัพย์ของครัวเรือน

โครงการรณรงค์การออมทรัพย์ของครัวเรือน ตามนโยบายจังหวัดแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง จังหวัดกาฬสินธุ์
ประจำเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2547

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวน			จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือนที่ออมก่อน 3 ก.ย. 2545	จำนวนเงิน (บาท)	ครัวเรือนที่ออมหลัง 3 ก.ย. 2545	จำนวนเงิน (บาท)	ไม่มีการออม	รวมครัวเรือนที่มีการออม	รวมเงิน (บาท)	คิดเป็น %	เงินออมเฉลี่ยต่อเดือนครัวเรือน	ขณะนั้นแต่ละครัวเรือนมีเงินออมทั้งสิ้น
		ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล											
1	อำเภอเมือง	16	175	3	21,171	16,860	7,252,033	4,311	9,610,081	-	21,171	18,462,100	100.00	44	872
2	ยางตลาด	15	204	2	27,069	23,466	6,909,764	2,945	68,004,870	658	26,411	77,614,634	97.57	147	2,938
3	กมลาไสย	8	111	3	14,520	13,067	35,184,919	913	84,168,335	-	14,520	120,353,254	100.00	414	8,288
4	สหัสขันธ์	8	85	1	8,672	6,214	1,502,890	2,308	5,036,390	150	8,522	7,539,280	98.27	44	884
5	กุฉินารายณ์	12	140	2	22,015	16,527	4,813,396	5,488	9,909,454	35	22,015	15,700,850	99.84	36	713
6	ท่าคันโท	6	59	1	6,003	4,562	1,544,066	1,426	3,626,154	15	5,988	6,200,420	99.00	52	1,035
7	สมเด็จ	8	91	1	12,497	8,611	4,907,258	3,880	35,595,727	-	12,497	41,642,493	100.00	167	3,332
8	เขาวง	6	55	1	8,733	6,309	1,345,763	2,040	39,544,888	384	8,349	48,360,000	95.60	289	5,792
9	ห้วยเม็ก	9	81	2	10,283	8,504	593,010	1,779	6,548,078	-	10,283	8,120,088	100.00	40	789
10	คำม่วง	6	70	2	9,477	8,540	1,317,124	814	21,154,107	123	9,354	24,420,230	98.70	130	2,610
11	ร่องคำ	3	46	1	3,263	1,597	3,140,470	1,666	3,634,950	-	3,263	8,341,660	100.00	127	2,556
12	หนองกุงศรี	9	110	2	14,322	11,403	3,619,807	2,902	5,186,500	17	14,305	9,166,307	99.88	32	640
13	นามน	5	66	1	7,195	2,641	1,395,927	4,464	3,533,640	90	7,105	5,600,560	98.61	40	788
14	ห้วยผึ้ง	4	52	1	5,859	5,467	4,597,750	392	3,024,332	-	5,859	9,232,400	100.00	79	1,575
15	กิ่ง อ.สามชัย	4	47	-	5,131	4,891	2,243,974	240	8,044,699	-	5,131	14,200,644	100.00	138	2,767
16	กิ่ง อ.นาหว้า	5	54	1	6,425	4,201	1,254,912	2,203	2,230,230	21	6,404	3,665,142	99.68	28	572
17	กิ่ง อ.ดอนจาน	5	48	-	4,864	3,014	2,109,434	1,850	4,083,650	-	4,864	7,293,484	100.00	75	1,499
18	กิ่ง อ.ฆ้องชัย	5	47	-	5,396	3,290	6,726,679	2,106	7,749,079	-	5,396	16,270,708	100.00	150	3,015
รวม		134	1,541	24	192,895	149,164	90,459,176	41,727	320,685,164	1,493	191,437	442,184,254	99.18	113	2,259

ตารางแสดง ข้อมูลการออมทรัพย์ของครัวเรือน

2. การลด ละ เลิกอบายมุข

ไม่มีการเล่นการพนันในงานศพ และมีกฎของหมู่บ้าน และความสำเร็จในการเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ยังสามารถพิจารณาจากสถิติคดีอาชญากรรมของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น คดีอาชญากรรมแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ ได้แก่ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ลักพาเรียกค่าไถ่ และวางเพลิง

กลุ่มที่ 2 คือ คดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย และเพศ ได้แก่ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและไม่เจตนา ประมาททำให้ตาย พยายามฆ่า ทำร้ายร่างกาย และข่มขืนกระทำชำเรา

กลุ่มที่ 3 คือ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ได้แก่ ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ริดเอาทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ ชิงทรัพย์บาดเจ็บ ชิงทรัพย์ไม่บาดเจ็บ ปล้นทรัพย์ รับของโจร และทำให้เสียทรัพย์

กลุ่มที่ 4 คือ คดีที่น่าสนใจ ได้แก่ โจรกรรมจักรยานยนต์ โจรกรรมรถยนต์ โจรกรรมโคกระบือ ปล้นชิงรถโดยสาร ปล้นชิงรถแท็กซี่ ลักพาเรียกค่าไถ่ ช่มชู้แล้วฆ่า จ้างโจง และยกยอกทรัพย์

กลุ่มที่ 5 คือ คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ได้แก่ อาวุธปืนธรรมดา อาวุธสงคราม วัตถุระเบิด การพนันทั่วไป สลากกินรวบ ยาเสพติด ค่าประเวณี สถานบริการ โรงแรม และสิ่งลามก

กลุ่มที่ 6 ผลการจับกุมคดีเก่า

จากตารางสถิติคดีอาชญากรรมที่รับแจ้งระหว่างปี พ.ศ. 2544-2546 พบว่าการรับแจ้งคดีอาชญากรรมลดลง ในปีพ.ศ. 2544 การรับแจ้งคดีอาชญากรรมมีจำนวน 4,442 คดี ในปีพ.ศ. 2545 มีการรับแจ้งจำนวน 4,020 คดี ซึ่งลดลงประมาณร้อยละ 10 และในปีพ.ศ. 2546 มีการรับแจ้งจำนวน 3,199 คดี ลดลงจากปี พ.ศ. 2544 และ 2545 ประมาณร้อยละ 30 และร้อยละ 20 ตามลำดับ

ตารางสถิติคดีอาชญากรรมที่รับแจ้งแยกตามกลุ่มประเภทความผิดระหว่างปี พ.ศ. 2544-2546

ปี พ.ศ.	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546
กลุ่มประเภทความผิด			
กลุ่มที่ 1 คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ	113	84	61
กลุ่มที่ 2 คดีประทุษร้ายต่อชีวิต	520	496	559
กลุ่มที่ 3 คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์	374	395	388
กลุ่มที่ 4 คดีที่น่าสนใจ	265	307	256
กลุ่มที่ 5 คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	3,170	2,438	1,935
รวม	4,442	4,020	3,199

ที่มา: ตำรวจภูธรจังหวัดกาฬสินธุ์ (2544-2546)

ตารางทั้ง 2 ตารางข้างต้น แสดงให้ผลสำเร็จของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเอาชนะความยากจนในด้านการออมทรัพย์ที่เป็นไปตามเป้าหมาย กล่าวคือ การออมเพิ่มขึ้นร้อยละ 90 ขณะเดียวกับการรับแจ้งคดีอาชญากรรมและอบายมุขลดลง ส่วนการพนันในงานศพนั้นได้รับการยืนยันจากชาวกาฬสินธุ์ในการเก็บข้อมูลครั้งสุดท้ายเมื่อเดือนตุลาคม ปี 2547 ไม่ปรากฏว่ามีการพนันในงานศพ

3. กฎหมู่บ้าน

1. ทุกหมู่บ้านออกกฎหมายหมู่บ้านโดยประชาคมหมู่บ้าน เพื่อเป็นการสร้างพลังอำนาจให้แก่ประชาชนในการควบคุมลงโทษประชาชนเกี่ยวกับยาเสพติด ความไม่สงบเรียบร้อย การเล่นการพนันงานศพ เล่นการพนันบั้งไฟ เล่นการพนันตีไก่ และการเล่นมวยตู้

2. การตั้งกฎหมายหมู่บ้านเพื่อสร้างและรักษาความสงบสุข ความปลอดภัย ความมีวินัยในสังคมและความเข้มแข็งของหมู่บ้าน โดยระดมความคิดเห็นจากประชาคม ไม่ว่าจะเป็นการดื่มและขายสุรา กฎหมู่บ้านที่น่าออกใช้อยู่บนหลักการเดียวกัน แต่รายละเอียดจะแตกต่างกันบ้างขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นจริงของแต่ละหมู่บ้าน

3. กฎหมู่บ้านใช้เป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมเหมือนกฎหมายของบ้านเมืองที่กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ บทลงโทษ การส่งเสริมอาชีพ การบริหารจัดการหมู่บ้าน การทำประชาคม การปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ความรู้ให้แก่เยาวชน การจัดสวัสดิการ เป็นต้น

3.5 ปัจจัยในความสำเร็จ

1. การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ได้ผลดังต่อไปนี้

3.5.1 ปัจจัยทางสังคม

1. ความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรทางศาสนา สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองท้องถิ่น
2. ความศรัทธาในภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการจังหวัด
3. โครงการฯ ที่สอดคล้องรับกับนโยบายของรัฐบาล
4. ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน
5. ความต่อเนื่องจากการเอาชนะยาเสพติด
6. การจัดตั้งกลุ่มที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล เช่น กลุ่มสัจจะเพื่อการออมทรัพย์ การส่งเสริมอาชีพตามนโยบาย OTOP
7. ความเข้าใจในบทบาทภารกิจของประชาชนเอง เช่น สถานภาพ วิถีชีวิต อดีตและอนาคต
8. จิตสำนึกของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ เช่น บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนแผ่นดินเกิดของตน ความเสียสละตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่จะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน สร้างอาชีพ สร้างรายได้
9. การประชาสัมพันธ์ และการเข้าถึงประชาชน
10. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
11. ความเป็นผู้นำ ความศรัทธาในตัวผู้นำ ความจริงจังในการทำงานและการเข้าถึงประชาชน เพื่อกระตุ้นประชาชนให้กล้าคิดกล้าทำ
12. วัฒนธรรมของประชาชน
 - การรักบ้านเมืองและรักการพัฒนา
 - เกียรติภูมิของประชาชนนำไปสู่การตระหนัก สร้างความรับผิดชอบ สร้างศักดิ์ศรีของตนจนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง
13. การปลอดยาเสพติดของจังหวัดกาฬสินธุ์อย่างยั่งยืน จะต้องทำให้ประชาชนมีรายได้ ไม่ยากจน ไม่หันไปสู่อายาเสพติดอีก
14. การสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านงบประมาณ
15. การทำงานแบบขนบ คือ การปกครองแบบพี่น้องกัน ซึ่งสามารถสื่อสารติดต่อกันได้ง่าย ทำให้ทราบว่าครัวเรือนไหนทำอะไร ฐานะเป็นอย่างไร
16. ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวกาฬสินธุ์
17. ความอดทน และความตั้งใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการ
18. ความเข้มแข็งของชุมชน

19. ความซื่อสัตย์
20. นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพต่างๆ
21. การปฏิบัติตามแผนงานของจังหวัดกาฬสินธุ์
22. ความเข้าใจ เคารพซึ่งกันและกัน
23. ความเป็นเอกลักษณ์และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของจังหวัด
24. การสนับสนุน และการพัฒนาตนเองตามภูมิปัญญาชาวบ้าน
25. การไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน
26. การมีคุณธรรม จริยธรรม
27. การพัฒนาชุมชนของทางจังหวัด
28. การติดตามผลงานและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

3.5.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

1. ความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามการเล่นพนันและยาเสพติด
2. โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาภายใน 3 เดือนจะให้รู้ โดยให้มาลงชื่อสมัคร 3. การทำการเกษตรแบบธรรมชาติเพื่อลดต้นทุน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและไม่เบียดเบียนผู้บริโภค
4. ความขยันและการประหยัดของชาวกาฬสินธุ์
5. การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และออมเงิน
8. การสนับสนุนส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ และงบประมาณแก่กลุ่มอาชีพ
9. การลด ละ เลิกอบายมุข
10. การช่วยกันทำมาหากินภายในครอบครัว
11. มีกลุ่มอาชีพที่มีสินค้าคุณภาพระดับประเทศ OTOP
14. การมีสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรม
15. การไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การพนัน และสิ่งผิดกฎหมาย
17. การมีงานทำ
18. การไม่เป็นหนี้

ผลการสัมภาษณ์เจาะลึกและสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ต้นทุนทางสังคมและต้นทุนทางเศรษฐกิจนำมาสร้างแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบแล้วนำไปวิเคราะห์ต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านปัจจัยในความสำเร็จ โดยรวมและเป็นรายข้อ

ตาราง 6 (ต่อ)

องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน	— X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านปัจจัยในความสำเร็จ			
ด้านทุนทางสังคม			
1. ความร่วมมือของหน่วยงานราชการต่างๆ	3.55	0.603	มากที่สุด
2. ความศรัทธาในภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการจังหวัด	3.58	0.542	มากที่สุด
3. ความศรัทธาในภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน	3.48	0.657	มากที่สุด
4. โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง สอดคล้องรับกับ นโยบายของรัฐบาล	3.69	0.506	มากที่สุด
5. ความคาดหวังของประชาชนต่อโครงการเอาชนะความ ยากจนกับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	3.44	0.637	มากที่สุด
6. การสร้างและขยายเครือข่ายระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่ม อาชีพ กลุ่มสตรี สหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาอาชีพ	3.70	0.502	มากที่สุด
7. ประชาชนมีจิตสำนึกและตระหนักในบทบาท และเป็น ความรับผิดชอบต่อการกิจการพัฒนาความเป็นอยู่ของ ตนเอง	3.50	0.618	มากที่สุด
8. การประชาสัมพันธ์ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของ ประชาชนเพื่อเอาชนะความยากจน	3.43	0.643	มากที่สุด
9. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และร่วมแสดง ความคิดเห็นเพื่อเอาชนะความยากจน	3.57	0.574	มากที่สุด
10. การประกาศเป็นจังหวัดปลอดยาเสพติดเป็นจังหวัดแรก เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดโครงการเอาชนะความยากจน และการปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืน นำไปสู่การมีรายได้ ที่เพิ่มขึ้นของประชาชน	3.72	0.512	มากที่สุด
11. การทำงานเอาชนะความยากจนทำแบบชนบท คือ แบบ พี่น้องกันหรือเหมือนญาติพี่น้อง	3.52	0.548	มากที่สุด
12. ผู้นำเข้มแข็งระบบเข้มแข็ง และทุกระดับเข้มแข็ง นำไปสู่ การพัฒนาที่ยั่งยืน	3.75	0.492	มากที่สุด
13. ประชาชนในชุมชนมีความรัก และความสามัคคี	3.72	0.468	มากที่สุด
14. ชุมชนมีความสงบเรียบร้อย เพราะประชาชนปฏิบัติตาม กฎหมายบ้าน	3.60	0.543	มากที่สุด
15. การลดบวมมุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพนันทำให้ เอาชนะความยากจน	3.64	0.614	มากที่สุด

ตาราง 6 (ต่อ)

องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน	— X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านปัจจัยในความสำเร็จ			
ด้านทุนทางเศรษฐกิจ			
16. การส่งเสริมอาชีพตามนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น			
OTOP	3.67	0.539	มากที่สุด
17. ความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามการพนัน และยาเสพติด	3.70	0.532	มากที่สุด
18. การสนับสนุนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในด้าน งบประมาณ	3.49	0.673	มากที่สุด
19. โครงการลดเหล้าเข้าพรรษา ภายใน 3 เดือนจะให้กู้เงิน	3.24	0.942	มาก
20. การทำการเกษตรแบบธรรมชาติเพื่อลดต้นทุน และไม่ ทำลายสิ่งแวดล้อม	3.52	0.691	มากที่สุด
21. สร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มอาชีพต้องมี ความรู้ในการบริหารจัดการ	3.59	0.577	มากที่สุด
22. นโยบายของสถาบันการเงิน เช่น ธกส. ธนาคารออมสิน ที่เอื้อต่อการกู้เงินของประชาชน	3.41	0.670	มากที่สุด
23. สร้างความร่วมมือภายในชุมชนและระหว่างชุมชน เพื่อ ใช้สินค้าที่ผลิตได้	3.52	0.620	มากที่สุด
24. เมื่อมีรายได้เสริมจากกลุ่มอาชีพ ต้องรู้จักออมและรู้ คุณค่าการออมเงิน	3.71	0.516	มากที่สุด
รวม	3.57	3.404	มากที่สุด

จากตาราง 6 ได้แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมขององค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาด้านปัจจัยในความสำเร็จ อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57

โดยพิจารณาความคิดเห็นด้านปัจจัยความสำเร็จ (ทุนทางสังคม) ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า “ผู้นำเข้มแข็งระบบเข้มแข็ง และทุกระดับเข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 รองลงมา “การประกาศเป็นจังหวัดปลอดยาเสพติดเป็นจังหวัดแรกเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดโครงการเอาชนะความยากจน และการปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืน นำไปสู่การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นของประชาชน และประชาชนในชุมชนมีความรัก และความสามัคคี” “โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล” และการลดอบายมุข

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพนันทำให้เอาชนะความยากจน มีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72, 3.72, 3.69 และ 3.64 ตามลำดับ

โดยพิจารณาความคิดเห็นด้านปัจจัยความสำเร็จ (ทุนทางเศรษฐกิจ) ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการและประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า “เมื่อมีรายได้เสริมจากกลุ่มอาชีพ ต้องรู้จักออมและรู้คุณค่าการออมเงิน” มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 รองลงมา “ความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามการพนัน และยาเสพติด” “การส่งเสริมอาชีพตามนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น OTOP” และสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มอาชีพต้องมีความรู้ในการบริหารการจัดการมีระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70, 3.67 และ 3.59 ตามลำดับ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์เมื่อนำมาจัดใหม่ จะได้ 4 ตัว ดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม ทำให้เพิ่มพลังคิด โดยคิดจากสิ่งที่มี ทำจากสิ่งที่คิด กินและใช้จากสิ่งที่ทำได้ ทำให้พึ่งพาตนเองได้ เกิดความยั่งยืนในที่สุดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. ความร่วมมือ ทำให้เพิ่มพลังคนโดยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มอบอำนาจ เครือข่ายและการสนับสนุนด้านต่าง ๆ
3. การออม ทำให้เพิ่มพลังทุน โดยพัฒนาจิตเพื่อให้สามารถนำทุนทางสังคมไปพัฒนาเศรษฐกิจทำให้ไม่ยากจน
4. การจัดการ ทำให้เกิดพลังขับเคลื่อน พลังคิด พลังคน พลังทุน โดยการบูรณาการ ทำให้เอาชนะความยากจนเพราะรู้จักคิด ทำให้เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ทำให้มีการออมและไม่จนแล้วไปเพิ่มรายได้ เป็นการสร้างศักดิ์ศรีแห่งตนนำไปสู่ความเกื้อกูลในชุมชน และความอบอุ่นบนพื้นฐาน GRATITUDE เสมอภาคและเสรีภาพ อันเป็นความ “สมสมัย” ซึ่งเป็นความยั่งยืนในที่สุด

3.6 ความเป็นสถาบัน

1. การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม

1. ความภูมิใจที่ประกาศปลอดยาเสพติดได้ผลในระยะที่น่าพอใจ และน่าจะทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี หมายความว่าต้องเอาชนะความยากจน จึงเกิดโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองขึ้น
2. การเล็งเห็นถึงประโยชน์ของโครงการที่นำมาปฏิบัติ คือ “มนุษย์ทุกคนเกิดมาเพื่อความสุขอยู่แล้วและนโยบายทำให้มนุษย์มีความสุข พวกเราในฐานะที่เป็นมนุษย์ก็ต้องมีความสุข ต้องการให้ชุมชนของเรามีความสุข เราจึงได้นโยบายตรงนี้มาปฏิบัติ”
3. ความต่อเนื่องของโครงการ เนื่องจาก
 - การตั้งงบประมาณขององค์การปกครองท้องถิ่น ไม่ต่ำกว่า 5% เพื่อส่งเสริมอาชีพ
 - การออม (98% ของอำเภอ) ของประชาชนเพื่อต่อยอดกองทุนหมู่บ้าน และสอดรับต่อการสร้างความเชื่อถือต่อสถาบันการเงิน เช่น ธกส และธนาคารกรุงไทยที่ให้สินเชื่อวงเงิน 500,000 บาท
 - การสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพของประชาชนที่มีอยู่แล้วอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงบประมาณ เงินทุน การบริหารจัดการ และความรู้วิชาการ
4. การบูรณาการแผนชุมชนในภาคปฏิบัติงานระหว่างส่วนราชการต่างๆ องค์กรท้องถิ่นประชาชนเพื่อให้โครงการดำเนินต่อไปอย่างยั่งยืน

5. โครงการฯจะต้องต่อเนื่องเพราะเป็นความต้องการของประชาชน เป็นความสุขของประชาชนทุกคนต้องดำเนินการต่อไป
6. ความภูมิใจในการได้มีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ
7. ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำให้กลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้ ทำเองได้ โดยมีกลุ่มเป็นตัวขับเคลื่อน
8. ความรักแผ่นดินของตน รวมพลังแผ่นดิน หลายฝ่ายต้องให้ความร่วมมือ ประสานใจกันเช่น ราชการ ทางสงฆ์ ประชาชน และโรงเรียน
9. การปลูกฝังให้เยาวชนคิด และกระทำแต่สิ่งดี ๆ
11. ความรักและความเข้าใจในครอบครัว ครอบครัวเข้มแข็ง
12. ความสามัคคีและร่วมมือกัน
14. ความอยู่ดีกินดี
15. การปราศจากโรคภัย
16. การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
17. การไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข
18. การให้คำปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน
19. การมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ผลการสัมภาษณ์เจาะลึกและสนทนากลุ่มได้องค์ประกอบของสถาบัน นำไปสร้างแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบแล้วนำไปวิเคราะห์ต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านความเป็นสถาบัน โดยรวมและเป็นรายข้อ

องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน	— X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านความเป็นสถาบัน			
1. ความเสียสละเพื่อส่วนรวมตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	3.71	0.545	มากที่สุด
2. ความเป็นมา และประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัด ทำให้เกิดความภูมิใจ	3.67	0.513	มากที่สุด
3. การเล็งเห็นถึงประโยชน์ของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองที่นำมาปฏิบัติ	3.44	0.559	มากที่สุด
4. ความต่อเนื่องของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง	3.59	0.560	มากที่สุด
5. การบูรณาการแผนชุมชนในภาคปฏิบัติงานระหว่าง ส่วนราชการต่างๆ กับชุมชน	3.48	0.607	มากที่สุด

ตาราง 7 (ต่อ)

องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน	— X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านความเป็นสถาบัน			
6. โครงการฯ จะต้องต่อเนื่องเพราะเป็นความต้องการของ ประชาชน	3.65	0.538	มากที่สุด
7. สิ่งไหนซึ่งผู้นำคนก่อนทำไว้ดีแล้วก็ดำเนินการต่อไป ทำให้เกิดความยั่งยืน	3.75	0.462	มากที่สุด
8. ความภูมิใจของประชาชนที่สามารถแก้ปัญหาท้องถิ่น ของตนได้	3.63	0.559	มากที่สุด
9. การรักบ้านเมืองของตนนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น	3.71	0.487	มากที่สุด
10. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของภาคราชการกับ ชาวบ้าน	3.65	0.528	มากที่สุด
11. พัฒนาคนและใช้คนให้เหมาะกับงาน	3.59	0.557	มากที่สุด
12. ปลุกจิตสำนึกของคนในสังคมให้เห็นคุณค่าของชุมชน	3.62	0.561	มากที่สุด
13. ประชาชนมีความหวังและศรัทธาต่อชุมชน	3.53	0.586	มากที่สุด
14. ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมทุน	3.65	0.570	มากที่สุด
15. ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม	3.73	0.525	มากที่สุด
รวม	3.63	0.334	มากที่สุด

จากตาราง 7 ได้แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่มีต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมขององค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาด้านความเป็นสถาบัน อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สิ่งไหนซึ่งผู้นำคนก่อนทำไว้ดีแล้วก็ดำเนินการต่อไปทำให้เกิดความยั่งยืน มีระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 โดยที่ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การรักบ้านเมืองของตนนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น ความเสียสละเพื่อส่วนรวมตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และความเป็นมาประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดทำให้เกิดความภูมิใจ อยู่ในเกณฑ์ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73, 3.71, 3.71 และ 3.67 ตามลำดับ

3.7 ความคิดเห็นของประชาชน

ในส่วนนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดจากคำถาม 3 ข้อตามลำดับ ดังนี้

1. อะไร คือเรื่องสำคัญที่ทำให้จังหวัดกาฬสินธุ์สามารถประกาศเป็นจังหวัดที่เอาชนะความยากจนได้

2. ทำอย่างไรจังหวัดกาฬสินธุ์จึงยั่งยืนต่อไป ไม่กลับไปเป็นจังหวัดที่ยากจนอีก
3. “ครอบครัวอบอุ่น” ในความคิดเห็นของท่านเป็นอย่างไร

ตารางที่ 8 คะแนนด้านปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจต่อการเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพและไม่ใช้สมาชิกกลุ่มอาชีพ คำถามปลายเปิดข้อที่ 1 อะไร คือ เรื่องสำคัญที่ทำให้จังหวัดกาฬสินธุ์สามารถประกาศเป็นจังหวัดที่เอาชนะความยากจนได้

ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ	คะแนน		รวม
	สมาชิก กลุ่มอาชีพ	ไม่ใช่สมาชิก กลุ่มอาชีพ	
1. ปัจจัยทางสังคม			
- การปลอดภัยเสพติด	77	19	96
- ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	57	15	72
- ความร่วมมือกันของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหา	17	19	36
- โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง	19	3	22
- ความอดทนของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง	21	0	21
- ความเข้มแข็งของชุมชน	13	2	15
- ความศรัทธาในผู้นำ	6	2	8
- ความซื่อสัตย์	6	0	6
- นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ	5	0	5
- การปฏิบัติตามแผนงานของจังหวัด	2	3	5
- ความสามารถ	4	0	4
- การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	3	1	4
- ความเข้าใจ เคารพซึ่งกันและกัน	3	1	4
- ภูมิปัญญาชาวบ้าน	3	0	3
- ความเป็นเอกลักษณ์และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของ จังหวัด	2	0	2
- ความตั้งใจ	2	0	2
- การพัฒนาตนเอง	2	0	2
- การให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ตั้งกฎกติกาในหมู่บ้านตนเอง	1	0	1
- การดำเนินการเรื่องเล็กน้อย	1	0	1
- เศรษฐกิจพอเพียง	1	0	1
- การไม่เอาัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน	1	0	1
- การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา	1	0	1
- ความรักซึ่งกันและกัน	0	1	1
- การวางแผนที่ดี	0	1	1

ตาราง 8 (ต่อ)

ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ	คะแนน		รวม
	สมาชิก กลุ่มอาชีพ	ไม่ใช่สมาชิก กลุ่มอาชีพ	
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ			
- ความขยันและการประหยัด	90	15	105
- การลดรายจ่าย	54	0	54
- การออมเงิน	37	1	38
- การเพิ่มรายได้	33	0	33
- การสนับสนุนส่งเสริมด้านงบประมาณแก่กลุ่มอาชีพ	25	2	27
- การลด ละ เลิกอบายมุข	22	1	23
- การช่วยกันทำมาหากิน	17	5	22
- การมีกลุ่มอาชีพที่มีสินค้าคุณภาพระดับประเทศ	13	2	15
- การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ	13	5	18
- การมีสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	2	1	3
- การมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง	1	0	1
- การมีศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทย	1	0	1
- การมีงานทำ	1	0	1
- การอยู่ดี กินดี	0	1	1
- การไม่มีหนี้สิน	0	1	1

ตารางที่ 8 แสดงคะแนนด้านปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจต่อการเอาชนะความยากจนของ จังหวัดกาฬสินธุ์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพและไม่ใช่สมาชิกกลุ่มอาชีพ พบว่า จากผลรวมคะแนนของทั้ง 2 กลุ่ม ด้านปัจจัยทางสังคมต่อการเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ คะแนนสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1.การปลอดยาเสพติด 96 คะแนน 2.ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 72 คะแนน 3.ความร่วมมือกัน ของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหา 36 คะแนน 4.โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง 22 คะแนน และ 5.ความ อดทนของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 21 คะแนน สำหรับทางด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจนั้น คะแนนสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1.ความขยันและการประหยัด 105 คะแนน 2.การลดรายจ่าย 54 คะแนน 3.การออมเงิน 38 คะแนน 4.การเพิ่มรายได้ 33 คะแนน และ 5.การสนับสนุนส่งเสริมด้านงบประมาณแก่กลุ่มอาชีพ 27 คะแนน ซึ่ง สอดคล้องกับปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ประกอบด้วยพลังคิด พลังคน พลังทุนและพลังการจัดการ

ตารางที่ 9 คะแนนด้านปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจต่อการเอาชนะความยากจนอย่างยั่งยืนของจังหวัด
กาฬสินธุ์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพ และไม่ใช่สมาชิกกลุ่มอาชีพ คำถามปลายเปิดข้อที่ 2. ทำอย่างไรจังหวัด
กาฬสินธุ์จึงยั่งยืนต่อไป ไม่กลับไปเป็นจังหวัดที่ยากจนอีก

ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ	คะแนน		
	สมาชิก กลุ่มอาชีพ	ไม่ใช่สมาชิก กลุ่มอาชีพ	รวม
1. ปัจจัยทางสังคม			
- การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	44	13	57
- ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน	29	14	43
- ความสามัคคี	27	3	30
- การพัฒนากลุ่มอาชีพ	16	8	24
- ความอดทน	17	1	18
- การเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนอย่างยั่งยืน	15	0	15
- การปลูกจิตสำนึกของสังคมให้กระทำแต่สิ่งดี ๆ	9	0	9
- การปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	8	1	9
- การสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน	5	3	8
- การมีคุณธรรม	6	1	7
- การพัฒนาตนตามภูมิปัญญาชาวบ้าน	6	0	6
- การปฏิบัติตามกฎหมายบ้าน	4	0	4
- ความซื่อสัตย์	3	0	3
- การพัฒนาชุมชนของทางจังหวัด	2	0	2
- การปฏิบัติตามนโยบายจังหวัด	1	1	2
- การยึดถือหลักของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง	1	0	1
- การมีผู้นำที่ดี	1	0	1
- การอบรมเรื่องวัฒนธรรมให้แก่ประชาชน	1	0	1
- การแก้ไขปัญหาต่างๆ	1	0	1
- การติดตามผลงานและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ	0	0	0

(ตาราง 9 ต่อ)

ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ	คะแนน		รวม
	สมาชิก กลุ่มอาชีพ	ไม่ใช่สมาชิก กลุ่มอาชีพ	
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ			
- การขยันทำงาน	109	12	121
- การประหยัด อดออม	88	12	100
- การไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การพนันและสิ่งผิดกฎหมาย	42	6	48
- การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มและสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ	35	2	37
- ครอบครัวจะต้องมีรายได้ประจำและเพิ่มขึ้นในอนาคต	22	12	34
- หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมด้านงบประมาณแก่กลุ่มอาชีพ	12	6	18
- การมีงานทำ	10	7	17
- การไม่เป็นหนี้	2	0	2
- การมีกินมีใช้ง่าย	1	1	2
- การจัดหาที่ทำกินให้กาประชาชนที่ไม่มีที่ทำกิน	1	0	1
- การหาตลาดรองรับสินค้าของกลุ่มอาชีพ	0	1	1

ตารางที่ 9 แสดงคะแนนด้านปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจต่อการเอาชนะความยากจนอย่างยั่งยืนของจังหวัดกาฬสินธุ์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพและไม่ใช่สมาชิกกลุ่มอาชีพ พบว่า จากผลรวมคะแนนของทั้ง 2 กลุ่มด้านปัจจัยทางสังคมต่อการเอาชนะความยากจนอย่างยั่งยืนของจังหวัดกาฬสินธุ์ คะแนนสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1. การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 57 คะแนน 2. ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน 43 คะแนน 3. ความสามัคคี 30 คะแนน 4. การพัฒนากลุ่มอาชีพ 24 คะแนน และ 5. ความอดทน 18 คะแนน ในส่วนของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ นั้น ได้แก่ 1. การขยันทำงาน 121 คะแนน 2. การประหยัดและการอดออม 100 คะแนน 3. การไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การพนันและสิ่งผิดกฎหมาย 48 คะแนน 4. การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มและสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ 37 คะแนน และ 5. ครอบครัวจะต้องมีรายได้ประจำและเพิ่มขึ้นในอนาคต 34 คะแนน

ซึ่งเป็นการยืนยันหรือตอกย้ำให้เกิดความชัดเจนว่า ปัจจัยความสำเร็จและปัจจัยที่ทำให้จังหวัดกาฬสินธุ์เอาชนะความยากจนได้ เป็นฐานในการยึดปฏิบัติจะไม่ทำให้จังหวัดกาฬสินธุ์กลับไปยากจนอีก

ตาราง 10 คะแนนด้านวิธีคิด ทักษะคิดและพฤติกรรมต่อความคิดเห็นในเรื่องครอบครัวอบอุ่นของสมาชิกกลุ่มอาชีพ และไม่ใช่สมาชิกกลุ่มอาชีพ คำถามปลายเปิดข้อที่ 3.“ครอบครัวอบอุ่น” ในความคิดเห็นของท่านเป็นอย่างไร

ความคิดเห็นในเรื่องครอบครัวอบอุ่น	คะแนน		
	สมาชิก กลุ่มอาชีพ	ไม่ใช่สมาชิก กลุ่มอาชีพ	รวม
1. วิธีคิด			
- การปลูกฝังให้กระทำแต่สิ่งดี ๆ	10	0	10
- การมีความพร้อม	7	2	9
- การรู้จักหน้าที่ของตนเอง	2	2	4
- ครอบครัวเข้มแข็ง	1	1	2
- การรู้จักความต้องการของตนเอง	1	0	1
- การเป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชน	0	1	1
2. ทักษะคิด			
- ความรักและความเข้าใจในครอบครัว	190	36	226
- ความสามัคคีและร่วมมือกัน	68	28	96
- การมีอาชีพและรายได้มาก ๆ	29	1	30
- การอยู่ดีกินดี	20	0	20
- การปราศจากโรคภัย	10	0	10
- การไม่มีหนี้สิน	9	1	10
- ฐานะมั่นคง	7	1	8
- การมีเศรษฐกิจดี	6	1	7
- ครอบครัวเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหา	4	1	5
- การศึกษา	1	2	3
- ความรักและความห่วงใยแผ่นดินเกิด	0	1	1
- การมีที่อยู่อาศัย	0	1	1
3. พฤติกรรม			
- การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	44	8	52
- การไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข	37	12	49
- การช่วยเหลือทำมาหากิน	36	13	49
- การให้คำปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน	34	4	38
- การมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	23	6	29
- การอยู่อย่างพอกพูน	11	4	15
- การมีเงินออม	11	3	14
- การช่วยกันคิดช่วยกันทำ	9	1	10
- ความซื่อสัตย์ซึ่งกันและกัน	9	1	9

(ตาราง 10 ต่อ)

ความคิดเห็นในเรื่องครอบครัวอบอุ่น	คะแนน		
	สมาชิก กลุ่มอาชีพ	ไม่ใช่สมาชิก กลุ่มอาชีพ	รวม
3. พฤติกรรม (ต่อ)			
- การดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน	4	4	8
- การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง	7	0	7
- การประหยัดและใช้จ่ายอย่างพอเพียง	5	1	6
- การให้อภัยกัน	5	1	6
- การเชื่อฟังเคารพพ่อแม่	5	0	5
- การมีกิจกรรมทางศาสนา	2	0	2
- การหากิจกรรมยามว่างทำร่วมกัน	2	0	2
-การลดรายจ่าย	1	1	2
- หน่วยงานราชการมีส่วนส่งเสริมการอบรมแก่กลุ่มอาชีพ	1	0	1

ตาราง 10 แสดงคะแนนด้านวิถีคิด ทศนคติและพฤติกรรมต่อความคิดเห็นในเรื่องครอบครัวอบอุ่นของสมาชิกกลุ่มอาชีพและไม่ใช่สมาชิกกลุ่มอาชีพ สำหรับวิถีคิดที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่น 5 อันดับ ได้แก่ 1.การปลูกฝังให้กระทำแต่สิ่งดี ๆ 10 คะแนน 2.การมีความพร้อม 9 คะแนน 3.การรู้จักหน้าที่ของตนเอง 4 คะแนน 4.ครอบครัวเข้มแข็ง 2 คะแนน และ 5.การรู้จักความต้องการของตนเอง และการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชน อย่างละ 1 คะแนนเท่ากัน

ในส่วนของทัศนคติต่อครอบครัวอบอุ่น ได้แก่ 1. ความรักและความเข้าใจในครอบครัว 226 คะแนน 2. ความสามัคคีและร่วมมือกัน 96 คะแนน 3. การมีอาชีพและรายได้มาก ๆ 30 คะแนน 4. การอยู่ดีกินดี 20 คะแนน และ 5. การปราศจากโรคภัย และไม่มีหนี้สิน 10 คะแนน

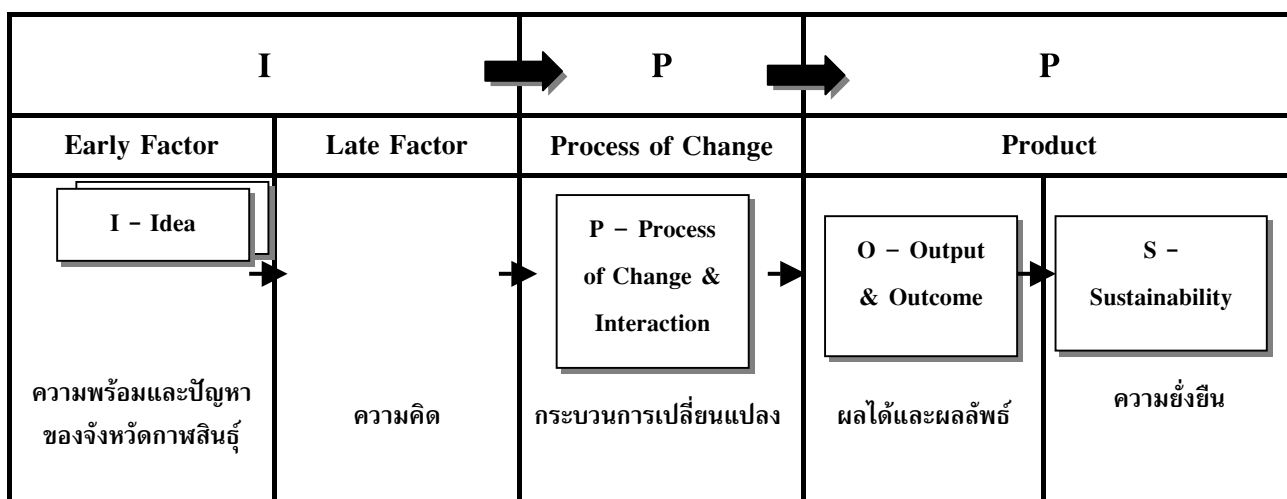
ทางด้านพฤติกรรมที่สร้างครอบครัวที่อบอุ่น ได้แก่ 1. การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 52 คะแนน 2. การไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข และ การขยันช่วยทำมาหากิน อย่างละ 49 คะแนน 3. การให้คำปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน 38 คะแนน 4. การมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 29 คะแนน และ 5. การอยู่อย่างพอมีพอกิน 15 คะแนน

4. ตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด

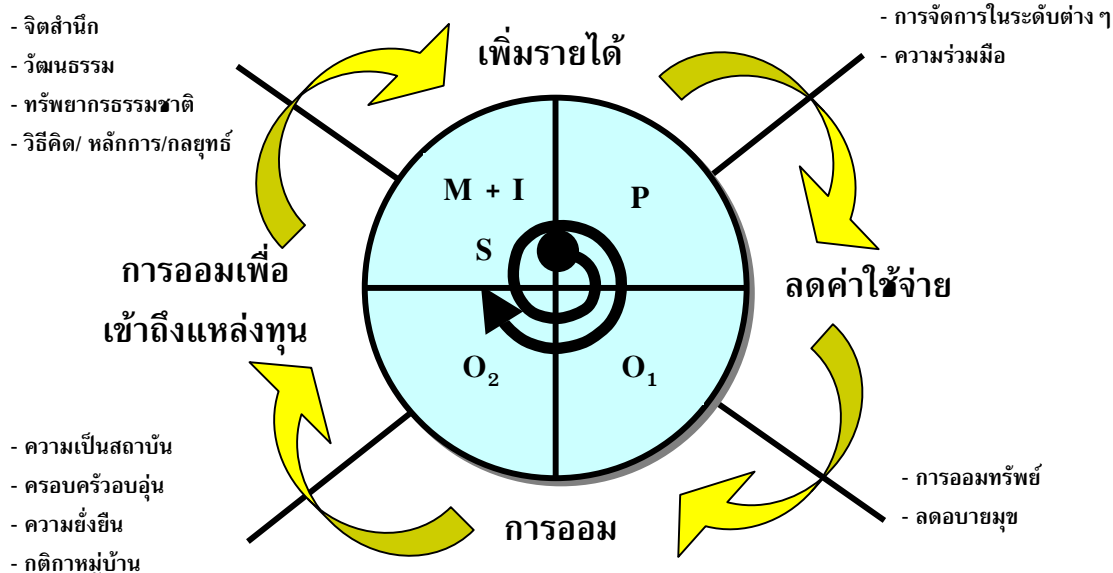
ตัวแบบเอาชนะความยากจน ระดับจังหวัดที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ คือ ตัวแบบกาฬสินธุ์ (Kalasin Model)

1. เครื่องมือในการวิเคราะห์

อาศัยทฤษฎีระบบเป็นฐานแล้ว พิจารณาจากข้อมูลกระบวนการพัฒนาตามโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ MIPOS ซึ่งถูกนำไปใช้อธิบายกระบวนการเอาชนะความยากจน ซึ่งมีความคิดหลักของจังหวัด คือ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย การออมและการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อสร้างและเพิ่มโอกาส

2. ตัวแบบกาฬสินธุ์ (Kalasin Model)

MIPOS :

M = Milieu , I = Idea, P = Process, O₁ = Output, O₂ = Outcome, S = Sustainability

การศึกษาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินงานตามโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เอาชนะความยากจน ตามความคิดหลักของจังหวัดคือ การเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การออมและการเข้าถึงแหล่งทุนที่นำไปสู่การพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเอาชนะความยากจน โดยอาศัยทฤษฎีระบบเป็นกรอบในการนำเอาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษามาจัดตามกลุ่มของตัวป้อน (Input) คือ ความพร้อมและปัญหาของจังหวัดกาฬสินธุ์และความคิด ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าไปสู่กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Process) ที่ฝ่ายความร่วมมือ การจัดการในระดับต่างๆ ทำให้เกิดผลที่ได้และผลกระทบ (Output and Outcome) และความยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งตัวแบบดังกล่าวแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งอธิบายพฤติกรรมของความเป็นจริงทางด้านพฤติกรรม และทั้งด้านกายภาพและด้านคุณลักษณะที่ชัดเจน ทดสอบได้ สามารถนำไปสู่โครงการใหม่และสามารถหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้ดังต่อไปนี้

M (Milieu) สภาพแวดล้อมที่เป็นความพร้อมและปัญหา

ความพร้อม

1. เป็นเกษตรอุตสาหกรรมชั้นนำในกลุ่ม
2. มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. มีศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
4. มีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. มีเครือข่ายองค์กรในจังหวัดเข้มแข็ง
6. มีแรงงานพอเพียง

โอกาส (Opportunity)

1. นโยบายของรัฐ ครัวของโลก ชีวภาพและ OTOP
2. กระแสเกษตรอินทรีย์
3. กระแสการค้าเสรีทวีภาคี
4. ถนนสายหลักเชื่อมสู่อินโดจีน
5. ภาวะเศรษฐกิจที่ฟื้นตัว
6. ความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

ปัญหา

1. ขาดการวางแผนและการบริหารแบบบูรณาการ
2. ประชาชนยากจน
3. การจัดการข้อมูลสารสนเทศไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ
4. ขาดบุคลากรเฉพาะด้าน
5. ขาดการพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีขั้นสูง
6. การคมนาคมไม่สะดวก
7. การประชาสัมพันธ์ไม่ดีพอ
8. ขาดระบบการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ

อุปสรรค

1. ภัยธรรมชาติ
2. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนยาก
3. การพึ่งพิงเทคโนโลยีภายนอก
4. การกีดกันทางการค้า
5. ประชาชนถูกเอาเปรียบจากกลุ่มผลประโยชน์
6. ผลกระทบจากการค้าเสรี
7. ขยายผลผลิตได้ราคาต่ำ
8. ป่วย/ยาปราบศัตรูพืชราคาแพง
9. ไม่มีทุนในการประกอบอาชีพ
10. ตกงาน ไม่มีงานทำ
11. อุทกภัย (น้ำท่วม)
12. การคมนาคมไม่สะดวก
13. ไม่มีที่ดินทำกิน
14. ปัญหายาเสพติด
15. แล้งจัด
16. โรคระบาดพืช

I (Idea) ความคิด แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ความคิดเริ่มจากการมองปัญหาและพัฒนาตนเอง
 - 1.1 ความยากจน คือ รายได้ไม่พอรายจ่ายทำให้เป็นหนี้
 - 1.2 ความยากจนและวิธีแก้ปัญหาคือความยากจนต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว
 - 1.3 ครอบครัวดีและเข้มแข็งเป็นพื้นฐานของความผาสุก และความเข้มแข็งของชุมชนที่เอาชนะความยากจน
 - 1.4 การกระตุ้น ปลุกฝังจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนของข้าราชการและประชาชนอย่างต่อเนื่อง
 - 1.5 การเปลี่ยนแปลงให้เป็นประโยชน์จัดหนี้โดยการเพิ่มเงินออม
2. ตัวแบบที่นำมาขยายความคิด
 - 2.1 การน้อมนำแนวทางพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.2 การสนับสนุนภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของตนเอง
3. ความคิดที่มีความภาคภูมิใจเป็นฐาน
 - 3.1 แนวคิดการจัดความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ประกอบด้วย เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ออมทรัพย์ และออมทรัพย์เพื่อเป็นทุน
 - 3.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดโครงการและการตัดสินใจในทุกขั้นตอน
 - 3.3 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหน่วยงานราชการในการพัฒนาชุมชน

ความร่วมมือและการจัดการในระดับต่าง ๆ ที่ทำให้ตัวบ่อนถูกนำมาสู่การปฏิสัมพันธ์และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนโดยอาศัยข้อมูลจาก จปฐ. และกชช 2ค
2. การจัดประชุมหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจนโยบายของจังหวัดก่อนเข้าไปปฏิบัติงานในชุมชน
3. เกิดความร่วมมือในการออมทรัพย์ก่อน เมื่อมีการออมเกิดขึ้นถึงได้รับความร่วมมือจากรัฐบาล
4. ช่วยให้คำปรึกษา และแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งกลุ่มอาชีพว่าฝ่ายไหนดูแลจัดการเรื่องอะไรบ้าง
5. เป็นตัวกลางประสานระหว่างกลุ่มกับโลกภายนอก
6. ส่วนราชการสนับสนุนทางการตลาด และสนับสนุนทางการเงิน
7. การอบรมในแต่ละตำบลตามหลักสูตรที่ร่วมกันคิดเอง แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน
 - การบอกข้อมูลรายละเอียดสถานการณ์และปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ รวมถึงการคาดหวังในความเป็นอยู่ของตน
 - การให้ความรู้และคำแนะนำจากกลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จ
 - การให้ความรู้ในเรื่องของการออม (กลุ่มลัจจะ) เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้ควบคุมจัดการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันและกันและกัน

8. การสร้างหลักสูตรอบรมผู้นำชุมชน/หมู่บ้านโดยแบ่งออกเป็น 7 รุ่นๆ ละ 10-15 คน โดยจัดวิทยากรเข้าอบรม
9. การอบรมแบ่งออกเป็น 3 วัน คือ
 - วันแรก การอบรมเกี่ยวกับโครงการฯ การสร้างกฎกติการ่วมกัน การอบรมปฏิบัติ ตามพระพุทธศาสนา
 - วันที่ 2 การศึกษาสภาพอดีตและปัจจุบัน การสร้างวิสัยทัศน์และภารกิจร่วมให้แก่ผู้เข้าอบรม การเสนอโครงการในหมู่บ้าน
 - วันที่ 3 การให้ความรู้ด้านสาธารณสุขโดยหัวหน้าสาธารณสุข ด้านคุณธรรมโดยพระสงฆ์ ด้านการออมทรัพย์จาก ธ.ก.ส. และธนาคารออมสิน
10. การประเมินผลโดยการรายงาน สุ่มตรวจ ตรวจสอบทุกหมู่บ้าน
11. แผนงานของชาวบ้านต้องมีความชัดเจน และมีความเอื้ออาทรทางสังคม
12. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
 - การฝึกอบรมโดยวิทยากรมีจุดอ่อนคือ เป็นระเบียบมากไป ซึ่งอาจไปจำกัดวิถีคิด ดังนั้น ต้องพยายามฝึกให้เป็นวิทยากรกลุ่มของตนเองโดยตรง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่าย
 - เริ่มแรกต้องเริ่มจากการพัฒนาคนก่อน เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ต้องมีการจัดคนให้เหมาะสมกับงานที่ทำ
 - เริ่มจากการพัฒนาคนให้เกิดความภูมิใจ เพราะพื้นฐานของคนภาพลัทธิไม่ใช่คนขี้เกียจ
 - การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ทำให้คนเกิดการเรียนรู้ทั้งตัวเอง และลูกค้ำหลายๆ ประเภท
 - การพัฒนาชุมชน ด้านวิชาการ
 - การเกษตรจัดให้มีการส่งเสริมการผลิต และการบริหารการตลาด
13. เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส
 - จากบทเรียนที่ผ่านมาทำให้รู้ว่า ปัจจุบันต้องดูความเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมรอบด้าน โดยต้องมีการเรียนรู้ร่วมด้วย
 - จากวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทำให้แรงงานกลับคืนถิ่นมาสร้างอาชีพนำไปสู่การสร้างรายได้ที่ท้องถิ่นของตนเอง
 - การประชาสัมพันธ์ในกลุ่มอาชีพในการประชาสัมพันธ์ ถึงแม้ไปจำหน่ายตามงานต่างๆ ขายไม่ได้แต่เท่ากับว่าได้เป็นการประชาสัมพันธ์
14. ทางด้านผู้นำ
 - อดีตเลือกโดยใช้เสียงส่วนมาก แต่ปัจจุบันกำหนดโดยใช้ความเหมาะสม มีการคุยกันก่อนว่าคนไหนเหมาะสม มีพฤติกรรมอย่างไร เอื้อต่อชุมชนอย่างไร
 - ผู้นำต้องประกอบด้วย พฤติกรรม ความรู้จริง ความสามารถในการถ่ายทอด และความเป็นผู้จัดการที่ดี ขยายความคิดให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข

15. แหล่งเงินทุน

- อบจ. ใช้งบประมาณสนับสนุนในโครงการใหญ่ๆ
- อบต. ใช้งบประมาณสนับสนุนในโครงการเล็กลงมา เช่น โครงการกีฬาพ่อบ้านแม่บ้าน และกีฬาเยาวชนทุกปี
- พัฒนาชุมชน
- กรมประชาสัมพันธ์
- ธนาคารออมสิน และเศรษฐกิจชุมชน

16. การตลาด

- ทางราชการหาตลาดและช่องทางในการจำหน่ายให้ตามสถานที่ต่าง ๆ
- ราชการสนับสนุน และส่งเสริมทางด้านเครื่องจักร และอุปกรณ์ต่าง ๆ
- ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนโดยอาศัยข้อมูลจาก จปฐ และ กชช 2ค
- การจัดประชุมหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจในนโยบายของจังหวัด

17. มีการตกลงร่วมกันในชุมชนในองค์กร และมีข่าวสารข้อมูลช่วยชาวบ้านได้

2. ระดับสถาบันทางศาสนา (วัด)

1. ฝ่ายพระสงฆ์มีการให้ความรู้หลักธรรมแก่เยาวชนและผู้ใหญ่ เช่น การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การแนะนำหลักธรรมที่เป็นคำคล้องจองง่าย ๆ เช่น ไม่สูบบุหรี่ ไม่พูดเสียงดัง ให้ระวังความสะอาด ดูแล้วโสภะ
2. การปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญ ให้เกินครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมด
3. การทำปายรณรงค์ให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวศีล 5
 - ลดความโลภอยากได้ของผู้อื่น
 - รักตนเอง ซื่อสัตย์ต่อตนเอง และต่อผู้อื่น
 - ไม่ดื่มสุรา เพราะจะทำให้ขาดสติ
4. พระได้นำคำสอนของพระพุทธศาสนา (เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ) เพื่อให้ลดรายจ่าย ทำให้ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และมีความขยันหมั่นเพียร
5. ตั้งค่ายพุทธธรรม ค่ายพุทธบุตรให้กับเยาวชน
6. พระสงฆ์เป็นกองทัพนวัตกรรม กองทัพไทย คือ พระสงฆ์ออกไปกับนายอำเภอกับชาวบ้านเพื่อร่วมมือกันช่วยแก้ปัญหา
7. การใช้หลักศาสนาพุทธ (ศีล 5) เป็นหลักปฏิบัติ นั่นก็คือ การลด ละ เลิก สิ่งอบายมุขทั้งปวง เช่น งดดื่ม หรืองดเสพย์ของมีนเมา และการพนันทุกชนิด

3. ระดับสถาบันการศึกษา (โรงเรียน)

1. เยาวชนที่เคยลักเล็กขโมยน้อย ทางราชการก็พยายามสร้างงานและหาช่องทางการประกอบอาชีพให้เยาวชนฝึกอบรม
2. จัดงบประมาณร่วมกับ อบต. จัดการฝึกอาชีพโดยขอจาก กศน. และร่วมมือกับโรงเรียนที่มีหลักสูตรเรื่องการทำงานอาชีพ

3. มีการประชุม และอบรมให้เด็กเห็นความสำคัญของผ้าฝ้ายพื้นเมือง โดยตัดผ้าให้เด็กใส่ทุกวันศุกร์
4. ทางโรงเรียน และทางกลุ่มอาชีพได้จัดทำโครงการประสาน กับทางโรงเรียนสอนวิชาพื้นฐาน กพอ. โดยให้พช. ไปเป็นวิทยากร และจัดประชาคมให้ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น
5. ทางโรงเรียนมีหลักสูตรการทอผ้า เพื่อให้เด็กมีความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอิงเทคโนโลยีสมัยใหม่
6. การเน้นเรื่องการป้องกันการเสพยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา
7. บทบาทของครูที่จำกัดในเฉพาะเขตโรงเรียน
8. การลด ละ เลิกอบายมุขแบบบูรณาการภายในโรงเรียน
 - การแทรกเรื่องการลด ละ เลิกอบายมุขในเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน
 - การตั้งโครงการปฏิบัติเฉพาะ ควบคู่กับการเรียนการสอน
 - การรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ และทุกขั้นตอนตามแบบฟอร์มของกระทรวงศึกษาธิการ
9. กระบวนการเรียนการสอนในการเอาชนะความยากจน
 - หมวดยาการรับผิดชอบการฝึกอบรมอาชีพ เช่น เลี้ยงปู ปลา เป็ด ไก่
 - การส่งเสริม และสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากองค์การภายนอกมากขึ้น เช่น อบต. เทศบาล หน่วยราชการ และกศน. ที่ให้ความสำคัญต่อการกิจของสถานศึกษาในการฝึกอบรมให้แก่นักเรียน
10. เด็กได้ใช้เวลาว่างช่วงปิดเทอมมาทอผ้าหารายได้ให้ครอบครัว และอยู่กับครอบครัวเกิดความอบอุ่น ทำให้เยาวชนไม่ไปเที่ยวเตร่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ

4. ระดับครอบครัว

1. การตั้งกฎหมู่บ้านเพื่อสร้างและรักษาความสงบสุข ความปลอดภัย ความมีวินัยในสังคมของหมู่บ้าน โดยระดมความคิดเห็นจากประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการดื่มและขายสุรา กฎหมู่บ้านโดยใช้หลักการเดียวกัน แต่รายละเอียดจะแตกต่างกันบ้างขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นจริงของแต่ละหมู่บ้าน
2. บทลงโทษมาจากประชาคมของหมู่บ้าน
3. การจัดเวรยามในชุมชนเพื่อขจัดยาเสพติด และการเล่นพนันงานศพ
4. การประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม เช่น เลี้ยงปลา ปลูกพืชสวนครัว เช่น ชุมชนม่านหวางได้ทำโครงการนำร่องปลูกผักเพื่อบริโภคและค้าขาย
5. การคัดเลือกสมาชิกกลุ่มและตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ทรัพย์สิน และสมาชิกกลุ่ม
6. ทุกหมู่บ้านออกกฎหมู่บ้านโดยประชาคมหมู่บ้าน เพื่อควบคุม ลงโทษประชาชนเกี่ยวกับยาเสพติด ความไม่สงบเรียบร้อย การเล่นพนันงานศพ เล่นพนันบั้งไฟ เล่นพนันตีไก่ การเล่นมวยตู้
7. การจัดเวรยามหมู่บ้านเป็นประจำทุกคืนระหว่าง 20.00 น. – ตี 1 หรือ ตี 2

8. การการตลาด เล็กอบายมุข
9. การออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ เช่น ธนาคาร กองทุน เพื่อสร้างนิสัยการออม
10. การแจกคัม โดยให้มีหัวหน้าคัมเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแลคัม และรายงานความผิดปกติไม่ชอบมาพากลที่เกิดขึ้นในคัมต่อผู้ปกครองท้องถิ่นทราบ
11. ชุมชนการใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดรายจ่ายค่าปุ๋ยเคมี และชุมชนมีผักสวนครัวไว้ทานได้ ถ้าเหลือก็ไว้ขายได้อีก
12. เตรียมเยาวชนคนรุ่นหลังให้ฝึกการขายผ้า เพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่สำคัญที่สุด เป็นการสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านของท้องถิ่น
13. การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ปลูกจิตสำนึกเผยแพร่ความรู้ให้แก่เยาวชน
14. การบริหารทางการเงิน
 1. การลงทุนทางการเงินยังไม่กล้าลงทุนเต็มที่
 2. เงินทุนในการประกอบอาชีพยังไม่เพียงพอ
 3. การจัดสรรงบประมาณตามวิธีราชการใช้เวลามากทำให้ไม่ทัน
 - ปรับกฎเกณฑ์
 - ปรับการวางแผน
 4. การบริหารการเงินของกลุ่ม การจัดทำบัญชี แบ่งกำไรปันผลให้สมาชิก ทุกสิ้นปีมีการประชุมชี้แจงการใช้ไปของเงิน การจำหน่ายได้ และยอดเงินคงเหลือของกลุ่ม มีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ซึ่งมีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้
15. โอกาสของชาวบ้านที่จะรักษาลิขสิทธิ์ทางปัญญา หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน
16. สวัสดิการของกลุ่ม
 - จัดสวัสดิการให้กับคนผู้เฒ่า คนแก่ คนพิการ และคนติดเชื้
 - จัดให้สมาชิกกู้ยืมจากเงินผลประโยชน์ ดอกเบี้ยร้อยละ 1 โดยการชำระคืนเงินกู้ นั้นสามารถชำระคืนเป็นเงิน หรือเป็นของที่สมาชิกทำขึ้นก็ได้
 - จัดให้โรงเรียนส่วนหนึ่งเป็นสวัสดิการเวลาจัดกิจกรรม หรือทำบุญ
 - จัดสวัสดิการให้เด็ก คนชรา คนพิการให้ทั่วถึง โดยมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นที่วัดหรือที่ โรงเรียน
 - จัดให้คนว่างงานมาฝึกอาชีพ เพราะภูมิปัญญาชาวบ้านจะได้ไม่หมดไป
17. การตลาด
 - มีวิธีการพูดจาที่ดึงดูดผู้คนเข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์
 - ตลาดยังไม่กว้างพอ อยากได้วิทยากรมาฝึกอบรมการทำอาชีพเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาฝีมือ
 - กลยุทธ์ทางการตลาด คือ การให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาสามารถสื่อความหมาย และสร้างความต่างจากสินค้าอื่น
 - การทำตลาดต้องดูความต้องการของลูกค้าว่าลูกค้าต้องการอย่างไร
 - นำคำติชมของลูกค้า มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น

- ผลลัพธ์ที่ได้คุณภาพ ขายตรงราคา ของแถม มีบรรจุภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์
18. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการพัฒนาหมู่บ้าน

O (Output and Outcome) ผลได้และผลลัพธ์

ผลได้ (Outcome) ที่ประสบความสำเร็จ คือ มีผลให้ทุนทางสังคมเข้มแข็งขึ้น ดังต่อไปนี้ เงินออมที่เพิ่มขึ้น มีกลุ่มอาชีพเป็นแหล่งเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายโดยการลด ละ เลิกอบายมุข โดยไม่มีการเล่นการพนันในงานศพ การออมของครอบครัวในชุมชนเพิ่มขึ้น และมีกฎหมายหมู่บ้านเป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมที่เกิดจากการทำประชาคมในแต่ละหมู่บ้าน ทำให้เข้าสู่แหล่งทุนเพื่อส่งเสริมกลุ่มอาชีพทำให้มีเงินออม ความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากปัจจัยต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางสังคม

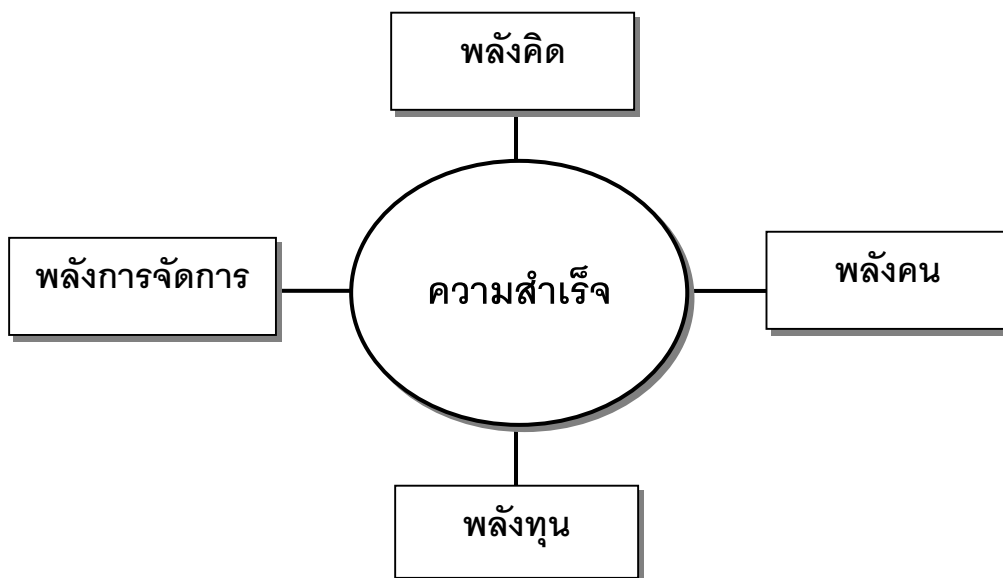
- โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองเอาชนะความยากจน สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล
- ความคาดหวังของประชาชนต่อโครงการเอาชนะความยากจนกับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- การสร้างและขยายเครือข่ายระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี สหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาอาชีพ
- ประชาชนมีจิตสำนึกและตระหนักในบทบาท และเป็นความรับผิดชอบต่อการกิจการพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเอง
- การประชาสัมพันธ์ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนเพื่อเอาชนะความยากจน
- การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อเอาชนะความยากจน
- การประกาศเป็นจังหวัดปลอดยาเสพติดเป็นจังหวัดแรก เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดโครงการเอาชนะความยากจน และการปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืน นำไปสู่การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นของประชาชน
- การทำงานเอาชนะความยากจนทำแบบชนบท คือแบบพี่น้องกันหรือเหมือนญาติพี่น้อง
- ผู้นำเข้มแข็งระบบเข้มแข็ง และทุกระดับเข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
- ประชาชนในชุมชนมีความรัก และความสามัคคี
- ชุมชนมีความสงบเรียบร้อย เพราะประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายหมู่บ้าน
- การลดอบายมุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพนันทำให้เอาชนะความยากจน
- การปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืนจะต้องทำให้ประชาชนมีรายได้ ไม่กลับไปยากจนและไม่หันไปสู่อายาเสพติดอีก
- ความรักและความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- ความร่วมมือกันของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหา
- โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง
- ความอดทนของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- ความศรัทธาในผู้นำ
- ความซื่อสัตย์
- การปฏิบัติตามแผนงานของจังหวัด
- ความสามารถ

- ความเข้าใจ เคารพซึ่งกันและกัน
- ความเป็นเอกลักษณ์และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของจังหวัด
- การให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ตั้งกฎกติกาในหมู่บ้านตนเอง
- การดำเนินการเรื่องเล็กน้อย
- เศรษฐกิจพอเพียง
- การไม่เอาวัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน
- การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา
- การพัฒนาตนเองตามภูมิปัญญาชาวบ้าน
- การมีคุณธรรมและจริยธรรม
- การอบรมเรื่องวัฒนธรรมให้แก่ประชาชน
- การติดตามผลงานและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ มีผลให้พึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ดังนี้

- ความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามการเล่นพนันและยาเสพติด
- โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาภายใน 3 เดือนจะให้อำเภอ โดยให้มาลงชื่อสมัครการลด ละ เลิก อบายมุข
- การทำการเกษตรแบบธรรมชาติเพื่อลดต้นทุน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- การสนับสนุนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านงบประมาณ
- โครงการงดเหล้าเข้าพรรษาเวลา 3 เดือน จะให้อำเภอ
- สร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มต้องมีความรู้ในการบริหารจัดการ
- นโยบายของสถาบันการเงิน เช่น ธกส. ธนาคารออมสินที่เอื้อต่อการกู้เงินของประชาชน
- สร้างความร่วมมือภายในชุมชนและระหว่างชุมชนเพื่อใช้สินค้าที่ผลิตได้
- ความขยันและการประหยัดของชาวกาฬสินธุ์
- การไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การพนัน และสิ่งผิดกฎหมาย
- การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้
- เมื่อมีรายได้เสริมจากกลุ่มอาชีพ แล้วรู้จักออมและรู้คุณค่าของการออมเงิน
- การลด ละ เลิกอบายมุข
- การช่วยกันทำมาหากิน
- การมีกลุ่มอาชีพตามนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น OTOP
- การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ
- การมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง
- การมีศูนย์วัฒนธรรมผู้ไทย
- การมีงานทำ
- การไม่มีหนี้สิน
- การอยู่ดี กินดี

ซึ่งทั้งสองเป็นปัจจัยนั้นสรุปได้ว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จคือ พลังคิด พลังคน พลังทุนและพลังการจัดการ ดังภาพ

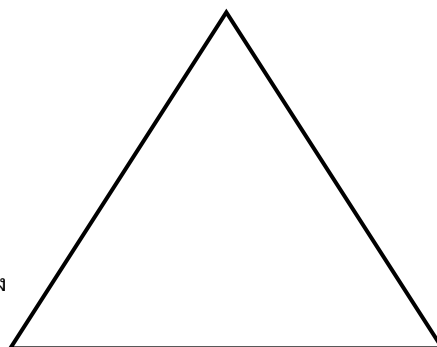
ตัวชี้วัด

ผลการพัฒนาเอาชนะความยากจน พิจารณาจากดัชนี 3 ตัวสำคัญ คือ

1. การออม จำนวนครัวเรือนไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ต้องมีเงินออม เพราะการออมทำให้ไม่จน โดยไม่ผ่านการฝึกพัฒนาจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจที่ทำให้ไม่จน ไม่จนปัญญาและไม่จนเงิน
2. การลด ละ เลิกอบายมุข พิจารณาจากคดีที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ซึ่งลดลงและการไม่มีการพนันในงานศพ
3. กฎหมู่บ้าน ที่สร้างขึ้นมาจากความร่วมมือของประชาชนและยอมรับจากฝ่ายราชการ เพื่อให้ใช้ในการควบคุมหรือเป็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรม

การออม :

การออมไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของจำนวนครัวเรือน

การลด ละ เลิกอบายมุข :

- ไม่มีการพนันในงานศพ พนันบั้งไฟ และการพนันชนไก่
- คดีอาชญากรรมลดลง

กฎหมาย :

มีการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของหมู่บ้าน

Outcome = O₂ ผลลัพธ์

ผลลัพธ์ (Outcome) ที่ประสบความสำเร็จที่เป็นผลต่อเนื่องจากผลได้ ซึ่งส่งผลต่อการเอาชนะความยากจน ประกอบด้วย

ความเป็นสถาบัน

พลังคิด

- ความเสียสละเพื่อส่วนรวมตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ความเป็นมา และประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดทำให้เกิดความภูมิใจ
- การเล็งเห็นถึงประโยชน์ของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองที่นำมาปฏิบัติ
- ความภูมิใจของประชาชนที่สามารถแก้ปัญหาท้องถิ่นของตนได้
- การรักบ้านเมืองของตนนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น
- ประชาชนมีความหวังและศรัทธาต่อชุมชน
- เปลี่ยนวิธีคิดสู่การเปลี่ยนแปลง

พลังคน

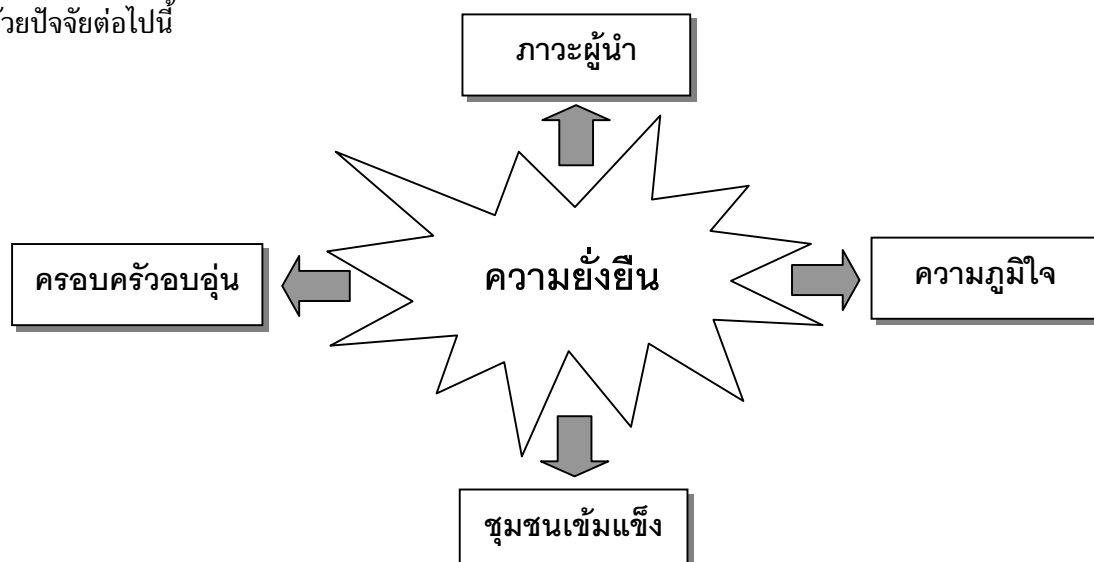
- การบูรณาการแผนชุมชนในภาคปฏิบัติงานระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ กับชุมชน
- โครงการฯ จะต้องต่อเนื่องเพราะเป็นความต้องการของประชาชน
- ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของภาคราชการกับชาวบ้าน
- ปลุกจิตสำนึกของคนในสังคมให้เห็นคุณค่าของชุมชน
- ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำและร่วมทุน
- ความร่วมมือและสนับสนุนจากฝ่ายต่าง ๆ

พลังการจัดการ

- ความต่อเนื่องของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
- สิ่งไหนซึ่งผู้นำคนก่อนทำไว้ดีแล้วก็ดำเนินการต่อไป ทำให้เกิดความยั่งยืน
- พัฒนาคนและใช้คนให้เหมาะกับงาน
- ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
- มีกติกาที่ร่วมสร้างเพื่อควบคุมพฤติกรรม
- ความเป็นสถาบันกับส่วนบุคคล
- กฎหมู่บ้านตามภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน

S (Sustainability) ความยั่งยืน

มีองค์ประกอบสำคัญ คือ ภาวะผู้นำ ความภูมิใจ ชุมชนเข้มแข็ง และครอบครัวอบอุ่น ซึ่งถูกกำหนดด้วยปัจจัยต่อไปนี้

ภาวะผู้นำ

- การพัฒนาคนและใช้คนให้เหมาะสมกับงาน
- การบูรณาการแผนชุมชนในภาคปฏิบัติงานระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ กับชุมชน
- การพัฒนาชุมชนของทางจังหวัด
- การมีผู้นำที่ดี
- การปฏิบัติตามกฎหมายบ้านและนโยบายของทางจังหวัด
- การเป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชน
- การติดตามผลงานและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ
- การอบรมเรื่องวัฒนธรรมให้แก่ประชาชน
- ประชาชนมีความหวังและศรัทธาต่อชุมชน
- ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
- หน่วยงานราชการมีส่วนส่งเสริมการอบรมแก่กลุ่มอาชีพ
- การจัดหาที่ทำกินให้กาประชาชนที่ไม่มีที่ทำกิน
- หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมด้านการอบรม และงบประมาณแก่กลุ่มอาชีพ

ความภูมิใจ

- ความเป็นมา และประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดทำให้เกิดความภูมิใจ
- ความภูมิใจของประชาชนที่สามารถแก้ปัญหาท้องถิ่นของตนได้
- ความภูมิใจในการได้มีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ
- ความรักบ้านเมืองของคนกาฟลนธุ์นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น
- การปลุกจิตสำนึกของคนในสังคมให้เห็นคุณค่าของชุมชน
- การเล็งเห็นถึงประโยชน์ของโครงการที่นำมาปฏิบัติ

ชุมชนเข้มแข็ง

- ความเสียสละเพื่อส่วนรวมตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำของชาวกาฟลนธุ์
- ความต่อเนื่องของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
- การเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนอย่างยั่งยืน
- ความสามัคคีและร่วมมือกันของภาครัฐและชาวบ้าน
- การพัฒนากลุ่มอาชีพ
- การพัฒนาตนตามภูมิปัญญาชาวบ้าน
- การสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน
- การหาตลาดรองรับสินค้าของกลุ่มอาชีพ
- การมีความพร้อม
- การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มและสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ

ครอบครัวอบอุ่น

ครอบครัวอบอุ่น คือ “ครอบครัวที่เป็นพื้นฐานของความยั่งยืน ซึ่งองค์ประกอบของครอบครัวอบอุ่นนั้นประกอบด้วย หนึ่ง วิธีคิดที่ส่งเสริมให้ปลูกฝังการกระทำแต่สิ่งที่ดีๆ การสร้างความพร้อมให้กับตนเอง การรู้จักหน้าที่ของตัวเอง การสร้างครอบครัวที่เข้มแข็ง การรู้จักความต้องการของตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน สอง ทักษะติดต่อครอบครัวอบอุ่น ประกอบด้วย ความรักความเข้าใจในครอบครัว ความสามัคคีร่วมมือกัน การมีอาชีพและมีรายได้มากมาย การกินดีอยู่ดี ปราศจากโรคภัยและไม่มีหนี้สิน สุดท้ายครอบครัวอบอุ่นในด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข การช่วยเหลือกันทำมาหากิน การให้คำปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน การมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การอยู่อย่างพอมือพอกิน ทั้งหมดเป็นองค์ประกอบของครอบครัวอบอุ่นเป็นการยืนยันถึงความสำเร็จของโครงการฯ ที่สมบูรณ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ความคิด (Cognitive) ทักษะ (Affective) และพฤติกรรม (Behavior) ที่จะดำรงความยั่งยืนอยู่ได้หากมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- ความรักและความเข้าใจในครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหา
- การอยู่ดีกินดี
- การปราศจากโรคภัย
- การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
- การไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข
- การให้คำปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน
- การมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ความอดทน
- การปลูกจิตสำนึกของสังคมให้กระทำแต่สิ่งดี ๆ
- การมีคุณธรรม
- ความซื่อสัตย์
- การปลูกฝังให้กระทำแต่สิ่งดี ๆ
- การรู้จักหน้าที่และความต้องการของตนเอง
- การไม่มีหนี้สิน
- การศึกษา
- การดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน
- การให้อภัยกัน
- การเชื่อฟังเคารพพ่อแม่
- การมีกิจกรรมทางศาสนา
- การหากิจกรรมยามว่างทำร่วมกัน
- การขยันทำงาน
- การประหยัด อดออม
- ครอบครัวจะต้องมีรายได้ประจำและเพิ่มขึ้นในอนาคต
- การมีงานทำ

- การไม่เป็นหนี้
- การอยู่อย่างพอมีพอกิน
- การช่วยกันคิดช่วยกันทำ
- การลดรายจ่าย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การที่จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ประกาศเป็นจังหวัดที่เอาชนะความยากจนได้นั้น การวิจัยโครงการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด ได้สรุปผลการวิจัยมุ่งถึงการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน โดยศึกษาจากองค์ประกอบในการเอาชนะความยากจนในด้านต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดตัวแบบ MIPOS-Model ซึ่งผลการวิจัยได้สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ จะขอเสนอตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการศึกษา
2. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
3. วิธีดำเนินการศึกษา
4. สรุปผลการศึกษา
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ไม่ใช่การประเมินโครงการ แต่เป็นการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า จังหวัดกาฬสินธุ์ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนได้ เป็นความภาคภูมิใจของประชาชนกาฬสินธุ์และได้รับการยอมรับจากภายนอก ดังนั้นการศึกษาจึงเข้าไปศึกษาถึงเหตุปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างเป็นตัวแบบการพัฒนาเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด ซึ่งเป็นองค์ความรู้สำหรับการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจน โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ :-

1. เพื่อศึกษาวิธีคิด หลักการและกลยุทธ์การดำเนินงานเอาชนะความยากจน
2. เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วม การประสานความร่วมมือในโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เพื่อเอาชนะความยากจน
3. เพื่อศึกษากระบวนการในการจัดการในระดับต่าง ๆ เพื่อเอาชนะความยากจน
4. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ เพื่อนำไปสร้างตัวชี้วัด
5. เพื่อศึกษาความเป็นสถาบันกับตัวบุคคลของโครงการ จะได้เป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับจังหวัดกาฬสินธุ์ให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป
6. เพื่อสร้างตัวแบบการพัฒนาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเอาชนะความยากจน

2. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อดำเนินงานเสร็จสิ้นที่เป็นรูปธรรม และได้ตัวแบบการพัฒนาเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด ตามวัตถุประสงค์ของโครงการดังนี้
 - 1.1 ได้วิธีคิด วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม กลยุทธ์และกระบวนการซึ่งแสดงแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์แบบยั่งยืน

- 1.2 ได้ตัวแบบการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งผ่านการพิจารณา วิเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั่วประเทศที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการเอาชนะความยากจนได้
- 1.3 ได้ตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน
- 1.4 ได้รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการได้เผยแพร่ผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ในการเอาชนะความยากจน

2. กระบวนการผลักดันผลงานดังกล่าวออกสู่การใช้ประโยชน์

- 2.1 จะได้จัดประชุมเพื่อเสนอตัวแบบการพัฒนา ระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นการนำผลงานการวิจัยสู่การรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาในระดับจังหวัดทั่วประเทศ
- 2.2 จะได้เสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐบาล ในการนำตัวแบบเผยแพร่และใช้ปฏิบัติทั่วประเทศต่อไป

3. วิธีดำเนินการศึกษา

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เอาชนะความยากจน บ้านเมื่อนำอยู่ เขตชุมชนธรรม อันประกอบด้วย ส่วนราชการต่างๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การประชาชน กลุ่มอาชีพ โรงเรียน วัด องค์การพ่อค้าและตัวแทนพ่อค้า

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง จะเลือกแบบเจาะจง จำนวน 1,013 คน โดยแบ่งเป็น

3.2.1 กลุ่มผู้วางนโยบาย ผู้บริหาร ผู้ดำเนินงาน ผู้สนับสนุนและประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 59 คน

3.2.2 ผู้ดำเนินงาน ผู้สนับสนุน ผู้นำชุมชน และประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสัมภาษณ์แบบกลุ่มสนทนา จำนวน 312 คน

3.2.3 ประชาชนผู้มีส่วนร่วม (สมาชิกกลุ่มอาชีพ) และประชาชนผู้ได้รับผลลัพธ์ (ไม่ใช่สมาชิกกลุ่มอาชีพ) เพื่อตอบแบบสอบถาม จำนวน 642 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.2.1 การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม

1. แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งคำถามด้วยคำถามที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยในบทที่ 2 ตามหัวข้อที่ไว้ ดังนี้

- วิธีคิด หลักการ และกลยุทธ์ (ในการพัฒนาหรือในโครงการที่ทำ)
- หลักการดำเนินงาน
- วิธีการดำเนินงาน
- ผลการดำเนินงาน
- การปรับปรุงการทำงาน
- การแก้ไขปัญหาและอุปสรรค
- การประเมินผลการดำเนินโครงการ
- ความยั่งยืนของโครงการ

2. แนวทางการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม (Focus group interview) ใช้แนวทางเดียวกันกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แต่เน้นในงานที่ผู้เข้าร่วมการสนทนาแต่ละคนมีส่วนรับผิดชอบหรือมีส่วนร่วมทางใดทางหนึ่ง โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่ใช้สัมภาษณ์เจาะลึกเป็นแนวทางในการสนทนากลุ่ม

3.2.2 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน และผลการดำเนินโครงการ

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานและผลการดำเนินโครงการได้มาจากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และข้อ 2 ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาที่จะศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน คือส่วนแรกเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ตอบ ส่วนที่สอง เป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด ส่วนที่สาม เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นทั่วไป เกี่ยวกับการเอาชนะความยากจน คือ ความสำเร็จไม่กลับไปเป็นจังหวัดยากจนอีกและครอบครัวอบอุ่น

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้าง จึงได้ใช้เทคนิคและวิธีการต่อไปนี้

ขั้นเตรียมการก่อนภาคสนาม

การติดต่อขอข้อมูลส่วนที่เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของจังหวัดและส่วนของอำเภอต่าง ๆ 18 อำเภอ ซึ่งได้แก่

- (1) ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดด้านต่าง ๆ เช่นด้านภูมิศาสตร์ ประชากร เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรม
- (2) ข้อมูลการดำเนินการโครงการ “แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเอาชนะความยากจน บ้านเมืองน่าอยู่ เขตชุมชนธรรม”
- (3) ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น รายงานการประชุม เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา รายงานการวิจัย เอกสารและตำรา เป็นต้น

การจัดประชุมขอความร่วมมือและชี้แจงโครงการวิจัย ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นประธาน หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 10 ท่าน และคณะผู้วิจัย

ขั้นเก็บข้อมูลภาคสนาม ในการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้นได้ใช้วิธีการต่อไปนี้

สัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคลต่าง ๆ ใน 4 กลุ่ม จำนวน 59 คน

การสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม

ได้จัดการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่มกับบุคคลต่าง ๆ ใน 4 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ดำเนินงาน กลุ่มผู้สนับสนุน กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มประชาชน ซึ่งได้แก่บุคคลต่าง ๆ จำนวน 312 คน

การใช้แบบสอบถาม

แจกแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลผู้มีส่วนร่วมและได้รับผลลัพธ์ใน 2 กลุ่ม คือกลุ่มประชาชน ผู้มีส่วนร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพอำเภอ/ กิ่งอำเภอ 409 คน และประชาชนไม่ได้สังกัดกลุ่มอาชีพอำเภอ/ กิ่งอำเภอ 233 คน รวมทั้งสิ้น 642 คน

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

คณะผู้วิจัยได้เลือกโครงการที่ได้รับการเสนอจากอำเภอว่าเป็นตัวอย่างของโครงการที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เพื่อเข้าไปสังเกตโครงการจริง ๆ อำเภอละ 1 แห่ง รวมทั้งสิ้น 18 แห่ง ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับสมาชิกของโครงการ รวมทั้งได้สังเกตส่วนประกอบต่างๆ ของโครงการในภาพรวม

การหาความสมบูรณ์ของงานวิจัย

การนำเอาผลสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วกร่างเป็นผลงานวิจัยนำไปเสนอเพื่อรับฟังความคิดเห็น วิเคราะห์และเสนอแนะที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และกรุงเทพมหานครเพื่อหาความสมบูรณ์ของงานวิจัย โดยจัดการประชุมสัมมนาเพื่อหาความสมบูรณ์ของงานวิจัย แบ่งเป็น 5 ภาคทั่วประเทศไทย มีผู้เข้าร่วมสัมมนารวมทั้งสิ้น 153 คน ดังนี้

ครั้งที่ 1 จังหวัดฉะเชิงเทรา	ในวันที่ 22 มีนาคม 2547	จำนวนผู้เข้าร่วม 16 คน
ครั้งที่ 2 จังหวัดกาฬสินธุ์	ในวันที่ 7 กรกฎาคม 2547	จำนวนผู้เข้าร่วม 31 คน
ครั้งที่ 3 จังหวัดเชียงใหม่	ในวันที่ 28 กรกฎาคม 2547	จำนวนผู้เข้าร่วม 26 คน
ครั้งที่ 4 จังหวัดนครศรีธรรมราช	ในวันที่ 4 สิงหาคม 2547	จำนวนผู้เข้าร่วม 59 คน
ครั้งที่ 5 จังหวัดกรุงเทพฯ	ในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2547	จำนวนผู้เข้าร่วม 21 คน

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปสู่การหาความสัมพันธ์จากข้อมูล ดังนี้

- 1.1 ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการศึกษาเอกสารดำเนินงาน ตามโครงการของทุกอำเภอและกิ่งอำเภอ จังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบสนทนาและแบบสอบถาม มาทำการตรวจสอบ ดังนี้
- 1.3 การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องจึงดำเนินการตรวจสอบแหล่งที่มาใน 3 แหล่ง คือ เวลา สถานที่ และบุคคล
 - 1.3.1 การตรวจสอบแหล่งเวลา การเก็บข้อมูลตามกำหนดการในแผนงานวิจัย
 - 1.3.2 การตรวจสอบสถานที่ การเก็บข้อมูลแต่ละอำเภอและกิ่งอำเภอ
 - 1.3.3 การตรวจสอบบุคคล การเก็บข้อมูลจากกลุ่มบุคคลที่กำหนดในแผนงานวิจัย
- 1.4 การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Researcher Triangulation) ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเข้าไปสัมภาษณ์ สนทนา สังเกตและใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป
- 1.5 การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีคิด การมีส่วนร่วม การจัดการ ภาวะผู้นำ ความเป็นสถาบัน ตัวแบบ ทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีความคาดหวัง และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปกร่างเป็นโครงสร้างในการวิเคราะห์ข้อมูล ตีความข้อมูล และสร้างสมมติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis) คือ MIPOS

- 1.6 การตรวจสอบข้อมูล ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการใช้แบบสอบถาม ได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วน รวมทั้งความถูกต้องตรงกันกับประเด็นที่ตั้งไว้ หากพบว่ามีส่วนใดยังขาดหรือไม่ครบก็ได้มีการเก็บเพิ่มเติม เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีความสมบูรณ์
 - 1.7 การจัดกระทำข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้นำมาถอดเทปและจัดพิมพ์ในรูปเอกสาร เพื่อให้ข้อมูลอยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมต่อการนำไปวิเคราะห์ต่อไป ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสังเกตหรือได้จากการจดบันทึกการสนทนา ได้นำมาเขียนขยายเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ใจความสมบูรณ์มีความสอดคล้องตามที่เป็นจริงที่พิสูจน์ว่า การเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์นั้น ประกอบด้วยอะไรบ้างแล้วนำมาจัดพิมพ์ในรูปเอกสารเพื่อใช้วิเคราะห์ต่อไป
 - 1.8 การวิเคราะห์เนื้อหาและโครงเรื่องเพื่อสร้างตัวแบบ ผู้วิจัยอ่านและวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารทั้งที่รวบรวมมาก่อนและที่ได้จัดเก็บจากภาคสนามที่สอดคล้อง และเหมือนกัน แล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ในลักษณะโครงเรื่องเพื่อสร้างเป็นตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้ได้ใช้แนวคิดเชิงระบบเป็นกรอบสำหรับการวิเคราะห์เพื่อสร้างตัวแบบ
2. การวิเคราะห์เชิงระบบ (System Approach) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อตอบวัตถุประสงค์ โดยอาศัยตัวแบบของทฤษฎีระบบมาจัดกระทำกับข้อมูลของโครงการ และวิเคราะห์โดย MIPOS แล้วนำผลที่ได้มาสรุปเป็น Kalasin – Model

4. สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพทั่วไปของจังหวัดกาฬสินธุ์ และองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบเอาชนะความยากจน ของโครงการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด กรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลลัพธ์จากโครงการการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 83.5 มีอายุอยู่ระหว่าง 41–60 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.3 อาชีพหลักของครอบครัวเป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 86.4 มีรายได้จากการปฏิบัติงานต่อเดือนอยู่ระหว่าง 2,000 บาท หรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 50.2 และมีเงินออมของครัวเรือนต่อเดือนอยู่ระหว่าง 500 บาท หรือต่ำกว่า โดยคิดเป็นร้อยละ 84.0

2. องค์ประกอบสำหรับการพัฒนา เพื่อเอาชนะความยากจนได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่มกับผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ผู้นำองค์กร พระสงฆ์ ครู พ่อค้า และการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนที่เข้าร่วมโครงการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ และประชาชนที่ได้รับผลลัพธ์จากโครงการ เพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัดกรณีศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมส่วนที่เป็นความพร้อมและปัญหา องค์ประกอบด้านวิถีคิด หลักการและกลยุทธ์ องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม องค์ประกอบด้านกระบวนการในระดับต่างๆ องค์ประกอบด้านปัจจัยในความสำเร็จ และองค์ประกอบด้านความเป็นสถาบัน ความยั่งยืน ความเข้มแข็งและครอบครัวอบอุ่น โดยในแต่ละองค์ประกอบนั้น จะเกี่ยวข้องกับทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจ ซึ่งถูกนำไปใช้จัดการกับเหตุผลและอารมณ์ในการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน ออมทรัพย์ เข้าสู่แหล่งทุน เพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายทำให้ไม่จน

โดยภาพรวม องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และประชาชนที่ได้รับผลลัพธ์จากโครงการ มีระดับความเห็นด้วยมากที่สุด โดยเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาด้านความเป็นสถาบัน มีระดับความเห็นด้วยมากที่สุด รองลงมา องค์ประกอบด้านปัจจัยในความสำเร็จ ด้านวิถีคิด หลักการ และกลยุทธ์ ด้านกระบวนการในระดับต่างๆ และด้านการมีส่วนร่วม มีระดับความเห็นด้วยต่อองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาเอาชนะความยากจนมากที่สุด ตามลำดับ

พิจารณาองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนเป็นรายข้อ พบว่า องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาที่มีระดับความเห็นด้วยมากที่สุด มีจำนวน 7 ข้อ 3 อันดับสูงสุด ดังนี้ “สมาชิกในครอบครัวรู้จักประหยัดและพยายามช่วยกันหารายได้เพิ่ม” “ผู้นำเข้มแข็งระบบเข้มแข็ง และทุกระดับเข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” “สิ่งไหนซึ่งผู้นำคนก่อนทำไว้ดีแล้วก็ดำเนินการต่อไป ทำให้เกิดความยั่งยืน” “ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม” “ความต่อเนื่องของพลังประชาชนในการเอาชนะยาเสพติด นำไปสู่การพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน” “การประกาศเป็นจังหวัดปลอดยาเสพติดเป็นจังหวัดแรกเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดโครงการเอาชนะความยากจน และการปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืน นำไปสู่การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นของประชาชน” และ “ประชาชนในชุมชนมีความรัก และความสามัคคี มีการออม และทำให้ไม่จน”

ตัวแบบการพัฒนาเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด

การศึกษาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินงานตามโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เอาชนะความยากจนนำไปสู่การพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเอาชนะความยากจน โดยอาศัยทฤษฎีระบบเป็นกรอบในการนำเอาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษามาจัดตามกลุ่มของตัวป้อน (Input) ประกอบด้วย ความพร้อมและโอกาส (Milieu) และวิถีคิด หลักการและกลยุทธ์ (Idea) กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Process) ผลที่ได้และผลลัพธ์ (Output and Outcome) และความยั่งยืน (Sustainability) ได้ดังนี้

Milieu = M สภาพแวดล้อมของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เป็นความพร้อมและปัญหาความพร้อมและโอกาสของจังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถนำไปแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อพลิกฟื้นโอกาสที่เสียไปในการสร้างชีวิตใหม่

Idea = I วิถีคิด หลักการและกลยุทธ์
วิถีคิด หลักการและกลยุทธ์เป็นวิถีคิดที่เปลี่ยนปัญหาให้เป็นประโยชน์ ดังนี้

- การมองปัญหาและพัฒนาตนเอง
- ตัวแบบที่นำมาขยายความคิด
- ความคิดที่มีความภาคภูมิใจเป็นฐาน
- ความคิดสู่การปฏิบัติ

Process = P กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยยึดบ้านเป็นศูนย์กลางในการปฏิสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ดังนี้

- การมีส่วนร่วม
- ปฏิสัมพันธ์บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ และองค์กรชุมชน

- กระบวนการในระดับต่าง ๆ ที่เป็นการจัดการภายในแต่ละระดับ เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ระดับส่วนต่าง ๆ ดังนี้
 - ระดับส่วนราชการ
 - ระดับสถาบันทางศาสนา
 - ระดับสถาบันการศึกษา
 - ระดับครอบครัว
 - ระดับองค์กรพัฒนาเอกชน หรือ NGO's

Output = O₁ ผลที่ได้

ผลที่ได้ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการออมเพิ่มขึ้นจากปัจจัย คือ

- ปัจจัยทางสังคม
- ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
- ตัวชี้วัด เพื่อยืนยันการบรรลุวัตถุประสงค์การพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน ประกอบด้วย
 - การออม
 - การลด ละ เลิกอบายมุข โดยไม่มีการเล่นการพนันในงานศพ การพนันที่ผิดกฎหมาย
 - กฎหมู่บ้าน

Outcome = O₂ ผลลัพธ์

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน

1. ความเป็นสถาบัน
2. ความเป็นสถาบันกับตัวบุคคล
3. การเปลี่ยนแปลงผู้ว่าราชการจังหวัด กับความเป็นสถาบัน

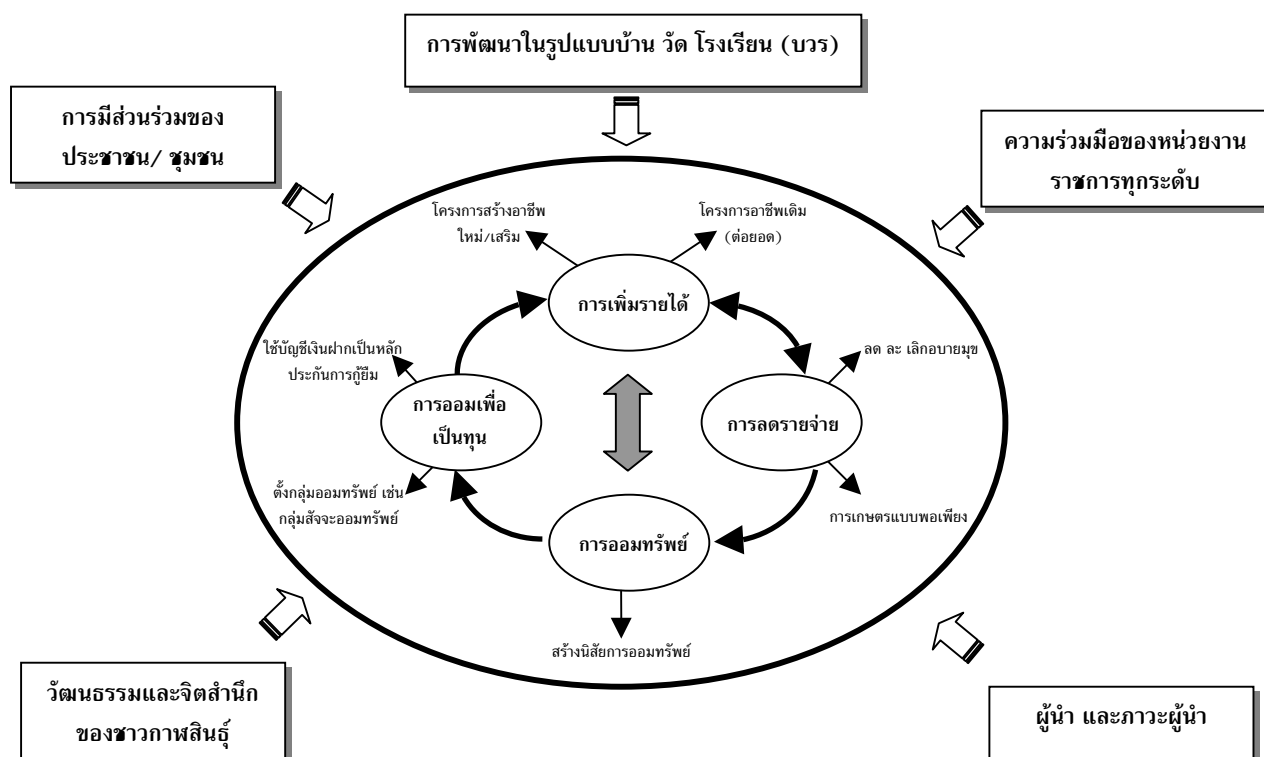
Sustainability = S ความยั่งยืน

ความยั่งยืนของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเอาชนะความยากจน ประกอบด้วย

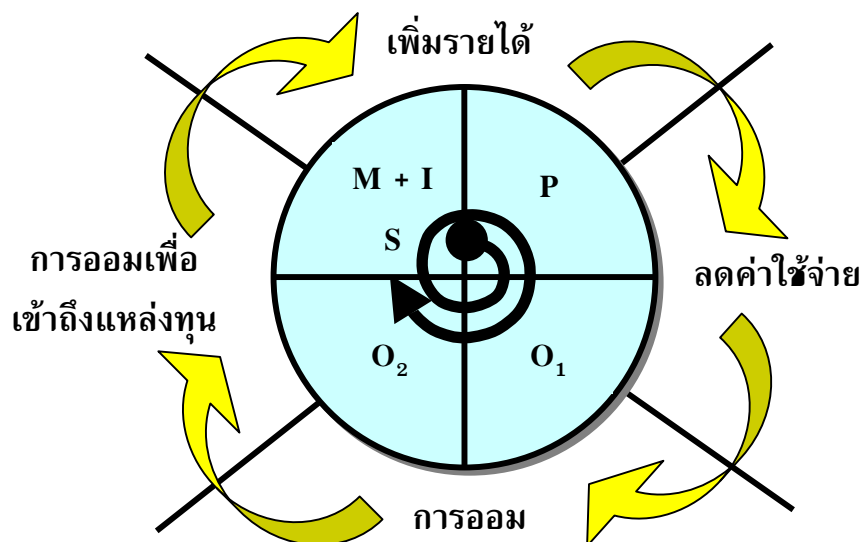
- ภาวะผู้นำ
- ความสำเร็จ
- ความภูมิใจ
- ความเข้มแข็ง
- ครอบครัวอบอุ่น

ปัจจัยทั้งหมดตัวนี้จะผลักดันให้วงจรการเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย มีผลทางเศรษฐกิจ ให้การออมเพิ่มและเงินออมทำให้เข้าถึงแหล่งเงินทุน มีเงินไปลงทุนขยายกิจกรรมของกลุ่มอาชีพ ทำให้รายได้เพิ่มและการลด ละ เลิกอบายมุขจะทำให้การออมเพิ่มหมุนเวียนไปเพื่อเอาชนะความยากจน ใ เพื่อ สร้างตัวแบบการพัฒนาเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้ :-

แผนผังการแก้ไขปัญหาคความยากจน

เมื่อนำเอา MIPOS มาทำการวิเคราะห์เพื่อสร้างตัวแบบกาฬสินธุ์ (Kalasin Model) จะได้ตัวแบบใหม่ที่สมบูรณ์ ดังภาพ

MIPOS :

M = Milieu , I = Idea, P = Process, O₁ = Output, O₂ = Outcome, S = Sustainability

5. อภิปรายผล

5.1 สภาพแวดล้อมของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เป็นความพร้อมและปัญหา (Milieu)

กาฬสินธุ์มีศักยภาพสูง ประชาชนกาฬสินธุ์ไม่ได้ขี้เกียจ แต่ไม่รู้จะทำอะไร ไม่มีโอกาส กาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่ร่ำรวยมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน เทคโนโลยีท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เอกลักษณ์ทางธรณีวิทยา (กาฬสินธุ์ : 2542) ดังคำขวัญของจังหวัดกาฬสินธุ์

“ฟ้าแดดสงยาง
โปงลางเลิศจ้า
วัฒนธรรมผู้ไท
ผ้าไหมแพรวา
ผาสวยภูพาน
มหาธารลำปาว
ไดโนเสาร์สัตว์โลกล้านปี”

นอกจากนี้ทางจังหวัดได้จำลองสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทั้งหมดไว้ที่พิพิธภัณฑ์ ณ ศาลากลางจังหวัดหลังเก่าที่เปิดโอกาสให้เข้าไปศึกษาและสัมผัสความร่ำรวยมรดกของชาวกาฬสินธุ์ได้ สิ่งเหล่านี้คือความภาคภูมิใจและพื้นฐานสำคัญที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความสำเร็จในพันธกิจของชาวกาฬสินธุ์ ดังคำกล่าวของประธานกลุ่มทอผ้าไหมแพรวาบ้านโพน อำเภอคำม่วง กล่าวว่า “พวกดิฉันได้มีโอกาสเข้าเฝ้าพระนางเจ้าที่ภูพานราชนิเวศน์ ทรงมีรับสั่งว่า ทำไมจึงแต่งตัวไม่เหมือนกลุ่มอื่น ดิฉันเรียนพระองค์ท่านว่า พวกดิฉันเป็นชาวไทย แต่งตัวตามที่บรรพบุรุษแต่งกันมา พระองค์ชมว่าสวยดี ซ้อมมาจากไหน ดิฉันเรียนท่านว่าทอกันเองและใช้กันเอง นี่แหละที่มาของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมแพรวาที่เป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาที่พวกดิฉันภูมิใจ” ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ได้ร่วมมือกันจัดทำโครงการจังหวัดปลอดภัยเสพติด โครงการจังหวัดเอาชนะความยากจนและจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ โดยช่วยกันระดมความคิดเพื่อดึงศักยภาพของจังหวัด รวมทั้งปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ (สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์ : 2546) ทำให้เห็นสภาพความพร้อมซึ่งเป็นทั้งจุดแข็ง (Strength) และโอกาส (Opportunity) ของจังหวัด และขณะเดียวกันก็มีด้านปัญหาซึ่งสะท้อนจุดอ่อน (Weakness) และอุปสรรค (Threat) ของจังหวัดที่ประมวลได้เป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นความพร้อมและปัญหา (Milieu)

1. สภาพแวดล้อมที่เป็นความพร้อมและโอกาสของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย :-

สภาพแวดล้อมที่เป็นความพร้อมและโอกาสทางสังคม ได้แก่ :

1. ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
2. ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เครือข่ายองค์กรในจังหวัดเข้มแข็ง

สภาพแวดล้อมที่เป็นความพร้อมและโอกาสทางเศรษฐกิจ ได้แก่ :

1. แหล่งเกษตรอุตสาหกรรมชั้นนำในกลุ่ม
2. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. แรงงานพอเพียง
4. นโยบายของรัฐ ครัวของโลก ชีวภาพ และ OTOP
5. กระแสเกษตรอินทรีย์

6. กระแสการค้าเสรีทวิภาคี
 7. ถนนสายหลักเชื่อมสู่อินโดจีน
 8. ภาวะเศรษฐกิจที่ฟื้นตัว
 9. ความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
2. สภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย :-
- สภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาและอุปสรรคทางสังคม ได้แก่ :
1. ขาดการวางแผนและการบริหารแบบบูรณาการ
 2. ประชาชนยากจน
 3. การจัดการข้อมูลสารสนเทศไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ
 4. ขาดบุคลากรเฉพาะด้าน
 5. การประชาสัมพันธ์ไม่ดีพอ
 6. ขาดระบบการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ

สภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาและอุปสรรคทางเศรษฐกิจ ได้แก่ :

1. ขาดการพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีขั้นสูง
2. การคมนาคมไม่สะดวก
3. ภัยธรรมชาติ
4. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนยาก
5. การพึ่งพิงเทคโนโลยีภายนอก
6. การกีดกันทางการค้า
7. ประชาชนถูกเอาเปรียบจากกลุ่มผลประโยชน์
8. ผลลัพธ์จากการค้าเสรี
9. ขายผลผลิตได้ราคาต่ำ
10. ปุ๋ย/ยาปราบศัตรูพืชราคาแพง
11. ไม่มีทุนในการประกอบอาชีพ
12. ตกงาน ไม่มีงานทำ
13. อุทกภัย (น้ำท่วม)
14. การคมนาคมไม่สะดวก
15. ไม่มีที่ดินทำกิน
16. ปัญหายาเสพติด
17. แล้งจัด
18. โรคระบาดพืช

จากสภาพแวดล้อมของจังหวัดกาฬสินธุ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวว่า “ประชาชนกาฬสินธุ์ได้ชี้แจง แต่ไม่รู้ว่าทำอะไร ไม่มีโอกาส” และในเรื่องดังกล่าวปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ขยายต่อว่า “กาฬสินธุ์เรามีศักยภาพสูงจริงๆ นะมีน้ำ แม้แต่ใกล้ๆ เรายังแล้งน้ำเลย สารคามนี้ แต่กาฬสินธุ์นี้มันเป็นที่ดินดำน้ำชุ่ม แม้แต่เขื่อนลำปาวมันดีแต่ผมว่ายังเอามาใช้ไม่ถึง 30% อย่างภาคกลางเค้าสามารถปลูกต้นไม้เก็บกินได้ตลอดปี เก็บกินตามหนอง คลอง บึงได้ แต่ของเราปลูกข้าวแค่ 3-6 เดือน เริ่ม 30-40% มันยังห่างเป้าอยู่ จำเป็นต้องสร้างพลังความคิด” ในเรื่องดังกล่าวที่ปรึกษานายก

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวเสริมว่า “การพัฒนาภาพสินธุ์ต้องเอาคนเป็นหลักถ้าคนพัฒนามัน คือ การพัฒนาทั้งมวล และควรที่จะเริ่มที่ความคิดและวิถีคิด เริ่มที่จิตใจเพื่อสร้างพลังในการเอาชนะความยากจน” สมาชิกกลุ่มหมูปูบ อำเภอเมือง กล่าวว่า “ฉันอายุอาจารย์มากที่อ้อมได้เดือนละ 20 บาท แต่ได้ฟังอาจารย์บอกว่าอ้อมได้เดือนละ 20 บาทดีกว่าเป็นหนี้เดือนละ 20,000 บาท ฉันภูมิใจกลับไปบ้านจะคุยกับตัวฉันเพื่ออ้อมเพิ่มขึ้นให้ได้ทุกเดือน” ปรากฏการณ์ในลักษณะนี้คือ ความแตกต่างในความคิดการแก้ปัญหา ความยากจนที่ภาพสินธุ์แตกต่างไปจากที่อื่น ๆ ที่ให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาคความยากจนโดยการเพิ่มรายได้ แต่ภาพสินธุ์มองเลยการเพิ่มรายได้ไปสู่การอ้อม โดยการควบคุมจิตใจเพื่อควบคุมค่าใช้จ่ายตามหลักการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เพื่อใช้ความรู้รวมมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อเอาชนะความยากจน

จากการที่จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ประกาศเป็นจังหวัดปลอดยาเสพติด เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2545 และเป็นจังหวัดเอาชนะความยากจนเมื่อเดือนพฤษภาคม 2546 ได้รักษาความปลอดภัยอย่างยั่งยืนเสมอมา แต่การที่จะปลอดยาเสพติดได้อย่างยั่งยืนนั้น ประชาชนจะต้องมีความอยู่ดีกินดี มีฐานะมั่นคง และไม่ยากจน ดังนั้น จังหวัดกาฬสินธุ์จึงมีนโยบายที่จะขจัดความยากจนให้หมด ภายใต้แนวความคิดของ นายชัยรัตน์ มาประณีต อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ว่า “ครอบครัวใดมีเงินอ้อม ครอบครัวนั้นไม่จน ไม่จนทั้งเงินไม่จนใจที่จะคิดก่อสร้างชีวิตและไม่จนปัญญาที่จะพัฒนาอาชีพให้มีรายได้มากขึ้น” โดยใช้กลยุทธ์ 4 ประการ คือ การเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การออมเงิน และการนำเงินออมมาเป็นทุนหมุนเวียน อันจะส่งผลให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจนพ้นสภาวะความยากจนได้

การที่จังหวัดกาฬสินธุ์เอาชนะความยากจนได้นั้นต้องอาศัยพลังจิตใจที่เข้มแข็งของประชาชน กอปรกับความร่วมมือกันและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหน่วยงานราชการและไม่ใชราชการที่เกี่ยวข้อง และการมีผู้นำที่ดีและเข้มแข็งในทุกระดับที่สานต่อจากการปลอดยาเสพติด อีกทั้งสภาพความพร้อมของจังหวัดในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการตอบรับนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลอย่างทันท่วงที การเป็นแหล่งเกษตรอุตสาหกรรมชั้นนำในกลุ่มภาคอีสานตอนกลาง การมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น เชื้อนลำปาว ความรู้ความสามารถในภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าแพรวา การทอผ้าลายคำมาศ งานหัตถกรรมจักสาน การมีเครือข่ายองค์กรในจังหวัดที่เข้มแข็ง การมีแรงงานพอเพียง กระแสสนับสนุนการทำการเกษตรอินทรีย์เพื่อแก้ไขปัญหาปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชราคาแพง นอกจากนี้การตระหนักถึงปัญหาต่างๆของจังหวัด เช่น การเข้าถึงแหล่งเงินทุนยากของประชาชน การไม่มีทุนในการประกอบอาชีพ การที่ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มผลประโยชน์ เป็นปัจจัยผลักดันให้จังหวัดกาฬสินธุ์สามารถดำเนินการเอาชนะความยากจนได้ โดยดูได้จากตัวชี้วัด คือ จำนวนครัวเรือนที่มีการออมที่ทางจังหวัดได้ตั้งไว้ที่ร้อยละ 90 จากข้อมูลการออมทรัพย์ของครัวเรือนในโครงการณรงค์การออมทรัพย์ของครัวเรือน ตามนโยบายจังหวัดแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ในเดือนพฤษภาคม 2547 พบว่า จำนวนครัวเรือนที่มีการออมมี 191,437 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 192,895 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 99.18 ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จอย่างสูง ที่เกิดขึ้นได้เพราะใช้ทุนทางสังคมนำทุนทางเศรษฐกิจ โดยพัฒนาจิตใจให้อยู่กับเหตุผลที่เน้นความคิดเชิงอนาคตแทนการใช้อารมณ์ที่ขาดความคิดเชิงอนาคต ซึ่งเป็นการควบคุมอารมณ์ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

5.2 วิธีคิด หลักการ และกลยุทธ์

การศึกษาวิธีคิด หลักการ และกลยุทธ์จากการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่มและแบบสอบถามที่ตอบโดยประชาชนที่ได้ผลสรุปว่า ความคิดเริ่มจากการมองปัญหาและพัฒนาบนพื้นฐานที่รู้จักตนเอง ในการคิดต้องมีตัวแบบที่สามารถนำมาขยายความคิด และการคิดนั้นจำเป็นต้องมีความภาคภูมิใจเป็นฐาน แล้วความคิดที่ดีต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่จะเอาชนะความยากจน “ครอบครัวใดมีเงินออม ครอบครัวนั้นไม่จนทั้งเงิน ไม่จนใจที่จะคิดก่อสร้างชีวิตและไม่จนปัญญาที่จะพัฒนาอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ไม่ยืนยันว่าจะรวย”

การคิดนำไปสู่การสร้างความรู้ เป็นวิธีการสังเคราะห์ในสิ่งที่มีลักษณะตรงกันข้าม เช่น กายกับจิต ปิงเจกกับองค์กร สังการลงมากับเสนอขึ้นไป ลำดับขั้นของอำนาจกับการจัดทีมทำงาน ตะวันตกกับตะวันออก ผู้บริหารมีหน้าที่ในการสังเคราะห์สิ่งที่มีลักษณะตรงกันข้ามเพื่อสร้างความรู้ แล้วนำความรู้ไปจัดการเพื่อความสำเร็จของหน่วยงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทั้งระดับประเทศและระหว่างประเทศ เป็นต้น (Hiroataka, 2004 : 1-27) ชัยรัตน์ มาประณีต ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ (2546) สังเคราะห์ “หนี้สินและการออม” ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามทำให้ได้ความรู้ใหม่ “เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย โดยเพิ่มการออม เข้าถึงแหล่งทุน เพื่อขจัดความยากจน”

“ในโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ และยกระดับคุณภาพของคนส่วนใหญ่เพื่อไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีความเป็นอยู่ที่ดี สร้างค่านิยมร่วมให้คนกาฬสินธุ์ตระหนักถึงความจำเป็นและปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ทศนคติ และกระบวนการทำงานตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

วิธีคิด หลักการ และกลยุทธ์ของการเอาชนะความยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นลักษณะแบบบูรณาการ ไม่ใช่การนำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาปิดฝุ่น แต่เป็นการนำสิ่งที่มีอยู่แล้วหรือปัจจัยภายใน เช่น ความศรัทธาต่อพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง พระราชดำรัสจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม แนวคิดแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง พลังประชาชน กลุ่มอาชีพเดิม ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่น มาผสมผสานกับปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล นโยบายของจังหวัดรวมกับการสนับสนุนทางการเงินงบประมาณก่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อฟันโอกาสที่ถูกทำลายไปนำไปสู่การพัฒนาเอาชนะความยากจน

1. ความคิดเริ่มจากการมองปัญหาและพัฒนาตนเอง

ความยากจนเพราะมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ขาดแคลนทุนทางสังคม ขาดความมั่นใจในตนเอง การนำไปสู่ความคิดในการเอาชนะความยากจน จึงเริ่มที่กำหนดเป้าหมายให้มีการออม เพราะ “ครอบครัวใดไม่มีเงินออม ครอบครัวนั้นไม่จนทั้งเงิน ไม่จนใจที่จะคิดก่อสร้างชีวิตและไม่จนปัญญาที่จะพัฒนาอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น” ซึ่งแก้ไขได้โดยการพัฒนาการพึ่งพาตนเองจากการลด ละ เลิกอบายมุขเพื่อควบคุมตนเอง สร้างคุณธรรมอันเป็นทุนทางสังคม และร่วมมือกันในชุมชนเพื่อพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ รู้รักสามัคคี ไม่เห็นแก่ตัว ไม่มัวเมาในอบายมุข นอกจากนั้นจะต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาในเรื่องต่างๆ มาประกอบกันในการพัฒนา ดังเช่น ระเบียบของกองทุนบ้านดงสว่าง ตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ระบุไว้ว่า การพัฒนาของสมาชิกจะต้องให้เป็นคน “4 เก่ง” คือ

1. คนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ
2. คนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
3. คนเก่งงาน ขยันการงาน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

4. คนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกๆ คน

การมองปัญหาและพัฒนาตนเองจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน เสร็จแล้วจะต้องมีการดำเนินการเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงภายนอกเพื่อให้กิจกรรมนำไปสู่การเพิ่มรายได้ โดยการสนับสนุนทางงบประมาณหรือให้มีกลุ่มอาชีพอื่นนำไปสู่การนำเอาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญามาใช้เพื่อเพิ่มรายได้และเพิ่มการออม ประธานกลุ่มเกษตรกรมอซังชัย กล่าวว่า “ความจริงไม่เห็นด้วยกับการสนับสนุนทางการเงินจากภายนอก แต่คิดว่าสำคัญสำหรับกลุ่มที่ตั้งใหม่ และคิดว่าในระยะต่อไปเมื่อตั้งตัวได้แล้วต้องพึ่งพาตนเองเท่านั้น”

2. ตัวแบบที่นำมาขยายความคิด

เพื่อปลูกฝังความรู้สึกจำเป็นต้องมีตัวแบบที่จะนำมาใช้เป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง เพื่อนำไปสู่การดำเนินการเพื่อพัฒนาเอาชนะความยากจน โดยศรัทธาและเข้าใจคุณค่าของพระราชดำรัส พระราชดำริภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักธรรมทางศาสนาที่สามารถนำมาพัฒนาความเชื่อ และวิถีคิดพัฒนาตนเอง ผสมผสานกับแนวคิดแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ทำให้สามารถฟื้นคืนโอกาสที่ถูกทำลายไป กลับมาใช้ โดยความสามารถควบคุมตนเองให้รู้เท่าทันต่อระบบเมือง และระบบโลก โดยผลิตสิ่งที่กินได้และขายได้ทำให้พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และเป็นการประหยัด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดรวบยอดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ “ประหยัดเพราะรู้จักคิด จากสิ่งที่มี ทำจากสิ่งที่คิด กินและใช้จากสิ่งที่ทำ นำมาแลกเปลี่ยนกัน ทำที่ละขั้นที่ละตอน ใช้สหกรณ์นำพา จากท้องนาสู่เมือง กระทั่งสู่สากล ไทยทุกคนอยู่ดี ประโยชน์ทวีแก่ชาติและประเทศไทย”

กรรมการกลุ่มอาชีพบ้านหนองช้าง อำเภอสามชัย กล่าวว่า “กลุ่มมีผลผลิตจากปลา เราใช้ทุกส่วนของปลาให้เกิดประโยชน์ทั้งหมดจึงทำให้เกิดความประหยัดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง”

3. ความคิดที่มีความภาคภูมิใจเป็นฐาน

สิ่งที่จะกระตุ้นหรือต้องใจแล้วบันดาลใจ (Inspiration) ให้กระทำอย่างมุ่งมั่น คือ “สิ่งที่ต้องใจ” ดังนั้น วิธีคิด หลักการ และกลยุทธ์ของการเอาชนะความยากจนในจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นลักษณะแบบบูรณาการ ไม่ใช่การนำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาปิดฝุ่น แต่เป็นการนำสิ่งที่มีศรัทธาและคุณค่าที่มีอยู่แล้วหรือปัจจัยภายใน เช่น พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง พระราชดำรัสจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม แนวคิดแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง พลังประชาชน กลุ่มอาชีพเดิม ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่น มาผสมผสานกับปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล นโยบายของจังหวัดรวมกับการสนับสนุนทางการเงินงบประมาณ ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเอาชนะความยากจน

จากการที่จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ประกาศเป็นจังหวัดปลอดยาเสพติดได้แล้วนั้น ความพยายามที่จะรักษาความยั่งยืนของความปลอดภัยเป็นแรงกระตุ้นให้เกิด “โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง จังหวัดกาฬสินธุ์ ชนะความยากจน บ้านเมืองน่าอยู่ เขตชุมชนธรรม” ซึ่งต้องอาศัยสิ่งที่มีอยู่แล้วมาส่งเสริมปรับปรุงและพัฒนาขึ้น เหตุผลที่สำคัญที่ทำให้จังหวัดกาฬสินธุ์ประสบผลความสำเร็จในการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนได้นั้นมาจากทุนเดิมที่มีอยู่แล้ว นั่นคือ ความต่อเนื่องของพลังประชาชนที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการเอาชนะยาเสพติดสามารถนำไปสู่การพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนได้ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

กำนัน อำเภอนาหวาง กล่าวว่า “ที่ทางจังหวัดกาฬสินธุ์เริ่มดำเนินโครงการเกี่ยวกับยาเสพติดมาตั้งแต่ปี 2543 มีการตั้งสมัชชา มีการตั้งคณะกรรมการคุมอะไรต่างๆ และก็มาประกาศเป็นจังหวัดปลอดยาเสพติด

เสร็จแล้วเพื่อที่จะให้จังหวัดกาฬสินธุ์ปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืนและก็มาสานต่อโครงการนี้ต่อ คิดว่าเป็นโอกาสที่ดีและเป็นจุดแข็ง” และเป็นทุนทางสังคม

ปลัดอำเภอ อำเภอหนองกุงศรี กล่าวว่า “จังหวัดกาฬสินธุ์เรามีพลังที่สำคัญก็คือ พลังมวลชนที่จะมาช่วยกันอยู่แล้ว เป็นทุนเดิมะครับ ก็อาศัยพลังตรงนี้ะครับในการเอาชนะยาเสพติด มาเป็นหลักในการเอาชนะความยากจน”

นายชัยรัตน์ มาประณีต กล่าวว่า “การเอาชนะความยากจนต้อง “มีเงินออม” “ครอบครัวใดที่มีเงินออม ครอบครัวนั้นไม่จน ไม่จนทั้งเงิน ไม่จนใจที่จะคิดก่อสร้างชีวิตและไม่จนปัญญาที่จะพัฒนาอาชีพให้มีรายได้มากขึ้น” เป็นการมองผลสรุปของรายได้เพิ่มที่มีมากกว่ารายจ่ายในช่วงเวลาเดียวกัน และการจะทำได้ดังนั้นก็จะต้องผสมผสานระหว่างพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง พระราชดำรัส “ปกครองแผ่นดินโดยธรรม” แนวคิดโครงการแผ่นดินธรรมและแผ่นดินทอง มาปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนพัฒนาจิตใจทำให้เกิดความขยัน ประหยัด ลด ละ เลิกอบายมุข การจะริเริ่มสิ่งเหล่านี้ต้องเริ่มจากครอบครัว เพราะชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องมาจากครอบครัวที่เข้มแข็ง มีพ่อแม่เป็นตัวอย่างให้ลูก เพราะเด็กมีความเคารพผู้ใหญ่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนี้เกิดความร่วมมือกันทำโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เอาชนะความยากจน ดังคำกล่าวของสมาชิกกลุ่มอาชีพ อำเภอร่องคำ

“เมื่อก่อนนั้น เยาวชนหนีไปด้านสิ่งเสพติดของมีเงินมาเป็นส่วนมาก การลักเล็กขโมยน้อยก็ลดลงไปมาก เพราะมีผู้ใหญ่เป็นตัวอย่างและเป็นที่ยึดเหนี่ยวถือ เชื่อฟังคำสั่งสอน อันนี้เป็นผลเพราะแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง”

ผู้ใหญ่บ้านหัวนาคำ “ตอนแรกนะคะมีนโยบายของทางจังหวัดมาทาง อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็มาประชุมกันว่าทำอะไรจะเพิ่มรายได้ เพิ่มการออม แล้วให้ทุกฝ่ายไปถามชาวบ้าน เรื่องการจัดตั้งกลุ่มอาชีพและออมทรัพย์ นั้นแหละคือ จุดเริ่มต้น”

ตัวแทนพระสงฆ์ อำเภอห้วยเม็ก “แผ่นดินธรรม หมายถึง แผ่นดินที่อุดมด้วยธรรมะ คือทั่วประเทศไทยในฐานะที่ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ เป็นประเทศที่มีในหลวงที่นับถือพุทธศาสนา และตอนที่พระองค์จะขึ้นครองราชย์พระองค์มีราชโองการว่า เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม ดังนั้น ถ้าหากว่าประเทศไทยเป็นแผ่นดินธรรมขึ้นมาเนี่ย ทุกสิ่งทุกอย่างคงอุดมสมบูรณ์ขึ้นมาด้วย”

วิทยากร อำเภอห้วยเม็ก “คำว่า แผ่นดินธรรมนั้นแต่ก่อนหมู่บ้านเรามียาเสพติด มีกัญชาอะไรและมีคนเล่นไฮโล เล่นการพนัน ท่านผู้ว่าก็เลยเอาแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองมาทำก่อนที่อำเภอได้ให้ข้อมูลผู้นำให้มาเป็นวิทยากร มีหลายคนเขาบอกว่าเป็นไปได้หรือ อย่างน้อยดีแน่นอนทำซะก่อนแล้วพูด อย่างเช่นว่า จะเอาธรรมะเข้ามาให้ลด ละ เลิก เป็นสิ่งที่ได้อยู่แล้ว ท่านผู้ว่าก็บอกให้เทศบาลให้การส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพ เพราะว่าแค่นี้ก็คุ้มแล้ว”

สมาชิกกลุ่มอาชีพ อำเภอเขาวง “การทำอะไรก็แล้วแต่เป็นการส่งเสริมให้สังคมอยู่ดีกินดี คือมันสะท้อนให้เห็นว่า ตรงนี้การลด ละ เลิกสิ่งเสพติดเป็นสิ่งที่ดีคือสามารถที่จะทำให้สังคมหรือประชาชนมีความสุขตรงนี้เป็นส่วนสำคัญ แต่ก่อนสิ่งที่ไม่ดี ตอนนี้คงจะไม่มีเพราะเป็นการส่งเสริมให้สังคมอยู่ในสภาพที่ดีแล้ว ก็คงไม่มีที่ไม่ดี”

หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อำเภอเขาวง “โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เป็นโครงการที่จะพัฒนาคุณธรรมให้กับพี่น้องประชาชน การดำเนินการจริง ๆ แล้ว ผมว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีที่ทางผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีโครงการนี้ขึ้นมาโดยน้อมนำเอาแนวดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเอามาเชิญชวนให้พี่น้องประชาชนได้มีคุณธรรมประจำใจ ขยันขันแข็ง ซึ่งมันก็ตรงกับดำริของพระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับสั่งกับตัวกระผมเองว่าก่อนที่จะมาทำงานตำแหน่งนี้นั้น ได้ทำงานกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ท่าน 13 ปี ก็เลยรู้ว่าแนวทางที่พระองค์ท่านอยากให้ทำก็คืออยากจะทำให้พี่น้องมีคุณธรรมในประจำใจ และก็มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองที่ทางผู้ว่าราชการจังหวัดจัดตั้งขึ้นมานั้น ก็สอดคล้องกับทางอำเภอ ที่ได้รื้อฟื้นเอาแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดพร้อมกับแนวทางของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดได้คิดได้ทำโครงการนี้ขึ้นมาในพื้นที่ของอำเภอ” และกล่าวเสริมที่ภูมิใจในความเป็นมนุษย์ว่า

“ผมว่าอยู่ที่ตัวคนทุกคนแต่ละคนมีพื้นฐานจิตใจของทุกคน ไม่มีใครชักคนที่ไม่ต้องการการพัฒนาทุกคนนั้นต้องการความเจริญ อยากมีความต้องการเจริญ ก้าวหน้า บรรลุหน้าที่จะมี ไม่มีใครชักคนที่ตื่นเข้ามาอยากจะทำอะไรบอกเพื่อนว่าฉันอยากจะทำ ฉันอยากลำบาก มีแต่คนที่อยากดีทั้งนั้นในเมื่อทุกคนบรรลุอย่างนี้แล้ว ถ้าน้อมนำเอาโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ที่ทางผู้ว่าราชการจังหวัด จริงๆ แล้วถือเป็นปฐมพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชดำรัสไว้ผมคิดว่า สิ่งที่คุณบรรลุ ที่อยากจะทำ อยากจะก้าวหน้า อยากจะพัฒนา และประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้”

วิทยากรอีกท่านของอำเภอเขาวง “ในการที่เราออกไป ในส่วนของพัฒนาชุมชนเองที่เราออกไปให้การณรงค์ประชาสัมพันธ์นี้ ในส่วนของการรวมกลุ่มอาชีพมันจะมีจุดอ่อนอยู่ก็คือออกไปหมู่บ้านแล้ว ไปถามเค้าว่าทำไม ไม่มีการรวมกลุ่มขาย แต่เป็นบางจุดนะเคาะที่ไม่มีการรวมกลุ่ม เค้าก็บอกว่าขาดเงินทุนที่จะรับซื้อสินค้าภายในกลุ่มเค้าว่าอย่างนั้นนะเคาะ ก็เลยได้ทำความเข้าใจว่าในกรณีที่เกิดกลุ่มจะมีผลดีมากกว่าผลเสียอย่างไร การรวมกลุ่มก็เพื่อให้มีพลังต่อรองกันกับพ่อค้าคนกลางใช่ไหมเคาะ จำเป็นต้องมีการสนับสนุนเงินทุนในเบื้องต้น”

วิทยากรประจำกลุ่มของตำบลบ่อแก้ว กิ่งอำเภอนาคู “จุดเริ่มต้นของที่นี่เริ่มจากความคิดของกลุ่มเป็นการประชาภิวัตน์กันในกลุ่มย่อยจะมีผลสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ทางด้านการออมมีผลสำเร็จอยู่ในระดับสูงมาก และการสร้างความตระหนักของคนในเรื่องด้านการออมและการลด ละ เลิกอบายมุข เดิมทีงานศพผมจะเป็นห่วงนักเรียนมากในฐานะที่เป็นครู เพราะนักเรียนประถมก็เล่นพนัน ผู้ปกครองก็เล่น เล่นการพนัน ไฮโลเป็นหลักในงานศพ ส่วนไพนันเป็นรองเพราะว่าสำหรับไฟไม่ก็สำหรับในงานศพ แต่ไฮโลนี่จะเป็นของที่มีในพื้นที่วงหนึ่งจะแทงได้เยอะ หลายวงและก็มาจากหลายท้องถิ่น” ความคิดและความรับผิดชอบดังกล่าว นำไปสู่ความตระหนักดังกล่าวของวิทยากรท่านเดียวกันที่ว่า

“เป็นการสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนในกิ่งอำเภอ หรือในจังหวัดกาฬสินธุ์สร้างความตระหนักที่จะร่วมกันเป็นพลังแผ่นดิน เป็นพลังมวลชน ที่นี้โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง และโครงการต่อต้านยาเสพติด ประสบความสำเร็จอย่างสูงมาก”

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตร อำเภอร่องคำ กล่าวถึงที่มาของความคิดของชุมชนเพื่อเอาชนะความยากจนว่า “เรื่องปัญหาเรื่องยาเสพติดในชุมชนตรงนี้ ค่อนข้างจะมีผลลัพธ์ต่อการพัฒนาทุกสาขาการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นเยาวชนก็ดี เป็นผู้ใช้แรงงานก็ดี ไม่ว่าจะเป็นตัวเกษตรกรเอง บางคนก็หลงผิดที่ไปติดยาเสพติดเนื่องจากโดยตัวเองรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ตรงนี้ก็ดี ผลลัพธ์ตอนแรกๆ ก็ไม่เป็นอะไรแต่พอดิตนานๆ แล้ว ปัญหาที่เริ่มที่จะตามมาเป็นความเหนื่อยอ่อน ความขี้เกียจ ความเหนื่อยล้าอะไรต่างๆ ทำให้เกิดความไม่ขยันในการปฏิบัติงาน ดิดแล้วก็อยากเสพยาอีกอะไรอย่างนี้นะครับ ก็เป็นการสิ้นเปลืองทางเศรษฐกิจในส่วนของตัวเอง ที่นี้ปัญหาเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมก็จะเป็นปัญหาเดิมๆ อีกเช่นเดียวกันมันก็จะมีความสอดคล้องกันก็คือว่าถ้าเราให้มันทำงานตลอดปี ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานก็จะมีน้อยลง อีกปัญหาหนึ่งก็คือ เรื่องของจุดคุ้มทุนในการประกอบอาชีพ ตัวนี้ก็คิดอยู่เสมอว่ากว่าที่เค้าจะได้ผลผลิตออกมาเค้าใช้เวลาเป็นหลายเดือน บางทีช้อย่างน้อยๆ ก็ใช้เวลาเป็นเดือน

หลายพืชชอบหนึ่งก็ประมาณ 3 เดือนอะไรทำนองนั้นนะครับ ที่นี้เวลาที่เค้าไม่ได้ทำกิจกรรมเหล่านี้ พอเราคิดต้นทุนการผลิตออกมาแล้ว คิดรายรับผลตอบแทนที่ออกมาได้ ถ้ากำไรก็ไม่ใช่กำไร จะว่าขาดทุนก็ไม่เชิง แต่ว่าจุดคุ้มทุนมันมีน้อย ก็ค่อนข้างจะมีปัญหานิดหนึ่งนะครับ และก็มีปัญหาด้านการตลาด”

ข้าราชการครู อำเภอร่องคำ มองถึงความยั่งยืนของโครงการเอาชนะความยากจนว่า “ตามปรัชญาอุดมการณ์ของโครงการนี้คำว่า ครอบครัวเป็นสุข ทุกชีวิตปลอดภัย หาทรัพย์ได้ใช้ทรัพย์เป็น เราคงไม่ต้องขยายความหมาย ในส่วนตรงนั้น อีกปรัชญาตัวหนึ่งว่า แผ่นดินไทยจะเป็นแผ่นดินธรรม แผ่นดินไทยจะเป็นแผ่นดินทอง ต้องอาศัยแผ่นดินธรรมบนพื้นแผ่นดินไทย ไม่ใช่แผ่นดินทาสโดย ความหมายแผ่นดินทาส คือทางผู้ว่าราชการจังหวัดได้นำแนวความคิดคำว่า ทาสตัวนี้ เช่น ทาสของยาเสพติดบ้าง ทาสของการยึดติดสังคมนิยมใหม่บ้าง เข้ามาใช้สำหรับส่วนที่มันไม่ถูกต้องลดบทบาทของวัฒนธรรมเก่าๆ ของชาวอีสานลงไป เพราะความเป็นทาสตัวนี้จึงมีตัวโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองนี่ขึ้น”

ตัวแทนของคณะสงฆ์ อำเภอสหัสขันธ์ มองความเป็นสถาบันและความยั่งยืนของโครงการเอาชนะความยากจนว่า “ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในเรื่องโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองในจังหวัดนี้ ก็อยากจะทำความเข้าใจถึงสหัสขันธ์ในอดีตนิดหนึ่ง โดยเฉพาะในส่วนของคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ในสหัสขันธ์นี้มี 2 คณะ ธรรมยุติกนิกาย และมหานิกาย ก็เหมือนกับทั่ว ๆ ไป แต่ที่แตกต่างจากทั่วไปก็คือ จำนวนของวัด ธรรมยุติกและมหานิกายมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ตรงนี้ก็มีผลสืบเนื่องตรงที่ว่า ทำที่ของวัดต่อชุมชนที่อาจจะเรียกว่ามีความหลากหลายเสมอใกล้เคียงกัน บางสิ่งบางประการนั้น ทำที่ของวัดต่อชุมชนก็เป็นเครื่องบ่งบอกถึงความเจริญของจริยธรรม ซึ่งจะบอกว่าโดยตรงก็ได้ ที่อาตมาบอกว่าบางสิ่งนั้น ก็หมายความว่า เดิมนั้นสังคมเปลี่ยนไป บางครั้งบางทีการจะวัดคนเป็นคนนั้นไม่ได้แล้ว ในอดีตที่ผ่านมา สหัสขันธ์นี่ เป็นทำนองว่าต่างคนต่างอยู่คือว่าเป็นชุมชนของใครของมันไป ในส่วนของคณะสงฆ์ก็คล้าย ๆ กัน คือเรียกว่าเป็น ปัจเจกบุคคล ครูบาอาจารย์ก็มีความสามารถเฉพาะตัว ช่วยเหลือชุมชนแต่ละชุมชนไป ถ้าชุมชนใดมีครูบาอาจารย์ที่ไม่มีความสามารถเฉพาะตัว ชุมชนนั้นส่งผลให้เหมือนห่างจากคุณธรรมพอสมควร อันนี้ก็เป็นที่มาในอดีตที่ผ่านมาทุกวันนี้หลังจากเริ่มโครงการนี้มา อาตมาเองในฐานะที่เป็นเลขานุการ ดำเนินงาน พอได้ทราบถึงนโยบายที่ทางจังหวัดส่งไปให้แล้ว ก็ดีใจ เป็นต้นว่า น่าจะเป็นโอกาสดีที่วัดเอง ศาสนาเองมีโอกาสร่วมด้วยช่วยกันกับชุมชนแสดงออกถึงความสามัคคี อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งจะถือว่าเป็นความโชคดีก็ได้ ก็คือว่าสหัสขันธ์ได้ถือโอกาสทำบุญเรียกว่าทำบุญครบ 137 ปี ตรงนี้เองเป็นตัวที่เรียกว่าสร้างพลังใจหลาย ๆ หัวใจมารวมกัน ในระยะนั้นก่อนที่จะประกาศเป็นแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เผอิญว่าเราก็มารู้กันว่าจะทำกิจกรรมอะไรดี ที่จะเป็แรงจูงใจการที่มีคนมาเยอะ ๆ นั้น ไม่ใช่เราไปเกณฑ์เค้ามา หรือทำวิธีการใด ๆ ให้เค้ามา เราต้องสร้างแรงจูงใจของ ความสำคัญของการประกาศ เรามาประกาศความดี เรามาบังคับคนมาประกาศความดีไม่ได้ อย่างนั้น ก็เลยนึกถึงว่าเรามีประเพณีของอีสาน บุญชาระ คือสะสาง ก็เลยถือว่าเรามาทำบุญเลี้ยงผีกัน ไม่ใช่ผีบ้านนะเป็นผีหลวง ที่นี้ก็เป็แรงจูงใจชาวบ้านก็มากันใหญ่ ในช่วงที่ประสานงาน อาตมาเองได้ไปเห็นอำเภออื่นในการร่วมระหว่างหัวหน้าส่วนอำเภอกับสาธารณสุข ฟังจากคนนั้นคนนี้บ้าง รู้สึกว่าสหัสขันธ์จะให้ความสำคัญกับคณะสงฆ์มาก ตรงนี้ก็ต้องยกความดีความงามให้หัวหน้าส่วนและก็พอเมือง หมายความว่าทุกสิ่งทุกประการนั้นท่านจะปรึกษาตลอด ว่าเราจะทำอะไรถึงจะประกาศเป็นแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองจริง ๆ มันก็ส่งผลให้วัดเองรู้สึกว่าวัดเองมีความสำคัญที่จะช่วยและก็เป็นมิติใหม่ว่า ชุมชนจะทำอะไรเองต้องปรึกษาพระผลที่เกิดขึ้นก็เป็นสิ่งที่เกิดความร่วมด้วยช่วยกันของคณะสงฆ์ทั้ง 2 คณะ พวกเราเคยศึกษาประวัติศาสตร์มาแล้วก็คงจะรู้ว่าอุปสรรคนานัปการ แต่จนถึงทุกวันนี้อำเภอสหัสขันธ์ คล้ายกับว่าคณะสงฆ์นี้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ นึกถึงความสำคัญที่บ้านเมืองเป็นหลัก อาตมาไม่ได้พูดเอง แต่สิ่งที่ปรากฏขึ้นที่อาตมาทำงานตรงนั้น มันบอกว่าเราต้องช่วยกันนะสังคมมันแย่งจ้ง โดยเฉพาะเจ้าคณะสังฆาภิการระดับอำเภอ เจ้าคณะอำเภอซึ่งท่านเป็น

ประธาน ในวันนี้น่าทึ่งการกิจก็คุยกันตลอดจนถึงทุกวันนี้ว่าเราจะช่วยสังคมอย่างไร มันก็เกิดผลความผูกพัน นี่ก็เป็นผลอย่างหนึ่งที่ประชาชนหรือคนทั่วไปอาจจะนึกไม่ถึงว่า วัดเองคณะสงฆ์เข้าร่วมด้วย นี่คือการอันสงฆ์ของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองอาตมารู้สึกอย่างนั้น ที่นี้พอประกาศขึ้นมาแล้วก็ถ้าจะพูดถึงตัวชีวิตท่านพัฒนาการอำเภอก็พูดไปแล้ว อาตมาจะพูดถึงความรู้สึกจริง ๆ ว่าจากภาพที่เกิดในสังคม หนึ่งก็คือว่าที่ตรงที่ผู้นำชุมชนนั้น ๆ จะทำอะไรเกี่ยวกับในแง่ของชุมชนนั้น ให้เห็นความสำคัญของวัดมากขึ้น จากในอดีตเราต้องยอมรับว่ามันน้อย ตอนนี้มีมากขึ้นเพราะมีการกิจอยู่ว่าพวกเราแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองแล้วเราจะทำความดีมันไม่ยาก แต่ถ้าจะรักษาความดีไว้ชียาก คนสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ แต่ก่อนผู้นำชุมชนไม่ได้มาคณะสงฆ์ไปเกี่ยวข้องเท่าใดนัก ถามว่าเราร่วมกับวัดหรือยัง กิจกรรมเหล่านี้เราปรึกษาวัดหรือยัง นี่แหละผลมันเกิดอย่างนี้ ในส่วนของคณะสงฆ์เองก็ประชุมคุยกัน ในแง่ว่าเราจะช่วยชุมชนได้อย่างไร ตรงเดียวกันว่าสหัสขันธ์ประกาศแล้วนี้ คณะสงฆ์จะสนใจอยู่อย่างนี้ไม่ได้ โยมเค้าย้ายมาทำที่ไปแล้วเราจะอยู่เฉยๆ ไม่ได้ คล้ายๆ ว่ามันจะส่งผลกันไป เพราะฉะนั้นภาพรวมอาตมาเข้าใจว่า ถึงมันจะสัมฤทธิ์ไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงไปก็คือจังหวัดกาฬสินธุ์หรือสหัสขันธ์ ก็รู้สึกว่าเค้าเป็นอยู่กันโดยธรรมมากขึ้น ขอเจริญพรเพียงแค่นี้”

นายก อบต. นิคมห้วยผึ้ง กล่าวถึงพื้นฐานความคิดอันเป็นที่มาของความร่วมมือเข้าร่วมโครงการเอาชนะความยากจนว่า “เกี่ยวกับเรื่องโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ก็สืบเนื่องมาจากโครงการปลอดยาเสพติด ขออนุญาตแนะนำตัวชกนิดหน่อยนะครับ กระผมนายสมชาย ศรีนามหงษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมห้วยผึ้ง สืบเนื่องจากปัญหาของชุมชนของประชาชนในพื้นที่ว่า เมื่อก่อนนั้น ภาวะสังคมมันมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด ปัญหาแรกคือปัญหายาเสพติด ช่วงหลังก็มีการปราบยาเสพติดประชาชนก็เบาใจช่วงหนึ่ง พอประชาชนเริ่มมีสังคมที่ดีขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นว่าประชาชนที่ลดอบายมุข หรือเลิกยาเสพติดไปแล้วปัญหามันยังเกิดว่า รายได้ไม่พอใช้พอจ่ายก็เกิดปัญหาเรื่องเศรษฐกิจในสังคมขึ้นมา” ดังนั้นการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้รายได้เพิ่มจึงเป็นจำเป็น นายก อบต. จึงกล่าวต่อว่า

“อยากจะให้ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณให้กลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อส่งเสริมกลุ่มอาชีพจริงๆ แล้วแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองก็มี 2 เรื่อง หนึ่งก็คือแผ่นดินธรรม คือให้อบรมคุณธรรมจริยธรรมให้ประชาชน ส่วนแผ่นดินทองก็ส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้นก็มี 2 เรื่องใหญ่ๆ คือหลังจากปลอดยาเสพติดแล้ว เราก็อยากให้ประชาชนของเรามีรายได้เพิ่มขึ้น ประกอบกับมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีขึ้น ประกอบกับทางผู้ว่าราชการจังหวัดมีนโยบายอยากให้ประชาชนมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีและมีรายได้ที่เพิ่มพูนให้กับประชาชน สิ่งเหล่านี้หลาย ๆ ท่านก็ได้วิเคราะห์มาแล้วได้พูดมาแล้วว่า คำว่าประชาชนมีรายได้ มีคุณธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองบ้านเมือง ถ้าประชาชนไม่มี คุณธรรมและไม่มีความดีที่ดีขึ้นแล้วทำให้สังคมนั้นเสื่อมโทรมลงไปหันไปพึ่งอบายมุขต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นยาเสพติด การพนันอย่างนี้ครับ คือสิ่งที่สังคมควรจะดูแลตรงนี้ว่าอยากจะให้สังคมของเรามีคุณธรรม เป็นแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ผมว่ามันจะทำให้ต่อเนื่อง โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ในเรื่องของอาชีพนั้น ทุกๆ ท่านก็ได้พูดไปแล้วก็คงเหมือนกันว่า อยากจะให้ทุกคนมีอาชีพหลายกลุ่ม อย่างของผมก็ดูแลกลุ่มอาชีพต่างๆ ก็มีงบประมาณที่ให้ออกเหนือจากนั้น นิคมอำเภอย้ายได้จัดสรรงบประมาณก่อนหน้านั้นที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำร้องขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งงบประมาณ เพื่อสนับสนุนกลุ่มอาชีพด้วย เพราะเราตั้งงบประมาณก่อนที่ท่านจะขอเราไป ว่าให้ตั้งให้คือกลุ่มหนึ่งเป็นแสนเป็น 4-5 หมื่น ทั้งหมด 7-8 กลุ่ม นอกเหนือจากกลุ่มที่เราตั้งในส่วนนี้แล้ว ก็ยังมีอีกหลายกลุ่มที่เราตั้งงบประมาณ เกี่ยวกับเรามีงบประมาณส่วนหนึ่งที่เกี่ยวกับ กองทุนเศรษฐกิจชุมชน ก็มีประมาณกองทุนของผมก็มีประมาณ 1.5 ล้านบาท ให้กลุ่มอาชีพได้กู้ยืมไป ส่ง 5 ปี ปีละ 20% ยืมไปแสนหนึ่ง ก็ส่งปีละ 2 หมื่น ตรงนี้เกิดให้มีกลุ่มมากขึ้น แต่

ละสาขาอาชีพก็คงไม่เหมือนกันแต่ละคน คนที่ถนัดบางคนก็ถนัดตัดเย็บเสื้อผ้า บางคนก็ถนัดทำการเกษตร ปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกพืชผักสวนครัว ก็มีการเลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงปลาก็มีหลายอาชีพที่สำเร็จก็มี ที่ไม่สำเร็จก็มี ที่นี้ที่สำเร็จก็มีมากประมาณ 50% ขึ้นนะครับที่สำเร็จ อย่างกลุ่มมะม่วงแปรรูป หรือมะม่วงดองอะไร อย่างนี้ กลุ่มที่นิคมห้วยผึ้งที่ขึ้นชื่อก็ได้ ออ. ได้ขายที่ห้างสรรพสินค้าใหญ่ๆ อย่างเช่น แม็คโคร โลตัสก็ขึ้นนะ ครับ ที่นี้กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นกลุ่มที่สร้างรายได้ดีมาสู่สังคม ครับว่ารายได้ในการตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มอาชีพ ตรงนี้เดือนหนึ่งก็มีรายได้ 3-4 พันบาท พื้นเศรษฐกิจให้กับประชาชนคราวนี้ก็มีเงินทุนหมุนเวียนอยู่ ประมาณ 2 แสน ครับ”

4. ความคิดสู่การปฏิบัติ

การศึกษาความคิดความยากจนมีความหลากหลายทั้งทฤษฎี ผลการวิจัยและแนวคิดทางวิชาการ ทำให้เห็นว่าสาเหตุของปัญหา มีความเชื่อมโยงกันจนหาจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายไม่ได้ ทำให้มีปัญหาในการกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญห เพราะเมื่อไม่ทราบจุดเริ่มต้นของปัญหาก็ไม่สามารถกำหนดแนวทางเริ่มต้นในการแก้ไขปัญหได้ ดังนั้นจังหวัดกาฬสินธุ์จึงให้ความสำคัญกับ “การออม” เพื่อแก้ไขความยากจน ภายใต้กระบวนการ ดังนี้

1. จัดกลุ่มอาชีพและสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อเพิ่มรายได้
2. ให้ประชาชนลดรายจ่าย ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และลด ละ เลิกอบายมุข
3. ให้ประชาชนมีการออม เพื่อควบคุมรายจ่ายให้น้อยกว่ารายได้
4. นำเงินออมเข้าสู่แหล่งทุนประกอบอาชีพ โดยนำเงินมาให้กู้หรือเป็นหลักประกันในการกู้เงินกับธนาคาร

จากพื้นความคิดดังกล่าว นำไปสู่กรอบความคิดแบบองค์รวมที่บูรณาการความคิด และความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่นำไปปฏิบัติได้จริงที่จังหวัดนำไปดำเนินการ

วิธีคิด หลักการ และกลยุทธ์ที่กล่าวมานั้น นายชาติ บุญหนุน องค์กรภาคประชาชน บ้านหนองแปน อำเภอกมลาไสย ได้นำเอาตัวอย่างที่กระตือรือร้นหรือต้องใจของชาวบ้านมากล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “บ้านผมเป็นบ้านทำอยู่ทำกิน ข้าวน้ำซามปลา เหล้ายาปลาปิ้ง นวดคลึงจับเส้น ชุมยารากไม้ เช่นฝ้ายตำหูก ผูกไหมแพรวพรรณ ยัดมันเกษตรกรยังยืน พลิกผืนแผ่นดินอีสาน ภาพสินธุ์ให้รุ่งเรืองเหลือเลียบครับ” และตามด้วย “พี่น้องเอ๋ยเราบ่เฮ็ด เราบ่ได้ เราบ่ไป มันบ่แม่น จะคอยของดีเลขท้าย ชีวายได้หวังจังได้ เขาต้องมาสูมตัม ชุมกันหมดหมู่ หาบลองทาง หาบลองไข เฮาซิด้อยเฮียน ผู้บ่เป็นก็ให้ถามผู้รู้ ผู้เป็นครูให้สอนสั่ง อย่าไปซังอ้งไว้ ตัวเจ้าผู้เดียว ภูมิปัญญาเฮามีกี่ให้น่าเอามาใช้ ของซี้เตียดจิงไรให้พากันทิ้งปล่อย มาคอยคิด มาคอยใช้ มาคอยแกะ คอยไ้ เฮาซิด้อยทำ เฮาบ่ทำ เฮาบ่ได้ เฮาบ่ไป มันบ่รอด ทางจะรอดทุกวันนี้ต้องมาสร้างช่วยกัน ตั้งกลุ่มนั้นแล้วก็ตั้งกลุ่มนี้ มารวมรัตถักทอ น้ำหมากยอไว้นแดงมาฮักแพงกันไว้ กลุ่มทอไหมทอฝ้าย กลุ่มเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มสุราเหล้า ชุมหมู่เฮาให้ช่วยดูกันเด้อ อย่าได้ปะปล่อยทิ้งมันชีร้างอยู่บ่คง”

5.3 กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

1. การมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่มและผลจากแบบสอบถาม พบว่า หลักการและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ของ “บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ และองค์กรชุมชน” ทั้งนี้ต้องเริ่มที่ “บ้าน” เป็นศูนย์กลางในความร่วมมือ การจัดให้มีประชาคมและให้โอกาสฝ่ายต่างๆ

เข้ามีส่วนร่วมมาคุย มาปรึกษาหารือกับโดยใช้ประโยชน์จากความถนัดของแต่ละฝ่ายบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อก่อให้เกิดพลังในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

ความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญในการมีส่วนร่วม และเริ่มกิจกรรม คำกล่าวที่ว่า “ให้ตีเหล็กขณะที่กำลังร้อน” การให้ที่มีคุณค่า คือให้ในขณะที่ผู้รับมีความต้องการ ความเข้าใจที่ตรงกันนำมาซึ่งความร่วมมือ รongปลัด อบต. หนองช้าง กิ่งอำเภอสามชัย กล่าวว่า “โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เอาชนะความยากจนเป็นโครงการที่สืบเนื่องมาจากโครงการจังหวัดปลอดยา อำเภอปลอดยา และตำบลปลอดยา ประชาชนมีส่วนร่วมในความสำเร็จดังกล่าว เรามีความภูมิใจจึงให้ความร่วมมือ” กำนันตำบลหนองช้างกล่าวเสริมในการทำงานเดียวกันว่า “ชาวบ้านเขาให้ความร่วมมือเนอะครับไม่ว่างานไหนส่วนใดก็ตาม เพราะเราได้ประสานกันได้คุยกัน ชาวบ้าน เข้าใจ มีครู มีพระ มีตำรวจด้วยครับ” กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า “ความสำเร็จใน โครงการปลอดยาเสพติด” เป็นสิ่งเร้าที่อยากมีความสำเร็จในเรื่องอื่นซึ่งเป็นความคิดของมนุษย์ คือผลการศึกษาของ David McClelland (อ้างถึง อุดมไพจิตรกุล, 2544 : 82-85) ว่ามนุษย์มีแรงจูงใจใฝ่สำเร็จ ซึ่งสมาชิกกลุ่มอาชีพ หลายกลุ่มกล่าวตรงกันว่า “เมื่อประสบความสำเร็จในโครงการจังหวัดปลอดยาเสพติด จังหวัดเอาชนะความยากจนและอยากทำโครงการอื่นๆต่อ และยังหวังว่าท่านผู้ว่าท่านใหม่ คงจะมีโครงการที่ต่อเนื่อง”แสดงให้เห็นว่าความร่วมมือนั้นมีสาเหตุ มีเป้าหมายและกระตุ้นให้อยู่ที่ความสามารถในการฉกฉวยโอกาสตัดสินใจในขณะที่ประชาชนมีความต้องการ และอยากประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็น “ความพร้อม”ที่จะนำไปสู่ความร่วมมือ เพราะทำให้เกิดพลังที่เรียกว่า “พลังคน”

1.1 การจัดการเพื่อรับผิดชอบร่วมกัน

โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและสัมฤทธิ์ผลตามที่ตั้งเป้าไว้อันเนื่องมาจากการสั่งการ การปฏิบัติตามและการรับผิดชอบต่อการกิจที่ได้รับมอบหมายในระดับต่างๆ เริ่มตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานของรัฐหรือประชาชนตามที่ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

กิ่งอำเภอสามชัย รongปลัด อบต. หนองช้าง “การทำงานระดับตำบล ในช่วงแรกด้านของอำเภอจะมีการประชุมของหัวหน้าส่วนราชการต่างๆ เพื่อออกคำสั่ง เป็นฝ่ายบริการ และฝ่ายชุดปฏิบัติการต่างๆ ในระดับตำบลนะค่ะ ซึ่งประกอบด้วย เกษตร สาธารณสุข ตำรวจ ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้อง เรามีตารางการปฏิบัติงาน เพื่อไปทำความเข้าใจกับชาวบ้าน เกี่ยวกับโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เอาชนะความยากจน

“ในระดับหมู่บ้าน เราคัดเลือกแกนนำ หมู่บ้านละ 15 คน มาทำขบวนการ แนวคิดมารวมทำงานหลักของตำบลเราว่า ตำบลเรามีจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรคอะไรบ้าง การอบรมใช้เวลา 3 วันนะค่ะ โดยเป็นว่าโครงการนี้มีแนวคิด 4 ข้อด้วยกัน ก็คือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มการออมและสร้างเครดิตของหมู่บ้าน สำหรับการทำงานเป็นการทำ “ประชาคม” เพื่อให้ได้โครงการที่เห็นผลได้ ไม่ใช่เพราะว่าเขียนโครงการมาแล้วพอเงินไปให้ แล้วก็หายนะค่ะ

กำนัน อำเภอเขาวง “ผมได้รับนโยบายและได้รับมอบหมายภารกิจจากทางราชการอันดับแรกก็คือการจัดตั้งคณะทำงานคณะทำงานระดับหมู่บ้าน และก็เริ่มตั้งแต่คณะรักษาพลังแผ่นดิน ขจัดยาเสพติด เพื่อนำไปสู่แผ่นดินธรรม แผ่นดินทองซึ่งมีคณะทำงานในหมู่บ้านทั้งหมดผมรับผิดชอบในระดับตำบล คือผมรับผิดชอบเป็นระดับตำบลด้วย และก็จะมีคณะทำงานระดับหมู่บ้านคณะหนึ่งก็ประมาณ 25 คน และก็แบ่งกันคณะทำงานในนั้นลงไปช่วยเหลือคนในหมู่บ้าน ในการส่งเสริมทำ”

1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งมีฐานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะนำไปสู่ความรู้สึกเป็นเจ้าของและความสำเร็จของโครงการพัฒนาอื่นๆ ในชุมชนด้วย ดังนั้นการร่วมกันคิด ร่วมกันทำและร่วมกันรับผิดชอบของประชาชนถือเป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่ง ในการเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

วิทยากรกระบวนการ อำเภอหนองกุงศรี กล่าวถึงการมีส่วนร่วมที่เอาครอบครัว หรือบ้านเป็นสำคัญ ดังนี้ “ในส่วนทางนโยบายของรัฐบาลนั้นให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเข้ามาแก้ไขปัญหา ... เลยคิดเอาครอบครัวละ 1 คน เป็นอย่างน้อย เพื่อวัตถุประสงค์ว่าในครอบครัวนั้น ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในครอบครัวตนเอง ที่เกิดขึ้นกับหมู่บ้านกับชุมชนนั้นไม่มีใครทราบดีเท่าตัวเอง และครอบครัวในหมู่บ้านเอง เมื่อทราบปัญหาแล้ว ย่อมสามารถมีวิธีอยู่ในใจอยู่ว่า จะแก้ปัญหาด้วยวิธีใด ครอบครัวละหนึ่งคนทุกหมู่บ้านทุกหลังคาเรือนมาปรึกษาว่า อาชีพที่นำเกิดขึ้นได้ในหมู่บ้านเรา น่าจะเป็นอะไร ให้มีการสมัครกัน เสนอกันขึ้นมา”

กำนันตำบลหนองเที่ยง กิ่งอำเภอสหัสขันธ์ พูดถึงความสำคัญในความสำเร็จได้รับความร่วมมือจาก “ครอบครัว” ดังนี้คือ “ผมให้มีการลด ละ เลิกอบายมุข โดยการรณรงค์ให้ชาวบ้านราษฎรรู้จักเป็นหูเป็นตาด้วย ในพื้นที่ของผมหาด้านอบายมุข หรือทางด้านเล่นการพนันในงานศพ หรืองานต่างๆ ก็ไม่มีนะครับหมดไปเลย” นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมโครงการทอดผ้าพื้นเมือง กลุ่มจักสาน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมพัฒนาชุมชนครับ ให้เป็นโครงการจัดสรรส่วนหนึ่งก็มีขององค์การบริหารส่วนตำบลครับ ให้เงินมาสนับสนุน มีรายได้อย่างน้อยก็ได้วันละ 50 บาท ก็อยู่ได้ครับ ต่อคนครับ”

กำนันตำบลหนองช้าง นอกจากนี้การสร้างความร่วมมือต้องเริ่มที่การสร้าง ความเข้าใจของครอบครัวในชุมชน ดังคำกล่าวของ “ชาวบ้านเขาก็ให้ความร่วมมือนะครับ ไม่ว่างานในส่วนไหนก็ตามเพราะว่าได้ประสานกันได้อยู่กัน ชาวบ้านเข้าใจ มีครู มีพระ มีตำรวจ สาธารณะสุขด้วยครับ”

และคำกล่าวนั้นสามารถยืนยันจากประสบการณ์ของผู้ใหญ่บ้านหัวนาคำ อำเภอยางตลาด “กลุ่มจะมีการประชุมกันอยู่เรื่อย ๆ ถ้ามีปัญหาอะไรเราจะมาประชุมกัน คุยกันในที่ประชุมแก้ปัญหาาร่วมกัน”

การประชุมอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอจะต้องมีกิจกรรมให้ทำด้วย จึงจะเกิดความร่วมมือที่ดีขึ้น ดังคำกล่าวของสมาชิกกลุ่มอาชีพอำเภอห้วยเม็ก “อย่างกลุ่มต่างๆ ของอำเภอห้วยเม็กนี้ก็มักกลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มทำขนม กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำดอกไม้ประดิษฐ์ค่ะ จะร้อยเครือข่ายเข้าหากัน เวลาในงานที่จังหวัดหรือที่ไหน ก็จะมีการรวมกลุ่มกันไปขาย ไปดูงานที่ต่างๆ มา ก็จะฝึกฝนและถ่ายทอดต่อๆ กันไป”

ความร่วมมือจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ ดังคำกล่าวของ เจ้าคณะตำบลมั่งงายพัฒนา ซึ่งเป็นวิทยากรของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง “สภาพแต่ก่อนนั้นมันลุ่ม ๆ ดอน ๆ บ้างปัญหาเสพติดบ้าง อบายมุขบ้าง เราช่วยกันทุกคนตั้งแต่ก่อนมีตำรวจ ก็ไม่สามารถที่จะมองเห็น พอรวมพลังกันทั้งหมด ต่างคนก็ต่างช่วยกัน ในที่สุดมันก็ลดลงแต่ก็ไม่ใช่หมด แต่ก็เกือบหมด” และพัฒนาชุมชนอำเภอฆ้องชัย ก็ยืนยันในทำนองเดียวกันว่า “แต่เมื่อก่อนทำกระจัดกระจาย ไม่ได้รวมกลุ่มค่ะ ทำพอใช้ เรามีพื้นฐานอยู่แล้ว กลุ่มทอผ้าผ้านั้นคือ ชาวบ้านนั้นพื้นฐานเดิม เรามีอาชีพเลิกจากการทำงานนั้น เป็นอาชีพเสริมทำได้อยู่แล้ว เราก็มารวมตัวกันขึ้น หลังจากเกิดโครงการนี้ขึ้นมา เราก็รวมตัวกัน ระดมทุนกัน รวมกันปรึกษาหารือ ตั้งคณะกรรมการขึ้นมา ว่าเราจะทำอะไรให้เกิด รายได้ เราไม่ต้องไปทำอย่างอื่น ในพื้นที่ก็เลยรวมกลุ่มกันขึ้นมา ทำการทอผ้า ผ่าลายพื้นเมืองนะคะ ลายโบราณค่ะ ทำให้สมาชิกตอนแรกก็มี 10 กว่าคน ตอนนั้นก็มีเฉพาะในหมู่บ้านนะคะ ตอนนี้มี 68 คน เราก็ขยายเครือข่ายกัน เราก็ขยายเครือข่ายรวมกลุ่มกันเป็นระดับตำบล ขยาย เครือข่ายกันออกไป แม่บ้านทุกหมู่บ้านมีอาชีพทำ มีอาชีพรองรับหลังจากเราเลิกการทำนาแล้ว

เวลาว่าง แม่บ้านก็จะทำทอผ้า พ่อบ้านก็จะทำกลุ่มจักสาน ไม่มีเวลาที่จะไปทำอย่างอื่น มีแต่จะหาเงินก็ทำให้เกิด รายได้กับครัวเรือนนะค่ะ”

นอกจากนี้ความภูมิใจในความสำเร็จ และความต่อเนื่องของงานก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความร่วมมือ ดังคำกล่าวของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลลำชี กิ่งอำเภอห้วยชัย “โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองนี้ ก็สืบเนื่องมาจากโครงการปลอดยาเสพติดของจังหวัดกาฬสินธุ์นะค่ะ โดยท่านผู้ว่าชัยรัตน์ มาประณิต ได้นโยบายจะให้จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดปลอดยาเสพติด เมื่อปี 2545 เป็นโครงการต่อเนื่องนะค่ะ เพื่อจะให้จังหวัดปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืนนะค่ะ จังหวัดก็มีโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เอาชนะความยากจนก็สนองนโยบายจังหวัด ด้วยการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ กลุ่มหมู่บ้าน โดยสนับสนุนเงินทุนให้กับหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 20,000 บาท”

นอกจากนี้ความร่วมมือย่อมมีผลมาจากผู้มีส่วนร่วมต้องได้รับประโยชน์ และรับผิดชอบต่อโครงการที่ทำ ดังคำกล่าวของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนและเป็นประธานของชม. กิ่งอำเภอห้วยชัย “โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาหมู่บ้านกับผู้ใหญ่บ้าน กำนันครับผม การจัดเวรยามครับ รักษาเวร รักษายาม มีการแบ่งเวร แบ่งยามครับ”

นอกจากนี้ความรักและอยากตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเกิด ย่อมมีผลต่อความร่วมมือ ดังคำกล่าวของพระคุณเจ้า อำเภอกำคันทน์โท “สมัยนี้ไม่น่าจะเป็นไปได้และไม่อาจจะประกาศได้ แต่เราทำอย่างเต็มความสามารถทั้งทางพระ เจ้าอาวาส คนในหมู่บ้าน เช่น อาตมาเคยไปไหว้พระ สวดมนต์ตามวัด งานศพทุกวันนี้ การพนันไม่เห็นมี แสดงว่าการปราบปรามของเจ้าหน้าที่นั้นเข้มงวดจริง ๆ ส่วนเรื่องอื่น ๆ สุรา ยาเสพติดก็มีบ้างประปราย อันนี้อาตมาก็สนับสนุนทั้งการวิจัย สนับสนุนทั้งกำลังทรัพย์ เพื่ออำเภอกำคันทน์โท ทั้งแผ่นดินที่ตัวเองอยู่ อาตมาไปตามอำเภอต่าง ๆ ศูนย์ต่าง ๆ อย่างนี้คือกตัญญูรู้คุณ เช่น ให้อำเภอกำคันทน์โท มาตรา พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณ และผู้บังคับบัญชา ตลอดจนถึงผืนแผ่นดินเกิดที่ตัวเองอยู่มา ให้อำเภอกำคันทน์โท กตัญญูต่อแผ่นดินเกิด เพราะฉะนั้นชาวกำคันทน์โทเน้นเรื่องนี้ ความกตัญญู กับความเสียสละ ตามนโยบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและหลาย ๆ โครงการที่อาตมาได้ร่วม มาพูดในสถานที่แห่งนี้ อาจจะได้อะไรแบบที่ไม่ลึกซึ้งเพราะสถานที่มันไม่อำนวย มีระดับปัญญาตามความลึกซึ้ง ความรับผิดชอบที่กระทำร่วมกับทางอำเภอนั้น แต่อาตมาก็สามารถให้ความรู้กับนักวิจัยได้ อาตมาก็ขอพูดแต่เพียงเท่านี้ก่อน”

และท้ายที่สุดความร่วมมือนั้นก็เกิดขึ้นเพราะทำแล้วตอบสนองความต้องการ ดังคำกล่าวของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตร อำเภอร่องคำ “เพื่อเสนอความต้องการของชุมชนขึ้นไปว่าเค้าต้องการที่จะทำอะไร อันดับหนึ่งก็คือว่าต้องการฝึกอาชีพในระยะสั้นจะทำอะไร ระยะยาวจะทำอะไร ระยะปานกลางจะทำอะไรเป็นต้น”

2. ปฏิสัมพันธ์บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ และองค์กรชุมชน

การใช้ครอบครัวเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาเสพติด ปัญหาความยากจนนับว่าเป็นการแก้ไขที่ต้นเหตุ เพราะหน้าที่อย่างหนึ่งของครอบครัวคือการอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีของสังคม ช่วยเหลือกันและกัน และนำพาครอบครัวให้มีความสุขและเกิดความอบอุ่น ผลที่สุดคือความสงบสุขของสังคม

ดังเช่นการใช้บ้านเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมีการรณรงค์ให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักการใช้เงินอย่างมีธรรมาภิบาล การลด ละ เลิกอบายมุข การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำและการประกอบสัมมาชีพเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนศิลาเลิง กิ่งอำเภอมัญจาคีรี “ชุมชนต้องเป็นชุมชนที่ปลอดภัย เสพติดนะค่ะจะมีการประชาสัมพันธ์จัดเวทีประชาคมนะค่ะ ลดอบายมุขทางชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อผลผลิต การออมทรัพย์ระดมเงินออมทุกเดือนให้สมาชิกในหมู่บ้านกู้ยืมนะค่ะ ในดอกเบี้ยที่ต่ำและก็มีกิจกรรมรณรงค์ เรื่องเกี่ยวกับปัญหาของยาเสพติดในชุมชนนะค่ะตอนนี้ไม่มีเลยปลอดภัย เสพติด เบื้องต้นต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างทุกวันพระ ต้องให้ชุมชนเข้าร่วมฟังธรรมะกับเจ้าคณะตำบล และทางชุมชนจัดตั้งเครือข่าย ประจำคุ้ม มีกรรมการประจำคุ้มรับผิดชอบ ประชาคมคนหนึ่งรับผิดชอบ 7 ครัวเรือนนะค่ะ ว่าในครัวเรือน นั้นปลอดภัยไหม ทำให้เป็นแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองได้ ในชุมชนมีศูนย์สาธิตทางการตลาด มีการรวมตัวกัน รวมหุ้นกัน มีการปันผลสมาชิกนะค่ะและก็มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อผลผลิต และมีกิจกรรมกลุ่มอาชีพเพื่อเพิ่ม รายได้ในครัวเรือนนะค่ะ ก็ต้องทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เน้นการลงหุ้น มีการระดมเงินออมตลอด และที่ สำคัญก็คือ กรรมการเครือข่ายประจำคุ้มนะค่ะ ของแต่ละคุ้ม ต้องมีการจัดเวทีประชาคม จัดคุยกันบ่อย ๆ ชุมชนทุกหมู่บ้าน กิจกรรมที่ทำก็คือ เวรยามต้องมีตลอด ต้องมีประธานของคุ้มแต่ละคุ้ม หรือเครือข่ายของ แต่ละคุ้ม ที่จัดเวรยาม มีผู้หญิงเข้าไปร่วมด้วย อย่างดิฉันเป็นอบต. ต้องเข้าไปร่วมมื่อตลอด ต้องไปร่วมมื่อ กับชุมชนพอทีเราเป็นหัวหน้าคุ้มคะ อย่างเวรเรา อย่างดิฉันได้รับเป็นประธานหัวหน้าคุ้ม ต้องมีสมุดบันทึก ที่ ทำมาต้องมีตลอดนะค่ะ เพื่อดูแลความปลอดภัย ชุมชนที่ปลอดภัยจริง ๆ นะค่ะ อบายมุข การพนันก็ไม่มีคะ แต่ ก่อนก็ถือว่าในชุมชนเยอะนะค่ะ เกี่ยวกับการเล่นการพนันทุกอย่าง ทุกวันนี้คือไม่มีเลยนะค่ะ ปลอดภัยจริง ๆ คะ นโยบายของผู้ว่าดีมากเลยคะ ทุกวันนี้”

1) บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ และองค์กรชุมชน

ตัวแทนครู อำเภอยายเม็ก กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนต่อชุมชนว่า “ในส่วนของครูนะค่ะรับนั้นเรามี โครงการโรงเรียนสีขาวนั้น และก็มีทำให้เด็กเจริญรณรงค์เกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชนต่าง ๆ มีการขึ้นป้ายเชิญชวน และมีคำขวัญตามหมู่บ้านต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ให้ทราบ สำนวจอาชีพผู้ปกครองนักเรียน การเคยเข้าอบรมอาชีพเสริม เพื่อประสานกับภาคราชการในการทำงานของโครงการ”

ตัวแทนพระสงฆ์ อำเภอยายเม็ก กล่าวถึงบทบาทของวัดต่อชุมชนว่า “พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และ ทรงสั่งสอนสู่สาวก คือ ต้องไปเพื่อความสุขของมหาชนเป็นอันมาก นี่คือนโยบายของพระพุทธเจ้าอันแรก ตราบใดที่ใครมาอยู่ในวงพระสงฆ์นี้ จะต้องเอาตัวนี้มาใส่ไว้ในความรู้สึก โครงการบ้าน วัด โรงเรียน ต้องไป ด้วยกัน ปัจจุบันอาตมามีโครงการพุทธศาสนวันเสาร์ มีโครงการอบรมที่ทำเป็นประจำทุกปี ปีละหลาย ๆ ครั้ง คือค่ายพุทธธรรม ค่ายพุทธบุตร”

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขกล่าวถึง บทบาทของหน่วยงานต่อชุมชนว่า “ทางสาธารณสุขก็ให้การอบรมให้รู้ จักรักษาสุขภาพในครัวเรือนของตัวเอง การซื้ออาหาร การซื้อของใช้ เพื่อให้รักษาตัวเองได้ไม่ต้องไปหาหมอ ประหยัดค่าใช้จ่าย มีศูนย์อาสาจากนักเรียนกำจัดลูกน้ำ”

การมีส่วนร่วมดังกล่าวคือ “บ้าน” หรือ “ครอบครัว” เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่ทุกภาคส่วนนำมา เป็นหลักในการทำงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ประธานกลุ่มแม่บ้าน บ้านกุดสิมคุ้มใหม่ อำเภอนากลางกล่าวว่า “มีคะคือทางกลุ่มของเรามีปันผล กำไร ก็จะมีทุนให้นักเรียนทุกปี ปีละ 5,000 บาท สำหรับเด็กที่สอบชิงทุนได้และก็มีสงเคราะห์สมาชิก และกั ในกลุ่มของดิฉันมีสาธารณะประโยชน์ มีเงินขยายโอกาสและก็มี เงินปันผลให้กับสมาชิก และก็ช่วยเหลือชาวบ้านด้วยคะ”

คณะสงฆ์อำเภอนากลาง กล่าวว่า “หลักสูตรที่หนึ่ง ส่วนมากที่จะทำเป็นในหลักสูตร ซึ่งเป็นระดับ มัธยมมากกว่า และที่พระอาจารย์จะออกอบรมในระดับประถม ปีกลายนี้ออกอบรม 80 โรงเรียน และปีนี้ก็

ในระแวกใกล้เคียงจากโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เราตัดจากโรงเรียนมาเป็นการอบรมโครงการ เป็นการสนองแนวคิดที่ว่าถ้าเราไม่ตัดโครงการนี้ออก เราก็ไม่มีโอกาสมาอบรมชุมชนก็เป็นการสนองแนวคิดที่ว่าให้เราสามัคคีกัน ไม่ว่าจะเป็นทางฝ่ายอำเภอรับแผนมาจากจังหวัดและจัดประชุมระดับอำเภอ เมืองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนราชการ มีกลุ่มอาชีพต่างๆ ประชุมและกว้างแผนกันและก็มีโครงการชักชวนเครือข่าย เกิดพลังแผ่นดินด้วย ปัจจุบันนี้ก็ทำกันอยู่”

เจ้าคณะตำบลสองชัยพัฒนา อำเภอสองชัย กล่าวว่า “เพราะว่าเราทั้ง 3 สถาบันอยู่ด้วยกัน ชาดิศาสนา พระมหากษัตริย์ ปี 2530 ได้อบรมวิทยากรที่วัดบวรนิเวศ อบรมแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง และได้ทราบถึงวิทยากรกระบวนการ โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองนั้น เกี่ยวข้องกับศาสนา เพราะเราต้องมีวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชนต่าง ๆ ช่วยกัน คือ ตรงนี้เน้นว่า พลังแผ่นดินครับ คำนี้ถูกต้อง ถ้าจะขาดคนใดคนหนึ่งไม่ได้ นอกจากจะใช้พลังแผ่นดินแล้ว อย่างอื่นคงไม่ได้”

คณะสงฆ์อำเภอเขาวง กล่าวว่า “การอบรมกลุ่มอาชีพก็คือเสริมหลักธรรม ลัทธิจะนำชีวิต ฉะนั้นก็มีการอบรมผู้นำกลุ่มด้วยโครงการก็มีตั้งแต่โครงการอบรมครูอาสา โครงการอบรมครูอาสา มีพระอาจารย์เชิญผู้มาที่วัด มาอบรม มีผู้มาร่วมอบรม 320 คน เชิญผอ. โรงเรียนทั้งหมด ” แล้วยังกล่าวเพิ่มเติมว่า

“เพราะว่าเรารักษาสันติสุขทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นทางฝ่ายพระสงฆ์ ถ้าชาวบ้านเดือดร้อนเกี่ยวกับอบายมุข ยาเสพติด คอรัปชั่น เรื่องความยากจน ถ้าประชาชนยากจนแล้วพระเราจะฉันทอะไร ถ้าประชาชนวุ่นวาย พระเราจะอยู่ได้อย่างไร พระต้องมีส่วนรับผิดชอบในส่วนนี้ ถ้าประชาชนขาดศีลธรรมพระต้องเข้าไปอบรม ทำอย่างไรให้อบรมการสอนให้เอาหลักศีลธรรมไปเผยแพร่ ไปสอนประชาชน ให้ประชาชนมีจิตสำนึก มีความผูกพันกับวัด สิ่งเหล่านี้ก็คือ มันเป็นการดำเนินมาแต่อดีตนะ”

โรงเรียน

ผู้อำนวยการโรงเรียนทางามวิทยากิ่งอำเภอนาคู กล่าวว่า “สำหรับเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานศึกษา ตรงนี้เราสนองนโยบายของทางรัฐบาลอย่างเต็มที่ ตั้งแต่สมัยท่านสมศักดิ์ให้นโยบายโรงเรียนสีขาวมา ที่นี้ในส่วนของโรงเรียนประถมนี้ค่อนข้างปัญหาจะไม่มี สิ่งเสพติดทั้งหลายนี้จะไม่ มี โรงเรียนผมนี้มีนักเรียน 220 คน ประถมมีประมาณ 180 คน ก็เป็นเด็กครับพูดง่าย ๆ ส่วนใหญ่โรงเรียนเราเนี่ยจะสร้างความตระหนักให้เด็ก คำว่าสร้างความตระหนักนี้ โรงเรียนเรามีการตั้งกรรมการนักเรียน แต่ละปีเราจะมี การเลือกและก็ตั้งกรรมการนักเรียนดูแล สอดส่องและก็มีครูรับผิดชอบ อีกสิ่งหนึ่งที่เรารสร้าง ความตระหนัก ก็คือจัดสอดแทรกการสอนของครูแต่ละวิชาจะให้ครูสอดแทรก และเราก็จะประสานกับสถานีนามัยเพราะว่าอยู่ใกล้กันอยู่กันคนละฟาก รั้ว ก็ให้มาให้ความรู้เกี่ยวกับว่าถ้าติดยาเสพติดนั้น จะมีผลอย่างไรกับสุขภาพก็ประสานเทอมละ 2 ครั้ง จะให้ท่านมาและก็ประสานกับตำรวจ ที่นี้ตำรวจก็จะมีตำรวจในโรงเรียนอะไรอย่างนี้ มาให้ความรู้ในภาคเช้า และให้ชี้ให้เห็นถึงโทษว่าถ้าติดยาหรือค้าขายนี้จะได้รับโทษจะมีอย่างไร คือทางอนามัยจะให้เกี่ยวกับสุขภาพว่าถ้าสูบไปแล้วจะเป็นอย่างไร สมองจะเป็นอย่างไร แต่ถ้าตำรวจจับได้จะได้รับโทษอย่างไร ทางเราตระหนักอย่างนี้เกี่ยวกับสิ่งเสพติด สำหรับเรื่องประสานกับชุมชนในหมู่บ้าน เราจะสนองนโยบายจากที่ว่าการอำเภอ หมู่บ้านหน่วยงานทางกระทรวงศึกษา คือเราส่งครูเป็นวิทยากรเป็นพี่เลี้ยงประจำคุ้มก็จะมีไปประจำ ไปพูดไปคุยอะไรอย่างนี้ ส่วนทางเด็กเราจะให้เด็กสอดส่องว่ามีไหม แต่ว่าในตัวเด็กคงไม่มีปัญหาแล้วแต่ว่าคงเป็นหูเป็นตา โดยเฉพาะเยาวชนในระดับรุ่นพี่เค้าในระดับมัธยมใกล้เคียงห่างในระดับก็โลกกว่า ๆ ก็อาจจะสอดส่องดูแลส่วนใหญ่และผมก็ประสานติดต่อกับทางมัธยม ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นศิษย์เก่า ถ้ามีปัญหาที่ประสานกันส่วนอีกตัวหนึ่งโรงเรียนเราก็เป็นจุดบริการอย่างหนึ่งก็คือลานกีฬา อย่างเล่นกีฬาทางเราจะบริการอุปกรณ์กีฬา อย่างเบตอง อย่างนี้ ตะกร้อ ฟุตบอล ก็จะให้เค้ามาเล่น โดยเฉพาะถ้าหลังเลิกเรียน จะบริการตลอดพูดง่าย ๆ ในบางครั้ง

ทางอำเภอก็ขอใช้สถานที่ในการแข่งขันกีฬาต่อต้านยาเสพติดของเยาวชน ในส่วนของนโยบายแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองโครงการนี้ในส่วนโรงเรียน โดยเฉพาะในส่วนนโยบายแผ่นดินธรรมจะแยกเป็นอย่างนั้นะครับ โรงเรียนก็จะสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนโดยตอนเช้านี้ประจำอยู่แล้ว กิจกรรมหน้าเสาธง ก็มีการสวดมนต์ ไหว้พระก็แผ่เมตตาทุกวันและก็นิมนต์พระคุณเจ้า อย่างกิจกรรมวันสำคัญอย่างวันแม่ โรงเรียนได้จัดกิจกรรมและนิมนต์พระคุณเจ้าไปให้ความรู้ เกี่ยวกับพระคุณของแม่กับสิ่งเสพติดให้มันสอดคล้อง กัน คุณธรรมจริยธรรม สำหรับในส่วนนโยบายแผ่นดินทองนี้โรงเรียนของเราสนองนโยบายที่จริงเรามีโครงการอยู่ แล้ว เพราะว่ามีบ่อของกรมประมงก็จัดโครงการเลี้ยงปลา โดยได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนเข้ามาให้ เงินสนับสนุนมา 2 หมื่นครบบปี จากมูลนิธิทุนพลังและก็ได้รับการสนับสนุนจากสถานีประมงน้ำจืดของ กภาพสินธุ์เรา ให้พันธุ์ปลามาโดยประสานงานกับท่าน สจ.มาให้อีก 1 หมื่นตัว เรามีสองบ่อก็ให้เด็กแบ่ง เวิร์กให้อาหารปลาอะไรอย่างนี้ และก็มีโครงการเสริมก็คือ ปลูกพืชผักสวนครัวรอบๆ สระ ผักบุ้ง ช่วงนี้จะ เป็นผักบุ้ง แต่ทอมนี้จะเป็นพวกหอม” และเพิ่มเติมอีกว่า

“เราทำต่อเนื่องมาและก็เป็นตัวหนึ่ง ที่สอดคล้องกับโครงการอาหารกลางวันและก็รายได้เด็ก การ ปลูกผักนี้พอตอนท้ายๆ นี่ผักมันโตแล้วก็แบ่งส่วนหนึ่งเข้าโรงเรียนอีกส่วนหนึ่งให้เด็กไปจำหน่ายก็จะได้ ประมาณคนละ 100 บาทโดยเฉลี่ยนะครับ พวกผักพวกอะไรพวกนี้ สำหรับปลานี้โรงเรียนก็จะนำมาประกอบ อาหาร ที่นี้อีกตัวหนึ่งก็มันจะสอดคล้องกันคือโครงการออมทรัพย์ของโรงเรียนนี้ โรงเรียนจะใช้มันจะมีกิจ กรรมสหกรณ์ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน โรงเรียนก็จัดกิจกรรมให้เด็กที่ขอเงินจากผู้ปกครอง ที่มานี้บางคน ก็ได้วันละ 10 บาท บางคนก็ได้ 5 บาท 3 บาท ก็แล้วแต่ตามฐานะ โรงเรียนก็มีเจ้าหน้าที่สหกรณ์รับเงินฝาก จากเด็ก บางคนก็บาท บางคนก็สองบาทจะมีทะเบียนคุม กระจายในแต่ละห้องพออาทิตย์ก็เอามาฝากที่ ธกส. สหกรณ์นำคูครับ ส่วนย่อยของ ธกส. ส่วนย่อยออมทรัพย์ของการเกษตร พอเปิดภาคเรียนหน้าก็พา บางคน ก็สะสมเงินไปซื้อเสื้อกีฬา จะเป็นคล้ายๆ เก็บเงิน ออมเงิน บางคนปลายปีเปิดภาคเรียนใหม่ก็ได้เป็นค่า หนังสือ ก็จะสะสมไปเรื่อย ๆ”

ตัวแทนของกระทรวงศึกษาธิการของข้าราชการครู อำเภอร่องคำ กล่าวว่า “โดยมุ่งให้เด็กได้ศึกษา หลักธรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่พ่อแม่ได้มีอยู่เดิม เพื่อที่จะขัดเกลาเด็กให้มีสภาพจิตใจที่อ่อนนุ่มและรู้ จักสำนึก ในส่วนของการเป็นบาปเป็นบุญตามศาสนานั้นๆ”

วัด

เจ้าคณะตำบลห้วยชัยพัฒนา อำเภอมัญจาคีรี “อาตมาได้ร่วมกับทางราชการ รับผิดชอบต่อต้าน ยาเสพติดตามหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน พร้อมทั้งนายอำเภอ ทำให้ทั้งอำเภอมัญจาคีรีปลอดยาเสพติดและก็พัฒนา ในด้านคุณธรรมให้ประชาชนทุกโรงเรียน ทั้งหมู่บ้านร่วมกันพัฒนา อบรมทางด้านศีลธรรม จริยธรรม ให้มี ศีล 5 โดยถาวร และทางด้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ก็พยายามปลูกฝังประชาชน ตั้งแต่เด็กและให้ผู้ใหญ่ ทุกคน เยาวชนให้หันมาพัฒนาบ้านเมืองตนเอง พัฒนาพื้นแผ่นดินของตนเองให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดิน ทอง เอาชนะความยากจน ช่วยกันแก้ไขทุกอย่างให้ดีขึ้น”

เจ้าคณะตำบลหนองอ้อย อำเภอร่องคำ “ได้เข้าไปให้การศึกษามีอบรมเยาวชนตามโรงเรียนอยู่เป็น ประจำและมีการฝึกสมาธิภาวนาแก่ญาติโยมทุกวันพระ และผลที่ได้รับแก่ชุมชนนั้นก็คือ ชุมชนนั้นไม่เกี่ยว ข้องกับยาเสพติด ลด ละ เลิกอบายมุขทุกชนิดเป็นส่วนมาก ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและพร้อมกันนั้น ครอบครัวก็ร่มเย็นอยู่เย็นเป็นสุข ชุมชนเข้มแข็งประชาชนเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม เอื้อเฟื้ออาทรแก่กัน ไม่เห็นแก่ตัว สังคมก็มีความระเบียบน่าอยู่และสังคมก็มีความสุข อันนี้เป็นเพราะผลมาจากแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองที่มีพระสงฆ์ไปให้ความสนับสนุนอบรมคุณธรรมและจริยธรรมแก่ประชาชน”

พระครู กิ่งอำเภอดอนจาน “เมื่อจังหวัดนั้นทุกคนมีธรรมะเพิ่มขึ้นไม่ใช่ว่าจะไม่มีคนไม่ดี แต่ว่าเราก็ลดลงลดคนไม่ดีนั้นลงบ้าง เพิ่มศีลธรรมให้กับชุมชนก็เป็นชุมชนที่มีธรรมะมีศีลธรรม เมื่อมีศีลธรรมแล้วสติปัญญาเกิด เกิดความชอบ ความเห็นชอบ คิดชอบ ความดำริชอบ การงานชอบ เจริญชอบ มีมิตรในทางที่ดี ชอบ และก็ในที่สุดครอบครัวก็ร่มเย็นผาสุก ประเทศก็ผาสุกเพราะธรรม นี่การอยู่กับธรรมที่จะให้ความสุขทุกชีวิต ทุกคนจึงต้องการธรรมะ เมื่อมีธรรมะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ขยายไปอย่างนี้แล้ว ผลออกมา ก็มีความสุข สังคมก็ร่มเย็นผาสุกจึงเรียกว่า แผ่นดินธรรม คราวนี้แผ่นดินทอง เมื่อเรามีอาชีพชอบ คิดชอบ มีสติปัญญาชอบแล้ว ตั้งใจชอบแล้ว ทุกคนต่างมุ่งที่จะพัฒนาชีวิตและการทำงานของตนเองในทางชอบธรรม ไม่เอาไรต์เอาเปรียบบุคคลอื่น ๆ เราต่างที่จะพึ่งพาอาศัยเป็นครอบครัวที่พึ่งพาอาศัยกัน เป็นหมู่บ้านที่พึ่งพา เป็นหมู่บ้านที่พึ่งพาอาศัย เห็นอกเห็นใจกัน ใจเขาใจเรา ทุกอย่างเห็นสังขารในชีวิตและทรัพย์สินเหล่านี้ก็จะเพิ่มขึ้น ด้วยตั้งใจมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาอาชีพ สาขาอาชีพ หน่วยงานราชการต่าง ๆ ให้ความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนา เสริมอาชีพที่เราได้อยู่ มรดกตกทอดที่เราได้อยู่ ช่วยทางรัฐบาลก็ส่งเสริม ทางอบต.ก็ส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ที่เราได้อยู่แล้วให้ดีขึ้น ให้เป็นปึกแผ่นมากขึ้น ทุกสิ่งอย่างการใช้จ่ายในครอบครัว การเงินการทองก็เพิ่มขึ้น การใช้จ่ายทุกสิ่งทุกอย่างเรารู้เหตุรู้ผลที่จะใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น เป็นต้น ดังนั้นจึงทำให้ชีวิตของพี่น้องกาฬสินธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิ่งอำเภอดอนจานดีขึ้น ดูแล้วก็สบายใจและพร้อมที่จะเสียสละ เพื่อพี่น้องไม่ว่าจะยากแค่ไหนก็ตาม นักแคไหนดก็ตามก็พยายามที่จะให้ความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกับคณะผู้ทำงานเกี่ยวกับโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ถือว่าเป็นพลังแผ่นดิน เพื่อที่จะทำให้งานด้านนี้ของกิ่งอำเภอดอนจานหรือของจังหวัดกาฬสินธุ์ของเรา หรือของประเทศไทยของเราให้เต็มไปด้วยธรรมะและมีชีวิตที่ดีขึ้น มีสุขภาพจิต สุขภาพกาย สุขภาพใจดีขึ้น ถือว่าเป็นผลสำเร็จอย่างที่น่าภาคภูมิใจที่สุด”

“โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง สรุปใจความว่าชีวิตทุกชีวิตนี้ของจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิ่งอำเภอดอนจาน ซึ่งเป็นโครงการของรัฐบาล ตามจริงแล้วโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองก็มีมานานแล้วแต่ว่ารัฐบาลก็จะส่งเสริมให้ดีขึ้น ผลที่เกิดขึ้นชีวิตทุกชีวิตก็ต้องการธรรมะ ต้องการความเป็นธรรม ทุกชีวิตต้องการความเป็นธรรม ต้องการความชอบธรรม ทั้งนี้เมื่อทุกคนมีธรรมะในการดำรงชีพทุกครอบครัวทุกชีวิตมีธรรมะมากขึ้น และก็มีจิตใจดีขึ้น มีความสุขเพิ่มขึ้น ทั้งสามและภรรยาพร้อมด้วยบุตรและครอบครัวเป็นครอบครัวมีธรรมะเมื่อครอบครัวมีธรรมะก็ขยายไปเป็นคุ้มเป็นคุ้มธรรมะและก็เป็นหมู่บ้านธรรมะ เมื่อหมู่บ้านมีธรรมะก็ขยายไปถึงตำบล เมื่อตำบลก็ขยายไปถึงอำเภอ กิ่งก็ขยายไปเป็นจังหวัด เมื่อจังหวัดนั้นทุกคนมีธรรมะเพิ่มขึ้นไม่ใช่ว่าจะไม่มีคนไม่ดี แต่ว่าเราก็ลดลงลดคนไม่ดีนั้นลงบ้าง เพิ่มศีลธรรมให้กับชุมชน ก็เป็นชุมชนที่มีธรรมะมีศีลธรรม เมื่อมีศีลธรรมแล้วสติปัญญาเกิด เกิดความชอบ ความเห็นชอบ คิดชอบ ความดำริชอบ การงานชอบ เจริญชอบ มีมิตรในทางที่ดีชอบ และก็ในที่สุดครอบครัวก็ร่มเย็นผาสุก ประเทศก็ผาสุกเพราะธรรม นี่การอยู่กับธรรมที่จะให้ความสุขทุกชีวิต ทุกคนจึงต้องการธรรมะ เมื่อมีธรรมะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ขยายไปอย่างนี้แล้ว ผลออกมา ก็มีความสุข สังคมก็ร่มเย็นผาสุกจึงเรียกว่า แผ่นดินธรรม คราวนี้แผ่นดินทอง เมื่อเรามีอาชีพชอบ คิดชอบ มีสติปัญญาชอบแล้ว ตั้งใจชอบแล้ว ทุกคนต่างมุ่งที่จะพัฒนาชีวิตและการทำงานของตนเองในทางชอบธรรม ไม่เอาไรต์เอาเปรียบบุคคลอื่น ๆ เราต่างที่จะพึ่งพาอาศัยเป็นครอบครัวที่พึ่งพาอาศัยกัน เป็นหมู่บ้านที่พึ่งพา เป็นหมู่บ้านที่พึ่งพาอาศัย เห็นอกเห็นใจกัน ใจเขาใจเรา ทุกอย่างเห็นสังขารในชีวิตและทรัพย์สินเหล่านี้ก็จะเพิ่มขึ้น ด้วยตั้งใจมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาอาชีพ สาขาอาชีพ หน่วยงานราชการต่าง ๆ ให้ความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนา เสริมอาชีพที่เราได้อยู่ มรดกตกทอดที่เราได้อยู่ช่วยทางรัฐบาลก็ส่งเสริม ทางอบต.ก็ส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ที่เราได้อยู่แล้วให้ดีขึ้น ให้เป็นปึกแผ่นมากขึ้น ทุกสิ่งอย่างการใช้จ่ายในครอบครัว การเงินการทองก็เพิ่มขึ้น การใช้จ่ายทุกสิ่งทุกอย่างเรารู้เหตุรู้ผลที่จะใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น เป็นต้น ดังนั้นจึงทำให้ชีวิตของพี่น้องกาฬสินธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิ่งอำเภอดอนจานดีขึ้น ดูแล้วก็สบายใจ

และพร้อมที่จะเสียสละเพื่อพี่น้องไม่ว่าจะยากแค่ไหนก็ตาม นักแคโหนดก็ตามก็พยายามที่จะให้ความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกับคณะผู้ทำงานเกี่ยวกับโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ถือว่าเป็นพลังแผ่นดิน เพื่อที่จะทำให้ทุกตารางนิ้วของกิ่งอำเภอตอนจวนหรือของจังหวัดกาฬสินธุ์ของเราหรือของประเทศไทยของเราให้เต็มไปด้วยธรรมะและมีชีวิตที่ดีขึ้น มีสุขภาพจิตสุขภาพกาย สุขภาพใจดีขึ้น ถือว่าเป็นผลสำเร็จอย่างที่น่าภาคภูมิใจที่สุด”

ประธานกลุ่มทอผ้าตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง กล่าวว่า “จะรวมตัวกันเข้าอบรมวิปัสสนากรรมฐานที่วัด เพราะว่ามีเป็นประจำที่วัด ในตำบลคุ้มเก่าและก็ทางด้านประเพณีวัฒนธรรมก็จะช่วยเหลือตลอดค่ะ”

ราชการ

ผู้แทนจากชมรมอีสานบ้านเฮาว่า “ในแง่มุมมองของงบประมาณ ตัวหนึ่งที่มีปัญหา การทำงานระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กอาจจะเป็นช่องว่างหนึ่ง ตัวเราเอง ตัวองค์กรเอง ผมเชื่อถือได้ว่าเป็นอุปสรรคตัวหนึ่ง ในที่มาของงานงบประมาณเราเองก็มีการประชุมกัน ประชุมมาระดมทุนของกลุ่ม เพื่อจะไม่ใช่เป็นปัญหาสำหรับกลุ่มคนทำงานระดับตำบล ระดับอำเภอ แต่ส่วนใหญ่แล้ว เค้าจะมองในเรื่องการแจกทุนจากองค์กรบริหารส่วนตำบล มุมมองของคนทำงานในชุมชนทุกคนมองไปที่ อบต. แต่ตัว อบต.เองก็มีปัญหาไม่น้อยในการจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรต่างๆ ยิ่งองค์กรของเราเป็นองค์กรอิสระ เช่น องค์กร NGO อย่างนี้ยิ่งลำบาก เรายินดีทำงานร่วมกับ อบต.เพื่อที่จะพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

องค์กรชุมชน

นายชาติ บุญหนุน องค์กรภาคประชาชน บ้านหนองแปน อำเภอกมลาไสย ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “บ้านผมเป็นบ้านทำอยู่ทำกิน ข้าวน้ำชาปลา เหล้าปลาปิ้ง นวดคลึงจับเส้น ชุมยารากไม้ เช่นฝ้ายตำหูก ผูกไหมแพรวพรรณ ยัดมันเกษตรกรยั้งยืน พลิกผืนแผ่นดินอีสาน กาฬสินธุ์ให้รุ่งเรืองเหลือเลือบครับ” และตามด้วย “พี่น้องเอ๋ยเราบ่เฮ็ด เราบ่ได้ เราบ่ไป มันบ่แม่น จะคอยของดีเลขท้าย ชีวรายได้หางจ้งได้ เขาต้องมาสูมตุ้ม ชุมกันหมดหมู่ หาล่องทาง หาล่องไข เขาชได้ยู่เย็น ผู้บ่เป็นก็ให้ถามผู้รู้ ผู้เป็นครูให้สอนสั่ง อย่าไปชิงอ้างไว้ตัวเจ้าผู้เดียว ภูมิปัญญาเฮามีก็ให้หน้าเอามาใช้ ของขี้เตี้ยต้งโรให้พากันทิ้งปล่อย มาค่อยคิด มาค่อยใช้ มาค่อยแคะ ค่อยไ้ เขาชได้ค่อยทำ เขาบ่ทำ เขาบ่ได้ เขาบ่ไป มันบ่รอด ทางจะรอดทุกวันนี้ ต้องมาสร้างช่วยกัน ตั้งกลุ่มนั้นแล้วก็ตั้งกลุ่มนี้ มารวมรัดถักทอ น้ำหมากยอไว้นแดงมาอีกแพงกันไว้ กลุ่มทอไหมทอฝ้าย กลุ่มเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มสุราเหล้า ชุมหมู่เขาให้ช่วยดูกันเด้อ อย่าได้ปะปล่อยทิ้งมันชีร้างอยู่บ่คง”

3. กระบวนการจัดการระดับต่างๆ เพื่อเอาชนะความยากจน

ผลการวิเคราะห์กระบวนการในระดับต่างๆ เน้นการสร้างความร่วมมือของทุกส่วน โดยส่วนราชการ นำนโยบายมากำหนดการใช้จ่ายแล้วสร้างความเข้าใจทุกระดับด้วยการฝึกอบรม และสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและสนับสนุนด้านเงินทุนในการปฏิบัติ สร้างผู้นำ และตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ การพัฒนาตำบล ละ เล็กอบายมุข โดยกระบวนการศาสนา (วัด) รวมทั้งสร้างความร่วมมือให้สามารถนำเอาหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่ออาชีพและหลักหนีอบายมุข รู้จักใช้เวลาว่างในการประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ครูก็เข้าไปช่วยชุมชนนอกเหนือหน้าที่ในโรงเรียน สดท้ายระดับครอบครัวเน้นการไปปฏิบัติเพื่อเพิ่มรายได้ ลดราย

จ่าย โดยการสร้างกฎหมายบ้านเพื่อมาควบคุมให้ลด ละ เลิกอบายมุข และดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน ระเบียบข้อบังคับกองทุน เพื่อการบริหารการเงิน การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อจูงใจให้เกิดความร่วมมือและทุ่มเทเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

การพิจารณาตัวป้อน (Input) อันเป็นปัจจัยนำเข้าเรื่องสภาพแวดล้อมจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เป็นความพร้อม และปัญหาตามวิถีคิด หลักการ และกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ มากน้อยแค่ไหน อยู่ที่การจัดการเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Process of Change) ที่ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

3.1) ระดับส่วนราชการ

หน่วยงานราชการนับว่าเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมมากที่สุดกว่าองค์กรอื่นๆ ทั้งในด้านงบประมาณ ความรู้ทางวิชาการและเทคนิคต่างๆกว่าองค์กรอื่นๆ อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนมากที่สุดด้วย ดังนั้นการสนับสนุนของหน่วยงานราชการในด้านต่างๆ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ประชาชนกาฬสินธุ์ต้องการให้หน่วยงานราชการสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มอาชีพมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

ประธานกลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง กล่าวไว้ว่า “เจ้าหน้าที่ก็เข้ามาช่วยให้ความคิด แนะนำเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งกลุ่ม จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นว่าฝ่ายนั้นดูแลอันนั้น ฝ่ายนี้ดูแลอันนี้”

แล้วยังกล่าวเพิ่มเติมโดยสมาชิกกลุ่มทอผ้า กิ่งอำเภอมั่งชิวว่า “เมื่อก่อนทอผ้ากระจัดกระจายกัน ไม่ได้รวมกลุ่มกัน ทำพอใช้ เรามีพื้นฐานอยู่แล้ว กลุ่มทอผ้านั้นคือชาวบ้านนั้นพื้นฐานเดิม เรามีอาชีพเล็กจากการทำนา เป็นอาชีพเสริม ทำได้อยู่แล้ว หลังเกิดโครงการนี้ขึ้นมา เราก็มารวมตัวกัน ระดมทุนกัน ปรีกษาหารือตั้งคณะกรรมการขึ้นมาว่าเราจะทำอะไรให้เกิดรายได้ เราไม่ต้องไปทำอย่างอื่น เลยรวมกลุ่มทำการทอผ้าลายพื้นเมื่อโบราณ ตอนแรกมีสมาชิก 10 กว่าคน ตอนนี้มี 68 คน เราก็อายุเฒ่าช่วยรวมกลุ่มเป็นระดับตำบล แม่บ้านทุกหมู่บ้านมีอาชีพทำ มีอาชีพรองรับ หลังจากเลิกทำนาแล้ว เวลาวางแม่บ้านก็จะทอผ้า ไม่มีเวลาไปทำอย่างอื่น มีแต่จะหาเงินทำให้เกิดรายได้กับครอบครัว คนที่ขยันหน่อยก็ 1,000 กว่าบาท ไม่ต่ำกว่าพัน หรือ 2 พันขึ้น ใครขยันมากก็ได้มาก ใครขยันน้อยก็ได้น้อย”

หน่วยงานราชการควรส่งเสริมความรู้และประสบการณ์เรื่องการตลาดแก่กลุ่มอาชีพและในการพัฒนาทักษะอาชีพโดยจัดหาผู้ฝึกสอนด้านอาชีพ จากคำสัมภาษณ์นักพัฒนาชุมชน 6 อำเภอรองคำได้คำตอบว่า “มีปัญหาด้านการตลาดและด้านคุณภาพสินค้า ในการแก้ไขปัญหาดังนี้ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ได้ประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทางด้านการตลาดก็ประสานงานเข้าไปทางหน่วยงานพาณิชย์เข้าไปให้ความรู้กับกลุ่มและก็การพัฒนาคุณภาพสินค้า ยกตัวอย่างเช่น ต.สามัคคีมีสินค้าที่เด่นๆเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ หมอนขิด แต่ว่าคุณภาพไม่ค่อยได้มาตรฐานเท่าไรก็เลยประสานงานกับทางอุตสาหกรรมจังหวัด พัฒนารองนี้ให้สินค้ามีคุณภาพและสามารถเพิ่มพูนมูลค่าได้”

ผู้ใหญ่บ้านและประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีประจำตำบล อำเภอยางตลาด ย้ำถึงความต้องการของชาวบ้านว่า “ปัญหาเรื่องการตลาด ทอผ้าห่มมือเดอรั่งมาทางสส.บ้าง ประชาสงเคราะห์ก็สั่งมาที่หลาย ร้อยผืนบ้าง ทำเสร็จส่งขายก็ยังไม่ดีเท่าไร เพราะว่าตลาดเรายังไม่กว้างพอ ตลาดไม่เต็มทีพอมีสั่งบ้าง เรื่องฝีมือเรายังไม่ดีเท่าที่ควรนัก เรายกได้คนมาสอนได้วิทยากรมาแนะนำ มาสอนการทอผ้าอะไรต่างๆ นี่คือที่อยากได้มาก นี่คือปัญหา”

นอกจากต้องส่งเสริมความรู้และประสบการณ์เรื่องการตลาด หน่วยงานราชการเป็นตัวกลางประสานกับตลาดภายนอก ซึ่งปลัดอำเภออาวุโส อำเภอคำม่วง กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “เราจะเป็นตัวกลางระหว่างกลุ่มกับ

โลกภายนอก อาจจะเป็นระดับจังหวัดกับประเทศหรือบางที่ส่วนกลางเค้าติดต่อมาแนะนำกลุ่ม ให้ทางกลุ่มนำสินค้าออกไปแนะนำโลกภายนอกกว่ากลุ่มทำหลายอย่างเราก็ช่วยหาตลาด หออะไรให้ครับ”

นอกจากนี้พัฒนากร บ้านยอดแก อำเภอนามน ได้เสริมว่า “การตลาดของกลุ่มก็ทางอำเภอได้ประชาสัมพันธ์ว่าที่หมู่บ้านนี้ให้ไปค่ะ ก็บอกว่าให้ไปขายว่าจังหวัดมีงานก็ไปค่ะ”

หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชนและกลุ่มอาชีพในด้านเงินทุนและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพของประชาชน เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตั้งค่ากล่าวของประธานส่งเสริมอาชีพอำเภอห้วยผึ้งว่า “กลุ่มส่งเสริมอาชีพบ้านหนองมีบุดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่ตั้งหลังจากอบรมแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดสรรงบประมาณให้เป็นการส่งเสริมอาชีพของประชาชน หมู่บ้านละ 2 หมื่นบาท ที่นี้ทางหมู่บ้านก็ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมา กลุ่มส่งเสริมอาชีพมีสมาชิกประมาณ 20 คน ด้วยเงิน 2 หมื่นบาท ได้ให้เอาไปเป็นทุนในการส่งเสริมการลงทุนเกี่ยวกับอาชีพให้ประชาชนไปใช้ในการปลูกถั่วลิสง”

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอห้วยผึ้ง ก็เห็นด้วยกับเรื่องดังกล่าวโดยชี้แจงให้ทราบว่าได้ทำเรื่องนี้ไว้ ดังต่อไปนี้ “อ.บ.ต.ห้วยผึ้งได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกลุ่มอาชีพ ตั้งให้คือกลุ่มหนึ่งเป็นแสน เป็น 4-5 หมื่นทั้งหมด 7-8 กลุ่มนอกเหนือจากกลุ่มที่เราตั้งไว้ในส่วนนี้แล้ว ก็ยังมีอีกหลายกลุ่มที่เราตั้งงบประมาณเกี่ยวกับกองทุนเศรษฐกิจชุมชนก็มีประมาณ 1.5 ล้านบาท ให้กลุ่มอาชีพได้กู้ยืมไปส่ง 5 ปีๆ ละ 20 เปอร์เซ็นต์ ยืม 1 แสนก็ส่งปีละ 2 หมื่นบาท ตรงนี้ทำให้เกิดกลุ่มมากขึ้น”

นักพัฒนาชุมชน 6 อำเภอรองคำ กล่าวถึงประสบการณ์ที่จัดทำที่อำเภอรองคำ ดังนี้ “ในการเข้าไปรณรงค์การออมทรัพย์ของกลุ่มออมทรัพย์ เริ่มดำเนินการให้ทุกหมู่บ้านจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาเพื่อเป็นฐานแหล่งเงินทุนของหมู่บ้าน และก็สำรวจว่ากลุ่มออมทรัพย์ไหนต้องการเงินทุนที่จะนำไปประกอบอาชีพ ในการสนับสนุนกลุ่มสมาชิกก็ให้สมัครเป็นสมาชิกโครงการสินเชื่อเพื่อการพัฒนาชนบท ซึ่งธนาคารออมสิน กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ได้จัดสรรงบประมาณมาให้ นี่คือข้อดีที่เราเข้าส่งเสริมจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ถ้ากลุ่มไหนต้องการเงินไปทำธุรกิจหรือส่งเสริมการประกอบอาชีพของกลุ่มสมาชิกก็สามารถกู้ได้ 5 เท่าของเงินออมสัจจะ โดยไม่มีหลักทรัพย์ โดยนำสมุดเงินรวมของกลุ่มออมทรัพย์มาค้ำประกันกับธนาคารได้ 5 เท่า”

หน่วยงานราชการยังให้การสนับสนุนประชาชนและกลุ่มอาชีพในด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตสินค้า จากคำสัมภาษณ์ของประธานกลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วงที่ว่า “ทางเจ้าหน้าที่ก็ช่วยหาเครื่องจักร เครื่องโถ เครื่องอะไรมาทำ...เจ้าหน้าที่ก็ช่วยหาพันธุ์หม่อนมาให้ เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือดีค่ะ”

หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชนและกลุ่มอาชีพในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อขยายตลาดให้กว้างขึ้น ดังเช่นคำสัมภาษณ์ของประธานกลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วงที่ว่า “อยากมีคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตอะไร ถ้ามีคนสั่งของอยู่ต่างประเทศ ถ้าเค้าอยากได้ของเราให้เค้าสั่งจากตรงนั้นเดี๋ยวนี้มันก็มีอยู่ส่งไปไกลแต่เราไม่มีตรงนี้ให้เค้า”

นอกจากนี้ ก่อนปฏิบัติงานตามโครงการฯ ได้มีการจัดประชุมหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจในนโยบายจังหวัดก่อนเข้าไปทำงานในชุมชน การกระจายข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะอาชีพ การส่งเสริมหลักสูตรผู้นำของประชาชน จัดเป็นกระบวนการราชการที่สำคัญในการเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์

3.2) ระดับสถาบันทางศาสนา

การพัฒนาจิตใจเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจ ศาสนามีความสำคัญต่อการทำหน้าที่ดังกล่าวโดยศาสนาเป็นเครื่องปลอบประโลม บำรุงจิตใจของมนุษย์ให้เกิดความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยวเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจ ดับทุกข์และนำความสุขมาให้มนุษย์ เป็นเครื่องนำทางเป็นหลักให้มนุษย์ยึดถือปฏิบัติหรืออีกนัยหนึ่งเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ ตามหลักการอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ที่มุ่งการพัฒนาจิตใจของคนโดยใช้คำสอนของศาสนา นำไปสู่การพัฒนาสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองจังหวัดกาฬสินธุ์ เอาชนะความยากจน บ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม ได้ต่อยอดว่าศาสนามีอิทธิพลต่อการสร้างกระบวนการทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจของมนุษย์ โดยเน้นการให้ความรู้และอบรมหลักธรรมแก่เยาวชนและผู้ใหญ่เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าของพระสงฆ์ อำเภอสามชัยว่า“ได้รณรงค์ในการชักชวนให้ประชาชนได้เข้าวัด ฟังธรรม รักษาศีลและกัณธรงศ์ให้ประชาชนงดเหล้า บุหรี่”

เช่นเดียวกับที่อำเภอลำทะเมนชัย พระสงฆ์ เล่าให้ฟังว่า “เค้ามานิมนต์พระไปงานศพ ก็กลับไปเห็นเค้าเล่นการพนัน อาตมาก็ขอบิณฑบาตนะ ถ้าเล่นการพนันจะไม่ไปเลยนะ ถ้าเค้าศรัทธาเราเค้าต้องนิมนต์ไปให้ได้ ต้องไปบอกให้เค้าเลิก ต้องเลิก ถ้าไม่เลิก พระไม่ไป พระต้องแข็งนะถ้าพระไม่แข็ง จะพูดถ้าเค้าไม่เลิกเราก็คงไม่พูด เค้าก็ยอม”

พระสงฆ์ วัดภูแล่นช้าง อำเภอนาคู กล่าวว่านอกจากสอนชาวบ้านแล้ว สอนลูกชาวบ้านด้วย โดยกล่าวว่า “ถ้าจะพูดถึงฝ่ายพระสงฆ์ที่มีโครงการต่างๆที่เกิดขึ้น สนับสนุนและอบรมแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองก็ขอให้ญาติโยมลด ละ เลิกอบายมุขต่างๆ ผู้นำชุมชนก็สนับสนุนด้วย และก็ให้มีการออมเยอะๆ ส่วนที่เหลือจากนั้นอาตมาก็ได้ไปสอนเด็กตามโรงเรียน และก็ให้เด็กเยาวชนเลิกอบายมุขและยาเสพติดอะไรทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกวันนี้เดี๋ยวนี้อาตมาวันจันทร์ พุธ พฤหัส วันจันทร์นี่จะเป็น หมู่ 1 วันพุธจะเป็นหมู่ 2 วันพฤหัสนี่จะเป็นหมู่ 3 จะเข้าไปอบรมและจะให้เขามานั่งสมาธิประมาณ 10 นาที 5 นาทีก็ว่าไป ผู้ใหญ่จะเป็นทุกวันพระจะเป็นเทศกาลเข้าพรรษา”

ที่อำเภอร่องคำพระสงฆ์ตัวแทน เล่าให้ฟังว่า “เรื่องเด็กๆส่วนมากเป็นเยาวชนที่อยู่ในโรงเรียน ลูกหลานที่อยู่ในโรงเรียน เด็กสมัยก่อนตั้งแต่ก่อนเกิดแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองนี่ค่อนข้างจะชนิดน้อย ตามใจตนเองนิดหน่อย เมื่อได้รับการอบรมมาฝึกสมาธิภาวนาแล้ว เด็กก็รู้สึกว่ามันดี อันไหนไม่ดี อันไหนมันถูก อันไหนมันไม่ถูก และเด็กก็รู้สึกว่าพัฒนาขึ้นเยอะ ส่วนมากเด็กมัธยมที่ อ.ร่องคำมีประมาณซัก 2 พันกว่าคน ใช้เวลาอบรมเป็น 2 ผลัด ผลัดเช้าเป็นเด็กมัธยมต้น ผลัดบ่ายเป็นเด็กมัธยมปลาย หมุนเวียนกันแบบนี้ รู้สึกว่าเด็กมีคุณธรรม มีศีลธรรม มีจริยธรรมขึ้นเยอะ”

พระสงฆ์อำเภอยะรังเม็กกล่าวให้ฟัง โดยรวมถึงบทบาทของศาสนาได้อย่างน่าสนใจว่า “การดำเนินการสนับสนุนโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองของพระสงฆ์ คือ ให้ความรู้ในเรื่องการลด ละ เลิกอบายมุข การไม่รู้จักแยกแยะในเรื่องการใช้จ่ายที่ทำให้รายจ่ายเพิ่มขึ้น พระก็แนะนำวิธีการว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้รายจ่ายลดลงบ้าง การหาทรัพย์ด้วยความขยันหมั่นเพียร ได้มาแล้วต้องรักษา ไปคบเพื่อนที่ดีก็ทำให้ทรัพย์ที่หามาได้ใช้ในทางที่เสียหายนะ อีกส่วนก็คือได้มาพอแล้ว ก็วางตนให้สม่ำเสมอ ไม่ใช่ว่าจากที่มี 100 บาท หามาได้แล้วใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย พระก็มีส่วนช่วยเหลือ นี่คือน้ำที่ส่วนหนึ่งที่ทำ เดียวนี้โรงเรียนได้นำเด็กมาอบรมทุกวันเสาร์ ประมาณ 100-200 คน เด็กประถม ป.4-6 ก็ให้ความสนใจ และผู้ปกครองก็ส่งเด็กมาทุกวันเสาร์ อันนี้คือส่วนหนึ่งของหน้าที่ของพระที่ทำ เราต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ อาตมาก็ทำมาจริงๆแล้ว มันเป็นเรื่องที่คิดว่าได้ประโยชน์ในจุดนี้ เด็กที่เค้ามาวัดเห็นว่าบางคนพ่อแม่บอกว่าพระอาจารย์ทำดีมาก พวกหนูไม่เคยไหวพ่อแม่เลยไปแล้วตกใจ เป็นครั้งแรกที่เด็กได้เข้ามาวัดกลับไปเกิดพฤติกรรมใหม่ คือจากที่เคย

มั่วสุม เล่น ดูโทรทัศน์ทั้งวัน ก็มาทำการบ้าน กลับบ้านไปไหว้พ่อแม่ กราบพระ นี่คือนิสัยที่อาตมาทำ พ่อแม่บางคนตกใจจากลูกที่ไม่เคยไหว้พระเลย กลับไปบอกให้พ่อแม่จัดห้องนอนของตัวเองและจัดที่ไหว้พระส่วนตัวให้ อันนี้คือความเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งที่พระได้ทำ ในเรื่องของจิตใจก็คิดว่าได้ผลในระดับหนึ่ง”

3.3) ระดับสถาบันการศึกษา

หน้าที่ของสถาบันการศึกษาไม่ใช่มีเพียงแต่การให้ความรู้ทางวิชาการเพียงอย่างเดียว จะต้องสอดแทรกความรู้ทางด้านการอาชีพด้วยเพื่อสร้างความเตรียมพร้อมให้แก่นักเรียนเมื่อจบออกไป อีกทั้ง ในการเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์นั้น มิติทางการศึกษามีได้ถูกละเลย กลับได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น ส่วนราชการ กลุ่มอาชีพ มีการจัดหลักสูตรเกี่ยวกับการฝึกอบรมอาชีพและจัดโครงการฝึกอาชีพให้แก่นักเรียน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการหารายได้เสริมช่วงปิดเทอมของนักเรียนให้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของท่านอาจารย์อำเภอกำคั่นโท ที่กล่าวถึงบทบาทของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาเพื่อชุมชน ดังนี้

“ในส่วนของสถานศึกษาเอาชนะความยากจนได้อย่างไร สถานศึกษาในสังกัดก็มีหมวดวิชาการต่างๆ ที่สอนที่จะฝึกอบรมในส่วนนี้อยู่แล้ว พอมาพ่วงกับโครงการนี้ของผู้ว่าราชการจังหวัดนี้ ก็เป็นส่วนที่ดีที่เราได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรภายนอกมากขึ้น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลและส่วนราชการต่างๆ ให้ความสำคัญที่จะมองเห็นความสำคัญของภารกิจในบทบาทของสถานศึกษาจะอย่างไร ถึงจะเป็นเรื่องราวของอาชีพที่เกิดขึ้นของเด็กนักเรียน นักศึกษาที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ในส่วนนี้ทางโรงเรียนก็จะปฏิบัติในส่วนนี้ อย่างเช่น การฝึกอาชีพต่างๆ ในโรงเรียนก็เสริมกันไป เกิดเป็นโครงการที่เป็นกิจกรรมสายอาชีพที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา เช่น เลี้ยงปู เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่”

นอกจากนี้ กระบวนการเรียนการสอนยังแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักเรียน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประโยชน์ของการออมทรัพย์ การลด ละ เลิกอบายมุขต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเอาชนะความยากจนได้ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

คำยืนยันของผู้อำนวยการโรงเรียน อำเภอนาคู ดังต่อไปนี้ “โครงการออมทรัพย์ของโรงเรียนเราในโรงเรียนจะใช้มันจะมีกิจกรรมสหกรณ์ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน โรงเรียนก็จัดกิจกรรมให้เด็กขอเงินจากผู้ปกครอง ที่มานี้ก็ได้นะ 10 บาท บางคนได้ 5 บาท 3 บาท ก็แล้วแต่ตามฐานะ โรงเรียนมีเจ้าหน้าที่สหกรณ์รับเงินฝากจากเด็ก บางคนก็บาท บางคนก็ 2 บาท จะมีทะเบียนคุมกระจายในแต่ละห้อง พออาทิตย์ก็เอามาฝากที่ ธกส. สหกรณ์นาคู พอเปิดภาคเรียนหน้า บางคนก็ถอนไปซื้อเสื้อกีฬา จะเป็นคล้ายๆ เก็บเงินออมเงิน บางคนปลายปีเปิดภาคเรียนใหม่ก็ได้เป็นค่าหนังสือ ก็จะสะสมไปเรื่อย ๆ บางคนสิ้นปี.6 ได้เงิน 1-2 พันบาท อันนี้ก็เป็นโครงการที่โรงเรียนเราดำเนินการ”

ตัวแทนสถาบันการศึกษา อำเภอกำคั่นโท ได้กล่าวในฐานะผู้ปฏิบัติไว้ดังนี้ “ในส่วนของแผ่นดินธรรม ตามนโยบายหลักที่สถานศึกษาได้รับเพื่อให้เป็นแผ่นดินธรรมก็คือ นโยบายลด ละ เลิกอบายมุขในสถานศึกษา เราก็ได้ดำเนินการในส่วนของการบูรณาการ การปรับกระบวนการเรียนให้เข้ากับบทเรียนเป็นเบื้องต้นก่อนให้แทรกซึมก่อน วิธีการสอนให้แทรกเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับการลด ละ เลิกอบายมุข รวมอยู่กับเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนการสอนตลอดเวลา”

3.4) ระดับครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุด แต่มีอิทธิพลต่อสังคมมากที่สุด เป็นพื้นฐานของการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ มีหน้าที่อบรม สั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้มีจิตสำนึกและ

ความประพฤติที่ดี รู้จักหน้าที่ของตน ดังนั้นการที่เอาชนะความยากจนได้นั้นสมาชิกในครอบครัวต้องรู้จักประหยัดและช่วยกันทำมาหากิน ช่วยกันหารายได้เพิ่ม ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า นายกองคํการบริหารส่วนตำบล อำเภอเขาวง “ในส่วนของจุดแข็งของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง จุดดีก็คือว่า ในชุมชนลูกหลานที่ว่างงานหลังจากเรียนจบ บางคนไม่ได้เรียนต่อ ลูกหลานก็ไปมอมเมากับยาเสพติดนั้น ได้หันมาประกอบอาชีพ อีกส่วนหนึ่งเยาวชนที่ว่างจากการทำนา ได้มาฝึกอบรมหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพเลี้ยงไก่ เพื่อจะไปสร้างรายได้เสริมภายในครอบครัว”

และเสริมต่ออีกว่า “มีโครงการเสริมสร้างในการประกอบอาชีพเยาวชน การเลี้ยงไก่ เพาะเห็ด เลี้ยงปลาในกระชัง ให้โรงเรียนนำผลผลิตที่ได้ขายให้โครงการอาหารกลางวัน และขายให้ชุมชนด้วย สมมติว่า มีรายรับอยู่ประมาณ 100 บาท ให้แบ่งชัก 60 เปอร์เซนต์ ให้รางวัลกับเด็กหรือเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้เด็กรู้ว่า เมื่อเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ปลุกฝังเด็กนักเรียนทำงานและเรียน ไม่ใช่หนูจะแบมือขอเงินจากพ่อจากแม่อย่างเดียว”

การเตรียมเยาวชนให้ฝึกอาชีพในท้องถิ่น เช่น การทอผ้า นอกจากเป็นการสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ครอบครัว ยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านและการปลูกจิตสำนึกของเยาวชนให้เกิดความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังการตอบคำสัมภาษณ์ของประธานกลุ่มทอผ้าไหมแพรวา บ้านโพธิ์ ดังนี้

“เราก็เตรียมพวกเยาวชน อย่างพวกทอผ้าก็มีการสอนให้ค่ะ อย่างหมู่บ้านโพธิ์ มีศูนย์การเรียนการสอนของครู เราเปิดให้เด็กนักเรียนเข้าไปฝึกในช่วงฤดูแล้งประมาณ 20-30 คน เรายุ่กับทางโรงเรียน ทั้งฝ่ายปกครอง ร่วมกันทุกฝ่าย ด้วยความสามัคคีของพวกเราค่ะ เด็กนักเรียนก็ทำตั้งแต่ผ้าพันคอ ผ้าสไบ เวลาเค้าไปเรียน เวลาที่เค้าหยุดปิดเทอมก็มาทอผ้าขายเอาเงิน ทอผ้าไหมช่วยพ่อแม่ค่ะ วัฒนธรรมของชาวผู้ไทย ถ้าบ้านไหนมีผู้หญิงทอผ้าไม่เป็น จะเป็นผู้หญิงไม่เก่ง ไม่เก่งการบ้านการเรือน บ้านนี้จะไม่นับถือกัน ต้องให้เป็นทุกคนผู้หญิง ขอโทษนะค่ะ ขาเหยียบหูกได้ก็ทอผ้าเป็นเลยผู้ชายนี่ทอผ้าก็เป็น สานตะกร้า สานแห ถ้าทำจักสานไม่เป็นก็ไม่ใช่ว่าผู้ชายผู้ไทย”

พัฒนากรอำเภอ อำเภอนามน ได้กล่าวถึงบทบาทของครอบครัวที่จะเข้ามามีส่วนพัฒนาเด็กไว้ดังนี้ “ในด้านของการเตรียมคนรุ่นหลัง ทอผ้าเป็นตัวนี้เป็นสิ่งที่ดี เป็นการสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่นไว้ให้คนรุ่นหลังไว้โดยเฉพาเด็กเยาวชนจะมองอีกมุมหนึ่ง อาจจะใส่เสื้อผ้าสมัยใหม่เราต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ การรณรงค์การปลูกจิตสำนึก การแพร่ความรู้ให้กับลูกหลานของเราให้เห็นคุณค่าตัวนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนนี้มีการให้เด็กเห็นความสำคัญของผ้าผ้ายพื้นเมือง ทางโรงเรียนจะซื้อผ้าผ้ายจากเราไปตัดเสื้อผ้าให้เด็กใส่ในวันศุกร์ จะเห็นผ้าของเราเองไม่ได้ไปซื้อจากที่อื่นๆ”

ทีมงานนายกองบจ. “เท่าที่ผมสังเกตเห็นตั้งแต่ได้มาร่วมงานกับท่านนายก 2-3 เดือน ที่เปลี่ยนไปก็คือเปลี่ยนความคิด ท่านนายกเองก็เปลี่ยนความคิด ท่านเองก็ให้ความคิดมาว่าทำให้ท่านนายกเปลี่ยน ฝ่ายข้าราชการประจำ อบจ. ก็มีส่วให้ข้อมูลให้ความคิดว่า อบจ. และนายกองบจ. ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ต้องเปลี่ยนไปแล้วจากความคิดของท่านนายก จากการได้สัมผัสนี้มีการระดมสมองอยู่ตลอดเวลาว่า ผมจะเป็นนายกองบจ.ยุคใหม่ ผมจะต้องเปลี่ยนอะไรบ้าง ท่านยอมรับตรงนี้เลยว่าท่านหาข้อมูลไปถึงความคิด เช่น ท่านบอกว่าพูดตั้งแต่ไหนแต่ไรมาว่าจังหวัดก็เหมือนกลุ่มคนต้องเอาคนเป็นหลัก ถ้าคนพัฒนานั้นคือ การพัฒนาทั้งมวลเพราะฉะนั้นนโยบายที่เขียนไว้ทุกอย่างต้องถามว่า ถ้าพัฒนาคนต้องพัฒนาอะไรบ้าง หนึ่งคือ ความคิดของ อบจ.เปลี่ยนไปแล้ว สองคือ วิธีการคิด หนึ่งเปลี่ยนวิธีการคิดไปแล้วคือเอาคนเป็นหลักก่อน ถ้าถามว่าจะพัฒนาคนอย่างไรมันมากมายเกินกว่าที่จะมากำหนด”

3.5) องค์กรพัฒนาเอกชน หรือ NGO

การสนับสนุนของ NGO นั้นว่าเป็นสิ่งที่ละเอียดไม่ได้เพราะองค์กรเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมในการเอาชนะความยากจนเสริมจากหน่วยงานราชการ เช่น หอการค้าจังหวัด เหล่ากาชาดจังหวัด สมาคมส่งเสริมวัฒนธรรม สมาคมสตรีนักธุรกิจวิชาชีพ มูลนิธิในการสนับสนุนให้มีอาชีพเสริม และสร้างรายได้ เช่น การทอผ้าฝ้ายและผ้าไหม การสนับสนุนจักรเย็บผ้าไปยังกลุ่มอาชีพสตรีแปรรูปผ้า การทอเสื้อแปรรูปเป็นของใช้อื่นๆ และการผลิตดอกไม้ป่า เป็นต้น ดังจากคำกล่าว ของอดีตนายกเหล่ากาชาด และนายกสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงจังหวัดกาฬสินธุ์ว่า “สมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงได้ส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมให้แก่กลุ่มสตรีที่ทอผ้า นอกจากจะทอผ้าอย่างเดียวควรจะสามารเปลี่ยนผ้าเหล่านี้ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาที่สูงขึ้นไปอีก เช่น การตัดเสื้อผ้า ผ้าห่ม ผ้าพันคอ กระเป๋าผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าเช็ดมือ ทางสมาคมฯ จึงจัดหาจักรเย็บผ้าให้แก่กลุ่มอาชีพเหล่านี้ โดยขอความสนับสนุนในเรื่องของจักรเย็บผ้ามายังองค์กรสตรีต่างๆ เช่น สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์”

นอกจากจะหาอุปกรณ์ในการตัดเย็บแล้ว การหาตลาดที่จะมารองรับผลิตภัณฑ์เหล่านี้ยังเป็นกิจกรรมที่สมาคมฯ ได้ทำอีกด้วย อดีตนายกเหล่ากาชาด และนายกสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงจังหวัดกาฬสินธุ์กล่าวเพิ่มเติมต่อไปว่า “แน่นอนว่าเมื่อมีผ้าและผลิตภัณฑ์แล้ว การขายสินค้าย่อมเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งเพราะนั่นคือ รายได้ การหาตลาดนับว่าที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้ทางสมาคมฯ จึงได้จัดงานวิจิตรแพรวาราชินีแห่งไหมขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการหาตลาดและสร้างเครือข่ายการตลาดอีกด้วย งานวิจิตรแพรวาฯ เป็นงานที่ดึงดูดผู้คนจากทั่วทุกสารทิศมาชมการแสดงวัฒนธรรม และเลือกซื้อสินค้าในงานมากมาย นอกจากนี้ทางสมาคมฯ ร่วมมือกับจังหวัดจัดโรดโชว์สินค้าไปยังต่างประเทศ เช่น งานสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงเบิร์น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ก็ได้มีโอกาสนำผ้าไหมแพรวา และผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมและผ้าฝ้ายมาแสดงและออกขาย นับว่าได้รับการตอบรับที่ดีจากคนไทย และชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก”

การณรงค์ และสนับสนุนให้มีการใส่ผ้าไทยมาทำงานนับว่า เป็นบทบาทสำคัญของสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังที่นายกสมาคมฯ กล่าวเสริมต่อไปว่า “ทางสมาคมได้ร่วมมือกับจังหวัดในการณรงค์ให้มีการใส่ผ้าไทย โดยเริ่มจากสมาชิกของสมาคมฯ ก่อนจนขยายวงกว้างไปยังองค์กรต่างๆ ซึ่งถือว่าการเพิ่มความต้องการผ้ามากขึ้น และสร้างรายได้ให้กับกลุ่มอาชีพอีกด้วย”

5.4 ผลได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ปัจจัยในความสำเร็จ ประกอบด้วย ปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมประกอบด้วยมรดกทางวัฒนธรรม ผู้นำเข้มแข็ง ระบบเข้มแข็ง และทุกระดับเข้มแข็ง ความภูมิใจในความสำเร็จในโครงการจังหวัดปลอดภัยเสถียร ความสอดคล้องของโครงการในทุกระดับ และสิ่งสำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและสามารถปฏิบัติได้ สำหรับปัจจัยทางเศรษฐกิจคือ ความสมบูรณ์ของทรัพยากร และประวัติศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์ การรู้คุณค่าของการออมและการออมอันเป็นผลมาจากรายได้เสริมจากกลุ่มอาชีพ การลดค่าใช้จ่ายในอบายมุข ความสามารถในการบริหารการจัดการและสามารถเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้สร้างผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มรายได้

ความสำเร็จที่จากโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองตามกลยุทธ์ 4 ด้าน คือ การมีรายได้เพิ่ม การลดรายจ่าย การออมทรัพย์ และใช้การออมทรัพย์เพื่อเป็นเครื่องมือเข้าสู่แหล่งทุนนำมาพัฒนากลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้

1. การมีรายได้เพิ่ม มี 2 แนวทาง คือ การจัดตั้งโครงการอาชีพเสริมหมู่บ้านละอย่างน้อย 1 โครงการ และการสนับสนุนโครงการอาชีพเดิม เพื่อใช้ภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทุนทางสังคมนำทุนทางเศรษฐกิจ

1.1 การจัดตั้งโครงการอาชีพเสริมหมู่บ้านละอย่างน้อย 1 โครงการ ดังเช่น เกษตรกรรายหนึ่งในอำเภอดอนจาน กล่าวว่า“เกี่ยวกับโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ปัจจุบันครอบครัวของผมรู้จักการออม การประหยัด ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ รายได้ที่เพิ่มขึ้นในครัวเรือนของผมหรือในหมู่บ้านของผมปัจจุบันมีการออมทุกหลังคาเรือน รายได้ที่เพิ่มขึ้นคือหนึ่งในส่วนของผมได้จากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ตอนนี้รายได้ของผมอย่างต่ำเดือนละประมาณ 2,000 บาท เข้ามาสู่ครัวเรือนเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากเพิ่มขึ้นมาจากโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง อีกส่วน”

1.2 การสนับสนุนโครงการอาชีพเดิม เป็นการช่วยเหลือทางด้านงบประมาณสนับสนุน ด้านการส่งเสริมทักษะฝีมือ การสอนเทคโนโลยีใหม่ๆ และการอบรมด้านการบริหารจัดการและการตลาดให้แก่กลุ่มอาชีพที่มีอยู่ก่อนแล้ว เช่น กลุ่มทอผ้าฝ้ายลายดอกแก้วเบญจรัตน์ที่ตำบลมหาชัย อำเภอสมเด็จ ได้รับการสนับสนุนให้เป็นโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และยังได้รับการช่วยเหลือในการตลาด โดยผ่านการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างจังหวัดและแสดงสินค้าตามสถานที่จัดงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

ความสามารถในการบริหารการเงิน

ความสามารถในการบริหารการเงินนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงอยู่ของกลุ่มอาชีพอย่างยั่งยืน เป็นเพราะว่าการที่สมาชิกมีความรู้ในการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย การปันผลจะทำให้เกิดความโปร่งใส การมีทุนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่อไป และการแก้ไขปัญหาการเงินที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

ยางตลาด เจริญญิก ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัวนาคำ “การบริหารการเงิน เราจะมีการทำบัญชี บัญชีรับ-จ่าย ซื้อขาย การปันผล พอสิ้นเดือนเราจะมีการประชุมชี้แจงว่าเราใช้ไปอย่างไร เหลือเท่าไร ทั้งบัญชีเงินฝากของเราด้วยค่ะ การทำบัญชีจะมีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ระเบียบการเงินของกลุ่มที่ปฏิบัติกันทุกคนเข้าใจหมดค่ะ ใช้เป็นแนวทางเดียวกัน เราจะชำระคืนเป็นเงินสดหรือเป็นสิ่งของก็แล้วแต่ความสามารถ ความพอใจของสมาชิก

สมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านยอดแก อำเภอนามน “อีกส่วนหนึ่งที่เราคิดกันก็คือ กลุ่มอยู่ว่าร่วมคิดอยู่ว่าเรามีกลุ่มปลูกฝ้ายอยู่อีกตำบลหนึ่งนะค่ะ เราจะเชื่อมโยงไปหาเค้าเราจะซื้อฝ้ายจากเค้าแล้วเอามาทอ ทอมีอนะค่ะ ตัวนี้รู้สึกว่าการกลุ่มอื่นๆ ยังไม่ได้ทำ เราก็มีแผนว่าเราจะทำตัวนี้ อยากจะผลิตสินค้าที่ไม่เหมือนเพื่อน เราเริ่มตั้งแต่เชื้ฝ้ายเป็นเส้นๆ มีกลุ่มหลักเหลี่ยมเราก็จะประสานงานกับเขาไปทางนั้น เราก็จะเอามาทำให้เป็นผ้าฝ้ายจริง ๆ

การตลาดของกลุ่มก็ทางอำเภอได้ประชาสัมพันธ์ว่ามีงานที่นั่นที่นี้ให้ไปค่ะ ก็บอกให้ไปขายว่าจังหวัดมีงานก็ไปค่ะ

เราจะวางตลาดที่งานเกษตรโลกชุมชน ถ้าเค้ามีหนังสือมาให้ไปขาย ก็ไปค่ะที่ขอนแก่นก็ไป ขั้บรไปเองเลยไปขาย

เวลาเราส่งไปขายมีค่าใช้จ่าย ขายก็เป็นสมบัติของกลุ่มไม่ใช่ของเราละ แล้วเราเป็นคนไปขายมีค่าใช้จ่ายแล้วให้เปอร์เซ็นต์คนไปขายก็เปอร์เซ็นต์ละ 5% ค่ะ เพราะฉะนั้นในกำไรที่เกิดขึ้นต้องจัดสรรว่าต้องให้คนขายที่เปอร์เซ็นต์ ให้เงินบำรุงกลุ่มที่เปอร์เซ็นต์ เราก็คิดเป็นส่วนไป

ที่นี้เราก็มีเงินบำรุงกลุ่มเราแล้ว หลายๆ แห่งเค้าก็เอาเงินของกลุ่มที่มีมาเป็นสวัสดิการให้สมาชิก ที่นี้ทำอย่างนั้นด้วยไหม และสวัสดิการที่เราให้สมาชิกที่นี้เราให้ในรูปของอะไรบ้างครับ

สมาชิกกลุ่ม : ที่นี้ก็เป็นอย่างนี้ค่ะ โดยให้สมาชิกกลุ่มกู้ยืมตอนที่ลูกเปิดเทอมค่ะ และก็เวลาเจ็บป่วยก็ให้ยืมไป ให้ทอผ้ามาขายให้กลุ่ม

เพราะฉะนั้น วิธีการชาระหนี้ให้ชำระด้วยของ ทั้งเงินทั้งของคะ ให้เลือกสองอย่างว่าจะใช้เป็นเงินสดหรือของก็ได้ให้ความสะดวกของสมาชิกของกลุ่ม อย่างใครทำมากก็ได้มาก ใครทำน้อยก็ได้น้อยคะ

แล้วที่กลุ่มทำได้ประสบความสำเร็จ มีอะไรเป็นหัวใจสำคัญครับ ตัวแรกเลยละครับที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ตัวแรกเลยคือขายดี ตลาดได้ดีคะ ของราชภัฏภาพสินธุ์เค้าก็มาสั่งคะ

เราใช้ผ้าฝ้ายเป็นหลักนะ เน้นสินค้าเราให้มีคุณภาพ เป็นลายโบราณ ผ้าเกล็ดเต่า อันนี้ทำยากคะ ถ้าทำไม่เป็นก็ไม่เป็นลาย แล้วแต่ลูกค้าเค้ามาสั่งว่าเค้าชอบสีไหนคะและเราก็มีการทอผ้าขัดเพื่อมาตกแต่ง

ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวถึง การบริหารเงินออมในเชิงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความร่วมมือในสังคมความว่า “...เงินออมได้มาช่วยเหลือกัน ทำให้มีส่วนร่วม จัดสวัสดิการให้สังคม การออมเริ่มเป็นการประนีประนอมความคิดต่อสังคมทำให้หันหน้าเข้าหากัน ถึงยังไม่เดินเข้าหากันก็ขยับเข้ามาหากันให้แน่นขึ้น ในเชิงพฤติกรรมได้ศึกษาแล้วว่า ทำให้ชาวบ้านหันหน้าเข้าหากัน เค้าทำอะไรกัน ร่วมทำ อะไรกัน เริ่มสนใจในสิ่งเดียวกันเริ่มอยู่ในความคิดไม่โดยตรงก็โดยอ้อม เริ่มจ้องมองว่าเค้าทำอะไร มีความคิดว่าเค้าออมอะไรกัน”

นอกจากนี้เลขานุการกลุ่มออมทรัพย์ บ้านสิงห์สะอาด อำเภอสหัสขันธ์ ได้กล่าวถึงหนี้สินกับภาระของลูกหลานว่าสามารถแก้ไขด้วยการออม ดังนี้ “....เวลาตายมีหนี้อยู่ ถ้าคุณไม่ทำเรื่องเสียชีวิตไว้ หนี้จะตกสู่ลูกหลานถ้าท่านมีเงินออม เมื่อตายก็เอาไปลดหนี้ได้ ทำให้ไม่ฝากภาระหนี้ไปยังลูกหลาน และผู้ค้าประกันก็ไม่เดือดร้อน มีปัญหาอะไรทุกวันที่ 3 ของเดือนเรามาคุยกัน เราพูดเป็นภาษาเดียวกันอยู่ร่วมกันได้....”

2. การลดรายจ่าย การพัฒนาจิตใจโดยหลักศาสนาเพื่อให้สามารถใช้เหตุผลเหนืออารมณ์ มักจะเน้นไปที่การลด ละ เลิกอบายมุขต่างๆ เช่น พนันมวยตู้ พนันบั้งไฟ พนันชนไก่ พนันในงานศพ เล่นหวยใต้ดิน ต้มสุรา สูบบุหรี่และเสพยาเสพติด นอกจากนี้การทำการเกษตรแบบยั่งยืน คือ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากเศษปลา ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี ซึ่งมีราคาสูง อีกทั้งยังทำลายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนด้วย ดังการตอบคำสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน อำเภอสามชัย ข้างล่างนี้

“พอประกาศเป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองแล้วนะครับ ต่างคนก็ต่างทำมาหากินในทางสุจริต โดยพึ่งพาตัวเอง เติบโตขึ้นบ้านผมมี 1,118 คน มี 216 ครัวเรือน ที่ออมทรัพย์มีอยู่ 175 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 75 ในการอยู่เวรยามนะครับ ก็ทำกันอย่างต่อเนื่องในช่วงประกาศจัดเวรยามขึ้น และก็หัวหน้าชุดตรวจเวรยามทุกคืน แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 5 คน ดูแลพวกที่นำของผิดกฎหมายเข้าสู่หมู่บ้าน เช่น ยาบ้า กัญชา กาวนะครับ ยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย ได้แนะนำชาวบ้านให้รู้จักลด ละ เลิกอบายมุข ไม่ให้กินเหล้าเมายา มีความสามัคคีกัน รู้จักเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน”

กำนัน อำเภอตอนจาน กล่าวถึงการลดค่าใช้จ่ายไว้ว่า “โครงการประกาศตนเองเป็นหมู่บ้านปลอดอบายมุข ซึ่งบางครั้งก็ขอยืนยันในฐานะผู้ปกครองหมู่บ้านว่า ขณะนี้อบายมุขต่างๆ ลดลงมาก อย่างเช่นการพนันในงานศพ เมื่อก่อนนี้สูงขึ้นในหมู่บ้าน แต่ตอนนี้ขอยืนยันว่าไม่มี การเล่นบั้งไฟนอกเทศกาล การชนไก่ นอกขออนุญาต ขอยืนยันว่า ในหมู่บ้านของข้าพเจ้าไม่มีแล้ว สำหรับเรื่องอบายมุขและก๊วยใต้ดินก็หมดไป”

ตัวแทนผู้นำ อ.ตอนจาน กล่าวถึงความยินดีว่า “เยาวชนในหมู่บ้านรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ลดอบายมุขลง ใช้เวลาเล่นกีฬาและเล่นแอโรบิค ทำความสะอาดในบริเวณบ้านเรือน เลิกยาเสพติดทุกอย่าง ไม่มีในหมู่บ้าน”

กำนัน อำเภอสามชัย ยืนยันในเรื่องดังกล่าวว่า “หลังจากประกาศเป็นแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง รู้สึกละอายใจที่จะลดรายจ่ายลง เพราะว่าเราปลูกกันเอง อย่างน้อยๆ ทางส่วนราชการก็ได้ประกาศประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านว่า ให้ช่วยปลูกพืชผักสวนครัว หอม ข่า ตะไคร้ ทำให้ลดรายจ่าย”

กิ่งอำเภอสามชัย กำนันตำบลหนองช้าง กิ่งอำเภอสามชัย “ขณะนี้ตำบลหนองช้างได้ลด ละ เลิก อบายมุขทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นงานศพ แต่ก่อนมีการเล่นการพนันต่างๆ เดียวนี้ไม่มีแล้วครับ การพนันลดอย่างสิ้นเชิง ไม่มีครับ ไม่ว่าจะเป็นหวยใต้ดินก็ตาม ไม่มีครับ”

“ชาวบ้านของผมได้ปลูกฝังสวนครัว ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เมื่อก่อนบ้านผมผักก็ต้องไปซื้อ ปลูกผักพืชสวนครัว หอม ข่า ตะไคร้ ทำให้ลดรายจ่าย เค้ารู้สึกดีขึ้น มีการออม เดียวนี้หมู่บ้านผมมีการออมมี 95% ครับ

ยางตลาด โครงการฝึกธรรม โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง (2546) เป็นวิธีการทำงานโดยมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดเป้าหมาย และวิธีการทำงานร่วมกัน ในการส่งเสริมอาชีพ หมู่บ้านในฝัน การดำเนินชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน จัดทำข้อตกลงร่วมกันและทำเป็นข้อตกลงร่วม ซึ่งเป็นพันธะสัญญาที่ต้องนำไปปฏิบัติ

กำนัน อำเภอเขาวง “ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้น คือ ชาวบ้านผู้ปฏิบัติ ผู้ทำอยู่จะไม่เข้าใจเท่าไร จะไม่เข้าใจแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ต้องทำความเข้าใจชี้แจงว่าแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองต้องประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ว่าจะต้องให้บ้านนี้เมืองนี้สะอาดปราศจากในเรื่องของอบายมุขต่างๆ ก็ต้องลดลง เรื่องรายได้นี้ก็ต้องเพิ่มขึ้นนะ คือถ้าเราไม่มีรายได้ส่วนอื่นเราก็ต้องลด ค่าใช้จ่ายลง ยกตัวอย่างเช่น การปลูกผัก หาทพืชผักธรรมชาติมากินเอง และก็ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แม้แต่ในพื้นที่ตำบลหนองผือของผมจะแนะนำให้ชาวบ้านถึงการจัดเลี้ยงที่เคยใช้สุรา ของมีเงินมา โดยการนำเอาเครื่องดื่มมาแทนเครื่องดื่มที่เราทำได้ จากผลไม้ จากน้ำหวานต่างๆ มาแทนก็ลดลงได้เยอะ พองานเลี้ยงถ้าไม่มีเครื่องดื่มนั้นจะมีแต่ความสุข มีแต่ความอบอุ่น ไม่มีเสียงดัง ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง อันนี้คือสิ่งที่ผมทำตรงนี้จะทำได้ เมื่อก่อนค่อนข้างจะสนุกเฮฮากันครับ”

“ก็หมายถึงว่าห้ามเด็ดขาดเลยครับ คือผมไปพูดว่าในงานศพ ชาวบ้านเค้าเข้าใจว่าอย่างนี้ คือการเล่นการพนันในงานศพชาวบ้านถือว่าเป็นประเพณี เค้าถือมานานแล้วว่าเป็นประเพณี ที่นี้ผมจะห้ามไม่ให้เล่น บอกว่าไม่ได้นะมันผิดกฎหมาย เค้าก็เลยที่ผมเลย ว่าอย่างนั้นคืนนี้กำนันมาเผาศพเองเลยนะ พวกผมจะกลับถ้าไม่ให้เล่นการพนันเป็นลักษณะนั้นเลย แต่สุดท้ายแล้วเค้าก็ทำได้ เช่น ผมเริ่มจากที่ผมก่อนเลย ผมแต่งงานลูกผมนี้ไม่มีเครื่องดื่มมีเงินมา สุดท้ายแล้วในตำบลผมถ้าเป็นงานลักษณะนี้จะมีเครื่องดื่มเป็นน้ำส้มเป็นน้ำอะไรไป พวกเปียร์ พวกเหล้า สุราไม่มีขึ้นโต๊ะครับ ไปดูได้เลยครับ”

พระครู อำเภอเมืองชัย “โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง หลังจากที่มีการประกาศแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง อันดับแรก หลังจากปี 2543 เป็นต้นไปแล้ว รู้สึกว่าประชาชนไม่ค่อยจะสนใจในเรื่องนี้ แต่พอถึง เค้าประกาศแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เอาชนะความยากจน รู้สึกว่าหันจากสิ่งเสพติดทุกอย่าง หันกลับมาประกอบอาชีพ ประกอบกับมีกองทุนหมู่บ้าน แล้วมีเงินมาสนับสนุนกองทุนหมู่บ้าน แต่ละกลุ่มแต่ละกลุ่ม มีการทำกลุ่มไม่เหมือนกัน กลุ่มสตรีก็ทอผ้า เย็บผ้า กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มการเกษตร กลุ่มเลี้ยงปลา เลี้ยงโค กระบืออย่างนี้ครับ แต่ปรากฏว่าได้ผลดีพอสมควร พวกยาเสพติดหลังจากที่ประกาศไปแล้ว”

รองอบต. อำเภอสมเด็จ “วิธีการก็คือ หลังจากให้ลด ละ เลิกอบายมุข เราก็ให้มีการออมทรัพย์มาทางด้านพัฒนาชุมชน เรามีการส่งเสริมให้ออมทรัพย์มาตั้งแต่ปี 2517 ไปเรื่อยๆ และที่นี้พอมีนโยบายรัฐบาลให้มีการออมมีส่วนร่วมในกองทุนหมู่บ้าน เราก็มาระดมการออมขึ้นมาคะและก็ประจวบเหมาะกับการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองที่ให้ลด ละ เลิกและให้มีการออม และก็ส่งเสริมการออมขึ้นมาและในเรื่องส่งเสริมอาชีพ ในเรื่องหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลก็มาจากหมู่บ้าน จากชุมชน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อย่างที่ตำบลมหาชัยก็มีผ้าฝ้ายลายดอกแก้วเบญจรัตน์คะ เราก็ได้ประสานงานให้มีการคัดสรรมีคณะทำงานระดับ

อำเภอให้มีการคัดสรรผลิตภัณฑ์เพื่อเข้าสู่ระดับชาติ ระดับจังหวัดนะคะ และก็ทางส่งเสริมเราจะมีการแลกเปลี่ยนสินค้าและแสดงสินค้าค่ะ และก็หากส่งเสริมอาชีพต่อไปก็อาจจะมีปัญหาเรื่องการหาตลาด ทางเราก็มีเครือข่ายค่ะ เดียวนี้กำลังจะพัฒนาเครือข่ายต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้าน เพราะว่ากองทุนหมู่บ้านนี้ทางรัฐบาลให้เงินมาแล้วเราก็จะมาสานต่อในเรื่องเครือข่าย เพราะว่าเรามีอาชีพแล้วทำอะไรเราถึงจะมีตลาด ทำอย่างไรจะมีการบริโภคในชั้นพื้นฐานนี้จะให้ช่วยกัน อย่างสินค้าในชุมชนนั้นะคะก็จะมีการณรงค์กันให้ใช้สินค้าในชุมชนค่ะ เพราะว่าการผลิต การตลาดนี้ส่วนมากจะผลิตโดยพื้นบ้านค่ะ โดยขณะนี้ทางกลุ่มต่างๆ กำลังคิดว่าทำอะไร เมื่อมีงานบุญประจำปีประมาณในเดือน กุมภาพันธ์หรือมีนาคมนี้ เค้าเรียกว่าบุญเดือน 4 นะคะ ก็อยากจะให้มีสินค้าในชุมชนนั้น ไม่ต้องไปซื้อในตลาด เราก็มีร่อง โดยการให้วางสินค้าในศูนย์ผลิตภัณฑ์สินค้าในอำเภอค่ะ”

อำเภอรองคำ “โดยเฉพาะการพนันทุกประเภท เช่น ห่วยใต้ดินและก็ปลูกฝังให้เด็กแรกเกิดอายุตั้งแต่ 1 ปีถึง 18 ปีนะครับ ให้รู้จักคุณค่าของเงินออมทรัพย์ด้วยั้งไม่ไผ่ของตนเอง”

ประธานกกต. อำเภอเมือง “การเล่นการพนันในงานศพ เป็นการสร้างบาป ตอนนี้อยากมลาไสยพวกร้อยเอ็ดมาเหมาเป็นเจ้าภาพในงานศพ เหมาเลยเล่นการพนัน ถ้าเจ้าของลูกหลานทำพิธี 5 วัน ก็ขอต่อให้อีกเป็น 6-7 วัน เพราะว่าถ้าเอาศพไปตำรวจก็จะจับ ผมก็เลยไปพูดว่าคนที่เนรคุณที่สุดก็คือลูกหลานนั้นแหละ เอาศพพ่อแม่ตัวเองไปขายกิน ลำบากแค่ไหนท่านจะสาปแช่งแค่ไหน ที่จริงผมก็เป็นนักเล่นการพนันแต่ก็ต้องไปพูดเพราะว่าความคิดมันเกิดอย่างนั้น ก็ไปพูดนะอาจารย์ เพราะเราเล่น”

อำเภอเขาวง “ทางผมก็เหมือนกับท่านกำนันพูด การเล่นการพนันในงานศพ ไก่ชน มวยตู้มวยอะไรก็ลด ละ เลิกตามที่ได้ประกาศเป็นตำบล อำเภอ จังหวัดแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เอาชนะความยากจนได้ จัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมกลุ่มทุกกลุ่ม ทางแม่บ้านก็ได้จัดทำกลุ่มอาชีพขึ้นมา เช่น การทอผ้าหรืออะไรต่างๆ ครับ”

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโนนศิลาเลิง อำเภอฆ้องชัย “ตอนนี้ก็มีแรงจูงใจให้พี่น้องเรา ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ตอนนี้ชุมชนเน้นการทำปุ๋ยชีวภาพค่ะ ทำเพื่อลดรายจ่าย เป็นการเพิ่มรายได้ค่ะ สมาชิกก็รวมกลุ่มกันทำปุ๋ยขึ้นมาเอง คือจัดวิทยากรมาอบรมนะค่ะ ให้สมาชิกที่ทำคือทำมาอยู่แล้ว เมื่อชุมชนทำก็คือลดปุ๋ยเคมีลงค่ะ ก็ถือว่าปีที่ 2 ปีที่ 3 ไม่ใช่ปุ๋ยเคมีเลยนะค่ะ ที่ชุมชนทำเยอะตอนนี้ โรงเรือนปุ๋ยที่ตำบลสร้างเสร็จพอดีค่ะ ต่อไปก็จะเป็นการอัดเม็ด ประหยัดเพิ่มขึ้นมากเลยคะ ปกติไร่หนึ่งเราจะใส่ปุ๋ยเคมีกัน 2-3 กระสอบ ถ้าเราทำปุ๋ยชีวภาพ กระสอบหนึ่งก็ตก 1,000 เลยคะ ถ้าเราปุ๋ยชีวภาพครบ 3 ปี “

อำเภอเขาวง “ครอบครัวดิฉัน ตัวดิฉันเป็นคนรับโครงการเป็นคนเอาเงินจากโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองมาทอผ้า ทอผ้าและขาย ขายเอาเงินมาเลี้ยงครอบครัว แต่ในฐานะที่ดิฉันทำอย่างนี้ สามี่ของดิฉันก็เอาเงินล้านเอาเงินจากกองทุนเงินล้าน มาซื้อวัวให้สามี่นี้เป็นคนเลี้ยงวัว ตัวดิฉันนี้เป็นคนหาเงินเลี้ยงลูกเลี้ยงครอบครัว ในฐานะที่ตัวดิฉันหาเงินเลี้ยงลูก สามี่ดิฉันก็เลี้ยงวัวจะเจริญเติบโตขึ้น มีลูกมีดอกมีผลค่ะ อันนี้คือมันเป็นโครงการต่อเนื่องกันในโครงการเงินล้าน โครงการยาเสพติด โครงการลด ละ เลิกอบายมุข อย่างสามี่ก็ไปเลี้ยงวัว ไปอะไร ก็ไม่ได้มายุ่งเกี่ยวกับไก่ชน ไก่ตืออะไร แล้วอย่างตัวเราก็เป็นคนหาเงินเลี้ยงลูก และก็รอดูเงินก้อนโตของเงินล้านที่มันจะออกดอกออกผลต่อไป”

ปลัดอำเภอสหัชชนธ์ “ทางเรามีปัจจัยในหมู่บ้านในอำเภอสหัชชนธ์ ก็คือมีแหล่งอาหาร เช่น แปรรูปปลา และมีทางกรมส่งเสริมการเกษตรอำเภอ เน้นการทำปุ๋ยชีวภาพ โครงการได้ออกประชาสัมพันธ์ร่วมกับทางท่านนายอำเภอหลังเลิกงานช่วงทุ่มครึ่งถึง 3-4 ทุ่มครับ ส่วนทางเกษตรอำเภอได้ณรงค์ปุ๋ยหมักชีวภาพโดยใช้หัวปลา เศษปลา หรือปลาสดที่มีจำนวนมากผสมหมักในถังน้ำตาล โดยจัดทำทุกตำบลเพื่อนำร่อง โดยท่านนายอำเภอของบสนับสนุนจากโรงงานมิตรผลนะครับ ได้ 5,500 ลิตร โดยแบ่งเป็นตำบลๆ แล้วก็สาธิต

และก็ทำกันเพื่อธรรมาภิบาลเน้นปฎิบัติเพราะมีปัจจัยพื้นฐาน และเป็นนโยบายรัฐบาลที่ได้ทำการเกษตรอินทรีย์”

“แหล่งท่องเที่ยวก็ถือว่ามีความมากกว่าทุกอำเภอนะครับ ที่ได้เปรียบก็เพราะว่าอยู่ริมเขื่อนลำปาว มีแหลมพรหมเทพเชื่อมไปได้ มีซากฟอสซิลไดโนเสาร์ที่ขุดพบ พระพุทธพระนอนตะแคงซ้าย โบสถ์ไม้สัก โบสถ์ไม้ทั้งหลังนะครับ โครงการที่ตั้งดูตึกท่องเที่ยวก็มี โครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรครับ อันนี้จัดทุกปีจัดโดยใช้สถานที่วัดที่มีฟอสซิลไดโนเสาร์ครับ และก็มีจักรยานเสือภูเขาที่การท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความร่วมมือ และก็เพื่อตั้งดูตึกแข่งทางต่างจังหวัดให้รู้จักแหล่งท่องเที่ยว ด้วยครับ”

ความร่วมมือและสนับสนุนจากฝ่ายต่าง ๆ เพื่อลด ละ เลิกอบายมุข

ส่วนของทางฝ่ายปกครอง อำเภอเขาวง “ในอย่างแรกที่ดำเนินการก็คือ ต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในระดับอำเภอ ไม่ว่าจะเป็นของหน่วยงานราชการ ภาครัฐก็คือ ในส่วนของท้องถิ่นจากการร่วมเป็นคณะกรรมการในการดำเนินการโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง หลังจากนั้นจะมีการประชุมคณะกรรมการในการดำเนินการถึงนโยบาย ที่ทางจังหวัดได้ดำเนินการว่ามีหลักเกณฑ์อย่างไร ที่จะให้ดำเนินการให้ประกาศเป็นจังหวัดแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองได้ผมจะยกตัวอย่างเช่น หลักเกณฑ์ในการที่จะประกาศเป็นแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองได้นั้น ประชาชนจะต้องมีการออม ลด ละ เลิกอบายมุข อย่างนี้เป็นต้น หลังจากนั้นเมื่อมีการประชุมเพื่อทราบหลักเกณฑ์ที่จะออกมาดำเนินการ ได้อย่างเต็มรูปแบบที่ปฏิบัติได้จริง หลักเกณฑ์ตรงนั้นก็จะเป็นการออกปฏิบัติการ ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดดำเนินการส่งเสริมอาชีพ และก็มีพัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ เป็นต้น ในการดำเนินการตรงนี้ให้เป็นรูปธรรม หลังจากนั้นปฏิบัติเสร็จแล้วจะต้องมีการประเมินผลสิ่งที่ได้กระทำว่า ทำให้ประชาชนดีขึ้นจริงไหม ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้จริงไหม ซึ่งตรงนี้จะมีการมาตรการทางกฎหมายด้วย”

กำนันตำบลหนองผือ อำเภอเขาวง “ก็ได้รับการอบรมและก็ไปชี้แจงภายในชุมชน และก็ให้ชุมชนแต่ละหมู่บ้านของผมโดยได้ตั้งเป็นหัวหน้า หมายถึงว่า 10 หลังคาเรือน จะต้องมีคนรับผิดชอบ มีหัวหน้าอย่างน้อยนะครับ ให้รับผิดชอบดูแลกัน มีปัญหาอะไรก็นำมาปรึกษารื้อกับคณะกรรมการกลางอีกครั้งหนึ่ง ถ้าไม่มีปัญหาที่ไม่เป็นไร ในชุมชนของผมจะแบ่งเป็น 10 หลังคาเรือนต่อหัวหน้าหนึ่งคนที่รับผิดชอบ ถ้ามีปัญหาก็มาแจ้งให้ดำเนินการและก็มีการจัดดูแลเรื่องยาเสพติดอะไรต่างๆ มีการรับผิดชอบการอยู่เวรยามอะไรต่างๆ ดูแลในส่วนนี้ให้มีความปลอดภัย ผมก็คิดว่าผมทำมาก็ไม่ยากนะครับ ง่ายๆ เมื่อเค้ามีปัญหาเค้าก็มาแจ้งให้คณะกรรมการทราบ คณะกรรมการก็จะพิจารณาว่ามันเป็นปัญหาอะไร ตรงไหนครับ”

ส่วนของผู้บริหารท้องถิ่น อำเภอเขาวง “การลงไปดูพื้นที่หลังจากที่เอาแกนนำเข้ามารับการอบรมแล้วนี้ ในฐานะที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่นก็อนุมัติงบประมาณลงไปยังกลุ่มอาชีพต่างๆ ว่ากลุ่มอาชีพต่างๆ ที่ได้รับอนุมัติงบประมาณลงไปแล้วได้ทำตามที่เราเสนอเข้ามาหรือไม่ เสนอเอาไปแล้วต้องเอาไปดำเนินการอย่างจริงจัง แล้วได้ผลอย่างไร จะติดตามในเรื่องของงบประมาณเป็นหลักครับ ในเรื่องของกลุ่มอาชีพหรือว่ากลุ่มแกนนำที่ดำเนินการของงบประมาณเข้ามาแล้ว มาดำเนินการในหมู่บ้านในเรื่องของงบประมาณก็จะไปเพิ่มให้ในส่วนที่คิดว่าไม่พออะไรตรงไหน ในเรื่องของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตที่กลุ่มทำขึ้นมานั้น มีการจำหน่ายได้ผลเพียงใด เราจะติดตามอยู่อย่างนี้เรื่อยๆ ไปทุกกลุ่ม เรื่องงบประมาณในการส่งเสริมอาชีพจะตั้งไว้ทุกปี ปีละไม่ต่ำกว่า 3 แสนบาทครับ”

กำนันตำบลลูกสิงห์ อำเภอสหัสขันธ์ “สำหรับเรื่องของโครงการหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง บ้านเมืองน่าอยู่ เขตคุณธรรม ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ก็ได้ต่อเนื่องจากที่โครงการของรัฐบาลและก็ท่านผู้ว่าจังหวัดกาฬสินธุ์ มีนโยบายให้จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดอำเภอปลอดยาเสพติด อันนี้ก็เริ่มจากประชาคมถึง

ระดับอำเภอ ส่วนอำเภอก็ลงถึงระดับตำบล จากระดับตำบลลงถึงระดับหมู่บ้าน ส่วนหมู่บ้านก็ได้รับนโยบายจากท่านผู้ว่า หรือของนายกทักษิณ ชินวัตร ก็ได้ลงเวทีประชาคมแต่ละหมู่บ้าน ไปทุกหมู่บ้าน ส่วนผมรับผิดชอบในระดับตำบลเป็นคณะทำงาน ส่วนหมู่บ้านก็เรียกคณะกรรมการทุกฝ่ายให้ 10 ครุฑเรือน มีหัวหน้าคุ้ม และมีรองหัวหน้าคุ้มไปสวดแนม ดูแลคุ้มของตัวเองและมีการจัดเวรยามคุ้ม แต่ละคุ้มเป็นผู้รับผิดชอบ วันนี้ก็มี วันที่ 1 เวิร์คนไหน หัวหน้าคุ้มใด เวิร์คนใด ก็จะเปลี่ยนเรื่อย ๆ จัดกันอย่างนี้ไป การอยู่เวรยาม ก็เนื่องจากช่วงระบาดก็มีมากช่วงที่ลด ละอบาย मुख ก็เลยทำให้เป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เลยทำต่อเนื่องกันมาโดยตลอด ตั้งแต่หมู่บ้านปลอดยาเสพติด จนถึงหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง”

วิทยากร อำเภออมลาลาย กล่าวถึงรายละเอียดการจัดการเพื่อการรับผิดชอบร่วมกัน ดังนี้

1. ลด ละ เลิก อบาย मुख ทั้งปวง และเพื่อให้อำเภอแต่ละอำเภอปลอดยาอย่างยั่งยืนนะครับ เพื่อให้ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยเศรษฐกิจที่พอเพียง และมีการพัฒนาจิตใจคนโดยนำหลักคุณธรรมและพุทธศาสนา และพระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจในทางปฏิบัติ มีการพัฒนาสังคม ครอบครัว ชุมชน มีความรัก ความห่วงใยเอื้ออาทรต่อกัน มีความรับผิดชอบต่อชุมชนนะครับ มีการพัฒนาเศรษฐกิจ ให้ประชาชนอยู่อย่างมั่นคง เพิ่มรายได้หมายความว่า มีการออม การเพิ่มรายได้ในส่วนนี้ ต้องมีการเงินออมก่อน การออมไม่ใช่ว่าต้องออมมาก ออมวันละ 10 บาทก็ได้ เรามีมากออมมาก บางคนบอกว่าเรามีเท่านี้เราจะออมอย่างไร ถ้ามีน้อยก็ออมวันละ 10 บาท เป็นการสร้างนิสัยในการออมจากน้อย ๆ จะมากขึ้นเรื่อย ๆ และท่านบอกว่าถ้ามีเงินออม อย่างเช่น ถ้าออมกับธนาคารออมสินนะครับ ท่านบอกว่าถ้ามีใครมีเครดิตดีมีการออมตลอดทุก ๆ เดือน เดือนละ 1,000 บาทจนถึง 1 ปี และท่านให้เวลาไปกู้ยืมจากธนาคารออมสินให้เอาเงินออมประกันนี้แหละไปประกัน โดยเอาบัญชีเงินฝากตัวเองไปประกัน ซึ่งการดำเนินงานแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองของอำเภออมลาลายนั้น ได้นำนโยบายของทางจังหวัดมาปฏิบัติ โดยนายอำเภอได้จัดทีมงาน มีออก คำสั่ง ประกาศออกทีมงานว่าแบ่งงานกันทำว่าใครจะทำตรงไหน ส่วนไหน และเชิญวิทยากร นายอำเภอมาให้ความรู้กับราษฎรนะครับ ซึ่งในการ อบรมนั้น ในอำเภออมลาลายมี 8 ตำบลมี 3 เทศบาล ซึ่งเราก็ได้ทำการอบรมทั้ง 8 ตำบล และก็แยกไปเทศบาลอีก 3 เทศบาล 11 แห่งนะครับ ซึ่งผู้อบรมนั้น เราจะนำผู้นำในชุมชน ตัวแทนในแต่ละชุมชนแต่ละตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ โดยกฎเกณฑ์ เข้ามาอบรมตรงนี้ ซึ่งในการอบรมนั้นเราทำการอบรมทั้งหมด 3 วัน ในการอบรม หัวข้อในการอบรมนั้นเป็นหัวข้อการอบรมแบบกระบวนการ

วันแรกนั้น เราจะมีการอบรมเกี่ยวกับนโยบายแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง และมีการสร้างกฎกติกา ร่วมกันนะครับและช่วงบ่ายก็มี การอบรมปฏิบัติตามรอยพระโพธิบาทและมีการศึกษาสภาพอดีตและปัจจุบัน วันนี้คือวันแรก

ส่วนในวันที่ 2 นั้น มีการสภาพในอดีตและปัจจุบัน และส่วนในช่วงที่สองนั้น มีการดำเนินการฝันที่เป็นจริง หรือสร้าง Vision ให้กับผู้เข้าอบรม เช่น อบรมให้อยู่ด้วยคุณธรรม ในช่วงบ่ายเป็นการสร้าง ภารกิจ หรือเป็นข้อตกลงร่วมกันกับชุมชนที่เราได้จัดวิสัยทัศน์หรือฝันที่เป็นจริงขึ้นมา มาดำเนินการตามภารกิจว่าจะดำเนินการอย่างไรให้เป็นจริง และในช่วงสุดท้ายของวันที่สองนั้นคือการร่วมทำกิจกรรมร่วมโครงการ เราจะให้ผู้เข้าร่วมเสนอกิจกรรมร่วมโครงการแต่ละโครงการในหมู่บ้าน ของตนเองว่าในหมู่บ้านตนมีโครงการอะไรที่หมู่บ้านอยากได้ที่ขาด ให้เค้าเสนอมา ให้เสนอเป็นโครงการและเสนอกิจกรรมขึ้นมาเสนอต่อที่ประชุมโครงการ อบรม

ต่อไปในวันที่สาม เราจะเน้นในเรื่องความปลอดภัยชีวิตและเศรษฐกิจ จะมีธนาคารเพื่อการเกษตร และธนาคารออมสินมาให้ความรู้เกี่ยวกับการออม และช่วงบ่ายหัวหน้าสาธารณสุขจะมาให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณสุข เรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมและวัฒนธรรมโดยพระคุณเจ้านะครับมาให้ความรู้ และเราก็จะทำ

การบันทึก ไม่เกินตารางที่เราได้อบรมไม่เกินประมาณ 3 วัน จากผลที่เราทำการอบรมนะครับ ผลการดำเนินงานที่เราได้อบรมผ่านมา ทุกหมู่บ้านจะมีออกกฎข้อบังคับของหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน เพื่อจะลงโทษราษฎรเกี่ยวกับยาเสพติด ความไม่สงบนะครับภายในหมู่บ้าน ซึ่งกฎระเบียบข้อบังคับนั้นต้องผ่านเวทีประชาคมมาก่อน ซึ่งตั้งว่า 111 หมู่บ้านในอำเภอกมลาไสยนั้น ก็ได้ดำเนินการในส่วนนี้นะครับ

1. ได้มีการจัดทำแผนการพัฒนาหมู่บ้านของตนทุกหมู่บ้านนะครับ ซึ่งแผนนี้ก็ต้องผ่านประชาคมหมู่บ้าน และเพื่อที่จะเสนอให้กับองค์กรการกุศลท้องถิ่นเพื่อจะได้ทำการแก้ไขปัญหาคือไปนะครับ

2. จะให้ในแต่ละหมู่บ้านจะมีการจัดเวรยามอยู่ประจำทุกคืน เราจะอยู่ตั้งแต่ประมาณ 2 ทุ่มถึงประมาณตีหนึ่งนะครับ บางหมู่บ้านก็ประมาณตีสองนะครับ

3. เราจะไม่ให้มีการเล่นพนันในงานศพ ถ้ามีเราจะให้จับทันที เราจะไม่มีการผ่อนผันนะครับ คือในงานศพเราจะไม่ให้มีการเล่นการพนันเลย ถ้ามีแล้วมีคนแจ้งมา ถ้าเราทราบเราจะให้เจ้าหน้าที่ไปดำเนินการทันทีนะครับ และการพนันขี้ไฟก็จะไม่ให้มีด้วย จะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไปเฝ้าติดตามตลอดนะครับ

4. เราจะมีกิจกรรมเกี่ยวกับการลด ละ เลิกการดื่มสุรานะครับและพวกเราเอง เพื่อที่จะให้ราษฎรมีที่ยึดเหนี่ยว คือ เราจะให้ราษฎรแต่ละหมู่บ้านทำศาสนกิจ ในวันสำคัญ ๆ ซึ่งจะให้ประมาณเกินกึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน

5. ราษฎรจะมีการออมทรัพย์ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ หรือกับธนาคาร กองทุนต่าง ๆ เราจะให้ทุกครัวเรือนได้มีเงินออม อย่างที่พูดมาขั้นต้นว่า ไม่ใช่ว่าเราออมมาก เราออมวันละ 10 บาท 20 บาท เมื่อมีการสร้างนิสัยในส่วนนี้นะครับ เมื่อเราได้ดำเนินการรณรงค์การออมทรัพย์ ตามโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ตั้งแต่ตุลาคม 2545 ถึง มีนาคม 2546 เรามีสถิติว่า ครัวเรือนออมทรัพย์ ได้มีการออมรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเป็น 14,085 ครัวเรือน กรณีที่เป็นการออมทรัพย์ มีการออมทรัพย์ กรณีที่ยังไม่มีการออมทรัพย์ 261 ครัวเรือน นี่คือผลที่เราได้ดำเนินการโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองมานะครับ ซึ่งในส่วนของคุณะผู้วิทยากรผู้รับผิดชอบ ขอเสนอเพียงเท่านี้ก่อนครับ เป็นขั้นต้นแค่นี้ก่อนครับ

ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลโนนนาจารย์ กิ่งอำเภอนาคู “ผมขอพูดถึงเรื่องโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองที่เกิดขึ้นตอนนี้ผมคิดว่าโครงการนี้ดีแต่ก่อนนี้ก็ยังไม่ได้เท่าไร ผมพูดถึงบ้านผมเศรษฐกิจทุกอย่าง เมื่อโครงการของรัฐบาลจัดตั้งขึ้นมานี้ก็ถือว่า การอยู่ดีกินดีผ่านไปถึง 70% เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ครับ บ้านผมมีอาชีพทำนา แหล่งน้ำส่วนมากก็ไม่มีสัมปะทาน มีแต่ฝายเล็กๆ พอหน้าแล้งบ้านผมก็ปลูกถั่วลิสง แค่นี้เอาทุนจากโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ผมได้จัดการออมเงิน สมาชิกของผมมี 107 หลังคาเรือน ก็ออมเงินทุกหลังคาเรือนออมทุกเดือน ก็ถือเงินหุ้นกันให้ยืมไปลงทุนกันในหน้าแล้ง พอปลูกถั่วเสร็จ พอหน้าแล้งก็เกี่ยวข้าวและก็ทอผ้า ก็เอาเงินก้อนนั้น ที่ออมกันไว้มาลงทุน ถึงเวลากำไรก็เข้ากองทุนไปปันผลกันรอบปี พูดถึงเรื่องแผ่นดินธรรม การลักเล็กขโมยน้อยก็ไม่มีเพราะเราได้จัดเวรยามจัดเป็นคุ้ม เนื่องจากยาเสพติดบ้านผมทั้งหมด 7 คุ้ม จัดตั้งกรรมการคุ้มขึ้นมาประชุมกันว่าจะเอาอย่างไร รับผิดชอบแต่ละคุ้มแต่ละโซน เมื่อเกิดเหตุการณ์ไหนก็วิ่งหากัน สำหรับเรื่องของกลุ่มต่างๆ บ้านผมก็มี 4-5 กลุ่ม คือตลาดชุมชน ซึ่งผมก็ได้ถือหุ้น เพื่อว่าจะได้ไม่ต้องซื้อของผ่านพ่อค้าหรือจัดขายเอง พอสิ้นปีก็ปันผลและก็ชาวบ้านก็รู้ว่าการจัดรายจ่ายของแต่ละครอบครัวสิ้นปีจะมีบิลมา มีเช็คมา แค่นี้ประหยัดลง กำไรปันผลก็ได้คืน เกี่ยวกับเรื่องเยาวชนเดี๋ยวนี้แค่นี้ก็เลิกเกี่ยวกับ เรื่องยาเสพติด หันมาเล่นกีฬา ทางสภาตำบลก็จัดกีฬาขึ้นแต่ละปีทางตำบล และเราก็เราก็จัดนักกีฬาเยาวชนเข้าในแต่ละหมู่บ้าน ผมขอสรุปว่า โครงการนี้ดีครับ”

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ตำบลสายนางวัง กิ่งอำเภอนาคู เกี่ยวกับโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองนี้ก็วิธีปฏิบัติ ก็คล้ายๆ กันทำตามนโยบายของท่านผู้ว่า แต่ละลูกบ้านจะมีเทคนิคในการทำ สิ่งแรกก็ทำความเข้า

ใจกับชาวบ้านให้รู้จักกติกา รู้จักกฎระเบียบในการรวมกลุ่มครับ ตอนแรกก็จะหาตัวแทนก่อนแยกเป็นคุ้มเป็น หมู่ พอได้เป็นคุ้มเป็นหมู่แล้ว ก็มีการตั้งประธานคุ้ม มีรองหัวหน้าคุ้ม มีกรรมการคุ้ม แต่ละคุ้มมันจะทำการแข่งขันกันเอง ทางผมเป็นผู้นำคณะกรรมการกลางก็จะทำการดูแลให้นโยบายแนวทาง คือแล้วแต่หมู่บ้านครับ หมู่บ้านใหญ่ก็หลายคุ้ม อย่างบ้านผมนี้มี 4 คุ้ม คุ้มหนึ่งก็ 20 กว่าหลังเยอะครับ ก็มีกรรมการดูแลกันครับ พอทำความเข้าใจมันจะง่ายขึ้น รู้จักกฎ รู้จักระเบียบ ประสานงานง่าย หากกิจกรรมร่วม แล้วทุกอย่างอย่างที่ผมทำมาแต่ก่อนตั้งแต่ปี 45 เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่ ตั้งแต่เริ่มได้รับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านใหม่ๆ มีทำศูนย์สาธิตการตลาด และออมทรัพย์ทำควบคู่กันไป กิจกรรมร่วมและก็มีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน มีอะไรก็เอาศูนย์การศึกษาระดับตำบลมาลง แล้วก็เอาโครงการเกษตรพอเพียงโครงการพระราชดำริ เอายางรถยนต์มาปาด ครีวเรือนละ 6 เส้นมาปลูกผัก ข้างล่างจะทำเป็นบ่อคอนกรีต เลี้ยงปลาตก พอถ่ายน้ำเลี้ยงปลา ก็เอามารดผัก ปลูกผัก และพอตีมาเสริมกับโครงการแผ่นดินทองของท่านผู้ว่าต่อเนื่องกันมาก็ง่ายขึ้นหน่อย เวรยามก็จัดเป็นเวรยามจัดไว้วันตั้งแต่วันอาทิตย์ถึงวันเสาร์ หมุนเวียนกันครับ ผู้ตรวจเวรยามก็ตั้งคณะครูในโรงเรียน และก็อบต. คณะครู ผู้ช่วย คินละ 2 คนครับ หมุนเวียนกันครับ ส่วนแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองนี่ผมก็เห็นว่าดี ทำให้คนมีกิจกรรมร่วมกัน ถ้าหากน้อยต้องอาศัยทางวัดประสานลงไปทางวัด หรือนัดแนะไปทำกิจกรรมร่วมกันในวัด คือรวมกลุ่มกันให้ได้มันจะง่ายขึ้นครับ สำหรับผมก็คงแค่นี้ครับขอบคุณครับ”

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่ที่ 7 บ้านโนนสูง กิ่งอำเภอนาคู “ในส่วนของเรื่องแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง หลังจากที่ได้ทางจังหวัดมีนโยบายและก็ได้มอบภารกิจในส่วนของอำเภอ ตำบล ผมก็จะขอพูดในเรื่องในชุมชนในหมู่บ้านเลยก็ได้ดำเนินการเกี่ยวกับแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง หลังจากได้มีการอบรมประชาชนเกี่ยวกับ วัดพุทธประสงค์ เป้าหมายอะไรต่างๆ ก็ได้มีการดำเนินการคือ จัดกลุ่มประชาชนเป็นคุ้ม”

3. การออมเงิน

ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวถึงการออมว่า “เรื่องการออมนี้คล้ายๆ กับว่า ออมหาเงินมาเยอะๆ และสะสมหรือหาเงินมากๆ และฝากเยอะๆ นี่คือ แนวคิดการออมสมัยใหม่ แต่แนวคิดการออมสมัยเก่าเค้าไม่พูดว่าออม เพราะว่าเค้าบอกว่า ลดรายจ่าย ลดการบริโภค อย่าพูดเรื่องเงินนะเคยอยู่กินอย่างนี้ ชาวนาอยู่ตามบ้านนอกไม่มีเงินก็อยู่ได้เพราะเค้าบริโภคตามที่เค้ามี ในช่วงหลังซื้อผงชูรสมากขึ้น วัฒนธรรมช่วงหลังกินน้ำปลากันมากขึ้น ถ้ามีแขกมาเค้าเอาน้ำปลามาให้กินด้วยเพราะเค้ามีเงินมากพอที่จะซื้อน้ำปลามาให้แขกกินแล้ว นี่คือแนวคิดของการออม ไม่ต้องพูดเรื่องการออมเพราะไม่รู้ว่าจะออมอะไรให้พูดถึงว่า ลดการบริโภค การบริโภคนี่คือในสภาวะที่เค้าเคยอยู่อย่างไรเค้าก็อยู่อย่างนั้น พ่อแม่เคยพาอยู่อย่างนี้ก็อยู่อย่างนี้ การลดการบริโภคไม่ใช่ว่าลดที่ตัวเองมี เช่น ที่บ้านเลี้ยงปลาพ่อแม่บอกว่าให้จับปลาวันละ 5-6 ตัวให้ลดลงเหลือ 2 ตัว คือสิ่งที่มีก็กินไป คือลักษณะอย่างนี้ไม่เกี่ยวกับเงิน รัฐบาลบอกให้เรียนฟรีก็พอแล้วเพราะตอนนี้พ่อแม่ต้องหาเงินส่งลูกเรียน และก็ในส่วนที่ฟุ่มเฟือยนอกจากสบู่ แชมพู น้ำปลาพุดต่างๆ คนที่อยู่ตามนา 5-10 ปีเข้ามาเค้าไม่จนนะพวกที่จนคือ พวกที่อยู่ในหมู่บ้าน และพวกที่อยู่ในชุมชนเมืองยิ่งจนกว่านั้นอีกเพราะคนที่อยู่ในชุมชนเมืองมันไม่มีความเอื้ออาทร

ผู้ใหญ่บ้านหัวนาคำ ยางตลาด “เราเริ่มจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีทุกหมู่บ้านในตำบลหัวนาคำ ชาวบ้านมาร่วมกลุ่มเป็นกลุ่มสัจจะออมทรัพย์กันทุกเดือนและได้งบประมาณจากอบต. มาสนับสนุนหมู่บ้านละ 2 หมื่นบาท ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น โดยทุนของตัวเองบ้าง อบต. บ้าง อย่างกลุ่มบ้านดงกลางตอนนี้มีเงินสัจจะ 1 แสนกว่าบาท พยายามทำอะไรหลายๆ อย่างปล่อยให้ลูกเงินบ้าง กู้ซื้อปุ๋ยบ้าง”

ผู้นำกลุ่มอาชีพ อำเภอห้วยเม็ก “ผมในนามประชาชนมี 117 หลังคาเรือน ผมได้อธิบายให้ชาวบ้าน ออมให้ได้อย่างน้อย 90% ของครัวเรือนตามนโยบายของผู้ว่าฯ ก่อนหน้านั้นกลุ่มเป็นแค่นามธรรม เพราะมี กลุ่มเฉยๆ ครัว แต่เดี๋ยวนี้เป็นรูปธรรมแล้ว เกิดการตื่นตัวขึ้นมาทันทีครับ ตื่นขึ้นมาทันทีจากคนที่เอาหูไปนา เอาตาไปไร่ ก็มีความตื่นตัวให้ความร่วมมือกับกลุ่ม ปี 44 มีเงินอยู่ 2 พันกว่าบาท เดี่ยวนี้มีเงินอยู่ 4 หมื่น กว่าบาท โดยการออมแต่ละเดือน”

พัฒนาชุมชน อำเภอเขาวง “จังหวัดจะรับนโยบายจากท่านผู้ว่ามาและจะมีการรณรงค์การออมทรัพย์ ในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการออมทรัพย์เพื่อการผลิต ออมทรัพย์ของกองทุนหมู่บ้าน ก็เกิดการออมและก็มีกลุ่ม อาชีพต่างๆ เราก็จะไปรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในส่วนตรงนี้ อย่างน้อยๆ ก็ประมาณ 90% ขึ้นไปในส่วนของ อำเภอเขาวง เดือนนี้จะได้การออม 95.98% ของครัวเรือนทั้งหมดในอำเภอเขาวง ก็ไปประชาสัมพันธ์ในส่วน นี้ และได้เป็นวิทยากรประจำอำเภอด้วย “

4. และออมทรัพย์เพื่อเป็นเครื่องมือเข้าสู่แหล่งทุน เป็นการปรับวิธีเข้าหาวิถี ซึ่งยึดหลักการพึ่ง พาดตนเองให้สามารถอยู่ได้ในสังคมโลกาภิวัตน์ โดยมุ่งไปที่การกำหนดและดำเนินการสนับสนุนส่งเสริมให้ ประชาชนมีการออมเงิน โดยได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะให้ครัวเรือนมีบัญชีเงินออมให้ได้ร้อยละ 90 ของครัว เรือนทั้งหมด โดยมีกลยุทธ์ คือ การออมทรัพย์เพื่อใช้เป็นหลักประกันการกู้เงิน จนทำให้เกิดการออมเงินของ ประชาชนมากขึ้น ดังคำตอบการสัมภาษณ์ของพัฒนากร อำเภอสมเด็จ ดังนี้

“โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ในส่วนที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสมเด็จรับผิดชอบคือ การส่งเสริมการออมทรัพย์และการส่งเสริมอาชีพ ในฐานะผู้ส่งเสริม ผู้สนับสนุน ผู้ประสานงาน การออม ทรัพย์ทางอำเภอสมเด็จอยู่ที่ 99.17 เปอร์เซ็นต์ ที่ออมแล้วมีประมาณ 11,200 ครัวเรือนทั้งหมด ยังไม่ออม ประมาณ 100 ครัวเรือน และก็คิดว่าจะให้มีการรณรงค์การออมครบ 100 เปอร์เซ็นต์”

ผู้นำชุมชน อำเภอร่องคำ ก็ยืนยันในเรื่องดังกล่าวว่า “พอเริ่มมีนโยบายแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เข้ามาปรากฏว่าทุกวันนี้ ผลชี้วัดปรากฏออกมาอย่างชัดเจนว่า ประชาชนสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการออมเพิ่มขึ้น ทั้งกลุ่มมีสมาชิกทั้งหมด 338 คน รวมกลุ่มแล้วมีเงินออมรวมกันเดือนละ 8-9 พันบาท ตั้งแต่ประกาศใช้ตำบล หมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ชาวบ้านสมาชิกรู้จักออมทรัพย์ รู้จักประหยัด หา ทรัพย์ได้ใช้ทรัพย์เป็นนำเงินฝาก บางคนก็จาก 50 บาท ก็เป็นเดือนละ 100 บาท 200 บาท นำเงินออมเข้า มาออม บางคนก็ 500-600 บาทแล้วแต่ตามอัตภาพของแต่ละครอบครัวของสมาชิก”

ผู้ใหญ่บ้านและประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีประจำตำบล อำเภอเขาตาล กล่าวถึงขั้นตอน การออม และการเข้าถึงแหล่งทุนไว้ดังนี้ “เป้าหมายของจังหวัดว่าทุกหมู่บ้านจะต้องมีกลุ่มออมทรัพย์ มีกลุ่ม สัจจะของตัวเองทุกหมู่บ้านมีข้อบังคับกลุ่ม แต่จะสมัครเงินสัจจะอย่างไร หมู่บ้านเราสมัคร 20 บาท ครั้งแรก คนละ 100 บาท เดือนต่อมา 20 บาท หรือ 50 บาท ถ้าคนไหน 50 บาทก็ 50 บาทตลอด แล้วการกู้ยืมของ สมาชิกต้องปล่อยกู้บ้าง มติที่ประชุมว่าดอกเท่าไร ดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน ก็ตกลงกับสมาชิกกลุ่ม มี เงินปันผลให้กับสมาชิก มีเงินช่วยเหลือสังคม คืนสู่สังคม และก็คำตอบแทนคณะกรรมการบ้าง 10 หรือ 5 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่คืนสังคมด้วยการช่วยเหลือเด็กกำพร้าหรือเด็กยากจน ผู้สูงอายุเป็นสวัสดิการให้ไปเลย คนละ 500 บาท โดยทางคุ้มคัฒมาเลยว่ามีผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากส่วนราชการ เด็กกำพร้าที่ไม่ได้ รับการช่วยเหลือจากส่วนราชการมีกี่คน”

วิทยากรประจำกลุ่มของตำบลบ่อแก้ว ถึงอำเภอนาคู ยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเพิ่มเติมว่า “อันนี้ มันได้ฝังเข้าไปในหมู่บ้าน กลุ่มต่างๆ มันได้เกิดขึ้นแล้ว อย่างเมื่อวันสองวัน ไหนจะกองทุนหมู่บ้านต้องมา เกี่ยวข้องกับตรงนี้ด้วย คณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็นกองทุนอาชีพ ฉะนั้นเราได้ฝึกคนไปแล้ว คือผมคิดว่าชาว

บ้านจะเป็นลักษณะประชาคมได้ระดับนั้น ตั้งกฎกติกาตนเอง อย่างบ้านที่ผมอยู่ที่นี่แรกเก็บดอกเบี้ยของกองทุนหมู่บ้านร้อยละ 1 บาท ที่น้ำมันไม่พอค่ากระดาด ค่าใช้จ่ายอะไรต่างๆ เดิมทีคิดว่า เราแค่เอามาแบ่งกัน เอาความคิดมีอยู่แค่นั้น พอเก็บร้อยละบาท มาขึ้นร้อยละสองบาทยังไม่พอในการดำเนินการ ซึ่งชาวบ้านยังไม่คิด เรื่องงบดำเนินการนี้เลยที่แรก ใครทำก็ทำเพื่อหมู่บ้าน แต่พอคราวนี้มีค่าใช้จ่ายขึ้นมา ค่าสามารถแยกบัญชีและค่าใช้จ่าย และแบ่งส่วนหนึ่งไปเป็นสาธารณประโยชน์ และเป็นกองทุนส่วนที่เป็นกองทุนก็มี และก็มีศูนย์สาธิตการตลาด ทำให้หลายหมู่บ้านมีกำไร และสามารถนำไปบำรุงสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้านได้ เช่น หมู่บ้านศรีราช หมู่ 8 มีทุนที่จะสร้างสำนักงานเพิ่มขึ้นปีนี้เกือบ 6 หมื่นบาท จากปีผลเงิน เงินเหลือจากกองทุนต่างๆ แล้ว ร้านค้าซื้อของในหมู่บ้านแทบจะปิดหมดเลย ค่าถือว่า อย่างหมู่บ้านมีทุนที่จะสร้างเพิ่มขึ้นจะปีผลจากการเหลืออะไรต่างๆ ร้านค้า เดียวนี้ในหมู่บ้านแทบจะปิดหมดเลย โดยเฉพาะหมู่บ้านศรีราช หมู่ 8 ซึ่งสมัยก่อนนี้อยู่ที่กุฉินารายณ์ อยู่ตำบลบ่อแก้ว ซึ่งผมไม่คาดคิดมันเป็นลือคเล็ก ๆ ประสบความสำเร็จอย่างสูงเลยครับ”

นักพัฒนาชุมชน 6 สังกัด สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอวังคำ “โครงการสินเชื่อเพื่อการพัฒนาชนบท ซึ่งธนาคารออมสินกับธ.ก.ส. จัดสรรงบประมาณให้ นี่คือข้อดีที่เราเข้าไปส่งเสริมจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ถ้ากลุ่มไหนต้องการเงินไปทำธุรกิจหรือส่งเสริมการประกอบอาชีพของสมาชิกกลุ่ม ก็สามารถกู้ได้ 5 เท่าของเงินออมสัจจะ โดยไม่มีหลักทรัพย์ โดยนำสมุดเงินรวมของกลุ่มออมทรัพย์มาค้ำประกันธนาคารได้ 5 เท่าและก็จุดที่ว่าสำเร็จของกลุ่มที่ไปส่งเสริมก็มีอยู่ 4 กลุ่มที่กู้เงินธนาคารเอาไปให้สมาชิกได้กู้ไปเพื่อประกอบอาชีพอีกช่วงหนึ่ง ซึ่งเป็นโครงการที่ดีตัวหนึ่งนะครับ อันนี้คือแนวทางที่พวกผมเข้าไปส่งเสริมในฐานะที่เป็นสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ นะครับ”

ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “....เราคงไม่ปฏิเสธการเปลี่ยนแปลง หรือการที่มันจะเข้ามาแต่ต้องปกป้องตัวเอง ต่อมาก็พัฒนาเงินออมไปเชื่อมโยงกับสิ่งที่มีหรืออาชีพที่ชาวบ้านทำ โดยใช้การจัดการเข้ามาช่วย โดยการจัดการสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น แต่ต้องจัดการให้เป็น เช่น กลุ่มทอผ้า ปกติทำคนเดียวอยากทำก็ทำพอรวมกันเป็นกลุ่มออมทรัพย์ ลงทุนลงแรงกัน เราจะไม่ขายไม่ได้เพราะเป็นหุ้นส่วน เศรษฐกิจเคื่อก็ขายตัว ขายก็ ขายการทอ ขายสายการค้า ขายที่ตัวเองทำ ที่นี้ทำได้แต่ปัญหาเคื่อก็มีอยู่ว่า ถ้าเคื่อกทอได้แล้วตลาดใครซื้อกลับสู่ปัญหาที่ส่งผลถึงกลุ่มอาชีพ ถ้าถามว่าเรามาถูกทางหรือไม่ ถูกทางที่สุดและเริ่มเป็นรูปเป็นร่างก็ช่วงนี้แหละ....”

5.4.1 ปัจจัยทางสังคม

ปัจจัยทางสังคมที่ทำให้จังหวัดกาฬสินธุ์สามารถเอาชนะความยากจนได้ คือ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เอาใจใส่เสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นนักพัฒนาและกล้าที่จะตัดสินใจ มีความจริงจังในการทำงานและการเข้าถึงประชาชน เพื่อกระตุ้นประชาชนให้กล้าคิดกล้าทำ นั่นคือ ผู้นำเข้มแข็ง ระบบเข้มแข็ง ทุกระดับเข้มแข็งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเอาชนะความยากจนได้ สนับสนุนโดยคำตอบการสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน อำเภอสมเด็จ ดังนี้ “ซึ่งโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ก็เป็นหน้าที่หนึ่งที่ผู้นำท้องถิ่นต้องนำโครงการเหล่านี้ไปสนองเพื่อให้ชุมชน ให้ประชาชนในตำบล ในหมู่บ้านของตนเอง ให้มีการจัดกลุ่มประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายในชุมชน จัดให้มีการออมในชุมชน ให้มีกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และก็ลดอบายมุขและกีดรายจ่ายต่างๆที่ไม่เกี่ยวข้อง และก็เป็นผู้ที่ติดตามและนำพาชุมชน ประชาชนในชุมชนตัวเองให้เข้มแข็ง ตลอดจนสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง”

ประธานกลุ่มทอผ้าลายเกร็ดเต่า อำเภอสมเด็จ กล่าวถึงความสำคัญของผู้ว่า “เป็นจุดยืนให้พี่น้องประชาชนในหมู่บ้าน ถ้ามีหลักแหล่งหรือมีผู้นำที่เข้มแข็งก็จะพาสมาชิกไปถึงจุดหมายปลายทาง”

ชาวบ้าน อำเภอท่าคันโทก็ยืนยันเช่นเดียวกันว่า “ความเอาจริงเอาจังของผู้ว่า ใครก็ตามที่จะประสบความสำเร็จ คือ ต้องทำจริงหรือต้องทำอย่างนี้”

นอกจากนี้การที่จังหวัดกาฬสินธุ์ประกาศเป็นจังหวัดปลอดยาเสพติด ยังเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเอาชนะความยากจน เพราะในเมื่อสามารถปลอดยาเสพติดได้ ความยากจนก็ต้องเอาชนะได้เช่นกัน ดังที่รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อ.กมลาไสย กล่าวว่า

“การประกาศเป็นอำเภอ แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เพื่อเอาชนะความยากจน ตรงนี้จะเกิดขึ้นได้ ต้องเกิดขึ้นทั้งหมู่บ้านและทุกครัวเรือนของจังหวัดกาฬสินธุ์ จะต้องเป็นหมู่บ้านเป็นครัวเรือนที่ปลอดยาเสพติดก่อน ซึ่งถ้าสามารถปลอดยาเสพติดได้ ก็จะสามารถเอาชนะความยากจนได้”

การปกครองแบบพี่น้องซึ่งเป็นแบบฉบับการทำงานในชนบท นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถช่วยให้การทำงานเป็นถ้อยทีถ้อยอาศัย ร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อ.กมลาไสย ที่ว่า

“จะอย่างไรให้จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดปลอดยาเสพติด และเป็นจังหวัดแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ลักษณะการทำงานนี้ทางจังหวัดกาฬสินธุ์ถ้าจะพูดแล้วมันเป็นการปกครองแบบชนบท คือแบบพี่น้องกัน หรือแบบเพื่อน สามารถสื่อและติดต่อกันได้ง่าย สามารถรู้ว่าครัวเรือนนี้ ท่านมี ท่านทำ ท่านประกอบอาชีพอะไร”

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางสังคมอื่นๆ เช่น ชุมชนมีความรักความสามัคคีสามารถเอาชนะความยากจนได้ การสร้างและขยายเครือข่ายระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาอาชีพ และการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวถึงความเสียหายในการมียาเสพติด

5.4.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ คือ การส่งเสริมอาชีพ ตามนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของพัฒนากรอำเภอ อำเภอนามน ที่ว่า

“การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะ OTOP เป็นตัวที่จะทำให้ประชาชนของเรามีรายได้เพิ่มจากเดิมนั้นจะมีรายได้จากการทำการเกษตร ทำไร่ ทำสวน แต่พอมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นมาทำให้ประชาชนของเราได้มีการใช้ความรู้เดิม ความรู้ดั้งเดิมที่เรียกว่าภูมิปัญญา ผลิตภัณฑ์ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นมา ให้ประชาชนมีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น”

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น เมื่อมีรายได้เสริมจากกลุ่มอาชีพ ต้องรู้จักออมและรู้คุณค่าของการออมเงิน การเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามการพนันและยาเสพติด สมาชิกกลุ่มอาชีพควรรู้ในการบริหารจัดการเพื่อความเข้มแข็งของกลุ่ม ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ การออมความร่วมมือ การจัดการและทรัพยากรธรรมชาติกับทรัพยากรทางวัฒนธรรม

5.4.3 ตัวชี้วัด

ผลการพัฒนาเอาชนะความยากจน พิจารณาจากดัชนี 3 ตัวสำคัญ คือ

1. การออม จำนวนครัวเรือนไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ต้องมีเงินออม เพราะการออมทำให้ไม่จน โดยไม่ผ่านการฝึกพัฒนาจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจที่ทำให้ไม่จน ไม่จนปัญญาและไม่จนเงิน

2. การลด ละ เลิกอบายมุข พิจารณาจากคดีที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ซึ่งลดลงและการไม่มีการพนันในงานศพ

3. กฎหมู่บ้าน ที่สร้างขึ้นมาจากความร่วมมือของประชาชนและยอมรับจากฝ่ายราชการ เพื่อให้ใช้ในการควบคุมหรือเป็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรม

ผู้ช่วยสาธารณสุข อำเภอร่องคำ “เสร็จแล้วท่านก็จะให้ตัวชีวิตของงานมาให้ ก็ทางด้านเศรษฐกิจต้องมีแบบนี้ทางด้านสังคมต้องมีแบบนี้ นอกจากนั้นท่านยังให้ไปคิดต่อเองในส่วนของแต่ละงานนั้น ยกตัวอย่างเช่น ทางด้านสาธารณสุขของผมนั่น ทางด้านสุขภาพก็ต้องกำหนดตัวชีวิตขึ้นมาว่า ด้านสุขภาพ ด้านอาหาร ด้านการออกกำลังกาย ด้านโรคเอดส์ ด้านยาเสพติด เป็นต้น”

กำนันตำบลดงพุง อำเภอดอนจาน “เกณฑ์ชีวิตของเราที่ตั้งไว้ ที่อำเภอได้ตั้งไว้มีประมาณ 10 ด้านนะครับ คือ

1. การเล่นการพนัน ที่ไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย เช่น การพนันชนไก่ การพนันในงานศพ การพนันบุญบั้งไฟ หรือแข่งขันบั้งไฟในหมู่บ้านอย่างนี้ไม่มีนะครับ
2. เป็นหมู่บ้านที่ออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อไว้ใช้ลงโทษราษฎรที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อบายมุข การพนันและก่อความไม่สงบในหมู่บ้าน กฎระเบียบ ข้อบังคับดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากเวทีประชาคมของหมู่บ้านด้วย
3. มีการออมทรัพย์ทุกรูปแบบ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของครัวเรือนที่มีในหมู่บ้าน
4. ครัวเรือนที่ตกเกณฑ์รายได้ไม่น้อยกว่า 2 หนึ่บาท ต้องมีการออมหรือเป็นสมาชิกสินเชื่อของ ธกส. หรือกลุ่มอาชีพที่ตั้งขึ้นใหม่เพื่อการประกอบอาชีพตามความประสงค์
5. ประชาชนในหมู่บ้านต้องมีการปฏิบัติศาสนกิจ เข้าวัดฟังธรรม หรือร่วมกันปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนา มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน
6. มีการจัดทำความสะอาดหรือความเป็นระเบียบเรียบร้อย ภายในหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง อันนี้ก็ได้ทำทุกตำบล ได้ดำเนินการมา
7. มีการอยู่เวรยามหมู่บ้าน เพื่อปลอดจากอาชญากรรมและปลอดยาเสพติดอย่างเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง
8. ประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันลงประชามติ ก่อนที่จะประกาศประชาชนต้องลงประชามติประกาศเป็น หมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองตามเอกสารที่ได้แนบมา เป็นเอกสารที่แต่ละหมู่บ้านได้ประกาศ ลงนามประกาศเป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ที่จะมอบให้ท่าน
9. ชุดปฏิบัติการประจำตำบลของอำเภอ ต้องให้ความเห็นชอบในการประกาศเป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองทุกระดับอำเภอต้องไปประเมินผลตามเอกสารที่ได้มอบให้ท่านและชุดประเมินผลได้มอบให้แล้วนะครับ

ประธาน กพสม. หมู่บ้านที่ 11 ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ “ถ้าพูดถึงผลสัมฤทธิ์ก็ต้องมองถึงตัวชีวิต ตัวชีวิตของเราที่สำคัญตามที่เรามา เป็นนโยบายของรัฐบาลใหญ่ ๆ ก็มีอยู่ 4 ตัว

ตัวชีวิตตัวแรก ก็คือเรื่อง ประชาชนมีงานทำชัดเจนจริง ๆ มันเริ่มต้นตรงนี้ ใช่ครับ ถ้าถามว่าเพิ่มขึ้นอย่างไร การเกษตร เทศบาลให้เงินสนับสนุนให้กับชุมชน ชุมชนละ 2 หนึ่บาท นั่นคือปัจจัยที่รัฐบาลได้สนับสนุนก่อให้เกิดอาชีพ นี่คือนโยบายตัวที่หนึ่ง

ตัวชีวิตตัวที่สอง ก็คือการลด ละ เลิกอบายมุข ถ้าเห็นได้อย่างชัดเจนจะมีตัวชีวิตอยู่ 3 ตัว ก็คือตัวที่หนึ่งก็คือ การพนันจะไม่ให้มีเด็ดขาด อันที่สองก็คือเรื่อง บั้งไฟเล่นการพนันเหมือนกันจะไม่ให้มีการพนันอีกสิ่งหนึ่งก็คือ ไก่ชนที่นโยบายเชื่อมโยงมา ถ้าจะเล่นต้องไปเล่นที่บ่อนที่มีการพนันอย่างถูกต้อง

ตัวชีวิตตัวที่สาม ก็คือ การออม คนเราถ้าอยากจนจริง ๆ คงมีเงินออม เดือนสิงหาคม 2546 ที่เก็บข้อมูลไว้มี 8,672 ครัวเรือน ยังไม่มีการออมเพียง 170 ครัวเรือน ซึ่งความจริงก็เป็นไปได้ความจริงที่เป็นไปได้ เฉลี่ยเงินออมจะอยู่ที่ 176.77 บาทต่อครัวเรือน อันนี้คือตัวเลข และเป็นเงินออมทั้งหมดของอำเภอสหัสขันธ์นี้ 747.70 บาททั้งหมดทุกครัวเรือน 8 พันกว่าครัวเรือน

ตัวชีวิตตัวที่สี่ ก็คือเรื่อง ต้องเชื่อมบูรณาการ เพิ่มเงินออมเพื่อให้เงินยืมเพิ่มขึ้น

ห้วยเม็ก “ถ้าใครดื่มสุราและทะเลาะวิวาทกัน เค้าจะมีการปรับปรับ ซึ่งผมเป็นกรรมการคอยพิจารณาอยู่ครับ และก็มีทาง อบต. มีการนัดประชุมชาวบ้านด้วย เดียวนี้มีโครงการเลิกสูบบุหรี่

อำเภอตอนจาน “คืออย่างนี้ครับ ทางหมู่บ้าน ตำบลก็ได้ตั้งกฎระเบียบขึ้น ถ้าหมู่บ้านได้มีการจัดงานบุญงานประเพณี ห้ามให้มีการนำสุราไปจำหน่ายแจกจำหน่ายในสถานที่จัดงาน นอกจากที่ร้านจำหน่ายโดยเฉพาะ นอกจากนั้น ยังมีการรณรงค์และก็ประกาศขยายผลไปทุกหลังคาเรือน ได้มีกฎระเบียบข้อบังคับไปทุกหลังคาเรือน บอกลูกสอนหลานว่านั่นคือ กฎระเบียบหมู่บ้านตำบล หลังจากนั้นมารู้สึกว่าบ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปเยอะไม่ว่าจะเป็นเด็กวัยรุ่นเคยกินเหล้า เคยสูบบุหรี่ก็ลดลง เนื่องจากหมู่บ้านมีกฎระเบียบ เช่น ยิงปืนกลางบ้านก็ปรับไม่ต่ำกว่า 500 บาท ทะเลาะวิวาทชกต่อยกันก็ปรับไม่น้อยกว่า 2 พันบาท ถ้ามีงานเทศกาลประจำปีและมีเด็กวัยรุ่น หรือผู้ที่เมาขอบอละวาดชกต่อยกัน จนที่จัดงานเสียหาย จนกระทั่งมหรสพก็ไม่สามารถแสดงได้ ผู้ร่วมกันกระทำความผิดต้องใช้จ่ายค่าเสียหายทั้งหมดให้ผู้จัดงาน ระเบียบนี้จัดส่งให้ทั้งหมดทุกหลังคาเรือนได้เข้าใจ เดียวนี้มีงานบุญไม่มีการตีกัน นอกจากนั้น ยังทำคุมขังเคลื่อนที่เป็นกรงเหล็กเป็นการปรามจะได้กลัวว่า กำนันเองจริงแล้วพวกเราอย่ากินเหล้าอย่าตีกันนะ ตำบลคงพยามสร้างคุมขังเคลื่อนที่ 2 ที่ เค้าก็จะจัดวันลอยกระทงว่า ประกาศว่า ตำบลคงพยามมีกฎระเบียบข้อบังคับและมีคุมขังเคลื่อนที่ เดียวนี้นักเรียน นักเลงด เกือบจะไม่มีคำว่านักเลงแล้ว ทางอบต. และทางฝ่ายปกครองก็เชิญนักเรียนมาเล่นกีฬา มีงบประมาณสนับสนุนหมื่นบาทสองหมื่นบาทเพื่อให้กำลังใจ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดปัญหาขึ้นไม่ว่าจะเป็นรถมอเตอร์ไซด์เสียงดังปรับ 500 บาท ตอนนี้ในตำบลก็รู้สึกว่ามีกฎระเบียบ ทุกคนถือปฏิบัติก็ได้ผล เพราะได้ผลพ่อแม่ก็สบายใจ ลูกไปไหนไม่ต้องคิดไม่ต้องกังวล ก็มีสิ่งนำเสนอเท่านั้นครับ

“ส่วนตำบลผม ถ้าเด็กวัยรุ่นหรือผู้ใหญ่ใช้มอเตอร์ไซด์เสียงดัง ผมจะประกาศและก็ให้เบอร์โทรศัพท์ชาวบ้านและเยาวชนทุกคน ว่าบ้านก้านหรือผู้ใหญ่บ้านให้โทรมาแจ้งจะเปิดโทรศัพท์ไว้ตลอด 24 ชม. จะไปร่วมกันนะให้ลูกหลานว่า อย่าไปทำนะ อย่าไปเล่นนะ เค้าตั้งกฎระเบียบขึ้นมา เป็นตัวอย่างคือรายหนึ่ง พ่อซื้อมอเตอร์ไซด์ให้ลูกขี่แข่งกันประมาณ 6 ทุ่ม ด้วยความเร็วจัดมอเตอร์ไซด์มันไปเกาะกัน ถลาไปชนต้นไม้ตายคาที่ หลังจากวันนั้นมา กฎระเบียบข้อบังคับก็ประกาศใช้ร่วมกัน รู้สึกว่าไม่มีเสียงดังแม้แต่คนเดียว”

อำเภอท่าคันโท “เอาหลักของความเป็นจริง เอาหลักความสงบสุขในสังคมเป็นพื้นฐาน จะมีการปรับกันนะครับ อย่าง อบต.คุณสมบุรณ์ ปรับ 5,000 นะครับ ถ้าคุณไม่เสียค่าปรับจะถูกสังคมวิพากษ์วิจารณ์ ถูกกดดันโดยสังคมนะครับ โดยที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่ง จะต้องไปเป็นผู้ชี้แนะหรือชี้แนะเรื่องนี้ข้อกฎหมาย ไม่มีใครชี้แนะ มันเป็นกฎกติกาที่เป็นอยู่ เพราะฉะนั้น กฎ 15 ข้อ ของชุมชนที่ดี นำมาเป็นกฎของตำบล นำมาเป็นกฎของอำเภอก็ดีนี้ นำมาจากชุมชนทั้งหมด 50 กว่าชุมชนของท่าคันโท มันเป็นข้อบังคับ และปฏิบัติได้ผลด้วยนะครับ เรื่องของการขึ้นโรงขึ้นศาลเรื่องของการที่จะมาถึงตำรวจมันจะมีคณะกรรมการผู้ที่ตั้งขึ้นนี้แหละครับกรณีเป็นผู้ไกล่เกลี่ยปัญหา ถ้าไกล่เกลี่ยไม่ได้จริง ๆ กรณีนี้ก็จะถึงตำรวจ ถึงโรงถึงศาล”

“เช่น ถ้ามีคนยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด หรือค้าขายยาเสพติด เค้าจะลงโทษ ห้ามรับเงินกองทุนของหมู่บ้าน ห้ามรับสวัสดิการหมู่บ้านไปทั้งสิ้น นี่คือข้อปรับ หรือข้อลงโทษอีกวิธีหนึ่ง นอกจากที่พูด ก็จะมีข้อนี้ด้วย

จากระดับตำบล ระดับอำเภอ ก็มีข้อนี้ด้วย เช่น ถ้าคนนี้ฝ่าฝืนกฎ ห้ามให้หัวส่วนราชการช่วยเหลือในทุกด้าน เพราะฉะนั้นเราก็จะมีบทลงโทษในด้านของสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยครับ มีกฎและมีข้อชี้ตราบนี้ด้วย”

“กฎของหมู่บ้าน ปรับจริงทำจริง แล้วเค้าก็จากประชาคมของชาวบ้านในหมู่บ้านแล้วนี่ ชั้นที่สองที่เค้าใช้เป็นข้อบังคับของหมู่บ้านแล้วว่า ข้อบังคับ ข้อบัญญัติของชุมชน ตั้งปฏิญญาร่วมกันว่ากฎอันนี้ต้องปฏิบัติจริง เพราะจะช่วยแก้ปัญหาสมัยนี้ก็คือ มีงานบุญ งานทาน แล้วทะเลาะเบาะแว้ง ตีฆ่ากัน หมอลำก็ไม่ฟังอะไรอย่างนี้ครับท่านอาจารย์ครับช่วยแก้ปัญหาได้มากในเขตอำเภอท่าคันโท จริงจัง เราทำจริงนะครับ ทั้งหมู่บ้าน ประชาคม ประชาคมเหมือนเป็นตัวแทนหมู่บ้านทุกคนยอมรับ ถ้าใครทำผิดทำอะไร กำหนดไว้อยู่แล้ว

ขออนุญาตนะครับ เพราะความเป็นธรรม กฎประการแรกที่เราเห็นได้ชัด การดำเนินการตามกฎหมาย ถ้าหลุดออกมาแล้วจะดำเนินงานตามกฎหมาย ประการที่สอง ไม่ต้องแจ้งประโยชน์อะไรที่จะได้รับ อะไรก็ตามที่เป็นสงเคราะห์คงจะลดไป”

“การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนที่นี้ พี่น้องประชาชนแต่งตั้งขึ้นนี้ ผมเองถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้สังเกตการณ์ในเขตเทศบาลที่เป็นชุมชน ปัญหาที่ท่านถามว่าขนาดประชุมกันแล้ว แล้วมีการลอบหน้าปิดจมูก คืออย่างนี้ไม่มีครับ เพราะว่า ผลที่ตั้งขึ้นมันเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ให้ชุมชนรับรู้ว่าเป็นความผิดนะ แต่เดี๋ยวนี้ถ้าจะลดราคาต่ำลงไป ถ้าจะลดราคาต่ำลงไปกว่านี้ต้องประชุมชาวบ้านก่อนว่าจะลดให้คุณหรือไม่ พอถึงตอนนี้ผู้กระทำผิดยอมรับไปโดยปริยายว่า ที่ทำผิดนี้ไม่ได้เป็นญาติกับคนนั้นคนนี้ไม่มีครับ และอีกอย่างที่สำคัญนะครับ ที่เค้าคนภายนอกมาทำผิดกฎหมายหมู่บ้าน เค้าก็บอกว่าไม่ใช่กฎหมาย คุณจะมาตัดสินได้อย่างไรว่าผมทำผิดอะไร นี่เป็นความผิดไม่เห็นเป็น ข้อกฎหมาย มีระเบียบวิธีปฏิบัติตามที่สังคมยอมรับ คณะกรรมการก็เห็นว่าเวลานี้ ข้อกฎหมายเป็นกฎสังคมที่ยอมรับ ถ้าจะพูดเรื่องข้อกฎหมายยอมไปสถานีตำรวจ แต่เนี่ยถ้าเรามาประนีประนอมกัน พูดกันด้วยเหตุด้วยผลว่า เวลานี้สังคมที่นี้เค้าทำกันอย่างนี้ แน่نونเค้าจะต้องส่งตัวไปหาเจ้าหน้าที่ตำรวจ ถ้าถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไปผิดกฎหมายชุมชนอะไรครับ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินการตามเงื่อนไขที่วางไว้ ขอขอบคุณครับ

ไม่มีข้อยกเว้นทางกฎหมาย ทุกคนเสมอภาคกัน ยกตัวอย่างว่า ถ้าระหว่างหมู่ที่ 1 กับหมู่ที่ 2 ทะเลาะกัน คือไม่มีข้อยกเว้น 5,000 บาทต้องจ่ายแน่นอน จะแบ่งเป็นสองส่วน คือ ส่วนหนึ่งจะส่งเข้าอบต. ส่วนหนึ่งจะเป็นของหมู่บ้าน แต่ถ้าคณะกรรมการบอกว่าฝ่ายไหนผิด มาจากหมู่บ้านไหนผิด ส่วนหนึ่งส่วนที่ปรับจะเป็นของหมู่บ้านที่ถูกนะ หนูกลัวท่านอาจารย์จะไม่เข้าใจคะ ถ้าคนที่ถูกจะเป็นผู้รับ แต่เป็นของหมู่บ้าน ไม่ใช่ของคนที่ถูกคะ ขอขอบคุณคะ” ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมการออมได้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และเพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมีผลต่อการส่งเสริมและสร้างนิสัยการอดออม เสียสละ เอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัวมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงได้มีการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน อย่างกรณีของกองทุนหมู่บ้านดงสว่างได้จัดทำ “ระเบียบกองทุนหมู่บ้านดงสว่าง” โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นแหล่งเงินทุนที่มาจาก การออมโดยการถือหุ้น เพื่อเป็นที่บริการเงินกู้แก่สมาชิกและใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณธรรมและมีคุณสมบัติตามที่พึงประสงค์ โดยกำหนดขั้นตอนและรายละเอียดของการออมและการกู้เงิน การบริหารการเงิน คุณสมบัติ บทบาทและหน้าที่ของกรรมการกองทุน เป็นต้น

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดจะสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดผลการพัฒนาเอาชนะความยากจนประกอบด้วย 3 ตัว คือ การออม การลด ละ เลิกอบายมุข และกฎหมายหมู่บ้าน

5.5 ผลได้

1. ความเป็นสถาบัน

George H. Axinn (1978 : 164) กล่าวถึงการสร้างความเป็นสถาบันนั้นมีมานานแล้ว ตั้งแต่มนุษย์เริ่มเรียนรู้ที่จะพูดคุยและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านหรือคนอื่น ๆ โดยเริ่มกระบวนการจากการเก็บข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจเพื่อสร้างความเป็นสถาบัน ซึ่ง Milton I. Esman และ Hans C. Blaise สรุปกระบวนการสร้างสถาบันไว้ดังนี้

1. ต้องมีการเปลี่ยนค่านิยม หน้าที่ เทคโนโลยีทางสังคมและกายภาพ พิจารณาจากวิถีคิด การจัดการที่เกิดขึ้นในโครงการฯ
2. สร้างคุ้มครอง ปกป้องความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นมาให้ดำรงอยู่และปฏิบัติได้ ศึกษาได้จากการสร้างกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ กองทุนหมู่บ้าน
3. เปิดรับการสนับสนุนและเกื้อกูลจากสภาพแวดล้อม การสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ เช่น บ้าน วัด โรงเรียน ราชการที่ปรากฏในโครงการ

ดังนั้น การสร้างความเป็นสถาบันนั้นจึงไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตโดยลำพัง จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภายนอกและมีกฎกติกาที่สร้างขึ้นมาใช้ควบคุมพฤติกรรม เพื่อให้ความเป็นสถาบันดำรงอยู่และเป็นประโยชน์กับชุมชน ซึ่ง Axinn ได้เน้นว่าความเป็นสถาบันจะถูกสร้างขึ้นได้ด้วยปัจจัยที่สำคัญ คือ “ความเป็นผู้นำ” หรือ “ภาวะผู้นำ” เพราะผู้นำนั้นมีความสามารถทางเทคนิคและการนำเทคนิคไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อฉกฉวยโอกาสที่จะทำให้เกิด “กติกา” (doctrine) ขึ้นในสังคมโดยสมาชิกของประชาคมจะมีผลให้กติกานั้นถูกนำมาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมสมาชิกในสังคม ทำให้เกิดความเข้มแข็งของโครงการภายใน ซึ่งจะสร้างความพึงพอใจแก่สมาชิกและชุมชน จะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพในการเกี่ยวข้องกับชุมชนอื่นๆ ในการใช้ “ทรัพยากร” ซึ่งถือเป็น “ปัจจัยป้อน” ในการส่งเสริมให้กติกากำหนดขึ้นมานั้น ทำหน้าที่ได้ภายใต้การนำหรือภาวะผู้นำได้ตลอดเวลาเพื่อคงความเป็นสถาบันเอาไว้

2. ความเป็นสถาบันกับตัวบุคคล

ความเป็นสถาบันนั้นเริ่มจากการสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นภายในตนก่อน เพื่อจะให้การใช้ภาวะผู้นำ กติกา ทรัพยากรเกิดความเชื่อมโยงเข้าด้วยกันให้เกิดพลังที่มาจากประชาคมจะทำให้การทำหน้าที่ของสถาบันอยู่บนปฏิสัมพันธ์ภายในที่ดี (Lenski. 1989 : 25, 31, 47-49) ดำเนินการต่างบรรลุเป้าหมายและมีความยั่งยืน

การที่จะทำให้โครงการนี้ต่อเนื่องยั่งยืน ถึงแม้จะไม่ใช่ว่าราชการคนเก่า ข้าราชการที่ทำงานอยู่เดิมจะต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การสานต่องานของผู้นำคนใหม่ หรือ การที่สิ่งไหนที่ผู้นำคนก่อนทำไว้แล้วก็ดำเนินการต่อไปทำให้เกิดความยั่งยืน ดังที่ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกล่าว

“คนเราถ้าผู้นำเริ่มกลุ่มระบบเข้มแข็งแล้ว อย่างของกาฬสินธุ์ท่านผู้ว่าใหม่ก็สานต่องาน และรวมพลังเชื่อมต่อกันไม่ได้ยกเลิกอะไรแม้แต่เพิ่ม ผมก็เห็นด้วยนะท่านเองจริงเอางี้ เพราะสร้างไว้เข้มแข็งแล้ว”

นอกจากนี้ การรักบ้านเมืองของตนจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและความยั่งยืนของโครงการ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

ประธานเครือข่ายองค์ตำบลและอำเภอ อ.สมเด็จ กล่าวว่า “ประชาชนและราษฎรเค้ามีความตื่นตัวขึ้นมาก กระตือรือร้นขึ้นมาก โครงการอยากให้อยั่งยืน อยากให้สนับสนุนไปชั่วลูกชั่วหลาน อยากจะให้ทำไปเรื่อยๆ อยากจะให้ต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ถึงลูกถึงหลาน”

วิทยาการกระบวนการ อำเภอสมเด็จ กล่าวว่า “โครงการนี้จะเพิ่มความตระหนัก จิตสำนึก รวมถึงอุดมการณ์ที่จะมาร่วมกันให้เกิดเป็นรูปธรรมและก็เกิดความยั่งยืนในการดำเนินการต่อไป โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองจะเป็นโครงการที่ยั่งยืน เกิดแบบถาวรในชุมชน...เกิดจากความศรัทธาในตัวบุคคล จิตสำนึกของคนที่มีอยู่เดิมแต่ขาดการกระตุ้น ขาดส่งเสริม ขาดสนับสนุน”

วิทยาการกระบวนการ อ.ทำคันโท กล่าวว่า “ประชาชนของทำคันโทได้รับการปลูกจิตสำนึกให้รักคุณธรรม พื้นแผ่นดินบ้านเกิด รักบรรพบุรุษ และรักลูกหลานในอนาคต เรียกว่าได้รับการปลูกจิตสำนึกมาอย่างต่อเนื่อง”

การเล็งเห็นถึงประโยชน์ของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองที่นำมาปฏิบัติก็จะช่วยให้โครงการยั่งยืนต่อไป ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

วิทยาการกระบวนการ อ.ห้วยเม็ก กล่าวว่า “ประชาชนให้ความร่วมมือมาก โครงการนี้เป็นโครงการต่อสู้กับความยากจน เค้าชอบตรงที่ต่อสู้กับความยากจน ถ้ามีความรู้ใหม่ๆ มีวิธีการใหม่ๆ มีแนวทางใหม่ๆ เค้าจะชอบเพราะว่าในส่วนหลักของชาวบ้าน คือ ความยากจนเป็นปัญหาหลักของเค้า ถ้ารู้ว่ามีอะไรที่จะทำให้ช่วยเอาชนะความยากจนได้ เค้าจะชอบ ไม่ว่าจะเป็นโครงการไหนะครับ แต่เป็นทุกโครงการเลย”

ผู้ใหญ่บ้านหนองฝ้าย ต.ภูสิงห์ อ.เกษตรวิสัย “ผมรู้สึกภาคภูมิใจในโครงการนี้เป็นอย่างมากนะครับ เนื่องจากได้รับประโยชน์อย่างมากจากโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และก็ทำให้ปลูกจิตสำนึกของคนให้รู้จักสำนึกของตนเองในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีต่อสังคม สิ่งที่ภาคภูมิใจก็คือชุมชนมีความรัก ความสามัคคี มีความโอบอ้อมอารีต่อกัน และมีการสร้างสรรค์ทางสังคม มีการเลิกการพนันอย่างเด็ดขาดในชุมชนของผม สำหรับการพนันเมื่อก่อนนี้รู้สึกว่ายะเยอะหาที่เปรียบไม่ได้ สำหรับ ต.ภูสิงห์ ทุกวันนี้เมื่อโครงการนี้เข้ามาแล้ว หหมดไปโดยปริยาย รู้สึกว่าดีไม่มีเลยครับ ชุมชนมีการสร้างสรรค์ ช่วยเหลือตนเองได้ ของผมมีการจัดกฎระเบียบหมู่บ้าน มีกฎระเบียบของหมู่บ้านควบคุม ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่มีการพนันโดยเด็ดขาด ถ้าฝ่าฝืนเป็นกฎระเบียบของคณะกรรมการหมู่บ้านที่ร่างกฎหมายของหมู่บ้านร่วมกัน มีการตัดสินทางสังคมรู้สึกว่าจะหนักหน่วงหนึ่ง ผมก็ภูมิใจในส่วนนี้ มีการจัดตั้งกลุ่มภายในหมู่บ้าน ที่เด่นๆ ของหมู่บ้านของผมก็คือ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากปลา ไล่จั่วสมุนไพร ที่มีชื่อเสียงพอใช้ได้สำหรับหมู่บ้านของผม การอยู่เวรยามก็รณรงค์ทุกวัน ช่วยกันอยู่เวรยาม แผ่นดินธรรมนะครับ มีการรณรงค์กันเข้าวัดฟังศีลตลอด เดือนนี้ผู้เฒ่าผู้แก่ไปรักษาศีล เป็นผู้นำทางธรรมชาติที่พาลูกหลาน ฟังพาวัดเป็นมิ่งที่ตีมา แผ่นดินทองนะครับ มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจิตใจโอบอ้อมอารีกันและการสร้างสรรค์ทางสังคมในทางที่ดี”

3. การเปลี่ยนแปลงผู้ว่าราชการจังหวัดกับความเป็นสถาบัน

กำนันนามะเขือ อำเภอสหัสขันธ์ “ก่อนอื่นต้องขอชื่นชมกับท่านผู้ว่ากาฬสินธุ์เป็นอย่างมากนะครับ ที่ท่านเป็นต้นแบบของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองนะครับ ที่เราได้สนองนโยบายของท่านมาด้วยดี เรื่องแรกโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เป็นโครงการสืบเนื่องมาจากโครงการปลอดยาเสพติด ซึ่งจะเกี่ยวข้องเกี่ยวโยงกันมาโดยตลอด โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ครั้งแรก ๆ เน้นประชาคมเป็นหลัก ทางกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือทางหัวหน้าส่วนราชการให้โอกาส ร่วมเข้าไปแสดงความคิดเห็น เราจะปล่อยให้ประชาคมในทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมในแนวความคิด คือ เราจะแบ่งเป็นคุ้ม คุ้มหนึ่งจะมีหัวหน้าคุ้ม กรรมการคุ้ม เพื่อดูแลสอดส่องปัญหาเกี่ยวกับ ครัวเรือนที่ยากจน เค้ามีปัญหาอะไรบ้าง หมู่บ้านเราจะสามารถประกาศเป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองได้หรือไม่ อันนี้จะเป็นนโยบายที่เข้าถึงจุดของชุมชนในเรื่องแผ่นดินธรรมนี้ ทางผู้นำชุมชนจะเอาคุณธรรมเข้าไปเป็นหลัก ในการปกป้องดูแลกับราษฎร ในเรื่องการทำครัวเรือนให้มีการออมหรือรู้จักรับผิดชอบตัวเอง รู้จักลด ละ เลิกอบายมุข รู้จักใช้จ่ายให้เป็นประโยชน์

ไม่สุรุ่ยสุร่าย ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ในการออมนั้นผมรู้สึกภาคภูมิใจกับรัฐบาลชุดปัจจุบันที่ยกหย่วยไต่ดินขึ้นมาอยู่บนดิน อันนี้เป็นหลักมาก ๆ ที่เราจะประหยัดค่าใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่ต้องใช้จ่ายมากคือ หย่วยไต่ดิน ปัจจุบันที่ยกตัวอย่างเช่น กระผมเป็นคนชอบซื้อหย่วยมาตลอด งวดหนึ่งประมาณ 1-2 พัน แต่ในปัจจุบันนี้ ผมไม่รู้เลยว่าหย่วยมันออกวันไหนจริง ๆ ครับ ผมขอทำได้เลย เพราะนโยบายนี้เป็นนโยบายที่รัฐบาลทำได้ดีที่สุด ในแนวความคิดของผมเอง มันจะมีผลพวงถึงราษฎรด้วย ซื้อหย่วยมาตอนนี้มันเป็นหย่วยบนดินถูกต้องตามกฎหมาย แล้วนี้ รัฐบาลเคยเห็นหย่วยไต่ดินที่เราซื้อมานี้ปีทั้งปีไม่ถูกหกรอกครับ ไม่มีครับ มีแต่หายกับหาย เอาเงินที่เราซื้อมาอมดีกว่า เริ่มปี 2544 ต้นปี 2545 บ้านนามะเขือ หมู่ 1 มีทั้งหมด 298 ครัวเรือน เราเริ่มตั้งกลุ่มกลุ่มแรก ทอผ้าพื้นเมืองที่เราเรียกว่า หรือผ้าห่มรถทัวร์ครับ ผืนหนึ่งก็ 60-70 บาท ตั้งกลุ่มแล้วให้สมาชิกลงหุ้น ๆ 100 บาทต่อครัวเรือน แล้วตั้งเป็นกลุ่ม ที่นี้หุ้นละ 100 บาทเราเอาไปทำอะไร เราเป็นกลุ่มแล้ว คือเราจะจ่ายให้สมาชิกภายในกลุ่มเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เช่น อาชีพเสริมเค้าจะนำไปปลูกถั่วลิสงสัก 1 ไร่ขอยืม 1,500-2,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 50 สตางค์ต่อเดือน หรือ 1 บาทต่อเดือน เพื่อไปบำรุงสมาชิก ในการส่ง สมาชิกเราจะคุยกันว่า จะส่งพร้อมกันไหม หรือจะแบ่งส่ง เราจะมีการประชุมกันอยู่เรื่อย ๆ กลุ่มที่สอง ในการออมเราเน้นให้สมาชิกทุกท่าน ให้มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกในการออมทรัพย์เข้ามาเรื่อย ๆ ในปัจจุบันนี้ทั้งเงินออม เงินดอก และผล ในเดือนกันยายน เป็นเงินอยู่ 160,000 บาท หลังจากเงินเริ่มต้นแค่ 27,000 บาทเท่านั้น อันนี้ผมคิดว่าสำเร็จไปอีกขั้นตอนหนึ่ง กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองนี้ ผมเป็นผู้ประสานหน่วยงานแรกคือ หน่วยงานที่มีงบประมาณมาก คือ องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อจะทำโครงการแทนกลุ่มแม่บ้านที่เป็นกลุ่ม ยกตัวอย่างเช่น เตรียมการให้เค้าไปยื่นกับองค์การบริหารส่วนตำบล ปีแรกองค์การให้เงินเป็นเงินกู้ระยะสั้น 30,000 บาท แต่ให้ส่งเป็นสองงวด ปีหนึ่งให้ส่งเป็นสองงวด ต่อมาทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ติดตามประเมินผลดูแล้วว่า ผ้าพื้นเมืองจะมีความร่วมมือด้วยดีในการส่งอะไรก็แล้วแต่ ให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบล ปี 46 ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้การสนับสนุนโดยจ่ายขาด นโยบายของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ และเป็นนโยบายของทางองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมเข้าไปอีกนะครับ เพื่อที่จะให้กลุ่มแข็งแรงขึ้น และทางองค์การบริหารส่วนตำบลจัดซื้อที่กระตุก จำนวน 15 หลัง แต่ในขณะเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกัน ในการทอผ้าห่มออกมาแล้วเราจะนำไปขายให้ใคร ถึงจะมีรายได้ให้กลุ่ม ฉะนั้น 5 ธันวาคม เป็นวันที่องค์การบริหารส่วนตำบลพบคนชรา เพื่อทำการบริจาคผ้าห่มผู้สูงอายุ ทางจังหวัดกาฬสินธุ์นำเงินงบประมาณมาซื้อผ้าห่มตรงนี้แหละครับ เพื่อไปแจกให้คนชรา ดังนั้นกลุ่มที่ผมจัดตั้งขึ้นมาจะมีรายได้ในกลุ่ม แต่ว่าต่อคนจะเป็นบางเดือนนะครับ บางเดือนที่เราทำอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำไร่ หลังจาก เม.ย.-ก.ค. เป็นเดือนที่ทำนา หลังจากเดือน ม.ค.-เม.ย. เป็นเดือนที่เราจะมีรายได้ต่อหัวทำการทอผ้าตกเดือนละ 1,900-2,000 บาท ในการทอผ้า ฉะนั้น โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองเป็นโครงการที่ยอดเยี่ยมที่สุดของจังหวัดกาฬสินธุ์ และท่านผู้ว่า นายอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการทุกส่วนที่มีส่วนร่วมให้ข้อมูล และก็ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล ที่เราได้รับวิทยากรที่มาให้คำแนะนำ คือ เรื่องทุก ๆ เรื่องไม่ว่าจะเป็น ปศุสัตว์ เกษตร พัฒนาการ พัฒนาชุมชน อะไรก็แล้วแต่ ไปให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำอะไรต่าง ๆ กับราษฎร ปัจจุบันนี้ทุกครัวเรือนได้มีการออมครับทุกเดือน เดือน ๆ 20 บาท หลังจากนั้นเงินที่เราออม เราได้กลับคืนสู่สมาชิกได้ขอกู้ จากดอกเบี้ยเพียงน้อยนิดต่อเดือน ดอกเบี้ยตัวนั้นย้อนกลับคืนมา ทำนุบำรุงสาธารณประโยชน์ เช่น หนึ่ง หอกระจายข่าว สอง ให้ทุนการศึกษาของเด็กเรียนดี สาม จัดซื้อผ้าห่มขนหนูผืนเล็กให้คนแก่สำหรับไปวัดไปวา นี่ก็มีส่วนเล็ก ๆ ที่ได้จากกลุ่มที่เราออมกันมา สำหรับนโยบายแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง บ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรมนี้ ผมทราบว่าท่านผู้ว่าคนริเริ่มนี้จะจากไป สำหรับผู้ว่าคนที่มาใหม่ ผมก็ขอภาวนาว่า ให้ท่านปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น สนองนโยบายที่เรากระทำมา หลังจากที่เราได้ประกาศเป็น

หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดปทุมธานี เราก็ได้ประกาศเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เพื่อเอาชนะความยากจน บ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม ให้ดียิ่งขึ้น

5.6 ความยั่งยืน

ประธานกลุ่มทอผ้าตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง “ปัจจุบันนี้ทางกลุ่มที่ได้ทำก็คือ ผ้าลายเกล็ดเต่าและก็ผ้าลายสายฝนเป็นผ้าลายพื้นเมืองค่ะ ทางกลุ่มไม่มีใครมาสอนแต่จะคิดขึ้นมาเอง โดยสมาชิกในกลุ่มรวมตัวกันขึ้นมาและก็ออกแบบกันเอง ปัจจุบันก็คิดว่า ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเพราะทุนทรัพย์ที่ทางกลุ่มยังไม่มีเลยคะ แต่ก่อนก็ไม่มีคะไม่มีเลย เงินสนับสนุน 2 หมื่นบาทก็ยังไม่ได้รับ ขณะนี้ทางกลุ่มยังไม่มีใครสนับสนุน และทางกลุ่มก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะว่ามีปัญหามาก สมาชิกภายในกลุ่มก็จะขัดแย้งกันเล็กน้อย เพราะว่าทอผ้าออกมาได้แล้วก็นานที่กว่าจะได้ขาย กลุ่มสมาชิกก็จะไม่เข้ามาที่กลุ่ม จะมีส่วนน้อยที่จะเข้ามาทอ ทางตลาดก็มีปัญหาเพราะว่าไม่มีตลาดรองรับ ถ้าสมมติว่า ที่กลุ่มมีเงินทุนพอที่จะซื้อของสมาชิกไว้ ดิฉันก็คิดว่าจะประสบความสำเร็จมากกว่านี้ ค่ะ”

ประธานกลุ่มแม่บ้าน บ้านกุตลิมคุ้มใหม่ อำเภอเขาวง “ดิฉันมีกองทุนอยู่ทั้งนี้และทั้งของตัวเองมีเงินหมุนเวียนอยู่ 1,230,532 บาท กลุ่มดิฉันทอผ้าเป็นผ้าสี่ตะกอลายประยุกต์คะ ผ้าของดิฉันมีลวดลายที่สวยงาม มีชื่อว่าผ้าเบญจมาศทอด้วยกี่ชัยรัตน์คะ คือว่าดิฉันมีกี่ใหญ่คะทำเป็นผ้าคลุมเตียง ชื่อลายผ้าว่าผ้าเบญจมาศ ดิฉันขออนุญาตท่านผู้ว่าในฐานะที่ท่านอนุญาตให้ตั้งชื่อว่าผ้าเบญจมาศคะ และท่านให้ทางอุตสาหกรรมจังหวัด ซึ่งให้ทุนมาทำกี่ใหญ่ก็ยกย่องเลยตั้งชื่อว่ากี่ชัยรัตน์คะ อยากเห็นก็ไปที่ศูนย์ผลิตภัณฑ์บ้านกุตลิมคุ้มใหม่คะ และก็มีหลายลวดลายและหลายลายให้ชม มันเป็นทั้งผ้าห่มและผ้าเอนกประสงค์ แล้วแต่เรามีหลายประโยชน์ใช้สอยนะคะ”

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง “ความจริงโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เราไม่ได้หมายความว่า มันจะจบคือโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองในความรู้สึกของผม ผมว่ามันเป็นโครงการที่เราจะต้องสืบสานอย่างต่อเนื่อง มันเป็นทั้งวิถีชีวิตของสังคมและมันเป็นทั้งตัวกำหนดในตัวบทของกฎหมาย ซึ่งทุกองค์กรจะต้องปฏิบัติในส่วนนั้น อย่างเช่น ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องส่งเสริมอาชีพ”

“วิธีการบริหารการจัดการในรูปแบบของการส่งเสริม ให้เป็นรูปแบบที่สืบเนื่องจากรูปแบบโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ซึ่งไม่ได้หมายความว่าโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองจะยกเลิก แต่ถ้าจะยกเลิกก็ยกเลิกในรูปแบบของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง แต่พฤติกรรม กิจกรรมหรือหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ โดยหน้าที่แล้วของทุกคนในสังคมไทยเราจะต้องสืบสานในส่วนนี้ ซึ่งทุกองค์กรเราจะต้องมีเป้าหมายโดยเฉพาะในส่วนนี้นั้นผมเชื่อว่าเราพัฒนาศักยภาพขึ้นมาในระดับหนึ่งในทุกๆ ท้องถิ่น เราสามารถที่จะสานต่อในนโยบายตรงนี้ไม่ว่าจะเป็นนโยบายของทางจังหวัดหรือของชาติ”

คณะสงฆ์ อำเภอเขาวง “มีความรู้สึกที่ว่า โครงการนี้เป็นโครงการที่ดีมาก ซึ่งอดีตก็เคยทำมาแล้วก็ไม่ใช่ที่พึงพอใจเท่าที่ควรและท่านผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ท่านชัยรัตน์ มาประณิธ ท่านก็ได้มีแนวคิดริเริ่มแนวคิดขึ้นมา ชาวกาฬสินธุ์ก็มีความอยู่ดีกินดี ในการทำงานส่วนนี้ ส่วนราชการฝ่ายเอกชน ประชาชนทั่วไปทุกฝ่าย อย่างเช่น โครงการบ้านวัดโรงเรียน ทุกส่วนก็พร้อมกันหมดที่จะรับโครงการนี้มาทำ เพื่อให้เกิดสันติสุข เกิดความร่มเย็นในพื้นที่ของจังหวัดกาฬสินธุ์และประเทศไทย ก็พยายามให้ชิ้นงานที่ประสบความสำเร็จนั้น ได้ไปเผยแพร่ให้คนทั้งหลายได้รู้จัก”

ผู้ช่วยสาธารณสุข อำเภอธวัชชัย “การจัดตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านขึ้น ทางด้านสาธารณสุขก็มีการจัดตั้ง เกี่ยวกับเรื่องลูกน้ำยุงลายประมาณนี้ จะมีทุกหมู่บ้านที่มีการจัดตั้งเพื่อให้สังคมเป็นสังคมที่น่าอยู่ หรือ

เป็นสังคมที่ความสมานฉันท์ นี่ก็คือสิ่งที่อยากจะบอกว่าจับต้องได้จริง ๆ ในส่วนอื่นเราก็พยายามที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมต่อไปอยู่นะครับ”

กิ่งอำเภอดอนจาน “ที่จริงโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองนี้เคยทำมาตั้งแต่ปี 2526-2527 ประมาณนั้น ทำมานานแล้ว แล้วก็หายไป ตอนนี้นั่งหัดกาฬสินธุ์เอามาทำแล้วก็โด่งดังนะครับ แต่ก็ยังไม่มีความรู้สึกว่า มันจะมีอะไรที่จะเป็นเครื่องชี้หรือบอกว่าอนาคตนี่จะเป็นเหมือนเดิม ที่จริงแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองนี้เริ่มที่จังหวัดเลย”

“สิ่งที่บอกให้รู้ว่าข้างหน้า โครงการเหล่านี้นั้นจะพัฒนาไปได้จริงหรือเปล่า และจะยั่งยืนได้ไหม ปัญหานี้เกิดขึ้นว่าการปรับเปลี่ยนข้าราชการ ผู้นำเป็นสิ่งที่บอกว่าจะไปได้ดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับผู้ที่ควบคุมดูแล และเอาใจใส่ต่อนโยบายที่วางไว้แล้ว ผู้ที่วางไว้แล้วก็หนีไปคนใหม่ที่เข้ามาจะสืบเนื่องหรือเปล่าเป็นปัญหาหนึ่ง แต่ว่าดูจากสภาพสิ่งแวดล้อมทั่ว ๆ ไป อย่างไรก็ตาม ถ้าหากคนที่เข้ามาไม่ดำเนินการ แต่ประชาชนทั่ว ๆ ไปค่อนข้างที่จะเข้าใจในจุดประสงค์และความต้องการของสิ่งเหล่านั้น นั่นก็คือความเป็นธรรมบ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม คำว่า บ้านเมืองน่าอยู่ก็คือเป็นสิ่งที่ เป็นของประชาชน ต่างคนก็อยากอยู่ดีกินดี ต่างคนก็อยากมีความสุข และมีเสรีภาพประชาธิปไตยเท่าเทียมกัน นั่นคือ จุดประสงค์ของชาวบ้าน แต่ถ้าหากคนที่เข้ามาไม่ดำเนินการตามนโยบาย ผมว่าคนนั้นก็เจตนาที่เสีย เพราะอะไร เพราะว่ามวลชนเค้ารู้กันที่หนึ่ง อันที่สอง ก็คือข้าราชการที่อยู่ประจำไม่ว่าตำบลหรือว่านายอำเภอ ต้องสืบเนื่องนโยบาย”

ทีมงานของนายก อบจ. อำเภอมือง “จะยั่งยืนได้จะต้องมีองค์ประกอบสองอย่าง ก็คือ ผู้นำ และ สองก็คือ ประชาชนกับระบบ สังเกตดูเมื่อกี้ท่านพูดถึงกฎหมายบ้าน ถ้าผู้นำเหล่านั้นทีมงานเหล่านั้นตอกย้ำความคิดว่า สักวันหนึ่งพวกผมก็ต้องไป สักวันหนึ่งเหตุการณ์เหล่านี้อาจจะผกผันกลับมาจะทำอย่างไร เราจึงจะมีระบบรองรับการพัฒนาที่ยั่งยืนได้”

ปลัดอำเภอสหัสขันธ์ “นโยบายนี้สืบเนื่องมาจากโครงการปราบปรามยาเสพติด ประชาชนทั้ง อำเภอสหัสขันธ์ ไม่ต้องการจะให้มียาเสพติดแม้แต่น้อยเลย คงจะรักษาโครงการนี้ไว้ตลอดไป โครงการนี้สืบเนื่องมาจากยาเสพติด ไม่ให้มีคนขาย ไม่ให้มีคนเสพ นอกจากทำให้มีรายได้แล้ว ยังทำให้มีอาชีพ ไม่ให้มีอบายมุข การพนัน เพราะอาจจะมิใช่เกิดขึ้นถ้ามีการพนัน ประชาชนในเขตอำเภอสหัสขันธ์คงรู้คุณค่า และรู้ประโยชน์แล้ว และคิดว่าคงจะรักษาโครงการนี้ตลอดไปครับ”

ยายกอง กลุ่มพัฒนาอาชีพสตรี บ้านกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ “สะสมไว้พอให้เรามีกงานทำมีรายได้ให้ครอบครัว ภูมิใจที่ช่วยตัวเองได้ ภูมิใจที่ได้ทำอย่างนี้ มีเงินนั้นก็รู้ว่าทำอะไรจะ ให้ช่วยเหลือครอบครัวได้เพราะว่าไปทำสวน ทำไร่ก็ทำไม่ได้ ถ้าคนหนุ่มก็จะทำสวนได้ คนแก่ก็เลี้ยงหลานและก็ทอผ้า ฝ้ายบ้าน อันที่ไม่ได้มารวมกลุ่มที่นี้เพราะทออยู่บ้านใครบ้านมัน ได้เลี้ยงหลานทอผ้าอยู่บ้าน ทอได้แล้วก็เอามารวม ก็จะได้มีคนอยู่บ้าน และก็ไม่เปลืองที่ด้วย”

พระครูปริยัติวราภิรักษ์ เจ้าคณะอำเภอยักษ์ “อาตมาในฐานะที่เป็นตัวแทนของสงฆ์นี้ภูมิใจว่า เราเป็นคนกาฬสินธุ์ เป็นเมืองฟ้าแดดสงยาง โปงลางเลิศล้ำ วัฒนธรรมภูไท ก็ยังไปผาเสวยภูพาน มหาธารลำปาว ไดโนเสาร์สัตว์โลกล้านปี ภูมิใจว่า เราเป็นคนกาฬสินธุ์ อาตมามีเทคนิคเป็นพระสงฆ์มีเทคนิค คุณต้องดูภูมิคน ดูภูมิเดิมดูความรู้และคุณธรรม ดูพระให้ดูที่ศีลาจารวัตร คำว่า ศีลาจารวัตร มีศัพท์อยู่ 3 คำ มีศีล มีอาจารและมีวัตร เรียกว่ามีศีล มีอาจาร มีวัตร นั้นให้ดูที่ความขยัน อย่างคุณโยมท่านเมื่อตระก็ท่านมีความขยัน ดูพระต้องดูที่พัดอันนั้นเป็นส่วนประกอบ อันนั้นเป็นคำสโลแกน ให้ดูที่ความขยัน ดูวัดให้ดูที่ฐานคือ ส้วม สมภารต้องดูวัด ดูเณร ดูบ้านต้องการดูครัว เป็นการดูคน เพราะฉะนั้น อาตมาภูมิใจว่าเราเป็นคนไทย ต้องภูมิใจในเอกลักษณ์ของไทย เอกลักษณ์ของไทยมี 10 ประการ คือหนึ่งคนไทยทุกคนต้องนับถือพระพุทธศาสนา สองคนไทยทุกคนต้องถือธรรมเนียมไทย สามคนไทยทุกคนต้องถือประเพณีไทย สี่คนไทยทุกคนต้อง

ถือนมรยาทของคนไทย ตอนนี้อาตมาภูมิใจว่าเราได้มีโอกาสได้ทำหน้าที่เป็นพระที่ดี จะขอยกกว่าแผ่นดินนี้มี 4 แผ่นดิน คือ แผ่นดินทวด แผ่นดินไทย แผ่นดินธรรม และสี่แผ่นดินทอง วันนี้บรรยายเรื่องแผ่นดินธรรม และแผ่นดินทอง ขอเจริญพรว่า วันนี้ขอเทศน์หน่อยนะท่านดร. ขอเทศน์หน่อยแล้วค่อยถามที่หลัง เรื่องแผ่นดินธรรมนี้ คำว่าแผ่นดินธรรม หมายถึงบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นแผ่นดินนั้นๆ เช่น คนไทย และคน ต่างชาติ ที่ได้พากันมาอาศัยหากินเลี้ยงชีพอยู่ในประเทศไทย คนทั้งหลายทุกชาติทุกภาษาที่อาศัยอยู่ในพื้นแผ่นดินนั้นเป็นคนดี มีศีลธรรม ท่านบอกว่าเป็นคนมีศีลดี มีธรรมดี เมื่อทุกๆ คนต่างเป็นคนมีศีลมีธรรมแล้ว ต่างคนก็ต่างอยู่อย่างมีความสุขอย่างมีความสุขกายสบายใจ เพราะคนทุกคนต่างไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่ข่มเหงกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ไม่ชิงดีชิงเด่นกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกัน ไม่แก่งแย่งกัน ไม่ฆ่าฟันแทงกัน ไม่ลักทรัพย์สมบัติของกันและกัน ไม่เอาของของคนอื่นมาเป็นของๆ ตน ไม่ทำผิดในประเวณี เรื่องประเวณีกับประเพณีคนละอย่างกันนะ ไม่ประพฤติผิดในประเวณี ไม่พูดปด ไม่พูดเท็จ รักษาจะไว้เหมือนเกลือรักษาความเค็ม ไม่ดื่มสุราเมรัย งดเว้นอบายมุขทั้ง 6 อบายมุขทั้ง 6 ได้แก่ ดื่มเหล้า สุราเมรัย จนถึงเกียจคร้านทำการงาน เป็นคนไทยอย่าเกียจคร้านไม่เป็นคนงอมืองอเท้าอันนี้ เป็นต้น ต้องเว้นจากอบายมุขทั้ง 6 อย่างเป็นเด็ดขาด ทั้งนี้ก็เพราะทุกคนยึดมั่นอยู่ในศีล 5 วันนี้อาตมามีข้อมูลมา ท่านให้พระรณรงค์ให้ญาติโยม เชิญชวนประชาชนร่วมกันปฏิบัติธรรม ศีล 5 ข้อ ข้อหนึ่ง ไม่มุ้งร้ายทำลายผู้อื่น สอง ไม่ทุจริตฉ้อโกง สาม ไม่ประพฤติผิดในกาม สี่ ไม่กล่าวเท็จ และห้า ไม่เกี่ยวสิ่งเสพติดให้โทษขัดเจนาหลาย อันนี้คือเกี่ยวกับเรื่อง แผ่นดินธรรม เพราะฉะนั้น ขอโอกาสนะท่านปลัดขอข้อมูล ยังไม่จบเมื่อไหร่ แผ่นดินธรรมยังไม่จบ ต้องรักษาศีล 5 เป็นนิจ เป็นนิจ คือเป็นประจําตนเองไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ศีล 5 นี้ ท่านเรียกว่า มนุษยธรรม แปลว่า ธรรมะ เป็นเครื่องทำให้คนเป็นมนุษย์ ตามแผ่นดินทอง คำว่า แผ่นดินทอง ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าแผ่นดินโดยตรง แต่หมายความว่าแผ่นดินในประเทศนั้นๆ เป็นเหมือนกับทอง หรือเหมือนกับทองคำ เพราะเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรนานาประการ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยคนดีๆ คนชั่วๆ คนเลวๆ ไม่มี คนไม่ตั้งอยู่ในศีลในธรรมจะไม่มีเลย แต่ทองคำธรรมชาติในพื้นแผ่นดิน เป็นของมีอยู่ในทุกประเทศทุกทั่วโลก แต่ในแผ่นดินนี้ หมายถึงถึงบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นแผ่นดินนี้เป็นผู้มีความประพฤติดี ประพฤติชอบ ตั้งอยู่ในศีลในกัลยาณธรรม ท่านบอกว่าสรีระร่างกายก็เป็นธรรมดานี้เอง แต่คนผู้นั้นๆ ท่านนั้นๆ เป็นคนมีศีล มีธรรมประจำกาย วาจา ใจจริง ๆ แล้ว แม้กระทั่งชีวิตก็ยอมสละได้ โดยเห็นแก่พระธรรม สมดังพุทธภาษิตที่พระพุทธเจ้าสอนเอาไว้ในพระไตรปิฎก เล่มที่ 28 หน้าที่ 147 ว่า “บุคคลพึงสละทรัพย์ มีเงินเพื่อรักษาอวัยวะ เมื่อรักษาชีวิตต้องสละอวัยวะ เมื่อคำนึงถึงธรรมะ ก็พึงสละอวัยวะและทรัพย์ด้วย” ทั้งชีวิตก็ยอมสละได้ทุกอย่าง อันนี้อาตมาตีใจ วันนี้ขอโอกาสนี้ได้บรรยายธรรมะ พอเป็นแนวทางในช่วงระยะที่อาตมาได้ทราบข้อมูลนี้ความจริงแผ่นดินทองนี้มีมานาน สมัยอาตมาอยู่กรุงเทพฯ ก็ศึกษาอยู่มหาจุฬาฯ จากกรุงเทพฯ ก็มาพัฒนามาศึกษาร่วมกับ อพป. แปลว่า อาสาและพัฒนาป้องกันตนเอง กาลสินธุ์ของเราเนี่ย ห้วยผึ่งของเรา ตำบลหนองมีบุดนี้ชนะเลิศนะเจริญพร ปี 2537 เอาไปแล้ว ต่อมาปี 2542 ตอนในหลวงของเราเนี่ย ครองราชย์ครบ 50 ปี หนองมีบุดของเราเอาไปแล้ว กนช. คือ กองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ ดึงพระเข้ามาร่วมในโครงการนี้ เพราะฉะนั้น ห้วยผึ่งนี้เป็นเมืองสามอ่าว เมื่อวันที่ 10 มีนาคม เจริญพรทางห้วยผึ่งของเราเนี่ย ก่อนจะถึงตรงนี้มีที่มาอย่างไร มีที่มาคือวันที่ 25 เมษายน 2545 ประกาศจากอำเภอลอดยาสเทพ ติดต่อเนื่องมา 10 มีนาคม 2546 ประกาศอำเภอแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในเดือนกันยายน 2546 ประกาศจังหวัดแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เพราะฉะนั้น อาตมาคิดว่าโครงการนี้มีมานาน เราได้พ่อเมืองกาฬสินธุ์คือ นายชัยรัตน์ มาประณิต ท่านเป็นพระ ลูกศิษย์พระ อยู่กับพระมานานนิมนต์พระสงฆ์มาสัมนานให้พระคุณเจ้าช่วยในโครงการนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทุกอำเภอท่านช่วยงานทางบ้านเมืองเคียงบ่าเคียงไหล่ อันดับแรกนี้ อาตมาคิดเห็นเกี่ยวกับทางพัฒนากรเข้ามาหาพระคุณเจ้า หลวงพ่อขอใช้ศาลาวัดนะ จะจัดมีกลุ่มต่างๆ กลุ่ม

ออมทรัพย์ต่างๆ นึกว่าจะไม่มาถึงขนาดนี้ ต่อมาๆ จะให้ พระคุณเจ้าไปเทศน์ เจ้าคณะอำเภอห้วยผึ่งนี้โชคดีนะเป็นพระมาเทศน์ ท่านบอกว่า นักเทศน์เป็นเพื่อนยามสบาย เป็นสหายยามโศกเศร้า นักเทศน์เป็นมิตรนิจนิรันดร์ นักเทศน์เป็นขวัญของคนจน การฟังธรรมเหมือนเราสร้างและให้เกียรติตัวเอง ท่านบอกว่า การฟังนั้นหนึ่งได้ฟังเรื่องใหม่ ได้วิจัยเรื่องเก่าได้บรรเทาความกังวล พัฒนาความคิด จิตของเขาก็แจ่มใส ฉะนั้น ทางห้วยผึ่งของเรานั้นโชคดี ที่เรามีทางเจ้าคณะอำเภอชั้นพิเศษ ได้นำแกนชาวบ้าน ได้นำท่านนายอำเภอทุกคนทุกท่าน ที่มารับตำแหน่งในห้วยผึ่งนี้ ถ้าไม่รู้จักกับพระสงฆ์แล้วอยู่ไม่ได้ เพราะพระสงฆ์เป็นกองทัพธรรม ท่านเป็นกองทัพไทยไปด้วยกัน กองทัพธรรมกองทัพไทยไปด้วยกัน รู้จักกัน สู้ตาย พระเจ้าพระสงฆ์ต้องออกไปกับท่านนายอำเภอออกไปกับชาวบ้าน แสดงธรรมเป็นธรรมะสัจจ จริยธรรมมีหลักฐานจริยธรรม ไม่ใช่อาตมาหรือหลวงนะเนี่ย แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเอาชนะความยากจน ห้วยผึ่งน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม ในวันที่ 10 มีนาคม 2546 พณฯ อุไรวรรณ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม มีหลักฐานอีกอันหนึ่งแต่ละตำบล มีตำบลคำบงเป็นตำบลแม่ ตำบลไค้่นเป็นตำบลลูก ตำบลห้วยผึ่งหลาน ตำบลหนองมีบุตรเป็นตำบลเหลน มีสี่ตำบลเปรียบเหมือนธรรมะสี่ขา อำเภอห้วยผึ่งนี้เปรียบเหมือนสี่ขา จะมีการโครงการฝึกอบรมอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทองครั้งที่ 1 วัดหนองมีบุตร อันที่สอง คำบง อันที่สาม ไค้่นกับห้วยผึ่งรวมกันมีการจัดงานยิ่งใหญ่ ท่านผู้ว่าของเราที่ย้ายไป ท่านก็มีหน้ามีตา ท่านนายชัยรัตน์ มาประณิธ ท่านได้มาเห็นหนองมีบุตรอบรมญาติโยมเจริญธรรมมีการเขียนป้ายใหญ่โต ลูกศิษย์พระนี้ไม่ต้องนอนน่าจะได้อีก 3 ชั้นนะ ขยันทั้งนั้น หลวงพ่อมีอะไร เงินไม่มีเหลือพอช่วยเหลือ อาณิสสย์ลูกศิษย์พระ แต่ละตำบลจัดมาต้องอาศัยหลวง พ่อ ต้องการเทียนเล่มใหญ่จะจุด 9 เล่ม ก็ทำให้ก็ต้องไปซื้อจากร้านตลาดมันแพง ก็ทำให้วันที่ 10 มีนาคม ห้วยผึ่งงานใหญ่อาตมานี้หน้าบานเจริญพร จะได้เป็นเจ้าคุณหรือเปล่าละ ดูแล้วก็สง่าหน้าเจ้าคุณนะ ก็สอบถามได้นะ ก็ขอเจริญพรนะ

อำเภอหนองกงศรี โครงการนี้จะครบ อำเภอหนองกงศรีนั้น โดยระบบจะครบ โดยการตรวจสอบต่อเนื่องกัน ก็คง ยังอยู่ครบ ยังอยู่ ถ้าหมดงบประมาณนั้น องค์การส่วนท้องถิ่นได้ขอรับ และตั้งงบประมาณไว้ไม่ต่ำกว่า 5% ของรายได้ในเบื้องต้น เพื่อส่งเสริมอาชีพก็คือ ความต่อเนื่องจะครบ รวมทั้งในการออมนั้นขณะนี้เรามีการออมไว้ 98% ของอำเภอหนองกงศรีก็คงไปต่อยอดกองทุนหมู่บ้าน และไปสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ซึ่งความยั่งยืนดังกล่าวเกิดขึ้นโดยปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำ

ห้วยเม็ก ตัวแทนกลุ่มอาชีพ “ดิฉันเป็นตัวแทนกลุ่มอาชีพ เริ่มแรกโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองของหมู่บ้าน ถ้าเราจะรอกงบประมาณช้าๆ พออบรมเสร็จเราก็มารวมหุ้นสมาชิกเริ่มแรกจากเงิน 400 บาท เราก็มาทำกลุ่มแล้วรู้สึกว่ามันดี แต่ก่อนมีเวลาว่างเราก็พักผ่อน พอว่างก็เล่นไพ่เล่นอะไรกัน นั่งคุยกัน มีแต่เสียพอมาทำงานกลุ่มแล้วเราไม่มีเวลาว่างและต้องอดทน แต่พอสองเดือนเรามีรายได้ 500 บ้าง 1 พัน บ้าง พอมีค่าน้ำค่าไฟ ทุกวันนี้เรามีรายได้เพิ่มจากโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง”

พัฒนาการกิ่งอำเภอนาคู “ท่านได้นำเอาแนวคิดที่เป็นแนวคิดที่มีประโยชน์กับพี่น้องชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเฉพาะอุดมการณ์ของแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ก็คือในเรื่องการลด ละ เลิกอบายมุข ที่จริงแล้วแนวอุดมการณ์นี้เรารับทราบมานาน แต่มาตอนหลังมานี้มันก็ช้าๆ ลงไป ท่านก็ได้หยิบยกตรงนี้มาเป็นจุดประกายความคิดของภาคราชการและก็ภาคเอกชนได้นำแนวคิดอุดมการณ์ของแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองไปขยายผลซึ่งจริงๆ แล้วท่านก็ได้วางแนวทางหลักๆ ในเรื่องของการลด ละ เลิกอบายมุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งอบายมุขที่ต้องเลิกเด็ดขาด”

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด “มันก็ไปด้วยกันได้ทั้งจังหวัดครับ เราได้ผู้นำที่ท่านชัยรัตน์นี่ เรามีความคิดริเริ่มที่ดีในจังหวัดก็นำไปปฏิบัติตาม อบต.ก็ทำตามข้าราชการทุกหมู่เหล่าทุกกระทรวง ทบวง กรมก็ปฏิบัติตาม แม้กระทั่งสส. เป็นสิ่งที่ดีเค้าก็ทำด้วยกัน ความคิดที่ดีเราก็ต้องทำตามกัน ประชาชนจะซึมซับไหม เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่นี้ผมคิดว่าคนเราที่จะพัฒนาจริงๆ ต้องพัฒนาที่คนก่อน สำคัญที่สุดคือพัฒนาคนใช้ คนให้เหมาะสมกับงานตั้งเป้าไว้หลังจากแถลง ซึ่งตอนนี้กำลังร่างอยู่”

2. ความสำเร็จ

ห้วยเม็ก “ครับในเรื่องของทางด้านการศึกษานะครับ ทางโรงเรียนมีความเชื่อว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ดีมากและดีเยี่ยม เป็นโครงการระดับประเทศที่ถึงแม้ว่าท่านเกษียณในปีนี้ ก็เชื่อมั่นว่าโครงการของท่านยังไม่เกษียณอายุตามท่านไป คงจะดำรงอยู่ต่อไป จะสังเกตว่าทุกวันนี้ประชาชนในเขตบริการชุมชนนี้ เค้ามีความกระตือรือร้นมาก มีความคิด ความรู้เปลี่ยนไปจากแต่ก่อนเคยมืองอเท้า เสรีภาระกิจทำมาแล้ว ก็เล่นการพนัน ทุกวันนี้เขาทำงาน และไม่รองบประมาณจากรัฐบาลได้แต่เพียงอย่างเดียว เค้าจะช่วยตัวเองให้มากที่สุดโดยการรวมกลุ่ม โรงเรียนเข้าไปเสริมหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบให้การศึกษาแก่ชุมชน และที่โรงเรียนก็จัดตั้งเป็นชมรมเรื่องการเกษตร งานการประดิษฐ์ของใช้ ของเล่น”

“สมัยก่อนเขามาสั่งให้ทำ ชาวบ้านไม่มีความรู้จะทำได้อย่างไร ไม่เหมือนทุกวันนี้ชาวบ้านมีความรู้ได้ไปทำ ไปดูงาน เค้ารู้ว่าทำอะไรได้ ทำมาแล้วมีประโยชน์ เขาตื่นตัวตรงนี้ อย่างครอบครัวของดิฉัน นาก็ไม่มีไรก็ไม่มีความจำเป็น เมื่อก่อนแฟนก็เล่นไพ่ ทำงานก่อนสร้างเลิกละมาตอนเย็นเล่นไพ่ถูกตำรวจจับ ก็เสียค่าปรับ พอรู้เรื่องแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เราต้องเริ่มที่บ้านของเราก่อนนะ เราก็มาคุยกันมีปัญหาคุยกัน การปกครองบ้านเป็นอย่างไรเราก็ปกครองกับที่บ้านเราก่อน เรามาคุยกันพอมีปัญหาที่เอามาคุยกัน เราไปทำมาด้วยความรู้สึกว่ามันดีจริงๆ ลองมาทำดู ทำอาชีพและเกิดความรู้มารวมตัวกันทำออกมา ออกสตางค์รวมกัน สิ้นเดือนมีกำไรมาแบ่งกัน เดือนนี้เรามีสตางค์เสียค่าไฟแล้ว เราเพิ่มกิจการ เรามีรายได้เพิ่มขึ้น นี่คือประสบการณ์จากตัวเองจริงๆ แฟนเค้าก็เลิกสูบบุหรี่นะประหยัดสตางค์ค่าสูบบุหรี่ แต่ก่อนกินเหล้าเค้าก็เลิกประหยัดตรงนั้น เรามาเก็บสตางค์ให้ลูกเรียน เดียวนี้ชาวบ้านเค้าดีขึ้นมาก เค้ามีจิตสำนึกที่ทำให้เขารักชุมชนของตัวเอง เค้าจะเอาแต่ตัวอย่างที่ดีมาทำ คนที่ไม่ดีก็อายแล้วเลิกทำ อย่างครอบครัวดิฉันพูดได้ว่าตอนนี้ปลอดอบายมุข แฟนไม่เล่นการพนัน ไม่สูบบุหรี่ เหล้าแฟนเค้าก็เลิก รักษาสุขภาพดี ไม่ต้องเสียสตางค์ เราเป็นครอบครัวตัวอย่าง ลูกสาวได้รับทุนด้านสวัสดิการ ลูกชายคนเล็กได้ทุนอุปถัมภ์จากพระเทพฯ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้โดยพลั้งคิด พลั้งคน พลั้งทุนและพลั้งการจัดการ

3. ความภูมิใจ

กิ่งอำเภอสามชัย กำนันตำบลหนองช้าง “เมื่อก่อนยาเสพติดมีเยอะ เดียวนี้ลดได้ครับ ฉะนั้น ผมจึงคิดว่าเป็นส่วนที่ดีที่ทางจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ประกาศปลอดยาเสพติด และประกาศลด ละ เลิกอบายมุขต่างๆ ครับ

รองปลัด อบต. หนองช้าง “โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เป็นโครงการที่สืบเนื่องมาจากโครงการจังหวัดปลอดยาเสพติด อำเภอปลอดยา และตำบลปลอดยา ซึ่งเราทำเมื่อปี 45 ซึ่งประชาชนในพื้นที่ของเราได้ทราบ โครงการดังกล่าวแล้วและก็เกิดความภูมิใจภูมิใจ ว่าเค้าได้มีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของการทำโครงการดังกล่าว

ผู้ใหญ่บ้านหัวนาคำ “ผลประโยชน์ที่คืนสู่สังคมด้วยการช่วยเหลือเด็กกำพร้า ผู้สูงอายุ

วิทยาการประจำกลุ่มของตำบลบ่อแก้ว ถึงอำเภอนาคู “เริ่มแรกด้านยาเสพติดนี่คล้ายๆ กับว่าไม่มันใจ พอโครงการนั้นสำเร็จมันจะเป็นแรงบันดาลใจ มันเกิดพลังมวลชนอย่างที่เราคาดไม่ถึง”

พระครูอินทโรภาส เจ้าคณะตำบลหนองอ้อย อำเภอธวัชบุรี “ในส่วนคณะสงฆ์มีส่วนช่วยเหลือโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเยอะ เพราะว่าในชุมชนของอำเภอธวัชบุรีเป็นชุมชนที่เล็ก เป็นชุมชนที่เล็กก็จริง แต่เป็นชุมชนที่เข้มแข็งเป็นชุมชนที่มีคุณธรรมมีศีลธรรมและมีประสิทธิภาพ คุณภาพไม่น้อยกว่าชุมชนใหญ่ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพราะว่าชุมชนของอำเภอธวัชบุรี เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในคุณธรรมขั้นพื้นฐานมาแต่เดิม แต่เมื่อทางชุมชนมีคุณธรรมและทางฝ่ายคุณธรรมขั้นพื้นฐานมาแต่เดิมแล้ว มันก็ไม่ยากเท่าไรเพราะว่า ไม่มีปัญหาในการที่เราจะไปสอนธรรมะ เข้าไปอบรมธรรมะตามสถานศึกษาต่างๆ”

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตร อำเภอธวัชบุรี “ปีแรกก็เรื่องยาเสพติดก็จับต้องได้ ปีที่สองก็เรื่องโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองก็จับต้องได้”

4. ชุมชนเข้มแข็ง

พระครูตัวแทนทางพระพุทธศาสนา อำเภอท่าคันโท “การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ จากนโยบายแนวทางการออม หลักตรงนี้ก็ชุมชนเราโดยพื้นฐานเดิมก็คือว่า หลักของประเทศไทยดี พระพุทธศาสนาที่ชุมชนยึด เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับตัวเองกับชุมชนตัวเอง ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความไว้วางใจ ความเป็นห่วงเป็นใย เป็นพื้นฐานของมนุษย์ปุถุชน สามัญชนปกตินี้ โดยพื้นฐานเรามีอยู่แล้ว ซื่อสัตย์นี้ถามว่าใครไม่ซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ทุกคนแหละครับ ความเสียสละก็เหมือนกัน ดูความเสียสละที่ให้ครอบครัวตัวเอง ให้ชุมชนตัวเอง หลักตรงนี้เค้าเรียกว่า มโนธรรม ซึ่งปัจจุบันมีโดยพื้นฐานเราต้องมาเติมเข้าไปอีก ในหลักพุทธธรรม เข้าไปว่า ทุกคนถ้าเรามีหลักคุณธรรมอย่างนี้ ก็คือสิ่งที่เราจะมีตามมาก็คือ ความมีสัจจะ ความจริง สัจจะความตรงไปตรงมานี้แหละครับ ที่จะรักษาตัวเองให้มีสัจจะ เราเอาหลักคุณธรรมตัวนี้แหละครับ หลักสัจจะมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตัวเอง ก็คือ สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ตัวเอง ก็คือ สัจจะเราก็มามากันว่าเราจะออมอย่างไร สัจจะ เอาตัวสัจจะเป็นตัวจิตใจ ตัวเงินนะครับเป็นตัววัตถุเป็นตัวตามนะครับ พอมีหลักสัจจะตัวนี้ ก็คือหลักเอาวัตถุเป็นตัวเงินเข้ามา ตัวการนี้ก็หลักกระบวนการขึ้นมา เพราะกระบวนการออมตรงนี้เข้าสู่ว่า ออมแล้ว มีเงินแล้วมีทองแล้วก็เอาไปลงทุนแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน นำไปลงทุนประกอบอาชีพ เพราะฉะนั้นขบวนการนี้เป็นขบวนการที่เราทำมาอย่างต่อเนื่อง พอมาช่วงโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองเกิดขึ้นมาเราก็มานั่งย้ำ มาเพิ่มเติมขึ้น มาทำขบวนการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองด้วยการออมโดยสัจจะ ฝ่ายราชการที่โครงการพัฒนาชุมชนที่ผมรู้จัก ทำหน้าที่ส่งเสริมให้ทำมาอยู่แล้ว โดยมีกลุ่มออมทรัพย์เป็นพื้นฐาน แต่พอมีโครงการนี้มาทางสงฆ์ ทางพระคุณเจ้า ทางพระอาจารย์ เรามิงบหลวงที่พื้นที่ของเรา ท่านได้นำแนวทางสัจจะสะสมทรัพย์ มาเป็นแนวเครื่องมือช่วยในการพัฒนาคน ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมด้วย แล้วหลวงพ่อก็ใช้หลักตรงนี้ในการรักษา สิ่งแวดล้อม การตัดไม้ทำลายป่า ตรงนี้จะช่วยในการพัฒนาเป็นอย่างดี ตรงนี้ถือว่าเป็นจุดแข็งได้ พอตัวนี้มีทุนมีอะไรขึ้นมา นโยบายหนึ่งซึ่งองค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามาร่วมกันการออม การมีอาชีพได้ส่งเสริมเงินทุนเข้าไปให้กับ กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ จากนั้น เทศบาล อบต.จัดงบประมาณเข้าไปเสริมให้เป็นฐานกลุ่ม ถามว่าชุมชนนี้มีกลุ่มใหม่ มีแล้วก็ไล่ไป จะเข้าไปแก้ปัญหาตรงนั้นให้ เพราะฉะนั้น อบต. เทศบาล และนายอำเภอจึงให้ความสำคัญในตรงนี้ไป เสริมกับกิจกรรมกลุ่มนะครับ พอเงินทุนเข้าไปพื้นฐานเดิมมีอยู่แล้ว พัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นมา ก็เป็นกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งมีผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน ก็เข้าไปสู่นโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่รัฐบาลเราทำ ค่อนข้างจะตรงกับของเดิมที่การพัฒนาแบบยังไม่ตื่นตื่นเท่าไร ยังเรียบง่าย แต่พอหลังจากนโยบายนี้เข้ามา ก็เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน มีอาชีพ มีรายได้ชัดเจน สินค้าที่กลุ่มทำขึ้นมาเนี่ยะครับ ได้รับการรับรองจากจังหวัดจาก

คณะกรรมการจังหวัด ให้คะแนนและมาตรฐานสินค้า เป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เค้าจะมีมาตรฐาน เค้าจะมีมาตรฐานเลยว่า หนึ่งดาว สองดาว สามดาว สี่ดาว ห้าดาวนะครับ ของทำคันโทมีสามดาวเป็นจำนวนมาก และมีสี่ดาวเป็นจำนวนไม่น้อย แต่ยังขาดห้าดาว ยังสู้ไม่โกอินเตอร์เรายังอยู่ในพื้นที่เราอยู่ในส่วนนี้ครับท่านอาจารย์ และอีกอันหนึ่งที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เป็นเครื่องมืออันหนึ่งก็คือ ทางกลุ่มอาชีพของอำเภอท่าคันโท ในระดับตำบล หมู่บ้าน ช้องเกี่ยวกันและมารวมกลุ่มกัน สร้างที่เป็นรูปธรรม ก็คือเครือข่ายของกลุ่มอาชีพ เราใช้ชื่อเหมือนตามที่ใช้กันก็คือ วิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน คือ กลุ่มอาชีพ กลุ่มกิจกรรมที่มีในแต่ละหมู่บ้านชุมชนที่ก่อเกิดขึ้นมา และเราก็สร้างเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในระดับอำเภอ และก็มีที่ทำการ มีศูนย์จำหน่ายสินค้าของอำเภอนะครับ ชัดเจนกลุ่มอาชีพนอกจากจะผลิตสินค้ามา นอกจากส่งขาย แล้วยังส่งไปที่ศูนย์วิสาหกิจอำเภอ เรามีการรับสมัคร มีการระดมทุน ระดมทุนเข้าไป อันนี้คือรูปธรรมหนึ่งในการทำอาชีพ และเป็นเครื่องมือ การเสริมสร้างอาชีพท้องถิ่น พลังชุมชน ร่วมพัฒนาชุมชน ทางด้านเศรษฐกิจ

ทางด้านการออมทรัพย์ครับใน 5 หมู่บ้านมีสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์พัฒนาคุณธรรม นี่คือชื่อกลุ่มยาวมาก มีการพัฒนาคุณธรรมการดำรงชีวิต และที่กลุ่มออมทรัพย์เดี๋ยวนี้นี้ มีการพัฒนาไม่เฉพาะการมีส่วนร่วม คือให้การส่งเสริมการตั้งกลุ่มเราให้ชาวบ้านเป็นคนคุม รวมกลุ่มกันมารวมตัวกัน ที่นี้เมื่อมีการออม 100 กว่าบาทต่อเดือน กองทุนนี้ประมาณ 10,000 กว่าบาท บางคนมีน้อยบางคนมีมาก เงินกองทุนนี้เอาไปไหน เงินกองทุนกลางนี้ไว้ช่วยเหลือสมาชิก เจ็บป่วยก็โทรมาให้ความช่วยเหลือ นี่คือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ที่ในรูปธรรมโดยอาศัยคุณธรรมนะครับ ที่สามารถทำได้และทำได้เป็นจริง อาศัยคุณธรรมโดยมีพระเป็นที่ตั้ง นะครับ

ถ้าสมาชิกคนนั้นได้มีเรื่องเค้าจะดำเนินการในส่วนนี้ หรือว่าความจริงค้านกับกฎหมาย ถ้าไม่มีระเบียบวินัยของชุมชน เราก็กู้ฝืนกันอันนี้คือกฎของชุมชน การเข้ากลุ่มอาชีพมานาน เรามีระเบียบนะระเบียบ สมาชิกที่จะมาอยู่กับเรานี้ตรงกับระเบียบไหม จะมาอยู่ด้วยกัน ทอดผ้ากัน และก็ขาย แล้วก็มีการและก็มีรายได้ ที่นี้เราก็ตั้งเป็นกลุ่ม ตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดิจันเป็นประธานที่อำเภอนะคะ ทุกวันนี้เรานำข้อตกลงกันมาที่อำเภอ มีรายได้ของกลุ่มของสมาชิกมาลงหุ้นกันที่ร้านวิสาหกิจชุมชนของเรานะคะ ที่กลุ่มที่อำเภอผ่องวง ทุกวันนี้มีรายได้ที่ดีขึ้น ขายผ้าได้ดีขึ้น ครอบครัวยิ่งดีขึ้นนะค่ะ เราวมกลุ่มกันได้เพราะข้อตกลงกันได้ เรื่องระเบียบกันได้ เราอยู่คนละที่ก็ประชุมกันก่อนว่าคุณทำอะไรได้ไหม ถ้าคุณทำได้ก็มาอยู่กับเราก็ตกลงกัน 6 อำเภอนะคะ แล้วก็ตั้งร้านขึ้นมา แล้วเอาด้ายมาลงให้ขาย ทำและก็มีรายได้ และก็มีรายได้มาปันผล สิ้นปีถ้า 100 บาท หักไป 60 บาท เหลือ 40 บาท เป็นการว่าเงิน 40 บาทเอาไปให้กลุ่มกู้เวลาฉุกเฉินนะค่ะ เวลาถูกเจ็บป่วยเอาไปให้ช่วยกลุ่มของเรานะค่ะ ตกลงกันว่าทุก 40 บาทนี้จะทำอะไร พวกกลุ่มเราก็จะเอาไปให้กู้ยืมนะค่ะ เอาไปให้สมาชิกยืม เสียดอกเบี้ยร้อยละบาทต่อเดือน ให้ลูกเราจะไปเสียค่าเทอมก็ช่วยกันในกลุ่มนะค่ะ ทุกวันนี้กลุ่มก็มีรายได้ที่ดีขึ้น เพราะว่ามีการช่วยกันทุกคน ถ้าไม่ทำอย่างนั้น กลุ่มก็ไม่มีอะไรประชาชนก็ไม่เข้มแข็ง กลุ่มเค้าก็บอกว่ากลุ่มของเรา ชุมชนของเราเข้มแข็งขึ้นมีรายได้ที่ดีขึ้น เมื่อก่อนก็ทำอยู่นะค่ะกลุ่มของเรา มาทำงานพวกทอดผ้า พ่อบ้านก็มาช่วยแม่บ้านเวลาว่างหลังจากทำไร่ทำนา และได้สมาชิกคนหนึ่งก็มีรายได้ 2,500 บาทต่อคนนะค่ะ สมาชิกก็ได้ทุกคนคะ ก็มีเท่านี้แหละค่ะ

พระคุณเจ้า อำเภอท่าคันโท “ที่ท่านได้นำเสนอว่า คือเริ่มตั้งแต่ให้มองการเปลี่ยนแปลง มองให้ออกว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นมันกระทบต่อชีวิตอย่างไร เพื่อให้เห็นผลดี ผลเสีย และผู้ที่ประชาชนศรัทธาก็ไปให้ความรู้เพื่อให้เค้าเข้าใจว่าทำอย่างนั้นมันไม่ดี ฟังจากท่านท่านก็คือคนที่ประชาชนศรัทธา โดยผมยกตัวอย่างท่าน ผมใช้คำทั่วไปว่า แล้วสิ่งที่ต้องให้มีในคนก็คือ ในเรื่องของจิตสำนึก ในเรื่องของความกตัญญูรู้คุณ รู้สำนึก แต่สิ่งเหล่านี้ ก็คือส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของจิตใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจก็คือ ลด ละ เลิกก่อนจึงจะไปสร้างรายได้”

5. ครอบครัวอบอุ่น

คำตอบที่สมาชิกกลุ่มอาชีพและผู้ได้รับผลลัพธ์ของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับครอบครัวอบอุ่น สรุปได้ดังนี้

1. วิธีคิด

- การปลูกฝังให้กระทำแต่สิ่งดี ๆ
- การมีความพร้อม
- การรู้จักหน้าที่ของตนเอง
- ครอบครัวเข้มแข็ง
- การรู้จักความต้องการของตนเอง
- การเป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชน

2. ทักษะ

- ความรักและความเข้าใจในครอบครัว
- ความสามัคคีและร่วมมือกัน
- การมีอาชีพและรายได้มาก ๆ
- การอยู่ดีกินดี
- การปราศจากโรคภัย
- การไม่มีหนี้สิน
- ฐานะมั่นคง
- การมีเศรษฐกิจดี
- ครอบครัวเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหา
- การศึกษา
- ความรักและความห่วงใยแผ่นดินเกิด
- การมีที่อยู่อาศัย

3. พฤติกรรม

- การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
- การไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข
- การขยันช่วยทำมาหากิน
- การให้คำปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน
- การมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- การอยู่อย่างพอมีพอกิน
- การมีเงินออม
- การช่วยกันคิดช่วยกันทำ
- ความซื่อสัตย์ซึ่งกันและกัน
- การดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน
- การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง
- การประหยัดและใช้จ่ายอย่างพอเพียง
- การให้อภัยกัน

- การเชื้อเพลิงเครพพ่อแม่
- การมีกิจกรรมทางศาสนา
- การหากิจกรรมยามว่างทำร่วมกัน
- การลดรายจ่าย
- หน่วยงานราชการมีส่วนส่งเสริมการอบรมแก่กลุ่มอาชีพ

6. ข้อเสนอแนะ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ไม่ใช่การประเมินโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เพื่อเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์แต่เป็นการศึกษาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่นำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ปัญหาความยากจน และนำมาสร้างเป็นตัวแบบการพัฒนาที่จังหวัดกาฬสินธุ์สามารถเอาชนะความยากจนได้ ความสำเร็จดังกล่าวถือว่าเป็นครั้งแรกที่ได้ แต่จะกลับไปยากจนต่อไปอีกหรือไม่อยู่ที่ว่าชาวกาฬสินธุ์ได้นำเอาประสบการณ์แห่งความสำเร็จมาใช้ต่อไปอีกหรือไม่ ดังที่ปลัดจังหวัดกาฬสินธุ์กล่าวว่า “เมื่อสามารถตัดหญ้าที่หน้าบ้านได้เรียบร้อย มิได้หมายความว่า หญ้าจะไม่ขึ้นมาใหม่ แต่จะตูดกรู้ง หรือเป็นระเบียบก็ขึ้นอยู่กับว่าได้ใช้ประโยชน์จากความสำเร็จในครั้งแรกมากน้อยเพียงใด”

การพัฒนาต้องเริ่มจากจิตสำนึกของประชาชนทุกเพศทุกวัยในครอบครัว เรื่องการปลอดยาเสพติด และการพ้นจากความยากจนเกิดจากความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนหมู่บ้าน การสร้างกฎหมายบ้านและความร่วมมือกันทุกภาคส่วน โดยอาศัยกระบวนการในระดับต่างๆ และการสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การจัดตั้งและการสนับสนุนกลุ่มอาชีพ การตลาด แหล่งเงินทุนของหน่วยงานราชการ บทบาทของสถาบันศาสนาในการอบรมหลักธรรมให้แก่เยาวชนและผู้ใหญ่เพื่อให้ใช้เหตุผลควบคุมอารมณ์ในการดำรงชีวิต เช่น การออมทรัพย์ การประกอบสัมมาชีพ การลด ละ เลิกอบายมุข การขยันหมั่นเพียร หน้าที่ของสถาบันการศึกษาไม่ใช่มีเพียงแต่การให้ความรู้ทางวิชาการเพียงอย่างเดียว จะต้องสอดแทรกความรู้ทางด้านการอาชีพ คุณธรรม จริยธรรมในกระบวนการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน สำหรับครอบครัวมีหน้าที่อบรม สั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้มีจิตสำนึกและความประพฤติที่ดี รู้จักหน้าที่ของตน การที่เอาชนะความยากจนได้นั้นสมาชิกในครอบครัวต้องรู้จักประหยัดและขยันช่วยกันทำมาหากิน ช่วยกันหารายได้เพิ่ม การที่จะทำให้จังหวัดกาฬสินธุ์ไม่กลับไปเป็นจังหวัดที่ยากจนจะต้องอาศัยทุนทางสังคมนำทุนทางเศรษฐกิจในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยความอดทน ความสามัคคีของทุกภาคส่วน และการรักบ้านเมืองของตนจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและความยั่งยืนของโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเพื่อเอาชนะความยากจนใช้การปรับวิถีเข้าหาวิถี เพื่อเป็นแนวทางใหม่ในพฤติกรรมกาฬสินธุ์และการดำรงชีวิตและการทำงาน จึงมีข้อเสนอแนะจากงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไปในการนำตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนไปใช้

1. การนำตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนไปใช้ต้องปรับให้เข้าสภาพจริงของพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างในตัวบุคคล เวลา และสถานที่ เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงและหลากหลายในรายละเอียด มีธรรมชาติ และวัฒนธรรมย่อย ซึ่งเป็น “วิถีในการดำเนินชีวิต” ที่แตกต่างกัน ดังนั้นต้องปรับ “วิถีหรือเทคนิค” เพื่อให้เข้ากับวิถีแล้วจะทำให้เกิดความสมสมัยและมีผลในทางปฏิบัติ

2. วิธีการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน ประกอบด้วย

1. การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จะนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่กระบวนการเอาชนะความยากจน โดยอาศัยพลังคิด พลังคน พลังทุนและพลังการจัดการ ซึ่งมีแนวทางดังนี้

ความยากจน	การเอาชนะความยากจน
จนเงิน • การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย • ความลุ่มหลงอบายมุข เช่น สุรา เทียวเตร่พนัน • การพัฒนาต่ำ รายได้น้อย • อาชีพหลักมีรายได้น้อย • อาชีพเสริมมักให้รายได้น้อย และเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ • หนี้สิน เพราะรายได้ไม่พอรายจ่าย • ปัญหาเงินกู้ยืมระบบ ดอกเบี้ยสูง • รายได้ไม่พอกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน • ภาระหนี้สิน • เล่นการพนัน และติดอบายมุข	ไม่จนเงิน • การลดการใช้จ่ายจากรายได้ในปัจจุบันเพื่อให้เกิดการออม และเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อโอกาสพัฒนาอาชีพ และมีผลให้การบริโภคที่มากขึ้นในอนาคต • รวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ และเป็นแหล่งทรัพยากรทางการเงิน เมื่อยามมีความจำเป็นต้องใช้เงินทำให้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ • การลด ละ เลิกอบายมุขทำให้ประหยัดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และยังทำให้เกิดการออมทรัพย์ • ต้องพัฒนาการออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ ไปสู่การพึ่งพาทางการเงินของชุมชนได้เอง

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (ต่อ)

ความยากจน	การเอาชนะความยากจน
จนใจ • คนด้อยโอกาส • ทำที่ต่อชีวิตไม่ดี • สุขภาพกายและสุขภาพจิตไม่ดีพอ • ขาดทักษะในการประกอบอาชีพ • การเข้าถึงทรัพยากรการผลิต • จำนวนสมาชิกครอบครัวที่มีมาก • อัตราการเลี้ยงดูสูง • จำนวนสมาชิกในวัยพึ่งพามาก • ความเกียจคร้าน • ใช้ความรู้สึกมากกว่าความรู้ และขาดข้อมูล • มีความเสี่ยงสูง ขาดความมั่นคง • ถูกกีดกันจากการตีกรอบของสังคม	ไม่จนใจ • รู้จักวางแผนการใช้จ่ายโดยการควบคุมอารมณ์ ด้วยเป้าหมายที่มีเหตุผลคือ ลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ • ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากความสามารถในการคิด การประกอบอาชีพ และการบริโภคที่รู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง • ใช้แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เริ่มคิดจะประกอบอาชีพจากทรัพยากรการผลิตที่ตนเองมี เพื่อใช้บริโภคในชีวิตประจำวัน ทำให้ประหยัด พึ่งพาตนเองได้ สร้างนิสัยการบริโภคในระยะยาว “ผลิตสิ่งที่กินได้ ใช้ได้ และขายได้” • ใช้หลักทางศาสนา “ศีล สมาธิ ปัญญา” นำมาบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตนเองให้สามารถแยกแยะ รู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง โดยที่การ

	กระทำนั้นต้องเป็นผลดีต่อตนเองและผู้อื่น ● ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านทุนทางสังคม และพัฒนามาเป็นการออมทรัพย์ ซึ่งเป็นทุนทางเศรษฐกิจ มุ่งจากการพัฒนาน้ำใจเป็นน้ำเงินส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่น ● การรู้จักควบคุมตนเอง สามารถใช้สร้างภูมิคุ้มกันกระแสโลกาภิวัตน์ โดยใช้การออมเป็นกลไกในการพัฒนาคนให้ตระหนักถึงคุณค่าของการออม และเป็นการพัฒนาคุณธรรม และคุณภาพของประชาชนในสังคม ● ยึดหลักคุณธรรม 5 ประการคือ ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจกันเป็นแกนกลางในการดำเนินชีวิต ● ฝึกให้เป็นคนช่างสังเกต และใช้ข้อมูลให้เป็น

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (ต่อ)

ความยากจน	การเอาชนะความยากจน
จนปัญญา	ไม่จนปัญญา
● การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ เพราะการจัดการไม่ดี ● ขาดความสามารถในการจัดการตลาด และการเงิน ● การตัดไม้ทำลายป่า และการทำลายระบบนิเวศน์ ● ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ● ขาดโอกาสในการเลือกอาชีพ ● การมีระบบสวัสดิการที่อ่อนแอ ไม่พอเพียง ● ขาดโอกาสทางการศึกษา ● ถูกกดขี่ทางความรู้สึก ● ระบบเศรษฐกิจของประเทศ เป็นระบบพึ่งพา	● รู้จักมองอนาคตและคิดเชิงอนาคต ● ตระหนัก และเข้าใจใช้ความสัมพันธ์ระหว่างการทำรายได้ และการใช้จ่ายรายได้อย่างฉลาด ในด้านมูลค่าหรือจำนวนเงิน กับคุณค่าหรือการจัดการกับอารมณ์ของตนเองที่สามารถควบคุมความต้องการซื้อสินค้า ● ตระหนัก และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ● จัดตั้งรูปแบบสหกรณ์เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการตลาด เหลือกินนำไปขายทำให้มีรายได้เพิ่มเกิดการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ ● สร้างความมีภาวะผู้นำ หรือภาวะผู้นำกลุ่ม ● สร้าง และส่งเสริมความเอื้ออาทรจากการออมทรัพย์

• วิฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ • การปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ • ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน และโอกาส	ไปจัดสรรสวัสดิการทางสังคม • ร่วม และสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มสร้างคุณภาพและคุณธรรม 4 ก คือกลุ่ม กรรมการ กติกา และกิจกรรมกลุ่ม • ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาดตนเองตลอดเวลา กล้าคิด กล้าแสดงออกด้วยการทำประชาคม • ตระหนักว่าการกระทำทุกอย่างมีผลเชื่อมโยงไปข้างหน้าในด้านสังคม และผลเชื่อมโยงไปข้างหน้าหลังคือการพัฒนาการจัดการกลุ่มอาชีพที่เป็นที่มาของเงินออมความพร้อมอันเป็นฐานของการพึ่งพาตนเองเป็นฐานการพัฒนาการบริหาร และการสร้างวินัยผ่าน 4ก

2. การจัดการกับอารมณ์

การจัดการกับอารมณ์เกิดขึ้นได้เมื่อรู้ใช้เหตุผลไปควบคุมความรู้สึกหรืออารมณ์ได้ จะทำให้พฤติกรรมที่ออกมาเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้

2.1 ใช้หลักศาสนา

- รู้จักวางแผนการใช้จ่ายโดยการควบคุมอารมณ์ด้วยเป้าหมายที่มีเหตุผลคือ ลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ
- หลักศาสนา “ศีล สมาธิ ปัญญา” นำมาบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตนให้สามารถแยกแยะ รู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง โดยที่การกระทำนั้นต้องเป็นผลดีต่อตนเองและผู้อื่น
- คุณธรรม 5 ประการ คือ ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจและไว้วางใจกัน
- ความสัมพันธ์ระหว่างการหารายได้ และการใช้จ่ายรายได้อย่างฉลาดในด้านมูลค่าหรือจำนวนเงินกับคุณค่าหรือการจัดการกับอารมณ์ของตนเองที่สามารถควบคุมความต้องการซื้อสินค้า

2.2 ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

- แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากความสามารถในการคิด การประกอบอาชีพ และการบริโภคที่พึ่งพาตนเองและรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองเพื่อรักษาไว้ซึ่งความพอเพียง
- เป็นแหล่งทรัพยากรทางการเงิน เมื่อยามมีความจำเป็นต้องใช้เงินทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้
- พัฒนาการออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ ไปสู่ธนาคารชุมชนหรือสหกรณ์ออมทรัพย์
- จัดตั้งรูปแบบสหกรณ์เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการตลาด เหลือกินนำไปขายทำให้มีรายได้เพิ่มเกิดการร่วมกันคิด ร่วมทำและร่วมรับผลประโยชน์
- การดำเนินการของกลุ่มสร้างคุณธรรมและคุณธรรม 4 ก คือ กลุ่ม กรรมการ กติกาและกิจกรรมกลุ่ม
- แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ que เริ่มคิดจะประกอบอาชีพจากทรัพยากรการผลิตที่ตนเองมีเพื่อใช้บริโภคในชีวิตประจำวันทำให้ประหยัด พึ่งพาตนเองได้สร้างนิสัยการบริโภคระยะยาว

2.3 ใช้หลักภูมิปัญญา

- การลดการใช้จ่ายจากรายได้ในปัจจุบันเพื่อการบริโภคในอนาคต โดยการประหยัด อดออม การออมและออมทรัพย์
 - ทำให้ประหยัดรายจ่าย เพิ่มรายได้และยังได้เงินปันผลจากการออม
 - เงินออมเหมือนรายได้ที่ทำได้
 - เป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านทุนทางสังคม และได้พัฒนามาเป็นการออมทรัพย์ ซึ่งเป็นทุนทางเศรษฐกิจมุ่งจากการพัฒนาน้ำใจเป็นน้ำเงินส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - เป็นการสร้างนิสัยให้ลูกหลานและนักเรียนได้ฝึกการออมเงิน
 - สร้างและส่งเสริมความเอื้ออาทรจากการออมทรัพย์ไปจัดสรรสวัสดิการทางสังคม
 - มีผลเชื่อมโยงไปข้างหน้าในด้านสังคม และผลเชื่อมโยงไปข้างหลังคือ การพัฒนาการจัดการกลุ่มอาชีพที่เป็นที่มาของเงินออม ความพร้อมอันเป็นฐานของการพึ่งพาตนเอง

2.4 ใช้หลักอื่น ๆ

- เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันกระแสโลกาภิวัตน์โดยการใช้การออมเป็นกลไกในการพัฒนาคน ให้ตระหนักถึงคุณค่าของการออม และเป็นการพัฒนาคุณธรรมและคุณภาพของประชาชนในสังคม
 - ทำให้เกิดความรับผิดชอบในการทำหน้าที่เพื่อนำเงินออมนั้นไปสร้างมูลค่าเพิ่ม
 - เป็นการพัฒนาทุนทางสังคมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ฝึกความไว้วางใจ ความรับผิดชอบ สร้างนิสัยในการควบคุมอารมณ์ ความร่วมมือ การพึ่งพาตนเอง ความซื่อสัตย์และความเสียสละและการพัฒนาทุนทางเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาการจัดการกองทุนที่ขยายธุรกรรมการใช้ประโยชน์จากการออมเงิน
 - เป็นศักดิ์ศรีความเป็นคน และความเป็นชุมชนซึ่งมีผลให้เกิดการแข่งขัน
 - สอนให้รู้จักมองอนาคตและคิดเชิงอนาคต
 - สร้างภาวะผู้นำโดยสามารถควบคุมตนเอง และนำตนเองไปสู่เป้าหมายได้ฉลาดส่งเสริมการพัฒนาตนเองตลอดเวลา กล้าคิด กล้าแสดงออก
 - เกิดการประชาคมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นการพัฒนามนุษย์ในด้านการสร้างนิสัยและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย
 - เป็นฐานการพัฒนาการบริหารและการสร้างวินัยผ่าน 4 ก
 - รู้จักวางแผนการใช้จ่ายโดยการควบคุมอารมณ์ด้วยเป้าหมายที่มีเหตุผลคือ ลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ

3. เพิ่มรายได้

รายได้เป็นผลที่เกิดจากการมีอาชีพ และอาชีพเกิดขึ้นได้จากการออมที่สร้างโอกาสเพื่อให้เกิดกิจกรรมการผลิตทั้งระดับครอบครัว และระดับกลุ่มในชุมชนที่นำไปสู่การเพิ่มรายได้ ซึ่งทำได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- สนับสนุนการจัดกลุ่มอาชีพเดิมและจัดตั้งกลุ่มอาชีพใหม่ และสร้างเครือข่ายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในระยะแรก
- ส่งเสริมการหารายได้เสริม
- ส่งเสริมการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ใ ช้

- การขยันทำงาน
- การดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง

4. ลดรายจ่าย

โดยการออกกฎหมายหมู่บ้านซึ่งได้มาจากการสร้างคุณค่าร่วม (Share Value) โดยวิธีการประชาคม เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติร่วมกันในการลดค่าใช้จ่าย และควบคุมอารมณ์ ทำให้ลดค่าใช้จ่ายได้ดังต่อไปนี้

- ลด ละ เลิกอบายมุข และสิ่งผิดกฎหมาย
- สนับสนุนการใช้สินค้าพื้นเมือง
- การให้ความร่วมมือและปราบปรามการพนัน และยาเสพติด
- การงดเว้นการดื่มสุรา
- การทำการเกษตรที่ใช้เป็นอาหารได้ และขายได้ รวมทั้งเป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้าของกลุ่มอาชีพแบบธรรมชาติเพื่อลดต้นทุนการผลิต
- ส่งเสริมการเกษตรแบบพอเพียง หรือเกษตรทฤษฎีใหม่

5. การออมและการเข้าถึงโอกาส

การออมทรัพย์เป็นการสร้างเครดิตและทำให้เข้าถึงแหล่งทุน ซึ่งทำให้เกิดโอกาสในการประกอบอาชีพ ดังนั้นการสร้างโอกาสจึงเริ่มที่การออมซึ่งทำได้ดังต่อไปนี้

- สร้างนิสัยการออมทรัพย์ตามแนววัฒนธรรมชุมชน
- การประหยัดในรูปแบบต่างๆ ที่ทำได้จริง
- รู้จักการออมและรู้คุณค่าของการออมเงิน
- หาดตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตได้ของกลุ่มอาชีพ
- นโยบายของสถาบันการเงินที่เอื้อต่อประชาชนในการให้สินเชื่อ
- การบริหารจัดการกลุ่มที่ดี ในการจัดสรรรายได้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน
- การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมทุน

6. การมีส่วนร่วม

6.1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ : เริ่มจากการทำประชาคม การทำงานและรับผิดชอบร่วมกัน

- ปกป้องหรือกันอย่างใกล้ชิด
- แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้
- ฟังพาวาศัยกัน
- ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทำงานกลุ่ม
- เน้นกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้จากข้างล่างขึ้นมา

6.2 คิดอย่างเป็นระบบ

- มองและคิดแบบองค์รวมและเชื่อมโยงในลักษณะที่หลากหลาย
- การเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมชาติและการปรับตัวตลอดเวลา
- สิ่งต่างๆ เกี่ยวข้องกัน

6.3 พัฒนาความเชี่ยวชาญสำหรับตน

- มีความมุ่งมั่นที่จะสำเร็จและมีข้อมูลเฉพาะตน

- เพียรพยายามใฝ่รู้และปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
- เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- วิสัยทัศน์แบบแนวราบเพื่อเรียนรู้ร่วมกันและยืดหยุ่น
- รู้จักหมวดหมู่ แยกแยะและพิจารณาร่วมกัน

6.4 การเปิดกว้างทางความคิด

- เจตคติให้การยอมรับและชื่นชมคนอื่น ความรักคนอื่น
- การตอบสนองทำให้มีปฏิสัมพันธ์สูง มีพลังความดี
- แนวความคิดเห็น มองภาพกว้าง
- กระบวนทัศน์ คิดสิ่งที่แปลกใหม่ มีจินตนาการ
- สร้างความอิสระแต่อยู่ในขอบเขต
- ส่งเสริมความให้มีความคิดริเริ่มใหม่ๆ ที่ปฏิบัติได้

6.5 การร่วมสร้างวิสัยทัศน์

- ร่วมสร้างวิสัยทัศน์องค์กรร่วมกัน
- เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในองค์กรได้รับข้อมูลร่วมกัน
- สร้างความรู้สึกร่วมกันว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน
- ร่วมกำหนดค่านิยม ปรัชญานำทาง เป้าหมาย กลยุทธ์ร่วมกัน

6.6 การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม

- ทุกคนเป็นครู ทุกที่เป็นห้องเรียน เรียนเหมือนไม่เรียน สอนเหมือนไม่สอน
- สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้
- เน้นการทำงานเป็นทีม และมีข้อผูกพันร่วมกัน
- ทำงานมีอิสระ รับผิดชอบทำ
- มีสิ่งมุ่งมาดปรารถนาอย่างสูงสุดร่วมกัน
- สร้างแผนปฏิบัติร่วมกัน

6.7 การสร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ

6.8 การทำประชาคม

7. การสร้างความยั่งยืน (Sustainability) ผลผลิตของครอบครัวและชุมชนที่สามารถตอบสนองเป้าหมายที่แท้จริง โดยตัวประชาชนเองที่สามารถพึ่งพาตนเองได้และเกิดความอบอุ่นในครอบครัว ทำให้ครอบครัวเข้มแข็งและชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืนที่ใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ ความภาคภูมิใจ ชุมชนเข้มแข็ง ครอบครัวอบอุ่นและความสำเร็จอันเกิดพลังทั้งสิ้น โดยมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

7.1 ความเชื่อ (Belief)

- พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง
- ภูมิปัญญาชาวบ้าน
- แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
- แนวคิดในการเอาชนะความยากจน
- ความภาคภูมิใจในความเป็นมาที่ยิ่งใหญ่

7.2 เศรษฐกิจ (Economy) มีเป้าหมายการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง โดย

- ติดตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อลดการฟุ้งเฟ้อ
- ช่วยคิดช่วยทำ เพื่อให้เกิดพลังการประกอบอาชีพ
- มีน้ำใจช่วยเหลือกัน เพื่อสร้างความร่วมมือและเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการ
- มีเป้าหมายการอยู่อย่างพอเพียง
- การเอาชนะความยากจนแบบชนบทที่อาศัยธรรม ลด ละ เลิกอบายมุข

7.3 การรู้จักตัวเอง (Self – knowledge) เพื่อฝึกฝนและค้นหาข้อมูลที่กระทบต่อชีวิต
ด้านต่างๆ โดย

- จิตสำนึกในการพึ่งพาตนเอง
- สร้างวินัยแห่งตนโดยเฉพาะวินัยทางการเงิน
- รู้ความต้องการและความพร้อมของตนเอง
- เอาชนะใจตนเอง โดยการลด ละ เลิกอบายมุขที่ทำให้เสียทรัพย์และเสียสุขภาพ

7.4 การถ่ายโยงความรู้ (Transfer ability) เพื่อจัดการความรู้และประสบการณ์โดย

- ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม
- ขยายเครือข่าย
- สร้างกลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง โดยการจัดสรรรายได้เป็นสวัสดิการคนสูงอายุ และ ออมทรัพย์เพื่อเข้าถึงโอกาสและจัดสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่
- การสร้างโอกาสการมีอาชีพ
- การพัฒนาทักษะอาชีพโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

7.5 ความคิดที่ปฏิบัติได้ (Practicality)

- เริ่มคิดจากสิ่งที่มีและทำจากสิ่งที่คิดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- ร่วมมือกับจังหวัดและปรับวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับนโยบายบริการภาครัฐ
- ดูแลเอาใจใส่กัน
- พัฒนาระบบคุ้มครองสังคมและผู้ด้อยโอกาส
- มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น

7.6 ความรับผิดชอบ (Responsibility/ Reasonability)

- ปฏิบัติตามกฎหมายบ้าน
- ซื่อสัตย์และสร้างความสามารถในการบริหารเงิน
- รู้หน้าที่ของตนเอง
- บริโภคแบ่งปันและอยู่กับสิ่งแวดล้อม
- ไม่ทำลายธรรมชาติ เกื้อกูลธรรมชาติ
- ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนามนุษย์ สังคมและธรรมชาติ
- มีเป้าหมายในการร่วมมือกันสร้างกลุ่มอาชีพ เพื่อให้มีรายได้ตลอดปีจะมีผลต่อการออมและการเข้าถึงโอกาสในอาชีพ
- เพิ่มศักยภาพรุ่นลูกและชุมชน

7.7 ทศนคติ (Attitude)

- อดทน
- คิดเชิงบวกเชื่อว่าความยากจนแก้ไขได้
- ซื่อสัตย์ต่อกันเพื่อสร้างระบบความมั่นคงในชีวิตและความปลอดภัย
- ความรักบ้านเมืองของตนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการแก้ปัญหาและพัฒนา
- ความขยัน
- สร้างแรงบันดาลใจ

7.8 ศักยภาพและเป้าหมายชุมชน (Community)

- ชุมชนเข้มแข็ง
- ผู้นำที่ส่งเสริมการทำความดี มีความเกื้อกูล
- รักและเข้าใจในครอบครัวเพื่อสร้างครอบครัวที่อบอุ่นและเข้มแข็ง
- ครอบครัวเป็นพื้นฐานการแก้ปัญหา สร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้ชุมชน

7.9 กลยุทธ์ (Tactic)

- การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- กลุ่มอาชีพ
- กฎหมู่บ้าน

7.10 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Interactive Learning)

- หาดตลาดรองรับสินค้าของกลุ่ม
- การให้คำปรึกษาและการทำประชาคม
- การเข้าถึงความจริงรวมทั้งความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ และแนวคิด

7.11 ความร่วมมือ (Cooperation)

- ความร่วมมือของทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาความสามารถของประชาชนและส่งเสริมอาชีพ
- ความสามัคคีจากทุกฝ่าย บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และองค์กรประชาชน
- ประสานเพื่อสนับสนุนงบประมาณและเทคนิควิชาการด้านต่างๆ ในระยะแรก
- ความเสียสละเพื่อส่วนรวม

7.12 การจัดการอารมณ์ (Emotional Management)

- คุณธรรม และจริยธรรม
- อบรมเรื่องวัฒนธรรม
- ส่งเสริมประเพณี และสิ่งแวดล้อม

7.13 การออม (Saving)

- ไม่เป็นหนี้ โดยยึดลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข
- ประหยัด
- การออม
- ออมทรัพย์

8. ยุทธศาสตร์การดำเนินงานในการเอาชนะความยากจน

กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อเอาชนะความยากจนมาจากความร่วมมือของส่วนราชการ สถาบัน ศาสนา สถาบันการศึกษา ครอบครัว และองค์กรชุมชนทั้งปวงในการร่วมมือในทุกด้านเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ โครงการ และกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีแนวปฏิบัติดังนี้

ยุทธศาสตร์	โครงการ	กิจกรรม
1. ไม่จนเงิน 1. การเพิ่มรายได้ 2. การลดรายจ่าย	1. การสร้างอาชีพใหม่เพื่อเพิ่มรายได้ 2. การสนับสนุนกลุ่มอาชีพเดิม 3. การสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ 1. การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา 2. การลด ละ เลิก อบายมุขต่างๆ เช่น การพนัน การดื่มสุรา การเสพสารเสพติด 3. การรู้จักใช้จ่ายเงินตามอัตภาพ 4. การทำการเกษตรแบบอินทรีย์ 5. การปลูกพืชสวนครัวเพื่อใช้บริโภคก่อนแล้วเหลือไว้ขาย 6. การสนับสนุนใช้สินค้าที่ผลิตในชุมชนหรือสินค้าพื้นเมือง	กิจกรรมในการเอาชนะความยากจนสามารถแบ่งออกเป็น 5 กิจกรรม ดังนี้ 1. กิจกรรมในเรื่องการเพิ่มรายได้ ประกอบด้วย 1.1 หมู่บ้านจะต้องมีการจัดตั้งโครงการเกี่ยวกับอาชีพใหม่ อย่างน้อย 1 โครงการ 1.2 กลุ่มอาชีพจะต้องผลิตสินค้าที่สามารถขายได้ในชุมชนและภายนอกชุมชน 1.3 หน่วยงานราชการสนับสนุนงบประมาณกลุ่มอาชีพพอเพียง

8. ยุทธศาสตร์การดำเนินงานในการเอาชนะความยากจน (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	โครงการ	กิจกรรม
3. การออมเงิน 4. การออมเพื่อเป็นทุน 2. ไม่จนใจ 1. การมีส่วนร่วม	1. การให้ความรู้ในเรื่องการออมแก่ประชาชน 2. การสร้างนิสัยการออมเงินของประชาชน 3. การตั้งเป้าหมายให้ครัวเรือนมีเงินออมน้อยละ 90 ของครัวเรือนทั้งหมด 1. การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ 2. การใช้บัญชีเงินฝากเป็นหลักประกันในการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน 1. การให้ครอบครัวเป็นรากฐานของการสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา	1.4 กลุ่มอาชีพได้รับการอบรมด้านวิชาการและฝึกทักษะอาชีพทุกกลุ่ม 1.5 กลุ่มอาชีพเข้าถึงข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ 1.6 กลุ่มอาชีพได้รับการสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพทุกกลุ่ม 1.7 กลุ่มอาชีพมีความรู้ทางหลักการจัดการ การบริหาร และการตลาด 2. กิจกรรมในเรื่องการลดรายจ่าย ประกอบด้วย 2.1 การเล่นพนันไม่มีในหมู่บ้าน

2. ความร่วมมือ	2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดโครงการต่าง ๆ และการตัดสินใจ 3. การเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษาของชุมชนมีส่วนร่วม 4. การดึงภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม 5. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนา 6. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชน 7. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการทุกระดับอย่างเต็มรูปแบบ 1. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคประชาชน หน่วยงานราชการ และ "บวร" 2. การส่งเสริมการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบของประชาชน 3. การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหน่วยงานราชการในการพัฒนาชุมชน 4. การอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีของประชาชนโดยกฎหมายหมู่บ้าน	2.2 ครั้วเรือนมีการปลูกพืชไว้ใช้บริโภคและค้าขาย 2.3 คนในครั้วเรือนไม่ดื่มสุรา 2.4 คนในครั้วเรือนไม่เสพยาเสพติด 2.5 ครั้วเรือนไม่ใช้ปุ๋ยเคมีในการเพาะปลูก 3.กิจกรรมในเรื่องของการออม ประกอบด้วย 3.1 ทุกครั้วเรือนต้องมีการออมทรัพย์ 3.2 ครั้วเรือนออมทรัพย์ทุกเดือน (ไม่กำหนดจำนวนเงิน) 3.3 ครั้วเรือนมีเงินในบัญชีเพียงพอกับการเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงิน 4. กิจกรรมในเรื่องของกิจกรรมเสริมประกอบด้วย 4.1 วัดจัดการอบรมหลักสูตรธรรมสำหรับปฏิบัติในชีวิตประจำวัน 4.2 วัดจัดกิจกรรมทางศาสนกิจให้แก่ประชาชนทุกวัย

8. ยุทธศาสตร์การดำเนินงานในการเอาชนะความยากจน (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	โครงการ	กิจกรรม
3. ผู้นำและภาวะผู้นำ	1. การส่งเสริมการสร้างภาวะผู้นำให้ประชาชน 2. การสร้างความ "กล้า" ในตนเอง (กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำและกล้ารับผิดชอบ) 3. การสนับสนุนให้มีผู้นำในชุมชนและสร้างความศรัทธาในผู้นำ	4.3 โรงเรียนจัดโครงการเสริมเกี่ยวกับการอบรมอาชีพให้แก่นักเรียน 4.4 โรงเรียนมีหลักสูตรวิชาชีพให้นักเรียน 4.5 โรงเรียนจัดกิจกรรมการเล่นกีฬา 4.6 หน่วยงานราชการจัดโครงการให้ความรู้ทางด้านสุขอนามัย
4. ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม	1. การรักษาและคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้าน 2. การรักษาและสืบสานวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น 3. การปลูกจิตสำนึกภูมิใจในถิ่นกำเนิดที่อยู่อาศัย	4.7 หน่วยงานราชการ และ "บวร" จัดกิจกรรม และศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่เยาวชน (หมู่บ้านละ 1 แห่ง) 4.8 โรงเรียน ห้องสมุดชุมชนเป็นศูนย์การศึกษาเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

5. การใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ 3. ไม่จนปัญญา 1. การส่งเสริมศักยภาพที่ตัวบุคคล	4. การส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น 1. การส่งเสริมเล่นกีฬาของเยาวชน 2. การจัดกิจกรรมทางศาสนาและปฏิบัติศาสนากิจ 3. การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับอาชีพ 1. การสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. ความกระตือรือร้นในการเสาะหาข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาสติปัญญา 3. การแสวงหาความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4. ความต้องการมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการประกอบอาชีพ	4.9 ทุกหมู่บ้านต้องมีกฎหมายหมู่บ้านที่เกิดจากประชาคมหมู่บ้าน 5. กิจกรรมในเรื่องของการลดปริมาณอาชญากรรม ประกอบด้วย 5.1 ไม่มีการจับผู้กระทำความผิดจากการพนัน 5.2 ไม่มีการจับผู้กระทำความผิดจากการทะเลาะวิวาทอันเนื่องมาจากการดื่มสุรา 5.3 ไม่มีการจับผู้กระทำความผิดจากการผลิตค้าขาย และเสพสารเสพติด

8. ยุทธศาสตร์การดำเนินงานในการเอาชนะความยากจน (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	โครงการ	กิจกรรม
2. การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ	1. การจัดการฝึกอบรมด้านทักษะอาชีพ 2. การให้ความรู้ทางวิชาการต่างๆ 3. การให้ข่าวสารข้อมูลที่สามารถช่วยประชาชนได้ 4. การให้ความรู้ทางหลักการจัดการ การบริหาร และการตลาด 5. การจัดหาผู้ฝึกสอนด้านอาชีพ 6. การสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ 7. การส่งเสริมและการประสานงานการตลาด 8. การสนับสนุนทางด้านอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ 9. การมีระบบสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส	

9. การสร้างความเป็นสถาบัน

การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และอนาคตของชุมชนนั้นถูกกำหนดโดยบุคคลและระบบ การริเริ่มต้องมาจากตัวบุคคล และจะดำรงอยู่หรือมีอนาคตเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับบุคคลซึ่งริเริ่มหรือก่อให้เกิดการพัฒนาได้ พัฒนาระบบขึ้นมาที่ก่อให้เกิดสำนึกร่วมหรือค่านิยมร่วมที่นำไปสู่แนวทาง หรือวิธีปฏิบัติใหม่ที่ทุกคนพอใจ และปฏิบัติได้เป็นปกติ เป็นรูปแบบของพฤติกรรมที่กำหนดลักษณะนิสัย ซึ่งอยู่เหนือสัจชาตญาณและใช้ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ คือ ความเป็นสถาบัน ซึ่งสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ตามแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. ความภูมิใจอันเป็นสิ่งต้องใจของทุกคนหรือส่วนร่วม
2. นโยบายที่สอดคล้อง ต้องใจของทุกคนหรือส่วนร่วม
3. สิ่งที่ต้องใจสอดคล้องกับปัญหาที่ต้องการแก้ไข
4. ระบบที่วางไว้ต้องเข้าใจตรงกันระหว่างผู้ทำงานทุกฝ่าย คือ
 - 4.1 เป้าหมาย
 - 4.2 ความร่วมมือ
 - 4.3 ความมุ่งมั่นและใส่ใจ
 - 4.4 อะไร คือความพึงพอใจร่วมกันให้ทำและสานต่อ
 - 4.5 ระยะเวลาต้องประสบความสำเร็จ
5. อาศัยพลังคิด พลังคน พลังทุน และพลังการจัดการ
6. ประชาชนเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทั้งปวง
7. การประสานงาน ร่วมมือและแบ่งงานกันทำ
8. ส่งเสริมอาชีพให้มีรายได้ตลอดปี
9. การพึ่งพาตนเอง
10. ความต่อเนื่อง
11. การควบคุมอารมณ์
12. ร่วมกำหนดเป้าหมาย
13. สร้างความมีวินัย
14. สร้างวินัยทางการเงิน
15. พัฒนาคุณธรรมของประชากร
16. ผู้นำที่มีบารมี
17. มีตัวแบบที่ดี
18. ความกระตือรือร้น
19. สร้างความยั่งยืน มีองค์ประกอบดังนี้
 - 19.1 ทิศทางเป้าหมายที่ชัดเจน
 - 19.2 ความมุ่งมั่น
 - 19.3 ความพยายาม
 - 19.4 สิ่งสนับสนุน
20. รักแผ่นดินเกิด
21. ผู้ว่าราชการจังหวัดมีทิศทาง ความมุ่งมั่นและความพยายามที่ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะระดับนโยบายแห่งชาติ

1. กำหนดทางเลือกในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ จากอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Growth Targeting) ไปเป็นอัตราการเติบโตการออม (Saving Targeting) เพราะที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศกำหนดเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Growth Targeting) วัดจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยค่าใช้จ่ายผลสรุปรายได้เพิ่มไม่ทันรายจ่ายทำให้หนี้สินเพิ่มขึ้น วิธีการพัฒนาดังกล่าวยังคงดำเนินต่อไป เพราะความเป็นสากล น่าจะมีทางเลือกในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศจาก growth targeting ไปเป็น Saving targeting ซึ่งการพัฒนาที่ยืดการออมเป็นเป้าหมายไม่ได้ละเลยการเพิ่มขึ้นของรายได้แต่สนใจกับ “รายได้เหลือ” เพื่อเป็นเงินออมที่จะนำไปลงทุน เพื่อความเติบโตทางเศรษฐกิจ และลดการพึ่งพิงทุนจากต่างประเทศได้ในระยะยาว

2. การแก้ปัญหาความยากจนนอกเหนือจากการส่งเสริมการออมแล้ว การพัฒนาควรให้ความสำคัญกับ “ความสมสมัย” (Moderatization) แทน “ความทันสมัย” (Modernization) เพราะความสมสมัย คือ การอยู่ด้วยกันได้โดยการประนีประนอมระหว่างวิถีกับวิถี รู้จักปรับปรนตัวเองให้อยู่ในสังคมที่ทันสมัยได้อย่างมีศักดิ์ศรี พฤติกรรมในลักษณะนี้จะเพียบพร้อมทางด้านสังคม แม้คนที่ไม่มีรายได้ ใช้แรงงาน ไม่มีที่มาแต่มีอาหารกิน กินข้าวกับบ้านญาติหรือคนอื่นที่ไปช่วยทำงานให้โดยไม่ใช้การจ้าง ไปทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นตามความสามารถที่มีอยู่ ช่วยงานต่างๆ แม้ไม่มีเงินแต่มีแรงช่วยแม้กระทั่งช่วยงานวัด ทำให้เข้ากับสังคมได้ยังชีพได้และมีศักดิ์ศรีเหมือนกัน การพัฒนาความสมสมัยเป็นการปรับเทคนิคหรือวิถี เข้าหาทุนทางสังคม ซึ่งเป็น “วิถี” ที่เป็นภูมิปัญญาไทย ไม่ใช่เป็นการถอยหลังลงคลอง แต่เป็นกลับไปทบทวนวิถีการพัฒนาที่ผ่านมา รวมถึงศตวรรษที่เน้นความทันสมัย ทำให้สูญเสียทุนทางสังคมไปมากมาย ทำให้ขาดจริยธรรม และคุณธรรม ใช้อารมณ์ในการดำเนินชีวิตมากกว่าการใช้เหตุผล เพราะไปรับเอา “วิถี” ของความทันสมัยมาใช้โดยขาดความพร้อม เป็นการก้าวกระโดดควรจะทบทวนทางเลือก “ความสมสมัย” ซึ่งเป็นเทคนิคที่เอา “วิถี” เป็นฐานแล้วปรับ “วิถี” ให้เข้ากับ “วิถี” จะนำไปสู่ความกลมกลืนในการพัฒนาเศรษฐกิจที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนได้

3. กำหนด Business Chain ใช้หลักการแข่งขันและความร่วมมือ ด้านการแข่งขันให้แต่ละหมู่บ้านผลิตในสิ่งที่เป็ลักษณะเฉพาะตามภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งทำให้ได้สินค้าที่แตกต่าง ส่วนหมู่บ้านที่ทำไม่ได้ก็ผลิตวัตถุดิบป้อนหรือเป็นแรงงานที่ผ่านการฝึก และทำการผลิต ระดับตำบลทำการผลิตที่นำเอาผลผลิตจากหมู่บ้านมาผสมเข้ากันเพื่อผลิตสินค้าตัวใหม่ (Convergence Products) ที่ทันสมัยแต่แตกต่างให้ผู้ใช้งานมหา ระดับจังหวัดรวบรวม และจัดการผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน สำหรับตลาดในประเทศและผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าตัวใหม่ที่ทันสมัยและแตกต่างระดับประเทศ รวบรวมและจัดการต่อเนื่องจากระดับจังหวัดไปสู่ระดับระหว่างประเทศ และพัฒนาเครือข่ายธุรกิจ E-business รวมทั้งวางแผนพัฒนาคนเพื่อให้เกิดพลังคิดที่จะนำไปสู่การออมเพื่อเพิ่มพลังทุน ที่ทำให้พึ่งพาตนเองทำให้พลังในการทำงานสูงขึ้นได้อย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะระดับผู้ปฏิบัติในพื้นที่

1. พัฒนาวีคิด และการทำงานแบบบูรณาการ

นำเอาประเด็นที่โดนใจประชาชนในพื้นที่มาเป็นฐานในการกำหนดหลักการ วิถีคิดและกลยุทธ์ โดยบูรณาการให้เข้ากับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักศาสนา

เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญทั้งมิติมนุษย์ และมิติเศรษฐกิจ เน้นการพึ่งพาตนเอง โดยจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับตนเองและรู้จักตัวเอง จึงสามารถจะกำหนดได้ว่า “ความพอเพียง” สำหรับตนนั้นเป็นอย่างไร

ไร กิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงเริ่มจาก “สิ่งที่มี” ซึ่งพิจารณาได้จาก “เกษตรทฤษฎีใหม่” ที่การบริโภคเริ่มจาก สิ่งที่ผลิตได้จากสิ่งที่มี จึงทำให้เกิดการ “ประหยัด” ซึ่งเป็น “หัวใจ” ของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปใช้ได้กับ ทุกระดับของธุรกิจ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจกระแสหลักที่เริ่มจาก “การพึ่งพิง” เพื่อให้เกิดความ “เพียงพอ” ที่ถูกกำหนดขึ้นมาจากความเป็นสากลเป็นเศรษฐกิจที่เริ่มจาก “ความต้องการ” หรืออุปสงค์ แล้ว ไปหารายได้มาใช้จ่ายหรือซื้อตามความต้องการ ดังนั้นการ “ประหยัด” ในเศรษฐกิจกระแสหลักนั้น เกิดจาก ความต้องการที่จะให้ “เพียงพอ” ไม่ใช่เพื่อให้เกิดความ “พอเพียง” เพราะการประหยัดเพื่อ “เพียงพอ” อาศัยหรือพึ่งพาคนอื่น ขาดความรู้เกี่ยวกับตนเองและไม่รู้จักตนเองที่แท้จริง ขณะที่การประหยัดเพื่อ ความ “พอเพียง” นั้นเกิดจากการพึ่งพาตนเอง เพราะมีความรู้เกี่ยวกับตนเองและรู้จักตนเอง

“ประหยัดเพราะรู้จัก คิดจากสิ่งที่มี ทำจากสิ่งที่คิด กินและใช้จากสิ่งที่ทำ นำมาแลกเปลี่ยนกัน ทำที่ ละชั้นละตอน ใช้สหกรณ์นำพา จากท้องถิ่นสู่เมือง กระทั่งสู่สากล ไทยทุกคนอยู่ดี ปรโยชน์ทวีแก่ชาติและ ประเทศไทย”

2. ความร่วมมือ

โดยวิธีคิดนั้นอยู่บนกรอบ 4 ด้าน ดังนี้

1. ความคิดต้องเริ่มจากมองปัญหา และการพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้อง
2. มีตัวแบบมาขยายความคิด
3. ความคิดที่จะขยายผลได้ดีต้องมีความภูมิใจเป็นฐาน
4. ความคิดต้องนำไปสู่การปฏิบัติได้

ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน เป็นหัวใจของความร่วมมือในการนำเอาทุนทาง สังคมมานำทุนทางเศรษฐกิจในการพัฒนา โดยแท้จริงมีฉะนั้นปัญหาจะตามมาในการเงินสนับสนุนเพื่อเพิ่ม รายได้ ดังตัวอย่าง ที่เป็นคำกล่าวจากประชาชนในอำเภอเขาวง “บางครั้งก็มีปัญหาบ้างในด้านเงินสนับสนุน ของทาง อบต. ทางการปกครองและก็มีทางฝ่ายปกครองด้วย ก็มีปัญหาย่อยเล็กน้อยพูดกันตรงๆเลยนะค่ะ บางครั้งเพราะเราเสนอโครงการแบบของบสนับสนุน พูดตรงๆ ว่ามีทั้งโครงการที่จริงและไม่จริง บางโครง การก็จริง บางโครงการก็ไม่จริง แต่ในฝ่ายปกครองหรือฝ่ายอบต.ของการปกครอง แบบว่าถ้าจะอนุมัติเงิน ครั้งไหนก็จะไปแบบหาเสียงแบบอะไรอย่างนี้ จะไปแบบนั้นค่ะอันนี้ก็มีปัญหาค่ะ” การสร้างความร่วมมือเพื่อ ให้เกิดความร่วมมือต้องสร้าง :-

1. การจัดการเพื่อรับผิดชอบร่วมกัน
2. การมีส่วนร่วมของประชาคม
3. ปฏิสัมพันธ์ในชุมชนที่มีบ้านเป็นฐาน

3. การจัดการ

การจัดการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเอาชนะความยากจนนั้นต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย คือ “บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ และองค์กรชุมชน” เพื่อร่วมกันทำงาน ดังต่อไปนี้

3.1 การส่งเสริมด้านการตลาดจำหน่ายสินค้า

ผลผลิตของกลุ่มอาชีพต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการจัดการจำหน่ายมีฉะนั้น จะมีปัญหาในการ ดำเนินการของกลุ่มและการเพิ่มรายได้ และการออม ดังนั้นการส่งเสริมการกิจและใช้สินค้าที่ผลิตในชุมชนจำ เป็นมาแล้วขยายออกไปสู่ชุมชนภายนอก

3.2 การพัฒนาที่เอาครอบครัวเป็นสำคัญ

แก่นแท้ของการบริหารจริงๆ นั้น ท้องถิ่นมีทั้งเงิน มีทั้งคนและท้องถิ่นมีทั้งบุคลากรที่มีทั้งศักยภาพ เป็นผู้นำตามประเพณี สังคมไทยในปัจจุบันนี้ สังคมประเพณีวัฒนธรรมเป็นสังคมที่มีบทบาทและมีความสำคัญกับท้องถิ่น ซึ่งเราจะมี ความแตกต่างกันไปตามอย่าง สังคมในระบบราชการ ระบบข้าราชการมักจะมองถึงแก่นแท้ของสังคม มองถึงแก่นแท้ของชาวบ้าน ทำให้ไม่มีพื้นฐานในส่วนนี้หากไม่เริ่มที่ครอบครัว เพราะครอบครัวคือ องค์ประกอบหลักของชุมชน หากครอบครัวไม่อบอุ่นก็พัฒนาไม่ได้

3.3 สนับสนุนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความร่วมมือ

การต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจำเป็นต้องระดมพลังคิด พลังคน พลังทุนและพลังการจัดการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลผลักดันให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย

1. วัฒนธรรมและจิตสำนึกของชาวบ้านที่จะพัฒนาเพื่อต่อสู้เอาชนะความยากจน
2. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการทุกระดับ
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน
4. การบูรณาการค่านิยมร่วมของประชาชนและองค์กรต่างๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการในชุมชนที่จะพัฒนาเพื่อต่อสู้เอาชนะความยากจน
5. ผู้นำและภาวะผู้นำ

3.4 พัฒนาความสามารถในการบริหารการเงิน

หนี้สินหรือรายได้ไม่พอกับรายจ่ายเป็นผลมาจากการขาดความเข้าใจในเรื่องการบริหารเงิน เริ่มตั้งแต่ไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการหารายได้และใช้จ่ายรายได้ การขาดข้อมูลเพราะไม่มีการบันทึกข้อมูลเพื่อนำมาในการจัดการทางการเงิน การขาดความสามารถในการควบคุมอารมณ์ทำให้ไม่มีวินัยทางการเงิน ดังนั้นการพัฒนาความสามารถในการบริหารการเงินจึงเริ่มที่ความสามารถในการหาเงิน ซึ่งต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แล้วตามด้วยความสามารถในการใช้เงินที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นและมีเหลือเพื่อพัฒนาสมาชิกในครอบครัวและพัฒนาอาชีพ จะสามารถสร้างทั้งภูมิคุ้มกันและระบบความมั่นคงให้กับครอบครัว โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. การจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย การปันผลให้เป็นปัจจุบันจะทำให้เกิดความโปร่งใส และเป็นประโยชน์กับการบริหารกิจการของกลุ่มอาชีพ
2. มีการประชุมชี้แจงทุกสิ้นเดือน
3. มีการกำหนดสัดส่วนที่จะจ่ายให้กับกิจการต่างๆ เช่น การนำสินค้าไปขายจัดสรรให้กับเปอร์เซ็นต์เงินบำรุงกลุ่มก็เปอร์เซ็นต์
4. การจัดสวัสดิการให้สมาชิกในรูปใดบ้าง
5. เกณฑ์การให้กู้ยืม ระยะเวลาจ่ายเงินคืน ดอกเบี้ยที่เรียกเก็บ
6. เกณฑ์การออมเงินเพื่อลดความเสี่ยงของครอบครัวและกลุ่มอาชีพ

3.5 ส่งเสริมบทบาทของสถาบันศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจ

การเอาทุนทางสังคมนำทุนทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง ให้รู้จักใช้เหตุผล ควบคุมอารมณ์ และไม่เอาอย่างโดยไม่ดูความพร้อมของตัวเอง ผิดหลักการปรับวิธีเข้าหาวิถี ซึ่งสถาบันศาสนาเข้ามาสนับสนุนในประเด็นต่อไปนี้

1. ฝ่ายพระสงฆ์มีการให้ความรู้หลักธรรมแก่เยาวชนและผู้ใหญ่ เช่น การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การแนะนำหลักธรรมที่เป็นคำคล้องจองง่ายๆ เช่น ไม้สับบุหรี ไม้พุดเสียงดัง ให้ระวังความสะอาด ดูแล้วโสภา
2. การปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญ ให้เกินครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมด
3. การทำป้ายรณรงค์ให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวศีล 5
 - ลดความโลภอยากได้ของผู้อื่น
 - รักตนเอง ซื่อสัตย์ต่อตนเอง และต่อผู้อื่น
 - ไม่ดื่มสุรา เพราะจะทำให้ขาดสติ
4. พระได้นำคำสอนของพระพุทธศาสนา (เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ) เพื่อให้ลดรายจ่าย ทำให้ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และมีความขยันหมั่นเพียร
5. ตั้งค่ายพุทธธรรม ค่ายพุทธบุตรให้กับเยาวชน
6. พระสงฆ์เป็นกองทัพอธรรม กองทัพไทย คือ พระสงฆ์ออกไปกับนายอำเภอกับชาวบ้าน เพื่อร่วมมือกันช่วยแก้ปัญหา
7. การใช้หลักศาสนาพุทธ (ศีล 5) เป็นหลักปฏิบัติ นั่นก็คือ การลด ละ เลิก สิ่งอบายมุขทั้งปวง เช่น งดดื่ม หรืองดเสพยาของมีนเมา และการพนันทุกชนิด

3.6 การพัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์

ปัญหาด้านการตลาดและปัญหาด้านคุณภาพของสินค้า เป็นปัญหาในการพัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. ประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทางด้านการตลาดก็ประสานเข้าไปทางหน่วยงานพาณิชย์ เข้าไปให้ความรู้กับกลุ่มและก็การพัฒนาคุณภาพสินค้า ยกตัวอย่างเช่น ตำบลที่มีสินค้าเด่นๆ สินค้าที่เป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ก็คือหอมชนิด แต่วาคุณภาพของหอมไม่ได้มาตรฐานเท่าไรก็เลยประสานกับทางอุตสาหกรรมจังหวัด พัฒนาตรงนี้ให้สินค้ามีคุณภาพและสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าได้ อันนี้คือในส่วนที่แก้ไขปัญหาครับ จึงมีความจำเป็นต้องทำมิฉะนั้นจะไม่มีโอกาสเพิ่มรายได้ จะแก้ปัญหาคความยากจนไม่ได้
2. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการตลาดขึ้นในระดับจังหวัด หรืออำเภอโดยดำเนินการเอง หรือร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น งานวันสำคัญ งานวันผลผลิต งานประเพณี เป็นต้น

3.7 ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และต่อยอดโครงการเดิมที่ประเมินความสำเร็จแล้วนำไปขยายผล

หลักการพัฒนาที่สำคัญ คือ

1. ความต่อเนื่องโดยสิ่งใดที่ผู้นำคนก่อนทำไว้ดีแล้ว ก็ดำเนินการต่อไปทำให้เกิดความยั่งยืน ทั้งนี้เพราะการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับโลกาภิวัตน์ซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
2. สนับสนุนหรือส่งเสริมให้มีการประกวดการออกแบบ หรือประกวดสินค้าดีเด่นเพื่อนำไปสู่การจัดทำสินค้าหลัก (Product champion) เพื่อนำไปสู่การขยายผลทั้งการผลิตและการตลาด

4. การพัฒนาความเป็นสถาบัน

1. เปลี่ยนวิธีคิดสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่า โดยการพึ่งพาตนเอง และสร้างระเบียบข้อบังคับ กองทุนหมู่บ้านเพื่อเป็นกติกาในการอยู่ร่วมกัน

2. ความเป็นสถาบันกับตัวบุคคล โดยปลูกจิตสำนึกให้รักคุณธรรม พื้นแผ่นดินบ้านเกิด รักบรรพบุรุษและรักลูกหลานในอนาคต

3. การเปลี่ยนแปลงผู้ว่าราชการจังหวัด จะไม่กระทบความเป็นสถาบัน เพราะที่ผ่านมาผู้นำชุมชนจะเอาคุณธรรมเข้าไปเป็นหลักในการปกป้องดูแลราษฎรในเรื่องการให้ครอบครัวมีการออม หรือรู้จักรับผิดชอบตัวเอง รู้กลด ละ เลิกอบายมุข รู้จักใช้จ่ายให้เป็นประโยชน์ไม่สุรุ่ยสุร่าย ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น

5. การพัฒนาความยั่งยืน โดยการสร้าง

1. นำเอาความสำเร็จและความภูมิใจในผลงานของชุมชนมาเป็นตัวขับเคลื่อน
2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน
3. การสร้างภาวะผู้นำ ทั้งเดี่ยว (Individual Leadership) และกลุ่ม (Group or Collective Leadership)
4. ใช้ความเข้มแข็งของทุนทางสังคมเพื่อสร้างพลังชุมชนเอาชนะปัญหาทั้งปวง
5. การสร้างครอบครัวอบอุ่น ที่เริ่มจากวิธีคิด ทศนคติที่มีต่อความรัก ความผูกพันในครอบครัว

6. ส่งเสริมการออมทรัพย์

6.1 สร้างความตระหนักในคุณค่าของการออมทรัพย์

1. การออมเป็นการพัฒนาทุนทางสังคม คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ฝึกความไว้วางใจ ฝึกความรับผิดชอบ สร้างนิสัยในการควบคุมอารมณ์ ความร่วมมือ การพึ่งพาตนเอง ความซื่อสัตย์ (สัญญาใจ) และเสียสละ ยอมรับกติกา (สร้างนิสัย) กับการลงทุนทางเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาการจัดการกองทุนที่ขยายธุรกรรมและใช้ประโยชน์จากเงินออม

2. การออมเป็นศักดิ์ศรีความเป็นคนและชุมชน โดยในระยะแรกอดีตการออมในรูปของสิ่งของซึ่งกินได้ ใช้ได้นำไปแลกเปลี่ยนกันได้ และขายได้ ปัจจุบันการออมเปลี่ยนเป็นตัวเงินเพื่อนำไปสู่การลงทุนเพื่อนำมาซึ่งรายได้ในรอบต่อไป

3. การออมทรัพย์แก้ปัญหาความยากจนได้เพราะการออมเป็นการลงทุนทั้งทางสังคม และทางเศรษฐกิจที่นำ ซึ่งผลตอบแทนทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจ

4. การออมทรัพย์มีผลเชื่อมโยง (Linkage) ไปข้างหน้า (Forward Linkage) ด้านสังคม เช่น สวัสดิการ ความร่วมมือ และด้านเศรษฐกิจ เช่น ธุรกิจที่เกิดจากกลุ่มอาชีพ และผลเชื่อมโยงไปข้างหลัง (Backward Linkage) พัฒนาการจัดการกลุ่มอาชีพที่เป็นที่มาของเงินออม ความพร้อมอันเป็นฐานของการพึ่งพาตนเอง

5. การออมเป็นการพัฒนามนุษย์ในด้านการสร้างนิสัย และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการใช้ประโยชน์ของเงินออม การวางแผนทางการเงิน

6. การออมทรัพย์เป็นฐานการพัฒนาการบริหาร และการสร้างวินัยผ่าน 4 ก คือ กลุ่ม กรรมการ กติกา และกิจกรรม

7. การออมทรัพย์เป็นเรื่องศักดิ์ศรีที่มีผลให้เกิดการแข่งขัน การจัดลำดับหมู่บ้านโดยกรมพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดความตื่นตัวและพัฒนาตนเอง

8. การออมทรัพย์เป็นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำ และสร้างผู้นำ ส่งเสริมการรวมคนเพื่อนำเงินออมไปจัดกลุ่มอาชีพ และส่งผลต่อความสามัคคี

9. การออมทรัพย์เป็นฐานความคิดและการกระทำที่ส่งผลต่อ “ความเอื้ออาทร” ซึ่งเป็น การส่งเสริมภูมิปัญญาไทย

6.2 วิธีพัฒนาการออมทรัพย์ และประโยชน์การออมทรัพย์

1. การออมเป็นพฤติกรรมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้านทุนทางสังคม และได้พัฒนาตามยุคสมัยมาเป็นการออมทรัพย์ ซึ่งเป็นมิติทุนทางเศรษฐกิจ และเป็นการก้าวกระโดดจากการออมที่มุ่งพัฒนา “น้ำใจ” ได้มาสู่การออมทรัพย์ที่มุ่งพัฒนา “น้ำเงิน” ทำให้เกิดความแปลกแยกขึ้นมีผลต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบนโยบายของรัฐบาลก็ขาดความต่อเนื่องในเรื่องการออมทรัพย์ ทำให้ขาดภูมิคุ้มกันต่อโลกาภิวัตน์ จำเป็นรีบด่วนจะต้องพัฒนาการออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ ไปสู่การเป็นธนาคารชุมชน และรัฐบาลจะต้องมีนโยบายเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง โดยจัดเป็นวาระแห่งชาติ

2. การสร้างภูมิคุ้มกันกระแสโลกาภิวัตน์ โดยใช้การออมทรัพย์เป็นกลไกการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาคนในประเด็น ต่อไปนี้

2.1 ตระหนักในคุณค่าของการออม และออมทรัพย์โดยการพัฒนาการออมและการออมทรัพย์ให้มีคุณภาพ

2.1.1 เป็นแหล่งทรัพยากรทางการเงิน เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินในการประกอบอาชีพการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น ทำให้พึ่งพาตนเองได้

2.1.2 ทำให้ประหยัด และเพิ่มรายได้ เพราะวาดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำกว่าเงินกู้เอกชน และยังได้เงินปันผลจากการออมด้วย

2.1.3 สร้าง และส่งเสริมความเอื้ออาทร โดยผลประโยชน์จากการออมทรัพย์ได้จัดสรรไปจัดสวัสดิการสังคมอย่างหลากหลาย เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดี ถ้วนหน้า

2.2 การออมทรัพย์พัฒนาคุณธรรม และคุณภาพของประชาชนในสังคม โดยการออมทรัพย์เกิดขึ้นได้ ต้องผ่านกระบวนการต่อไปนี้

2.2.1 คุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจกันและกัน

2.2.2 สร้างภาวะผู้นำกลุ่ม (Collective Leadership) เพราะการจัดการเรื่องออมทรัพย์ ได้นำเอาวิธีการประชาคมเข้ามาใช้ ตั้งแต่การตัดสินใจเริ่มจัดตั้ง การขอรับหรือรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

2.2.3 การออมทรัพย์ ทำให้เห็นในคุณค่าของความรับผิดชอบต่อในการทำหน้าที่ และนำไปสู่การนำเงินออมไปสร้างมูลค่าเพิ่ม

2.2.4 การดำเนินการของกลุ่มออมทรัพย์สร้างคุณภาพ และคุณธรรม 4 ก คือ กลุ่ม กรรมการ กติกา และกิจกรรมในการอยู่ร่วมกัน

2.2.5 การออมทรัพย์เป็นการสร้างนิสัย เพราะได้ดำเนินการฝึกให้ลูก และนักเรียนฝึกการออม

2.2.6 กลุ่มออมทรัพย์ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา ทำให้กล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าทำ และความมีวินัยตามมติของ “ประชาคม”

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. การพัฒนาที่ปรับวิธีเข้าหาวิถีตามเศรษฐกิจพอเพียง จะนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแพร่หลายอย่างไรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. กระบวนการออมในวัฒนธรรมไทยที่สร้างภูมิคุ้มกันและความมั่นคงทางสังคม

บรรณานุกรม

- กมลไสย, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ๗๗ ความยากจน. อำเภอกมลไสย : เอกสารอัดสำเนา.
- กรมพัฒนาชุมชน. กระทรวงมหาดไทย. (2545). สรุปผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2545 จังหวัดกาฬสินธุ์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.cdd.moi.go.th/bmm/bmm45/province_r.asp. วันที่สืบค้น 19 สิงหาคม 2547
- . กระทรวงมหาดไทย. (2546). สรุปผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2545 จังหวัดกาฬสินธุ์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.cdd.moi.go.th/bmm/bmm46/province_r.asp. วันที่สืบค้น 19 สิงหาคม 2547
- . กระทรวงมหาดไทย. (2547ก). สรุปผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2545 จังหวัดกาฬสินธุ์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.cdd.moi.go.th/bmm/bmm47/province_r.asp. วันที่สืบค้น 19 สิงหาคม 2547
- . กระทรวงมหาดไทย. (2547ข). 21 คำถามเกี่ยวกับประชาคม.(ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.dopa.go.th/web_pages/m03100000/data21quest.htm. วันที่สืบค้น 26 สิงหาคม 2547.
- . กระทรวงมหาดไทย. (2547ค). อะไรนะ...ประชาคม.(ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.thai.net/rddcd/cdforum/cd_forum_4201.htm. วันที่สืบค้น 26 สิงหาคม 2547.
- . ความหมายความยากจน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.cdd.moi.go.th/jarupong/4610140/j7941444.htm>. วันที่สืบค้น 8 ธันวาคม 2546.
- กาฬสินธุ์, จังหวัด. (2542). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดกาฬสินธุ์. กทม : กรมศิลปากรจัดพิมพ์เผยแพร่.
- ข้อเสนอจากทีดีอาร์ไอ ในการแก้ไขความยากจนต้องเข้าถึงคนจนที่แท้จริง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.matichon.co.th/matichon/matichon.php?s_tag=01p0110081246. วันที่สืบค้น 8 ธันวาคม 2546.
- ข้อมูลการออมของครัวเรือน. (2547). โครงการรณรงค์การออมของครัวเรือน. ประจำเดือน พฤษภาคม 2547. กาฬสินธุ์.
- เขาวง, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ๗๗ ความยากจน. อำเภอเขาวง : เอกสารอัดสำเนา.
- คนไทย. (2547). ผลการจดทะเบียนแก้ปัญหาสังคมและความยากจนทั่วประเทศ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.khonthai.com/poverty/Ipov/ing_plorece.php. วันที่สืบค้น 20 เมษายน 2547.
- คำม่วง, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ๗๗ ความยากจน. อำเภอคำม่วง : เอกสารอัดสำเนา.
- ฆ้องชัย, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ๗๗ ความยากจน. กิ่งอำเภอฆ้องชัย : เอกสารอัดสำเนา.

- ชัยรัตน์ มาประณีต. (2546). บรรยายสรุปโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง **ชนะความยากจน**
บ้านเมื่อนำอยู่ **เขตชุมชนธรรม** จังหวัดกาฬสินธุ์. ซีดี.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจน
และคนด้อยโอกาสในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : เอดิสันเพรส โปรดักส์.
- นภาพร หะวานนท์. (2546). ความกลมกลืนระหว่างทฤษฎีฐานรากกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในการสร้าง
ดัชนีความเข้มแข็งชุมชน. โครงการปริญญาเอกพัฒนศึกษาศาสตร์ กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นาคู, กิ่งอำเภอก. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง **ชนะความยากจน**. กิ่งอำเภอนาคู :
เอกสารอัดสำเนา.
- นามน, อำเภอก. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง **ชนะความยากจน**. อำเภอนามน :
เอกสารอัดสำเนา.
- เปิด 7 แบบฟอร์มลงทะเบียนแก่นัน ดีเดียวทั่วประเทศ 5 มกราคม 2547. (2546, 9 ธันวาคม).
หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน. หน้า 2
- ดอนจาน, กิ่งอำเภอก. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง **ชนะความยากจน**. กิ่งอำเภอดอนจาน
: เอกสารอัดสำเนา.
- ตำรวจภูธรจังหวัดกาฬสินธุ์. (2544). สถิติอาชญากรรมแยกตามประเภทกลุ่มความผิด ปี 2544.
(ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://kalasin.polic.go.th/acer/2545.php>
วันที่สืบค้น 2 กันยายน 2547
- ตำรวจภูธรจังหวัดกาฬสินธุ์. (2545). สถิติอาชญากรรมแยกตามประเภทกลุ่มความผิด ปี 2545.
(ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://kalasin.polic.go.th/acer/2545.php>
วันที่สืบค้น 2 กันยายน 2547
- ตำรวจภูธรจังหวัดกาฬสินธุ์. (2546). สถิติอาชญากรรมแยกตามประเภทกลุ่มความผิด ปี 2546.
(ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://kalasin.polic.go.th/acer/2545.php>
วันที่สืบค้น 2 กันยายน 2547
- ทำคันโท, อำเภอก. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง **ชนะความยากจน**. อำเภอกำคันโท :
เอกสารอัดสำเนา.
- ธณพรธ ธานี. (ม.ป.ป.). การพัฒนารูปแบบบ้าน วัด และโรงเรียนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
จังหวัดหนองบัวลำภู. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์. 19(3) : 12-23.
- อัครงค์ อุดมไพจิตรกุล. (2544). เศรษฐศาสตร์พอเพียง. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว).
----- . (2544). สังคมศาสตร์การศึกษา. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2546). จิตวิทยาสำหรับนักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : งานจักรกลการพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2547). ทฤษฎีระบบการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : (เอกสารประกอบการสอน)
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development).
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.

มานะ ขิตตะสังคะ. ศูนย์ศึกษาบทบาทหญิงและชาย การต่อสู้เพื่อความยากจนในเด็ก :

นโยบายทางสังคมที่รัฐควรเหลียวแล. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

<http://www.nu.ac.th/office/gentle/poor.htm>. วันที่สืบค้น 8 ธันวาคม 2546.

มณฑล วงศ์เทศ. (2547). ย้อนรอย 10 ปี โครงการกข. คจ. จังหวัดสตูล. วารสารพัฒนาชุมชน ปีที่ 43 ฉบับที่ 10 (ตุลาคม 2547).

เมืองกาฬสินธุ์, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ชนะความยากจน. กาฬสินธุ์ : เอกสารอัดสำเนา.

ยางตลาด, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ชนะความยากจน. อำเภอยางตลาด : เอกสารอัดสำเนา.

ร่องคำ, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ชนะความยากจน. อำเภอร่องคำ : เอกสารอัดสำเนา.

วาทกานต์ ช่อแก้ว. (2546). ความยากจนแก้ไขได้ถ้าใช้ข้อมูล จปฐ. และข้อมูล กชช. 2ค. พัฒนาชุมชน. 42(10) : 22-37.

ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดกาฬสินธุ์. (2546). จังหวัดกาฬสินธุ์ แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ชนะความยากจน บ้านเมืองน่าอยู่ เขตชุมชนธรรม และปลอดภัยเสพติด อย่างยั่งยืน. กาฬสินธุ์.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2544). สรุปผลการสัมมนา “ยุทธศาสตร์การลดปัญหาความยากจน : จากมุมมองและการคิดร่วมกันของชาวบ้าน ครั้งที่ 1” วันที่ 2-4 กันยายน 2544 ณ วังวิริยสาร จ.นครนายก. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

<http://www.info.tdri.or.th/poverty/seminar1.htm>. วันที่สืบค้น 23 ธันวาคม 2546.

สถิต นิยมญาติ. (ม.ป.ป.). ความยากจน : พิจารณาจากแนวทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม. คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมเด็จ, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ชนะความยากจน. อำเภอสมเด็จ : เอกสารอัดสำเนา.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข; ไพฑูรย์ ศัมมาตย์; และเพียรศักดิ์ รักดี. (2546). การประเมินความยากจนแบบมีส่วนร่วมของคนจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 43(4) : 181-200.

สุเทพ พันประสิทธิ์. (2546). แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุของความยากจน. ระหว่างเดือนมกราคม – เมษายน. สุทธิปริทัศน์. 17(51) : 101-110.

สหัสขันธ์, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ชนะความยากจน. อำเภอสหัสขันธ์ : เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.).(ม.ป.ป.ก). แนวทางการดำเนินงานโครงการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน. คณะทำงานประสานงานและเตรียมวิทยากรกระบวนการ โครงการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน, สศช.

----- (ม.ป.ป.ช). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549. สศช. สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

- สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (2546). ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์. ในกลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์.
- สำนักงานสถิติจังหวัดกาฬสินธุ์. (2545). ข้อมูลสถิติเรื่องความเดือดร้อนของราษฎร และความต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือ. ในโครงการสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน พ.ศ.2545. สำนักงานสถิติจังหวัดกาฬสินธุ์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2547). ข้อมูลจังหวัดกาฬสินธุ์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.nso.go.th/provweb/cedweb/kalasin/aboutpro.htm>. วันที่สืบค้น10มกราคม 2547.
- สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2546). รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย ๒๕๔๖. อาคารสหประชาชาติ. กรุงเทพฯ.
- สามชัย, กิ่งอำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง หนองคาย. กิ่งอำเภอสามชัย : เอกสารอัดสำเนา.
- หนองคาย, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง หนองคาย. อำเภอหนองคาย : เอกสารอัดสำเนา.
- ห้วยผึ้ง, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง หนองคาย. อำเภอห้วยผึ้ง : เอกสารอัดสำเนา.
- ห้วยเม็ก, อำเภอ. (2546). โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง หนองคาย. อำเภอห้วยเม็ก : เอกสารอัดสำเนา.
- อลงกรณ์ มีสุทธา. (2545). การประเมินผลการปฏิบัติงาน. พิมพ์ครั้งที่ 5. สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี : (ไทย-ญี่ปุ่น) กรุงเทพฯ.
- ฤทธิ์ชัย ภูตะวัน และคณะ. (2546). ศึกษาดูงานในภาคอีสาน. รวมบทความวิจัย การศึกษาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด.
- Axinn, George H. (1978). **New Strategies for Rural Development**. Nepal : Rural Life Associates.
- Kash, Rick. (2002). **The New Law of Demand and Supply**. NY : Currency Doubleday.
- Leflon, Robert E. and Victor R. Buzzotta. (2004). **Leadership Through People Skills**. NY : McGraw-Hill.
- Lenski, Gerhard and Jean Lenski. (1989). **Human Societies : An Introduction to Macro sociology**. (Fifth Edition). NY : McGraw-Hill.
- Hirota Takeuchi and Ikujiro Nonaka. (2004). **Hitotsubashi on knowledge Management**. NJ : John Wiley & Sons, Inc.
- Wayne K. Hoy and Cecil G. Miskel. (1991). **Educational administration : theory, research, and practice**. (Fourth Edition). NY : McGraw-Hill.

ภาคผนวก 1
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง

โครงการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด

กรณีศึกษา : จังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยโครงการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด
กรณีศึกษา : จังหวัดกาฬสินธุ์ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้
ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม
ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด
ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่างๆ ไป
2. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ โดยการใช้เครื่องหมาย / และเติมความคิดเห็นสำหรับส่วนที่ 3 ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด
3. โปรดตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อความถูกต้องในการวิเคราะห์ และเป็นแนวทางที่นำไปใช้ประโยชน์ต่อจังหวัดของท่านต่อไป

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ในวงเล็บ และเติมคำในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ..... ปี

3. อาชีพปัจจุบันซึ่งเป็นที่มาของรายได้หลักของครอบครัว.....

4. รายได้ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานของครอบครัวเฉลี่ย (ต่อเดือน)

() 2,000 บาท หรือต่ำกว่า

() 2,001 - 5,000 บาท

() 5,001 - 10,000 บาท

() 10,000 บาท ขึ้นไป

5. เงินออมจากรายได้ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานของครอบครัวเฉลี่ย (ต่อเดือน)

..... บาท (ต่อเดือน)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาตัวแบบการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด

คำชี้แจง ข้อมูลที่นำเสนอในส่วนนี้ทั้งหมด คือเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วและนำไปสู่การเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้จากการศึกษา
ระหว่างเดือน กันยายน 2546 – เมษายน 2547 ต้องการให้ท่านได้พิจารณาจากประสบการณ์ที่ท่านได้เกี่ยวข้องหรือรับรู้ในเรื่อง
โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เพื่อเอาชนะความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ว่าท่านมีความเห็นด้วยในแต่ละข้ออยู่ในระดับใด
ให้ท่านกรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

ระดับ 4 หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยมากที่สุด

ระดับ 3 หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยมาก

ระดับ 2 หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อที่	องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด	ระดับความเห็นด้วย			
		มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1	วิธิตด หลักการ และกลยุทธ์				
	วิธิตด				
1.1	การน้อมนำแนวทางพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง				
1.2	การสร้างกลุ่มอาชีพใหม่เพื่อนำไปสู่การเพิ่มรายได้				
1.3	การสนับสนุนด้านเงินทุนแบบให้เปล่าของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ				
1.4	การสนับสนุนด้านเงินทุนจากกองทุนหมู่บ้านเพื่อสนับสนุนกลุ่มอาชีพ				
	หลักการ				
1.5	ความยากจน คือ รายได้ไม่พอรายจ่ายทำให้เป็นหนี้				
1.6	ความยากจนและวิธีแก้ปัญหาความยากจนต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว				
1.7	แนวคิดการจัดความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ประกอบด้วย เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ออมทรัพย์ และออมทรัพย์เพื่อเป็นทุน				
1.8	ครอบครัวดีและเข้มแข็งเป็นพื้นฐานของความผาสุก และความเข้มแข็งของชุมชนที่เอาชนะความยากจน				
1.9	วัดอบรม เพื่อประชาชนจะได้นำหลักธรรมไปเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน				
1.10	การลด ละ เลิกอบายมุขสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่ว่า "ให้ละความชั่วและทำความดี"				
1.11	การกระตุ้น ปลุกฝังจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนของข้าราชการและประชาชนอย่างต่อเนื่อง				
1.12	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดโครงการและการตัดสินใจในทุกขั้นตอน				
1.13	ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหน่วยงานราชการในการพัฒนาชุมชน				

ข้อที่	องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด	ระดับความเห็นด้วย			
		มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1	วิธีคิด หลักการและกลยุทธ์ (ต่อ)				
	กลยุทธ์				
1.14	หลักการของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง คือ การพัฒนาคนทางด้านจิตใจ เพื่อนำไปสู่ฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น				
1.15	ความต่อเนื่องของพลังประชาชนในการเอาชนะยาเสพติด นำไปสู่การพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจน				
1.16	การใช้กลยุทธ์ "บ้าน วัด โรงเรียน" (บวร) ในการพัฒนาเอาชนะความยากจน				
1.17	การสนับสนุนกลุ่มอาชีพเดิมให้เข้มแข็ง เพื่อให้เป็นอาชีพเสริมถือเป็นการสร้างรายได้เพิ่มเติม				
1.18	การสนับสนุนภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของตนเอง				
2	การมีส่วนร่วม				
2.1	การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน องค์กรท้องถิ่น หรือองค์กรประชาชนในการเอาชนะความยากจน				
2.2	การมีส่วนร่วมขององค์กรทางศาสนาในการเอาชนะความยากจน				
2.3	การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาของชุมชนในการเอาชนะความยากจน				
2.4	การมีส่วนร่วมของสตรีในการเอาชนะความยากจน				
2.5	การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบของประชาชนในการเอาชนะความยากจน				
2.6	การมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจในการเอาชนะความยากจน				
2.7	การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นควรเริ่มจากตัวบุคคล และครอบครัวในการเอาชนะความยากจน				
2.8	สตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างฐานะ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของครอบครัวในการเอาชนะความยากจน				
2.9	การเอาชนะความยากจนไม่จำกัดที่เพศ และวัย				
3	กระบวนการในระดับต่าง ๆ				
	ระดับส่วนราชการ				
3.1	การจัดประชุมหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจในนโยบายของหน่วยงานราชการในจังหวัดก่อนเข้าไปทำงานในชุมชน				
3.2	หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชนเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ				
3.3	หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชน/กลุ่มอาชีพในด้านเงินทุน				
3.4	หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชน/กลุ่มอาชีพในด้านการจัดหาผู้ฝึกสอนด้านอาชีพ				

ข้อที่	องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด	ระดับความเห็นด้วย			
		มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3	กระบวนการในระดับต่าง ๆ (ต่อ)				
	ระดับส่วนราชการ				
3.5	หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชน/กลุ่มอาชีพในด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตสินค้า				
3.6	หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนประชาชน/กลุ่มอาชีพในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ				
3.7	หน่วยงานราชการเป็นตัวกลางประสานระหว่างกลุ่มอาชีพกับตลาดภายนอก				
3.8	หน่วยงานราชการควรส่งเสริมความรู้ และประสบการณ์เรื่องการตลาดแก่กลุ่มอาชีพ				
3.9	หน่วยงานราชการส่งเสริมให้ประชาชนสร้างหลักสูตรอบรมความเป็นผู้นำ และการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเอง				
3.10	หน่วยงานราชการส่งเสริมให้ประชาชนสร้างหลักสูตรอบรมความเป็นผู้นำ และการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยราชการและชาวบ้าน				
3.11	หน่วยงานราชการควรส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพของประชาชน				
3.12	การกระจายข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะอาชีพ				
	ระดับวัด				
3.13	ส่งเสริมการถือศีลและปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญทางศาสนา				
3.14	การให้ความรู้หลักธรรมแก่เยาวชนและผู้ใหญ่				
3.15	การอบรมธรรม เพื่อให้นำไปใช้ในการดำรงชีวิต				
3.16	การทำป้ายธรรมคำให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวทางศีล 5				
3.17	ความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และหน่วยงานราชการในการแก้ไขปัญหาของชุมชน				
3.18	การจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม				
	ระดับโรงเรียน				
3.19	บทบาทของครูไม่ควรจำกัดในเฉพาะโรงเรียน				
3.20	การแทรกเรื่องโทษของอบายมุขและสิ่งเสพติดในกระบวนการเรียนการสอน				
3.21	การจัดหลักสูตรที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมอาชีพให้แก่นักเรียน				
3.22	ส่งเสริมการหารายได้เสริมช่วงปิดเทอมของนักเรียนให้แก่ครอบครัว เช่น การทอดผ้า เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด เป็นต้น				
3.23	โรงเรียนมีหลักสูตรเรื่องการฝึกอบรมอาชีพให้แก่ นักเรียน				
3.24	ปลูกจิตสำนึกของนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในกลุ่มเสี่ยง				
3.25	โรงเรียนควรมีการประชุม อบรมให้เด็กเห็นความสำคัญของผ้าฝ้ายพื้นเมือง โดยตัดผ้าพื้นเมืองให้เด็กใส่ทุกวันศุกร์				
3.26	โรงเรียนและกลุ่มอาชีพร่วมกันจัดทำโครงการให้ประสานกับทางโรงเรียนเพื่อสอน				

ข้อที่	องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด	ระดับความเห็นด้วย			
		มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3	กระบวนการในระดับต่าง ๆ (ต่อ)				
	ระดับโรงเรียน				
3.27	ส่งเสริมให้เยาวชนใช้เวลาว่างช่วงปิดเทอมมาทอผ้าหารายได้ให้ครอบครัว				
3.28	โรงเรียนจัดหลักสูตรการเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนนำเอาความรู้ภูมิปัญญาชุมชนมาใช้ในการประกอบอาชีพ				
	ระดับครอบครัว				
3.29	ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน				
3.30	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างกฎหมู่บ้าน				
3.31	กฎหมู่บ้านเป็นตัวการในการสร้างความสงบสุข ความปลอดภัยแก่หมู่บ้าน				
3.32	บทลงโทษการไม่ปฏิบัติสิ่งที่ไม่ถูกต้องมาจากประเพณีประเพณี				
3.33	การออกกฎหมายหมู่บ้านเพื่อลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด				
3.34	การจัดเวรยามเพื่อสอดส่องยาเสพติด				
3.35	การจัดเวรยามเพื่อรักษาความสงบสุขเรียบร้อยในชุมชน				
3.36	การลด ละ เลิกอบายมุข การพนัน การดื่มสุรามึนเมา				
3.37	การสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ				
3.38	การสนับสนุนใช้สินค้าที่ผลิตในชุมชนหรือของสินค้าพื้นเมือง				
3.39	การรณรงค์เรื่องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่เยาวชนในชุมชน				
3.40	การปลูกจิตสำนึกของเยาวชนให้เกิดความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น				
3.41	การรณรงค์ปลูกจิตสำนึกของเยาวชนในการพัฒนาชุมชนของตน				
3.42	การเปิดโอกาสให้เยาวชน ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการแก้ไขปัญหาในชุมชน				
3.43	การเตรียมเยาวชนคนรุ่นหลังให้ฝึกการทอผ้าหรืออาชีพในท้องถิ่น เพื่อเป็น การสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่น				
3.44	ประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่เยาวชน				
3.45	การจัดประชาคมให้เยาวชนแสดงความคิดเห็นต่อการแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง				
3.46	สมาชิกในครอบครัวรู้จักประหยัดและพยายามช่วยกันหารายได้เพิ่ม				
3.47	การได้รับการสนับสนุนจากคู่สมรสในการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้				
3.48	การพัฒนาอาชีพของสตรีจากผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน สู่การผลิตเพื่อสร้างรายได้				
4	ปัจจัยในความสำเร็จ				
	ทุนทางสังคม				
4.1	ความร่วมมือของหน่วยงานราชการต่าง ๆ				
4.2	ความศรัทธาในภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการจังหวัด				
4.3	ความศรัทธาในภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน				

ข้อที่	องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด	ระดับความเห็นด้วย			
		มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
4	ปัจจัยในความสำเร็จ (ต่อ)				
	ทุนทางสังคม				
4.4	โครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล				
4.5	ความคาดหวังของประชาชนต่อโครงการเอาชนะความยากจนกับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น				
4.6	การสร้างและขยายเครือข่ายระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี สหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อการพัฒนาอาชีพ				
4.7	ประชาชนมีจิตสำนึกและตระหนักในบทบาท และเป็นความรับผิดชอบต่อการกิจการพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเอง				
4.8	การประชาสัมพันธ์ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนเพื่อเอาชนะความยากจน				
4.9	การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อเอาชนะความยากจน				
4.10	การประกาศเป็นจังหวัดปลอดยาเสพติดเป็นจังหวัดแรก เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดโครงการเอาชนะความยากจน และการปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืน นำไปสู่การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นของประชาชน				
4.11	การทำงานเอาชนะความยากจนทำแบบชนบทคือแบบพี่น้องกันหรือเหมือนญาติพี่น้อง				
4.12	ผู้นำเข้มแข็งระบบเข้มแข็ง และทุกระดับเข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน				
4.13	ประชาชนในชุมชนมีความรัก และความสามัคคี				
4.14	ชุมชนมีความสงบเรียบร้อย เพราะประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายบ้าน				
4.15	การลดบวมมุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพนันทำให้เอาชนะความยากจน				
	ทุนทางเศรษฐกิจ				
4.15	การส่งเสริมอาชีพตามนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น OTOP				
4.16	ความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามการพนัน และยาเสพติด				
4.17	การสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านงบประมาณ				
4.18	โครงการลดเหล้าเข้าพรรษา ภายใน 3 เดือนจะให้กู้เงิน				
4.19	การทำเกษตรแบบธรรมชาติเพื่อลดต้นทุน และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม				
4.20	สร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มอาชีพต้องมีความรู้ในการบริหารการจัดการ				
4.21	นโยบายของสถาบันการเงิน เช่น ธกส. ธนาคารออมสินที่เอื้อต่อการกู้เงินของประชาชน				
4.22	สร้างความร่วมมือภายในชุมชนและระหว่างชุมชน เพื่อใช้สินค้าที่ผลิตได้				
4.23	เมื่อมีรายได้เสริมจากกลุ่มอาชีพ ต้องรู้จักออมและรู้คุณค่าการออมเงิน				

ระดับความเห็นด้วย

ข้อที่	องค์ประกอบสำหรับการพัฒนาเพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด	มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
5	ความเป็นสถาบัน				
5.1	ความเสียสละเพื่อส่วนรวมตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว				
5.2	ความเป็นมา และประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดทำให้เกิดความภูมิใจ				
5.3	การเล็งเห็นถึงประโยชน์ของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองที่นำมาปฏิบัติ				
5.4	ความต่อเนื่องของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง				
5.5	การบูรณาการแผนชุมชนในภาคปฏิบัติงานระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ กับชุมชน				
5.6	โครงการฯ จะต้องต่อเนื่องเพราะเป็นความต้องการของประชาชน				
5.7	สิ่งไหนซึ่งผู้นำคนก่อนทำไว้ดีแล้วก็ดำเนินการต่อไป ทำให้เกิดความยั่งยืน				
5.8	ความภูมิใจของประชาชนที่สามารถแก้ปัญหาท้องถิ่นของตนได้				
5.9	การรักบ้านเมืองของตนนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น				
5.10	ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของภาคราชการกับชาวบ้าน				
5.11	พัฒนาคนและใช้คนให้เหมาะกับงาน				
5.12	ปลูกจิตสำนึกของคนในสังคมให้เห็นคุณค่าของชุมชน				
5.13	ประชาชนมีความหวังและศรัทธาต่อชุมชน				
5.14	ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมทุน				
5.15	ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม				

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นทั่วไป

คำชี้แจง โปรดเติมความคิดเห็นลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดแรกของท่าน เมื่ออ่านคำถามแต่ละข้อจบลง โดยตอบคำถามนั้นสั้น ๆ ไม่ต้องขยายความหรือยกตัวอย่างประกอบ

1. อะไร คือ เรื่องสำคัญที่ทำให้จังหวัดกาฬสินธุ์สามารถประกาศเป็นจังหวัดที่เอาชนะความยากจนได้

.....

2. ทำอย่างไรจังหวัดกาฬสินธุ์จึงยั่งยืนต่อไป ไม่กลับไปเป็นจังหวัดที่ยากจนอีก

.....

3. “ครอบครัวอบอุ่น” ในความคิดเห็นของท่านเป็นอย่างไร

.....

ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

ภาคผนวก 2

สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม

สรุปประเด็นการสัมภาษณ์เจาะลึกและสนทนากลุ่ม

1. วิธีคิด หลักการและกลยุทธ์

1. การน้อมนำแนวทางพระราชดำรัสเรื่องการดำรงชีพแบบพอเพียง
2. โครงการแผ่นดินธรรมฯ ตามแนวคิดของผู้ว่าฯ มี 4 ด้าน คือ
 - เพิ่มรายได้ - ลดรายจ่าย - การออม - สร้างความเชื่อถือต่อสถาบันการเงิน
3. ความต่อเนื่องของพลังประชาชนในการเอาชนะยาเสพติดมาสานต่อโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง
4. การนำกลยุทธ์ “บ้าน วัด โรงเรียน” (บวร)
5. การนำหลักธรรมะไปเป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้
 - การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี
 - การใช้เงินให้เกิดประโยชน์
 - การลด ละ เลิกอบายมุข
6. การปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่ข้าราชการและประชาชน โดยเฉพาะประชาชนอย่างต่อเนื่องในการรักคุณธรรม รักบ้านเกิด รักบรรพบุรุษ และรักลูกหลานของตน
7. การดึงองค์กรศาสนาเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อใช้หลักธรรมะพัฒนาจิตใจและเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่ประชาชน เช่น การแสดงธรรมในงานศพและงานบวชเพื่อให้เลิกเล่นการพนันในงานเหล่านี้
8. หลักการของโครงการแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองเป็นการพัฒนาคนทางด้านจิตใจ การเรียนรู้ การสร้างรายได้จากการออม การสร้างอาชีพ การลด ละ เลิกอบายมุข และการอยู่กันอย่างเอื้ออาทรของประชาชน
9. การใช้หลักเกณฑ์ของ ก.บ.ช. เป็นตัวกำหนด (รายได้ต่อคนต่อปี ต้องไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท) ถ้าครัวเรือนใดมีรายได้ต่ำ กองทุนต่างๆ จะเข้าไปช่วยเหลือเพื่อให้ประกอบอาชีพได้
10. เป้าหมายของโครงการมี 3 เป้าหมาย คือ
 - พัฒนาจิตใจของคน
 - พัฒนาสังคมโดยรวม เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรเกื้อกูลกัน
 - พัฒนาเศรษฐกิจ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้
11. การสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่ว่า “สังวรปทาน” (เราไม่กระทำในสิ่งไม่ดี) สังฆังปทาน สังฆารปทาน (ละสิ่งที่เราเคยกระทำ) เราเริ่มต้นกับสิ่งที่ดี เช่นการเอาสิ่งไม่ดีออกไปจากกลุ่ม รักษาให้ดีขึ้น
12. ครอบครัวยุติและเข้มแข็ง ชุมชนก็จะดีและเข้มแข็งด้วย
13. การอบรมธรรมะทุกวันพระกับเจ้าคณะตำบล
14. การสร้างอาชีพ
 - มีงานทำ เพิ่มรายได้ เช่น กลุ่มสตรีทอผ้า เป็นอาชีพเสริมจากการทำนา มีรายได้ประมาณ 1,000 บาทขึ้นไป ถ้าขยันจะมีรายได้ 2,000 บาทขึ้นไป
 - การสนับสนุนด้านเงินทุนแบบให้เปล่าของหน่วยงานภาครัฐ เช่น งบจากองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานสหกรณ์จังหวัด พัฒนาชุมชน

- การสนับสนุนด้านเงินทุนจากกองทุนหมู่บ้านให้แก่กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มสตรีทอผ้า เย็บผ้า กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มการเกษตร กลุ่มเลี้ยงปลา เลี้ยงโคและกระบือ ให้หมู่บ้านละ 20,000 บาท
- ความรู้ทางวิชาการจาก กศน.
- การตั้งโครงการอาชีพในกลุ่มเยาวชน

2. การมีส่วนร่วม

1. มติประชาคม/การปรึกษาหารือของประชาชนในหมู่บ้านในการเสนออาชีพ; วิทยากรจะแนะนำอาชีพที่เป็นไปได้ในหมู่บ้านว่ามีอะไรบ้าง
2. การบอกเล่าถึงสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว หมู่บ้านและการแก้ไขปัญหา เหล่านั้น จากความคิดของประชาชนเอง (โดยคัดครอบครัวละ 1 คน)
3. การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบของประชาชน (การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ)
4. ประชาคมหมู่บ้านในการสอดส่องผู้ขายและขนส่งยาเสพติดในพื้นที่ การเลือกประธานคุ้ม การอยู่เวรยามเพื่อป้องกันการลักขโมยวัว ควาย รถไถและรถมอเตอร์ไซด์ ตรวจตราการพกอาวุธ ยาเสพติด (จากสายตรวจจังหวัด)
5. การมีส่วนร่วมของสตรีในการอยู่เวรยาม

3. กระบวนการในระดับต่างๆ

1. ระดับจังหวัด

- ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนโดยอาศัยข้อมูลจาก จปฐ และ กชช 2ค
- การจัดประชุมหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจในนโยบายของจังหวัด

2. ระดับอำเภอ

- การจัดอบรมผู้นำตำบล

3. ระดับตำบล

- 3.1 การอบรมในแต่ละตำบลตามหลักสูตรที่ร่วมกันคิดเอง แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน
 - การบอกข้อมูลรายละเอียดสถานการณ์และปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ รวมถึงการคาดหวังในความเป็นอยู่ของตน
 - การให้ความรู้และคำแนะนำจากกลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จ
 - การให้ความรู้ในเรื่องของการออม (กลุ่มสัจจะ) เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้ควบคุมจัดการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกฎหมู่บ้าน
- 3.2 การจัดอบรมผู้นำชุมชน/หมู่บ้านโดยแบ่งออกเป็น 7 รุ่นๆ ละ 10-15 คน โดยวิทยากร
- 3.3 การอบรมแบ่งออกเป็น 3 วัน คือ
 - วันแรก การอบรมเกี่ยวกับโครงการฯ การสร้างกฎกติการ่วมกัน การอบรมปฏิบัติตามพระพุทธานุชาสนา
 - วันที่ 2 การศึกษาสภาพอดีตและปัจจุบัน การสร้างวิสัยทัศน์และภารกิจร่วมให้แก่ผู้เข้าอบรม การเสนอโครงการในหมู่บ้าน

วันที่ 3 การให้ความรู้ด้านสาธารณสุขโดยหัวหน้าสาธารณสุข คุณธรรมโดย พระสงฆ์
ความรู้ด้านการออมทรัพย์จาก ธ.ก.ส. และธนาคารออมสิน

3.4 การประเมินผลโดยการรายงาน สุ่มตรวจ ตรวจสอบทุกหมู่บ้าน

4. ระดับหมู่บ้าน

- 4.1 การตั้งกฎหมู่บ้านเพื่อสร้างและรักษาความสงบสุข ความปลอดภัย ความมีวินัยในสังคมของหมู่บ้าน โดยระดมความคิดเห็นจากประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการดื่มและขายสุรากฎหมู่บ้านใช้หลักการเดียวกัน แต่รายละเอียดจะแตกต่างกันบ้างขึ้นอยู่กับความเป็นจริงของแต่ละหมู่บ้าน
- 4.2 บทลงโทษมาจากประชาคมหมู่บ้าน
- 4.3 การจัดเวรยามในชุมชนเพื่อขจัดยาเสพติด (แผ่นดินธรรม) และการเล่นพนันงานศพ
- 4.4 การประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ เช่น เลี้ยงปลา ปลูกพืชสวนครัว (5-6 อาชีพ) เช่น ชุมชนม่านหวางได้ทำโครงการนำร่องปลูกผักเพื่อบริโภคและค้าขาย
- 4.5 การคัดเลือกสมาชิกกลุ่มและตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิกและสมาชิกกลุ่ม
- 4.6 การออกกฎหมู่บ้านโดยประชาคมหมู่บ้านเพื่อควบคุมลงโทษประชาชนเกี่ยวกับยาเสพติด ความไม่สงบเรียบร้อย การเล่นพนันงานศพ เล่นพนันบั้งไฟ เล่นพนันตีไก่ การเล่นเกมตู้
- 4.7 การจัดทำแผนการพัฒนาหมู่บ้าน
- 4.8 การจัดเวรยามหมู่บ้านเป็นประจำทุกคืนระหว่าง 20.00 น. – ตี 1 หรือ ตี 2
- 4.9 การการลด ละ เลิกอบายมุข การดื่มสุรา
- 4.10 การปฏิบัติศาสนกิจในวันสำคัญ ให้เกินครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมด
- 4.11 การออมทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกับธนาคาร กองทุน (โดยออมวันละ 10 -20 บาท) เพื่อสร้างนิสัยการออม
- 4.12 การแจกคัม โดยให้หัวหน้าคัมเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแลคัม และรายงานความผิด ปกติไม่ชอบมาพากลที่เกิดขึ้นในคัมต่อผู้ปกครองท้องถิ่นทราบ
- 4.13 ชุมชนการใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดรายจ่ายค่าปุ๋ยเคมี และชุมชนมีฝักสวนครัวไว้ทานได้ ถ้าเหลือก็ขายได้อีก

5. ระดับสถานศึกษา

- 5.1 การเน้นเรื่องการป้องกันการเสพยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา
- 5.2 บทบาทของครูที่จำกัดในเฉพาะเขตโรงเรียน
- 5.3 การลด ละ เลิกอบายมุขแบบบูรณาการ
 - การแทรกเรื่องการลด ละ เลิกอบายมุขในเนื้อหาสาระ การเรียนการสอน
 - การตั้งโครงการปฏิบัติเฉพาะควบคู่กับการเรียนการสอน
 - การรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ และทุกชั้นตอนตามแบบฟอร์มของกระทรวงศึกษาธิการ

5.4 กระบวนการเรียนการสอนในการเอาชนะความยากจน

- หมวดยุทธศาสตร์การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น เลี้ยงปู ปลา เป็ด ไก่และองค์ความรู้ที่ได้รับเป็นรูปธรรมและระยะยาว)
- การส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากองค์การภายนอกมากขึ้น เช่น อบต. เทศบาล หน่วยราชการต่างๆ และเอกชน. ที่ให้ความสำคัญต่อการกิจของสถานศึกษาในการฝึกอาชีพให้แก่นักเรียน

6. พระสงฆ์

- การให้ความรู้หลักธรรมแก่เยาวชนและผู้ใหญ่ เช่น การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การแนะนำหลักธรรมที่เป็นคำคล้องจองง่าย “ไม่สูบบุหรี่ ไม่พูดเสียงดัง ให้ระวังความสะอาด ดูแลแล้วโสภะ”

4. ปัจจัยในความสำเร็จ

1. ทูทางสังคม
2. ความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรทางศาสนา สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองท้องถิ่น
3. ความศรัทธาในภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการจังหวัด
4. โครงการฯ ที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล
5. ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน
6. ความต่อเนื่องจากการเอาชนะยาเสพติด
7. การสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล เช่น กลุ่มสัจจะเพื่อการออมทรัพย์ การส่งเสริมอาชีพตามนโยบาย OTOP
8. ความเข้าใจในบทบาทภารกิจของประชาชนเอง เช่น สถานภาพ วิถีชีวิต อดีตและอนาคต
9. จิตสำนึกของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ เช่น บิดามารดา ครูบาอาจารย์ จนถึงแผ่นดินเกิดของตน ความเสียสละตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่จะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน สร้างอาชีพ สร้างรายได้
10. ความเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามการเล่นพนันและยาเสพติด
11. การประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงประชาชน
12. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น
13. ความเป็นผู้นำ ความศรัทธาในตัวผู้นำ ความจริงจังในการทำงานและการเข้าถึงประชาชน เพื่อกระตุ้นประชาชนให้กล้าคิดกล้าทำ
14. วัฒนธรรมของชาวอำเภอท่าคันโท
 - การรักบ้านเมืองและรักการพัฒนา
 - เกียรติภูมิของประชาชนนำไปสู่การตระหนัก การสร้างความรับผิดชอบ สร้างศักดิ์ศรีของตนเอง จนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง
15. การปลอดยาเสพติดของจังหวัดกาฬสินธุ์อย่างยั่งยืน จะต้องทำให้ประชาชนมีรายได้ ไม่ยากจน ไม่หันไปสู่อะไรเสียอีก
16. การสนับสนุนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านงบประมาณ

17. การทำงานแบบชนบท คือ การปกครองแบบพี่น้องกัน เพื่อนกัน ซึ่งสามารถสื่อสารติดต่อกันได้ง่าย ทำให้ทราบว่าครัวเรือนไหนทำอะไร ฐานะเป็นอย่างไร
18. การใช้หลักศาสนาพุทธ (ศีล 5) เป็นหลักปฏิบัติ นั่นก็คือ การลด ละ เลิก สิ่งอบายมุขทั้งปวง เช่น งดดื่มหรือดเสพยาของมึนเมา การพนันทุกชนิด
19. โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา ภายใน 3 เดือนจะให้รู้ โดยให้มาลงชื่อสมัครการลด ละ เลิกอบายมุข
20. การทำการเกษตรแบบธรรมชาติเพื่อลดต้นทุน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และไม่เบียดเบียนผู้บริโภค

5. ความเป็นสถาบัน

1. การเล็งเห็นถึงประโยชน์ของโครงการฯที่นำมาปฏิบัติ คือ “มนุษย์ทุกคนเกิดมาเพื่อความสุขอยู่แล้ว และนโยบายฯ เป็นนโยบายที่ทำให้มนุษย์มีความสุข พวกเราในฐานะที่เป็นมนุษย์ ก็ต้องการความสุข ต้องการให้ชุมชนของเรามีความสุข เราจึงได้นโยบายตรงนี้มาปฏิบัติ”
2. ความต่อเนื่องของโครงการ เนื่องจาก
 - การตั้งงบประมาณขององค์การปกครองท้องถิ่น ไม่ต่ำกว่า 5% เพื่อส่งเสริมอาชีพ
 - การออม (98% ของอำเภอ) ของประชาชนเพื่อต่อยอดกองทุนหมู่บ้านและ สอดรับต่อการสร้างความเชื่อถือต่อสถาบันการเงิน เช่น ธกส และธนาคารกรุงไทยที่ให้สินเชื่อวงเงิน 500,000 บาท
 - การสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพของประชาชนที่มีอยู่แล้วอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงบประมาณ เงินทุน การบริหารจัดการ และความรู้วิชาการ
3. การบูรณาการแผนชุมชนในภาคปฏิบัติงานระหว่างส่วนราชการต่างๆ องค์กรท้องถิ่น ประชาชน เพื่อให้โครงการฯดำเนินต่อไปอย่างยั่งยืน
4. โครงการฯจะต้องต่อเนื่องเพราะเป็นความต้องการของประชาชน เป็นความสุขของประชาชน ทุกคนต้องดำเนินการต่อไป